

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 453
Παρασκευή,
30 Νοεμβρίου 1990
Δρχ. 200

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑ

- ΠΑΥΛΟΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ: ΔΕΝ ΠΡΟΚΥΠΤΕΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑ
- ΑΝΤΩΝΗΣ ΚΑΡΑΜΟΚΡΑΤΙΚΟ: ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗ
- ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΕΡΓΙΑΚΟ: Η Ν.Δ. ΝΟΜΟΘΕΤΕΙ ΑΣΥΓΚΡΑΤΗΤΗ
- ΗΛΕΝΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ: ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΜΑΤΖΙΚ ΣΤΟ ΦΩΣ
- ΗΛΕΝΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΗ: Η ΑΝΑΜΕΤΡΗΣΗ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ

ΑΝΤΡΕΪ
ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ

ΜΑΡΤΥΡΟΛΟΓΙΟ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑ
1970-1986

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΠΡΟΛΟΓΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΣΑΡΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΚΤΚ ΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑ

ΣΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ που έγινε στη Βουλή την περασμένη Τρίτη ο κ. Μητσοτάκης αναγκάστηκε να αναδιπλωθεί στο θέμα της κάθαρσης, κάτω από την πίεση και του κομματικού του ακροατηρίου.

ΚΑΙ δήλωσε ότι παραμένει αμετακίνητος, αμετανόητος και σταθερός στη γνώμη του, ότι το θέμα βρίσκεται στα χέρια της Δικαιοσύνης. Δεν επανέλαβε καμιά «νομική γνώμη», ως έγκυρος νομομαθής, περί του θέματος κι ούτε καν σκέφθηκε να επέμβει στο έργο της Δικαιοσύνης. Φυσικά επρόκειτο περί παραστάσεως· όλες τις προηγούμενες ημέρες είχε δράσει έντονα στο παρασκήνιο για να βοηθήσει τον κ. Παπανδρέου στο «προσωπικό του πρόβλημα».

ΣΤΑΘΕΡΟΣ ήταν και ο κ. Φλωράκης, ο οποίος εφέλλισε κι αυτός τη γνωστή πια επωδό, ότι «το λεγόμενο πρόβλημα της κάθαρσης» και τα «τυχόν σκάνδαλα», είναι υπόθεση της Δικαιοσύνης. Έστω κι αν σπεύδει;

ΑΠΟ τη μεριά του, ο κ. Παπανδρέου έποιησε την νήσσαν, δεν αναφέρθηκε στο «προσωπικό του θέμα» και δεν απείλησε με λαϊκές κινητοποιήσεις και «εθνικούς διχασμούς».

ΑΠΟ ΟΛΗ τη συμπεριφορά των πολιτικών σχηματισμών αποδείχθηκε ότι ουδείς εκόπτετο για την Κάθαρση, η οποία αποτέλεσε απλώς το εργαλείο αναδιανομής της εξουσίας. Ο κ. Μητσοτάκης ανέρχονταν στην εξουσία, ο ΣΥΝ ευελπιστούσε σε αύξηση της επιρροής του. Το ΠΑΣΟΚ του Α. Παπανδρέου χωμένο μέχρι την κορυφή στη σκανδαλώδη

διαχείριση της εξουσίας, υποχωρούσε εγκαταλείποντας μαζί με τα σύμβολα της εξουσίας και τα σύμβολα του πολιτικού λόγου.

ΑΥΤΗ Η κωμωδία πρέπει όμως να σταματήσει. Σε αυτή τη χώρα, όπου δεν έχει απομείνει τίποτα όρθιο, ο ενταφιασμός της Κάθαρσης θα δώσει τη χαριστική βολή σε ό,τι έχει απομείνει από εμπιστοσύνη και αξιοπιστία του πολιτικού κόσμου. Ο κ. Μητσοτάκης παίζει με την κάθαρση κρατώντας ήπιο και πολιτικά αιχμάλωτο τον κ. Παπανδρέου, προς χάριν της «πολιτικής ομαλότητας». ΑΛΛΑ στην πιο αξιοθρήνητη θέση βρίσκεται ο ΣΥΝ, ο οποίος δεν τολμά να πει «τα σύκα-σύκα και τη σκάφη-σκάφη». Είτε ότι «έκανε λάθος» στην παραπομπή του τέως πρωθυπουργού είτε ότι εμμένει στην επιλογή του. Έχει αυτο-παγιδευτεί: Το πρώτο δεν τολμά να το εκστομίσει φοβούμενος τη γελοιοποίηση. Το δεύτερο δεν επιθυμεί διότι προσβλέπει στη συμμαχία με το ΠΑΣΟΚ.

ΟΜΩΣ η κάθαρση πρέπει να προχωρήσει. Αποτελεί το τελευταίο ηθικό έρεισμα ενός παραπαίοντος πολιτικού κόσμου και μιας κοινωνίας εθισμένης στον κυνισμό. ΕΜΕΙΣ υποστηρίζαμε πάντα ότι η κάθαρση δεν είναι απλώς υπόθεση «δικαστικής εκκαθάρισης» αλλά διαδικασία αποκατάστασης κανόνων πολιτικής συμπεριφοράς, ήθους και πρακτικής. Διαδικασία θεσμικής διαφάνειας και θέσπισης μέτρων για να μην επαναληφθούν τα ίδια. Όσον αφορά την κοινωνική προοπτική, αποτελούσε επαναστατική διαδικασία γιατί αμφισβητούσε παγιωμένες πρακτικές της εξουσίας.

Η ΚΑΘΑΡΣΗ αφορά όλους μας. Τον πολιτικό κόσμο, τους φορείς της κοινής γνώμης, το δημόσιο βίο. Το Μεγάλο Κουκούλωμα που ετοιμάζεται αντί να καλύψει θα απογυμνώσει τελείως τους εμπνευστές του.

αντί

**ΠΕΡΙ
ΕΧΟ
ΜΕΝΑ**

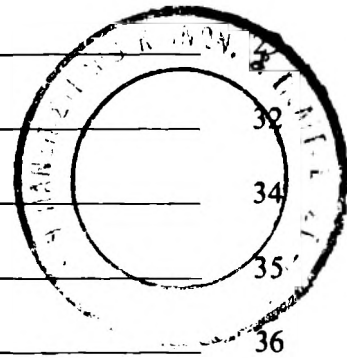
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.49.300
72.32.819 - 72.48.240
FAX: 72.26.107 - TELEX: 214179 ANTI

• Περίοδος Β'
• Χρόνος 17ος
• Τεύχος 453
Παρασκευή 30 Νοεμβρίου 1990
δρχ. 200

Ι. ΜΑΝΔΡΟΥ	
Παρεμβάσεις και παρασκήνιο για την κλήτευση	10
ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ	
ΚΑΘΑΡΣΗ: Το μεγάλο κουκούλωμα	12
ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΑΤΕ ΙΣΟΝΟΜΙΑ	16
Θ. ΑΝΤΟΝΟΜΙΑΣ	
Διευκόλυνση προς ακολασία	17
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Ένα, δυο, τρία ... πολλά «άρθρα 4»	20
ΡΕΠΟΡΤΕΡ	
Οι ακριβοπληρωμένες μίζες των ΜΑΤΖΙΚ Π	21
ΧΡ. Δ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Ο τρόμος του είδους	22
Ι. ΜΑΝΔΡΟΥ	
Τρομολαγνία και «αντιτρομοκρατικός»	23
Γ. ΦΛΩΡΟΣ	
Οι αυτοδύναμες Συνεργασίες του Ανδρέα	24
Γ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	
Η ΔΑΣΕ ως νέος συλλογικός θεσμός	26

Γ. ΚΑΠΟΠΟΥΛΟΣ	
Η πρόκληση της ευρωπαϊκής ασφάλειας	28
ΧΡ. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ	
Έξαρση των αντιθέσεων στην Τουρκία	
ΦΙΛΙΠ Ε΄ΤΤΖΗ	
Η κρίση στον Κόλπο και ο ψυχρός πόλεμος	32
ΤΣΑΒΝΤΑΡ ΚΙΟΥΡΑΝΩΦ	
Η Βουλγαρία σήμερα	34
Β. ΚΑΠΕΤΑΝΓΙΑΝΝΗΣ	
Μ. ΘΑΤΣΕΡ: Το τέλος μιας εποχής	35
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
ΕΣΣΔ: Επανάσταση εναντίον επανάστασης	36
Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	
Ο δικός μας ΤΑΣΟΣ ΒΟΥΡΝΑΣ	50
Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ	
Αιρετικοί του αύριο —Γ' Μέρος	52
ΣΠ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ	
Αντιθέσεις του δρόμου	55

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
Η ΔΑΣΕ και τα «καθ' ημάς»	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ	8
ΤΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΙΔΩΡΑΣ	19
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	38
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ: Δ. Φιλιππίδης, Ε. Τρισόν - Μιλσανή, Α. Κούφαλης, Αλ. Ξύδης, Μ. Θεοδοσοπούλου, Ν. Μητρόπουλος	44
ΒΙΒΛΙΟ	56
ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	59
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	64

Η ΔΑΣΕ και τα «καθ' ημάς»

Η ΣΥΖΗΤΗΣΗ της περασμένης Τρίτης στη Βουλή —σε επίπεδο αρχηγών— ήταν συζήτηση εφ' όλης της ύλης. Δέσποσαν, όμως, το «αντιαπεργιακό» και το «αντιτρομοκρατικό», τα οποία ο πρόεδρος του Συνασπισμού κατάγγειλε ως νομοσχέδια που πνίγουν το δικαίωμα της απεργίας και στρέφονται κατά των λαϊκών ελευθεριών. Σε αντίθεση με τον Χαρίλαο Φλωράκη, αίσθηση προκάλεσε (ακόμα και στους βουλευτές του ΠΑΣΟΚ) η υποτονική ομιλία του Α. Παπανδρέου, ο οποίος —όπως έγραψε ο «Ριζοσπάστης»— «απέφυγε να διαφωνήσει σε όλα τα ουσιαστικά ζητήματα πολιτικής με τον Κ. Μητσοτάκη».

ΠΑΡΑ ΤΑΥΤΑ δεν έλειψαν τα σημεία συμπτώσεων. Και ένα από αυτά ήταν η «καινούρια εποχή για ολόκληρη την Ευρώπη», που άνοιξε, την περασμένη εβδομάδα, η διάσκεψη κορυφής των «34», στο Παρίσι. Τη διάσκεψη, που κύρια έκφρασή της ήταν η συμφωνία για τη μείωση των συμβατικών εξοπλισμών (μεταξύ ΝΑΤΟ και Συμφώνου της Βαρσοβίας) και η «καινούρια Χάρτα για την Ευρώπη», χαιρέτισαν και ο πρωθυπουργός, και οι πρόεδροι του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ. Φυσικά, από διαφορετική, ο καθένας, σκοπιά. Ο Α. Παπανδρέου, μάλιστα, έφθασε στο σημείο να υποστηρίξει ότι οι συμφωνίες της ΔΑΣΕ αποτελούν «πολιτική και ηθική δικαίωση» του ...ΠΑΣΟΚ, επικαλούμενος προς τούτο την «Πρωτοβουλία των Έξι» και την «προφητική» επίσκεψή του στην Πολωνία του Γιαρουζέλσκι, που «τόσο συκοφαντήθηκε την εποχή εκείνη». (Το ότι, στην επίσκεψη αυτή, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είχε αποφύγει, επιμελώς, να συναντηθεί με τον Λεχ Βαλέσα, αυτό λησμόνησε να το αναφέρει).

ΤΟ «ΑΝΤΙ», στο έκτακτο τεύχος που κυκλοφόρησε, την περασμένη εβδομάδα, με κύριο θέμα: «Ένας χρόνος μετά την κατάρρευση του "υπαρκτού σοσια-

λισμού"» πρόφτασε να σημειώσει τη «νέα εποχή που ανέτειλε για την Ευρώπη» και τη «νέα τάξη πραγμάτων που διαγράφεται στον ορίζοντα μετά την υπογραφή, στο Παρίσι, της ιστορικής συμφωνίας για τη μείωση των συμβατικών όπλων». Η συμφωνία είναι, πράγματι, ιστορική, καθώς προβλέπει την καταστροφή, μέσα σε τρία χρόνια, 100.000 οπλικών συστημάτων και σηματοδοτεί, κατά κοινή αναγνώριση, το τέλος του ψυχρού πολέμου, ακριβέστερα το τέλος της διπολικής διαίρεσης της Ευρώπης. (Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η ΕΣΣΔ λ.χ. θα μετατρέψει σε παλιοσιδηρικά 20.000 τανκς, ενώ στη σημερινή (ενιαία) Γερμανία, θα σταθμεύουν, μετά τρία χρόνια, 7.500 τανκς, έναντι 21.248 —11.876 στο έδαφος της Δ. Γερμανίας και 9.370 στο έδαφος της Ανατολικής— που υπήρχαν πριν από δυο χρόνια).

ΑΛΛΑ ΕΞΙΣΟΥ σημαντική είναι και η «νέα Χάρτα για την Ευρώπη», όπου παλιές λέξεις και παλιές έννοιες —όπως η αποκήρυξη της βίας, η δημοκρατία, η συμμετοχή, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η προστασία του περιβάλλοντος— φωτίζονται με νέο περιεχόμενο. Από την άλλη, η «Χάρτα» προβλέπει σειρά μέτρων για την οικοδόμηση της εμπιστοσύνης μεταξύ όλων των χωρών της Ευρώπης και την εγκαθίδρυση μηχανισμών διαβουλεύσεων και ανταλλαγής πληροφοριών.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ των «34» έδωσε, όμως, και κάτι άλλο: Θεσμοθέτησε την ίδια τη «Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη» (ΔΑΣΕ), η οποία προβάλλει, τώρα, ως μόνιμη και «μακρά διαδικασία» οργάνωσης θεσμών διαλόγου, μέσω των οποίων θα προωθηθούν οι αρχές που ήδη διατυπώθηκαν στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι, το 1975.

Η «σκιά» του Περσικού Κόλπου...

ΣΤΟΝ ΗΜΕΡΗΣΙΟ ελληνικό Τύπο δημοσιεύθηκαν εκτεταμένα αποσπάσματα από τις ομιλίες των προέδρων

Μπους ή Γκορμπατσώφ ή Μιττεράν, καθώς και των άλλων Ευρωπαίων ηγετών. Ιδιαίτερα θαρραλέα, πάντως, ήταν η ομιλία του Μιχαήλ Γκορμπατσώφ, που αναφέρθηκε στον «παλιό κόσμο που σβήνει» και, κυρίως, στο «μονολιθικό μοντέλο» της δικής του χώρας, που έθρεψε (και αυτό) την πόλωση στις διεθνείς σχέσεις. Τώρα —πρόσθεσε— θα πρέπει να βρούμε πρακτικούς τρόπους για την υπεράσπιση της ελευθερίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του «υπέρτατου αγαθού - της ανθρώπινης ζωής». Πόσο στοίχιζε άραγε η ανθρώπινη ζωή στα χρόνια της σταλινικής κακουργίας, και των μπρεζνιεφικών απολιθωμάτων;

ΩΣΤΟΣΟ, παρά το κλίμα ευφορίας που γενικά επικράτησε στη διάσκεψη, δεν μπορεί να παροραθεί μια ειδική συνεδρίαση —κεκλυσμένων των θυρών— των «34» με θέμα: *Ανατολική Ευρώπη*. Τι μπορεί να γίνει με τις χώρες αυτές του άλλοτε «υπαρκτού σοσιαλισμού»; Η ανεργία διογκώνεται, η πείνα έρχεται και ο χειμώνας προμηνύεται σκληρός. Θα έχουμε μια Ευρώπη πλουσίων και φτωχών χωρών; Και η διάκριση αυτή θα οδηγήσει άραγε, σε ένα νέο κλίμα εντάσεων και αντιπαραθέσεων;

ΤΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ «σκίασε» επίσης η απειλή πολέμου στον Περσικό Κόλπο, καθώς και οι «34» συμφώνησαν στην ανάγκη νέας απόφασης του Συμβουλίου Ασφαλείας, που να μην αποκλείει —ως έσχατο μέσο— τη χρήση βίας κατά του Ιράκ, προκειμένου να εξαναγκασθεί να αποσύρει τα στρατεύματά του από το Κουβέιτ.

ΣΤΗΝ απόφαση αυτή (που επρόκειτο να ψηφισθεί, χθες Πέμπτη) αναφέρθηκαν και ο πρωθυπουργός και οι πρόεδροι του ΠΑΣΟΚ και του ΣΥΝ, κατά την προ ημερησίας διατάξεως συζήτηση στη Βουλή. Οι Α. Παπανδρέου και Χ. Φλωράκης είπαν, ουσιαστικά, ΝΑΙ στη χρήση βίας κατά Ιράκ, αλλά χωρίς συμμετοχή της χώρας σε οποιαδήποτε στρατιωτική δράση στην περιοχή του Κόλπου. Ο Κ. Μητσοτάκης απάντησε λέγοντας ότι, ενώ οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι υποχρεωτικές για όλα τα μέλη του ΟΗΕ, εκείνος δεν μίλησε ούτε για «εμπλοκή», ούτε για «συμμετοχή» της χώρας. «Θα κινηθούμε παίρνοντας υπ' όψη το εθνικό συμφέρον» —είπε.

«Αντιτρομοκρατία» και στοιχεία

ΚΑΙ ΕΝΩ το «αντιτρομοκρατικό» αναμένεται να κατατεθεί την ερχόμενη εβδομάδα, η κυβέρνηση έκανε το παν για να αποδείξει πως θα «σέβεται» τα δημοκρατικά δικαιώματα του πολίτη. Βασικό κυβερνητικό επιχείρημα η «υπερσύγχρονη τεχνολογία» που χρησιμοποιεί η «17Ν», στο όνομα της οποίας θα επιτρέπονται έρευνες χωρίς παρουσία του εισαγγελέα, τηλεφωνικές υπο-

Ημερολόγια

- άριστα σε ποιότητα
- σε λογικές τιμές
- λειτουργικά

για συλλόγους,
σχολεία,
επιχειρήσεις

Τηλ. 75.16.333

κλοπές (πού είσαι αλήστου μνήμης Τόμπρα;) και, φυσικά, συλλήψεις, βάσει στοιχείων που θα παραμένουν μυστικά από τους ενδιαφερομένους! (Η σύλληψη των Γ. Μπουκετσίδα και Σπ. Κογιάννη, χωρίς να λάβουν γνώση των στοιχείων που υπάρχουν εις βάρος τους, είναι —προτού ακόμα κατατεθεί το «αντιτρομοκρατικό»...— ενδεικτική των κυβερνητικών προθέσεων. Και δεν είναι τυχαίο το ότι ο γραμματέας της ΕΑΡ, Φώτης Κουβέλης, μίλησε για «συμπεριφορές στη βάση του κοινωνικού στιγματισμού».

Η ΚΑΤΑΘΕΣΗ του «αντιτρομοκρατικού» πραγματοποιείται ενώ διάχυτη είναι η πεποίθηση ότι η μη εξάρθρωση της τρομοκρατίας δεν οφείλεται στην ελλιπή νομοθεσία, αλλά στη σημερινή διάρθρωση των σωμάτων ασφαλείας και των διωκτικών αρχών. Από την πλευρά αυτή, είναι πραγματικά δηλωτική η καταγγελία της «Καθημερινής» ότι η αστυνομία είχε πληροφορίες —τουλάχιστον 12 ώρες πριν από την απόπειρα της «17N» εναντίον του Β. Βαρδινογιάννη— ότι «κυκλοφορούσε αυτοκίνητο τύπου Μित्सουμπισι Γκάλαντι, χρώματος γκρι, στο οποίο υπήρχαν εκρηκτικά». Και όμως, η αστυνομία δεν έκανε τίποτε. Και η «Καθημερινή» συμφωνεί με την Αριστερά, όταν γράφει «ένας αυστηρότερος αντιτρομοκρατικός νόμος μπορεί να απειλήσει περισ-

σότερο τις δημοκρατικές ελευθερίες και λιγότερο τους τρομοκράτες».

ΟΣΟ ΓΙΑ το «αντιαπεργιακό», που κατατέθηκε στη Βουλή, έχει ήδη χαρακτηριστεί ως «απεργοκτόνο», εφόσον στην πραγματικότητα καταργεί το δικαίωμα της απεργίας, κατά τον ίδιο τρόπο που και το διαβόητο άρθρο «4» καταργούσε το δικαίωμα αυτό επί «νεφελοκοκυγίας» ΠΑΣΟΚ. Το νομοσχέδιο προβλέπει την απόλυση —μέσα σε 24 ώρες— κάθε εργαζόμενου που μετέχει σε απεργία που κρίθηκε, από το δικαστήριο, «παράνομη και καταχρηστική», ενώ με το άρθρο 6 απολύεται επίσης όποιος μισθωτός παίρνει μέρος σε κατάληψη και όχι μόνο. (Κατά το νομοσχέδιο «κατάληψη» μπορεί να εκληφθεί η στάση εργασίας που γίνεται μέσα στο χώρο παραγωγής ή η λευκή απεργία). Για τους συνδικαλιστές, τέλος καταργείται η συνδικαλιστική προστασία, εφόσον μπορούν επίσης να απολυθούν.

ΓΙΑ ΤΟ «αντιαπεργιακό» νομοσχέδιο η ΓΣΕΕ προτίθεται να κηρύξει 24ωρη πανελλαδική απεργία, χωρίς, ωστόσο, να ξέρει κανείς αν η ΓΣΕΕ αναγνωρίζει την ύπαρξη «καταχρήσεων και υπερβολών» κατά τις γνωστές κινητοποιήσεις κατά του ασφαλιστικού —καταχρήσεις και υπερβολές που έδωσαν το πρόσχημα στην κυβέρνηση για την κατάθεση του απεργοκτόνου αυτού νομο-

σχεδίου. (Τον όρο «καταχρήσεις και υπερβολές» χρησιμοποίησε ο ίδιος ο Χ. Φλωράκης, την περασμένη Τρίτη στη Βουλή, προσθέτοντας ότι κριτές, στην περίπτωση αυτή, δεν είναι τα ειρηνοδικεία, αλλά ο λαός, οι ίδιοι οι εργαζόμενοι).

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η κυβέρνηση εξακολουθεί να δίνει την αίσθηση ότι διακατέχεται από ένα αίσθημα φόβου, μήπως απρόβλεπτες εξελίξεις (θάνατοι, πόλεμος, κ.ά.) την υποχρεώσουν να προσφύγει σε πρόωρες εκλογές. Και μέσα στο πλαίσιο αυτό, καθορίζει και την στάση της απέναντι στο καυτό θέμα της κάθαρσης.

ΣΥΡΡΟΗ στοιχείων, από την άλλη, αφήνει να νοηθεί ότι η κυβέρνηση «το πήγε μέχρι τώρα μαλακά» και ότι η σκληρή πολιτική λιτότητας θα αρχίσει με το νέο έτος, εις βάρος πάντοτε των μισθωτών, με συρρικνωμένη (και με δόσεις) την ΑΤΑ, με πάγωμα ενδεχομένως μισθών και με αισθητή απώλεια του εισοδήματος των εργαζομένων. Ο χειμώνας που έρχεται θα είναι, πράγματι, χειμώνας σκληρός. Και η κυβέρνηση, χωρίς εμπνεύσεις, χωρίς συγκεκριμένο σχέδιο αντιμετώπισης της κρίσης, χωρίς θαρραλέα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής, οδεύει απλώς στην «πεπατημένη».

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ἡ πεζογραφική μας παράδοση

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Τό βιβλίο τῆς αὐτοκρατείας*
Ἐλισάβετ, Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ *Φθινόπωρο*,
Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ *Θάναος Βλέκας*, Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ *Τό*
Τάξιμον, ΨΥΧΑΡΗΣ *Τό Ταξίδι μου*,
Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ *Πρώτη ἀγάπη*, *Όταν ἤμουν δάσκαλος*,
Π. ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ *Τό βυσσινί τριαντάφυλλο*,
Γ. ΒΙΖΥΗΝΟΣ *Διηγήματα Α΄*, *Διηγήματα Β΄*,
Μ. ΜΗΤΣΑΚΗΣ *Ἀφηγήματα*, Π. ΝΙΡΒΑΝΑΣ
Τό πέραςμα τοῦ Θεοῦ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ
Οἱ νεκροί τῆς ζωῆς, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΟΪΔΗΣ
Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα, *Ἀφηγήματα*,
Κ. ΡΑΔΟΣ *Ἡ πειρατής τῆς Γραμβούσης*,
ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΟΥΛΑΣ *Διηγήματα*, ΑΝΔΡΕΑΣ
ΜΕΤΑΞΑΣ *ΒΟΣΠΟΡΙΤΗΣ Σκηναί τῆς ἐρήμου*,
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ *Λουκῆς Λάρας*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ἡ φόνισσα*,
Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Ἡ κερένια κούκλα*,
ΧΡΗΣΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ *Διηγήματα τῆς στάνης*,

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ *Ἡ ζητιάνος*,
Ι. ΚΟΝΔΥΛΑΚΗΣ *Ἡ Πατούχας*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ἡ νοσταλγός*
καί ἄλλα διηγήματα, ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ
Νησιώτικες ἱστορίες, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ
Ἡ πολυπαθής, *Ἡ ζωγράφος*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ρεμβασμός*
τοῦ Δεκαπενταυγούστου, ΚΩΣΤΑΣ
ΚΡΥΣΤΑΛΗΣ *Πεζογραφήματα*,
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΥΣΗΣ *Διηγήματα*, ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ *Τρελά διηγήματα*,
ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ *Ναυαγίων Ναυάγια*
ΔΗΜ. ΒΙΚΕΛΑΣ *Διηγήματα*, ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ
Διηγήματα, ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Τά διηγήματα, ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ
Βαρδιάνος στὰ σπόρκα, ΚΩΝ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ
Ἡ Κατάδικος, ΚΩΝ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ
Ἡ ζωή καί ὁ θάνατος τοῦ Καραβέλα

Ἡ σειρά συνεχίζεται

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ Σύμβουλος ἔκδοσης: Μανόλης Ἀναγνωστάκης

Τρομοκρατήστε τους μη τρομοκράτες;

Για «διασπορά ψευδών ειδήσεων» διώκεται ποινικώς η εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» διότι δημοσίευσε ρεπορτάζ, στο οποίο περιέλαβε ανακοίνωση μιας κίνησης για την υπεράσπιση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Το να προσθέσουμε και μεις τη διαμαρτυρία μας στη γενική κατακραυγή δεν θα έχει και τόση σημασία, όση η επισήμανση του γεγονότος ότι η δίωξη στην ουσία «δοκιμάζει τα νερά» εν όψει της κατάρτισης και κατάθεσης του νομοσχεδίου για την τρομοκρατία. Η δίωξη βέβαια για δημοσίευση απόψεων νόμιμων και γνωστών φορέων της κοινής γνώμης, ανεξάρτητα από τις απόψεις που εκφράζουν, αποτελεί κατάφωρη παραβίαση του Συντάγματος, των νόμων, της ελευθεροτυπίας, της δημοκρατίας. Σε συνδυασμό δε με τη στέρηση νομίμων δικαιωμάτων των δυο συλληφθέντων και προφυλακισθέντων «συνενόχων του Μαζοκόπου», δημιουργεί έντονες ανησυχίες για τον ολισθηρό δρόμο που επέλεξε η κυβέρνηση, δρόμος που οδηγεί σε επικίνδυνα, για τις ελευθερίες, μέρη. Γι' αυτό η κίνηση αυτή πρέπει να πάρει τη δέουσα απάντηση από όλους.

Σοβαρό όμως και άκρως πολύπλοκο νομικό πρόβλημα θα δημιουργηθεί, αν η κυβέρνηση προχωρήσει στην απαγόρευση δημοσίευσης των προκηρύξεων τρομοκρατικών οργανώσεων.

Θα πρέπει κανείς να δεχτεί ότι η δημοσιότητα είναι το οξυγόνο της τρομοκρατίας, η οποία απειλεί πλέον να καλύψει με το φάσμα του φόβου την ελληνική κοινωνία υποσκάπτοντας συνάμα τους δημοκρατικούς θεσμούς.

Ωστόσο, είναι φανερό ότι οι φορείς της κοινής γνώμης είναι καχύποπτοι έναντι των προθέσεων της κυβέρνησης και δικαίως δυσπιστούν έναντι των διωκτικών αρχών, της Αστυνομίας και των Σωμάτων Ασφαλείας, στην ευθύνη των οποίων δεν επιθυμούν να εναποθέσουν τις ελευθερίες και τα δικαιώματά τους.

ΤΕΡΜΑ Η ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ;
ΚΙ ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΣΟΥ;

ΔΕΝ ΕΧΩ ΠΙΑ... ΦΥΓΑΝ ΟΛΟΙ...
ΕΙΜΑΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΑΝΤΡΕΑ!

ΤΥΧΕΡΕ ΧΑΡΙΛΑΕ!

Έκκληση από την Κόνιτσα

Για το βυρσοδεψείο της Κόνιτσας ο αναγνώστης του ΑΝΤΙ γνωρίζει αρκετά. Το περιοδικό έχει γράψει αναλυτικά για το θέμα και τις καταστρεπτικές συνέπειες της λειτουργίας του βυρσοδεψείου για το περιβάλλον της ακριτικής αυτής περιοχής.

Οι κάτοικοι της Κόνιτσας και της γύρω περιοχής αγωνίζονται εδώ και 10 χρόνια εναντίον της λειτουργίας του εργοστασίου αυτού. Το 1982 μάλιστα έγινε και δημοψήφισμα για το πρόβλημα, ενώ στη συνέχεια με διαμαρτυρίες και υπομνήματα προς κάθε αρμόδιο οι κάτοικοι επεσήμαναν τους κινδύνους από τη λειτουργία του εργοστασίου.

Οι αρμόδιοι τους διαβεβαίωσαν ότι η «φωνή του λαού» θα ακουστεί και ότι το βυρσοδεψείο θα σταματήσει να λειτουργεί.

Κι όμως ο νομάρχης Ιωαννίνων παρά τις διαβεβαιώσεις του για το αντίθετο υπέγραψε τελικά την «προσωρινή» άδεια λειτουργίας του εργοστασίου για 5 χρόνια. Να σημειωθεί ότι η υπογραφή

παρέβλεψε σχετική άποψη —αντίθεση— του ΤΕΕ και του Νομαρχιακού Συμβουλίου Ιωαννίνων, έγινε λίγο πριν εκδικασθεί η υπόθεση από το Σ.τ.Ε. (15 Ιανουαρίου) και χωρίς να ληφθούν υπόψη οι συστάσεις επιστημονικής επιτροπής που υποτίθεται θα έπρεπε να γνωμοδοτήσει.

Οι κάτοικοι δηλώνουν τώρα ότι θα ξεκινήσουν νέο αγώνα και κάνουν έκκληση προς όλους όσους αγωνίζονται για την προστασία του περιβάλλοντος να συμπαρασταθούν. Δεν νομίζουν οι αρμόδιοι υπουργοί, ο νομάρχης, και κάθε είδους υπεύθυνοι ότι εμπαιγμός και κοροϊδία δέκα ετών είναι υπερβολικός και προκλητικός;

Προς εφημερεύοντες

Κόπασαν οι κλαγγές των όπλων μεταξύ του ιατρικού κόσμου και του «μάχιμου ιατρού» αναπληρωτή υπουργού Υγείας κ. Σούρλα, οι οποίες ξεκίνησαν στις 4.11 και κορυφώθηκαν την εβδομάδα 18-23.11. Ανακωχή ή συνθηκολόγηση; Για να απαντήσουμε σε αυτό αξαναθυμηθούμε μερικά σημεία της συνέντευξης του κ. Σούρλα στο «Βήμα της Κυριακής» (18.11.):

● «Έτσι όπως είναι σήμερα η κατάσταση (σ.σ. στα νοσοκομεία) δεν αρκούν οι διοικήσεις για να μπει μια τάξη...».

● «...Είμαι φίλος των γιατρών και δεν δέχομαι να εξευτελίζεται ο γιατρός βάζοντας την υπογραφή του σε μια κατάσταση ώστε να πληρωθεί για εφημερίες που δεν έκανε».

● «...Θα συμφωνήσω να συζητήσουμε για τις πραγματικές εφημερίες και για την αναπροσαρμογή των αποδοχών, αν δεν είναι ικανοποιητικές. Δεν μπορεί να συζητάμε για πλασματικές εφημερίες». Αυτά στις 18.11. Στις 21.11. όμως, κυκλοφόρησε, εγκύκλιος, με υπογραφή του κ. Σούρλα, με κοινοποίηση προς τους προέδρους των νοσοκομείων, και με σημείωση όπως φωτοτυπηθεί και μοιρασθεί αυθημερόν στους γιατρούς. Η εγκύκλιος αναφέρει:

«...2. Επειδή δε πολλά νοσοκομεία δεν υπάρχουν χώροι παραμονής εφημερευόντων, είναι δυνατή, με ευθύνη των διευθυντών των τμημάτων η εκ περιτροπής ανάπαυση των γιατρών εκτός Νοσοκομείου σε τέτοια απόσταση από αυτό ώστε να είναι δυνατή η άμεση μετάβαση σε περίπτωση επείγουσας ανάγκης...».

Ανεπάρκεια των διοικήσεων διακρίνει, λοιπόν, ο κ. Σούρλας αλλά τι προτείνει; Αστυνόμευση και έλεγχο εκ των άνω. Δηλαδή, τι ρόλο επιφυλάσσει ο υπουργός στις διοικήσεις και στο υπουργείο του; Το ρόλο του γραφειοκρατικού μηχανισμού και της γραμματείας των νοσοκομείων;

Παραδέχεται ακόμη ο κ. Σούρλας ότι οι γιατροί εξευτελίζονται υπογράφοντας για πλαστές εφημερίες. Μήπως όμως δεν είναι άμοιρος ευθυνών και ο ίδιος; Δεν ενέχεται και ο ίδιος εν μέρει τουλάχιστον στον εξευτελισμό; Δεν συνεργεί με τη νέα εγκυκλιό του στη διαίωση της αναξιπιστίας των γιατρών;

Καιρός είναι, νομίζουμε το υπουργείο να μελετήσει εκ νέου το θέμα σχετικά με τις αποδοχές των γιατρών και να καταρτίσει ένα φερέγγυο και αποτελεσματικό σύστημα εφημεριών που θα καλύπτει τις πραγματικές ανάγκες των νοσοκομείων και όχι μόνο τις οικονομικές ανάγκες των γιατρών.

Πρόσκληση

Μια ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία πολιτών για την προστασία του περιβάλλοντος ζητά τη συμπαράσταση όσων επιθυμούν να αλλάξουν με τις μικρές, έστω, δυνάμεις τους τις συνθήκες ζωής στην αφιλόξενη πόλη της Αθήνας.

Ενεργοί πολίτες που συσπειρώθηκαν στη συχνότητα του «Διαύλου 10», γράφουν στην πρόσκλησή τους, παλεύ-

ουμε ενάντια στη μόλυνση του περιβάλλοντος. Μέσα στα σχέδιά μας είναι και η δένδροφύτευση. Πιστεύουμε, τονίζουν, πως το πράσινο είναι η μόνη ανάσα σε τούτη την αφιλόξενη πόλη και καλούμε όσους θέλουν να βοηθήσουν την προσπάθειά μας να συνδράμουν στην πράξη την πρωτοβουλία μας.

Εμείς καταγράφουμε την αξιόπαινη και αξιόλογη προσπάθειά τους και για όσους πιστεύουν ότι τέτοιες πρωτοβουλίες δεν πρέπει να μένουν μετέωρες προσθέτουμε και τη δική μας έκκληση για έμπρακτη βοήθεια και συνεισφορά στις ενέργειες αυτών των πολιτών.

Όσοι επιθυμούν να βάλουν «πλάτη» και να μάθουν περισσότερα μπορούν να τηλεφωνήσουν στην κυρία Γουσέτη στο 3622115 (9-12 π.μ.), στην κυρία Διακογιάννη στο 8224521 (9-12 π.μ.) και στο 8040982 (2-9 μ.μ.).

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ του «ANTI»

για την Ανατολική Ευρώπη

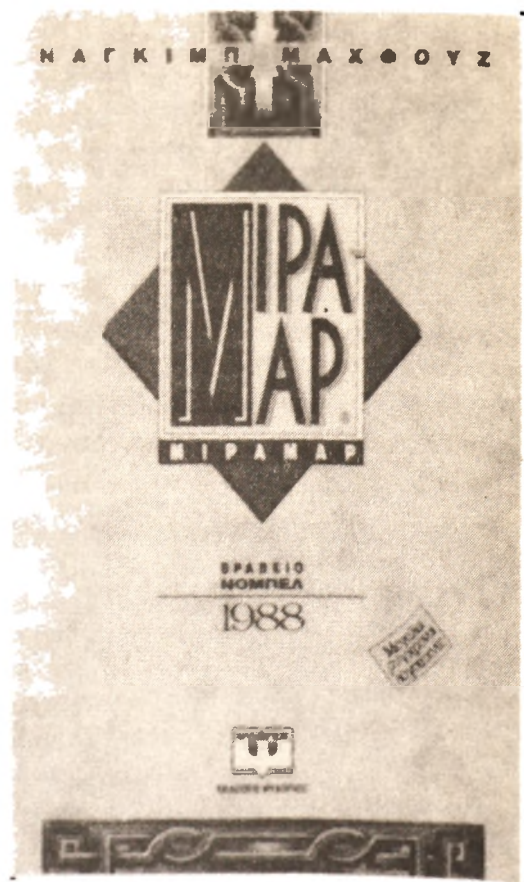
Ένα χρόνο μετά την κατάρρευση του «υπαρκτού σοσιαλισμού» το ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ του «ANTI», που κυκλοφόρησε την περασμένη εβδομάδα, προσπαθεί να συλλάβει τα βασικά χαρακτηριστικά και τις κινητήριες δυνάμεις της νέας εποχής. Άρθρα, σχόλια, αναλύσεις, κείμενα, απόψεις, των Καρότιτς, Καστοριάδη, Κέντε, Κόνραντ, Κούντερα, Μαρτινίδη, Μίχνικ, Μουζέλη, Ντινέσκου, Σμόλαρ, Τεοντορέσκου, Φότεφ και άλλων, αποσκοπούν να συνθέσουν την εικόνα και να ανιχνεύσουν επίκαιρα και δραματικά ερωτήματα.

Το ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ θα μείνει στα περίπτερα μέχρι τις 13 Δεκεμβρίου. Μην το χάσετε... Γράψτε μας τη γνώμη σας. Τη χρειαζόμαστε.

● Με το τεύχος 456 της 11ης Ιανουαρίου του «ANTI» η τιμή του περιοδικού αναπροσαρμόζεται στις **250 δραχμές**. Παρά το κύμα των αυξήσεων και ανατιμήσεων που έχει γίνει και που αναμένεται να προκύψει θα καταβάλλουμε κάθε προσπάθεια ώστε να κρατήσουμε την τιμή αυτή σταθερή, όσο αντέξουμε *βελτιώνοντας όμως παράλληλα την ποιότητα του «ANTI»*. Είμαστε βέβαιοι ότι οι αναγνώστες μας θα κατανοήσουν και θα συνδράμουν τις προσπάθειές μας για ανανέωση και ανύψωση της ποιοτικής στάθμης του «ANTI».

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ

ΝΟΜΠΕΛ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1988 ΝΑΓΚΙΜΠ ΜΑΧΦΟΥΖ

Αλεξάνδρεια 1960...
Έξι ένοικοι της πανσιόν MIRAMAP
και η όμορφη/χωριατοπούλα, η Ζόχρα,
δίνουν το κλίμα της εποχής.

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ
ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 1
ΤΗΛ.: 3602535 - 3618654

ημερο δονκτης

ΤΕΤΑΡΤΗ 14.11.90 - ΤΡΙΤΗ 27.11.90

ΤΕΤΑΡΤΗ, 14.11.90

Μεσούντος του Νοεμβρίου και μεσομένης της μεσαίας εβδομάδας του, να 'μαστε πάλι εδώ. Χαίρω άκρας υγείας και το αυτό ποθώ και δι' υμάς. Όπως ενθυμείσθε, ο ανακριτής κ. Σπ. Σπύρου έχει καλέσει σε απολογία τον κατηγορούμενο Α. Παπανδρέου και, όπως σωστά υποθέτατε, ο πρώην πρωθυπουργός αρνείται να παρουσιαστεί —σήμερα απέστειλε και σχετική επιστολή.

Μήπως επίσης θυμάστε ότι προ ημερών πέθαναν οι Γ. Ρίτσος και Α. Μινωτής; Σήμερα λοιπόν έφυγε και ο Τ. Βουρνάς, ήτοι το σκορ Αριστερά - Δεξιά γίνεται 2-1. Μόνο σε κάτι τέτοια καταφέρνουμε να νικάμε, γαμώτοκερατό μας.

Προ τεσσαρακονταετίας περίπου, τους «βάψαμε στο αίμα για να μη μάθουν τι θα πει ελευθερία» —σήμερα τους παρακαλεί γονατιστός ο κ. Μητσοτάκης να καταδεχθούν ν' αγοράσουν καμιά προβληματική. Τους Κορεάτες. Δεν είναι γνωστό τι ακριβώς έτρωγαν αυτοί, όταν εμείς τρώγαμε Παρθενώνες.

Καλά τα ΜακΝτόνλαντς, καλά το Χρηματιστήριο, κατανοητή και η παρουσία της Κοκακόλα —αλλά ν' ανοίγει και η 4η Διεθνής γραφεία στη Μόσχα, είναι δυνατόν;

Σήμερα εορτάζουν οι Φίλιπποι, οι Ναθαναήλ —κυρίως όμως η Γιαγιά-Σία που έφθασε τα εβδομήκοντα. Να τα εκατοστήσουν!

Το εκλογοδικείο παρέχώρησε στη ΝΔ τη δεύτερη έδρα της Κέρκυρας και η κυβερνητική πλειοψηφία αριθμεί πλέον 152 βουλευτές. Να τους εκατοστήσει κι αυτή.

ΠΕΜΠΤΗ, 15.11.90

800 κρύπτες και 13.000 λίρες

είχε στη διάθεσή της η περιφημη Προβιά. Σκεφθείτε να ήταν γούνα.

Να «χτυπήσει νεκρικά τις καμπάνες» απειλεί ο κ. Καντιώτης, αν αρχίσει στη Φλώρινα το γύρισμα του «Μετεώρου Βήματος του Πελαργού» —πού θα βρει καλύτερη μουσική υπόκρουση ο Θ. Αγγελόπουλος, δωρεάν μάλιστα;

Όχι μόνο τις προβληματικές αλλά και την «Ολυμπιακή», τον ΟΤΕ, το αεροδρόμιο των Σπάτων, τη γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου, ακόμη και το μετρό προσφέρει στους Κορεάτες ο κ. Μητσοτάκης. Η μόνη πράγματι εθνοσωτήρια χειρονομία δεν έγινε: να τους προσφέρουμε την πρωθυπουργία.

Στο Πολυτεχνείο ξεκίνησαν οι κατ' έτος τελετές αλλά ελάχιστοι οι συμμετέχοντες. Οι δε φοιτητές αντι να διαβάζουν για να τους προσλάβει ως αριστούχους ο κ. Έβερτ, διαδηλώνουν κατά της «παιδείας του κέρδους».

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 16.11.90

Τέτοια εθνική ενότητα, από την εποχή του ΟΧΙ είχαμε να τη δούμε: Βεβαίως και είναι απολογητικό υπόμνημα η επιστολή Παπανδρέου, όπως θέλει το ΠΑΣΟΚ, βεβαίως βιάστηκε ο ανακριτής, όπως θέλει ο Συνασπισμός —δήλωσε αφιχθείς εκ Κορέας ο κ. Μητσοτάκης. Νομίζω ότι ήρθε η στιγμή ν' αποκαλύψω ότι κι εγώ ήμουν ανέκαθεν κατά τις διώξεις Παπανδρέου.

Άγριο ξύλο στο Πολυτεχνείο μεταξύ Οννεδιτών και αναρχο-αυτόνομων. Με κλωτσοπατινάδες τιμάμε τους νεκρούς μας;

Με το στανιό Έλληνες τους θέλουν τον κ. Φαίκογλου και τον κ. Σαδίκ στη Βουλή. Και οι

Βορειοηπειρώτες, τι είναι δηλαδή —Αλβανοί;

Πλημύρισαν λέει, και στην Αρκαδία - Αργολίδα με τις πρώτες βροχές. Εμείς νερό θέλουμε, κι ας πνιγούν όλοι τους: ποιος τους είπε να έχουν μετατρέψει, απανταχού της Ελλάδος, τα λαγκάδια σε χωματερές;

ΣΑΒΒΑΤΟ, 17.11.90

Μια που δεν είμαι πλέον καλός στον πετροπόλεμο, τι να κάνω στην Πορεία; Ν' ακούσω τους Πασόκους να λένε μετά δέκα έτη πως «ο αγώνας τώρα συνεχίζεται»;

Έφυγα για το Νεροχώρι. Μην ανησυχείτε, όλα έχουν καλώς. Πλημύρισε λίγο η κάβα από τις δυτικοελλαδίτικες βροχές, αλλά τα βαρέλια είναι σε αρκετό ύψος και δεν κινδύνευσαν. Λίγη μούχλα έπιασαν γύρω γύρω —απ' αυτήν που διαθέτουν όλες οι αξιοπρεπείς, υπόγειες, υγρές, ανήλιαγες κάβες, αυτές που ανασταίνουν στα σπλάχνα τους το Τοκάι, το Αίμα του Ταύρου, το Σατώ Λατούρ.

Οι ερωτιάρηδες βακχεύοντες ζυμομύκητες έκαναν φέτος θαυμάσια τη δουλειά τους: Το βαρέλι με τη ρετσίνα έχει γεύση, χρώμα, αλαφράδα και δροσιά —τέτοια που το Μπωζολαί Νουβώ είναι μπροστά της σκέτη αηδία. Τα αρετσίνωτα έχουν ακόμη μιαν αψάδα —ο οργανισμός των μυκήτων παραήταν βίαιος σ' αυτά. Μέχρι τα Χριστούγεννα θα απαλύνει η γεύση τους, θα γίνει μεταξένια.

Τις μεταγγίσεις θα τις κάνω αργότερα. Πρέπει πριν ν' αδειάσω το βαρέλι με το κρασί της περσινής βεντέμας.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 18.11.90

Αδειάζουμε το περσινό βαρέλι σήμερα: δίπλα στο παραγώνι, με σαλιγκάρια, ρεβύθια, αυγοτάραχο, χόρτα του βουνού, χέλι πετάλι, φέτα σπιτική, ρέγγα καπνιστή. Τι ωραία που είν' η χωριάτικη ζωή όταν ζεις στην πόλη!

ΔΕΥΤΕΡΑ, 19.11.90

Ξεμέθυσα κι έμαθα πως όλοι οι ηγέτες του Βορείου Ημισφαιρίου συγκεντρώθηκαν εις Παρίσιους να υπογράψουν περί ειρήνης συμφωνίες —μ' έψαχναν, λέει, αλλά πού να με βρουν; Προκειμένου ν' απουσιάζουμε μόνο ο

Αλία κι Εγώ, ορίζω επείγοντως ως αντιπρόσωπό μου τη Μάρα με συμβούλους τη Διονυσία και τον Νικολά Α' Ε'.

Τα ψάρια πεθαίνουν στη λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού και το ρηχό νερό μυρίζει θειάφι, έγινε κίτρινο. Δεν ξέρω αν οσονούπω θα εμφανιστούν και οι Άγγελοι της Αποκαλύψεως, αλλά το βέβαιον είναι ότι θ' απομεινουμε μόνο με το μητσοτακικό αυγοτάραχο.

Μετά τον δόκτορα Κοσκωτά μας προέκυψε κι ο αρχαιοκάπηλος δόκτωρ Γκύρικε. Χειρότεροι κι απ' τους δικτάτορες κατήντησαν οι διδάκτορες —αλλά αν τους κρατούν μια ζωή Λέκτορες κι Επίκουρους, κάτι πρέπει να κάνουν κι αυτοί για να ζήσουν.

Για να τα βάζουν κατά του κ. Μάνου και των μέτρων του συνασπισμένου οι Τρίτσης, Λιάσκας, Μερκούρη, Κατριβάνος, Λογοθέτης —σίγουρα δίκιο θα έχει.

ΤΡΙΤΗ, 20.11.90

Βαρδινογιάννηδες - «17N» 1-0.

Η επιτυχία των Βαρδινογιάννηδων είναι ακόμη πιο σημαντική εκ του γεγονότος ότι, η «17N» επιτέθηκε τη γούρική της ημέρα —Τρίτη.

Εγώ όμως μια απορία έχω: Ποιος είναι αυτός ο Διλόβης που του έφτιαξαν και πλατεία στην Εκάλη, για να στήνει καρτέρι η «17N». Το λεξικό του «Ελευθερουδάκη» δεν λέει τίποτα.

Πώς έτσι, στα καλά καθούμενα, ο Α. Παπανδρέου θυμήθηκε το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας και προβαίνει σε σχετικές δηλώσεις; Λέτε ν' αποφάσισε να συμβάλει στην αντιμετώπισή του;

Μα τι κακές συνήθειες είναι αυτές που έχουν οι αντιδραστικοί, δεξιοί, βρετανοί Συντηρητικοί: ιμπεριαλιστές από τα γεννοφάσκια τους: Είναι δυνατόν να τίθεται θέμα εκλογής αρχηγού, όταν αυτός πρωθυπουργεύει; Και μάλιστα να τον παραπέμπουν σε επαναληπτική ψηφοφορία; Κι όταν πρόκειται για τη Θάτσερ; Σε μας κάτι τέτοια μόνο αναρχοαυτόνομοι τα κάνουν.

ΤΕΤΑΡΤΗ, 21.11.90

Για την Ελβετία αναχώρησε ο Επίτροπος της Τράπεζας Κρήτης κ. Καμάρας, για ν' ανακαλύψει ποιος πήρε τα λεφτά από τη μεταπώληση του Ντέταρι. Δεν ρωτά και κατά

Εκάλη μεριά; Κι εκεί ορεινά είναι.

Κάτι οι Κορεάτες, κάτι ο κ. Μπους που θα μας έρθει ως νέος Αϊζενχάουερ, ξαναβρεθήκαμε στη δεκαετία του '50. Τέχνασμα για να θεωρούμε πρόοδο τους Παπ - Μητς των σιζιτις.

Στο Παρίσι υπεγράφη η νέα ΔΑΣΕ. Ευτυχώς που έστειλα τη Μάρα, να μην αισθάνεται μόνη η καυμένη η Μάγκυ ανάμεσα σ' όλους αυτούς τους φαλλοκράτες.

Με νέο πόλεμο απειλεί τους Γερμανούς η «17N» αν δεν καταλάβουν τις πολεμικές αποζημιώσεις που οφείλουν από τον προηγούμενο. Τι τη νοιάζει αυτή —μήπως, αν τον χάσει πρόκειται να πληρώσει;

ΠΕΜΠΤΗ, 22.11.90

Εξεταστική επιτροπή για την Προβιά απαιτεί ο Συνασπισμός με ανακοίνωσή του —κάποιοι για να σωθούν κάνουν ότι μπορούν για να δημιουργήσουν εμφυλιοπολεμικό κλίμα.

Σκούριασε η Σιδηρά Κυρία και απέρχεται μετά την προχθεσινή ήττα —δεν παραιτήθηκε νωρίτερα για να μην αφήσει τη Μάρα να δοξαστεί ως η μόνη γυναίκα ανάμεσα σ' όλους αυτούς τους σπουδαίους ηγέτες.

Από συνεδριάσεις εις συνεδριάσεων, μεταξύ Εκάλης και Χαρ. Τρικούπη το ΕΓ του ΠΑΣΟΚ αναζητεί ενιαία πρόταση για τους 6 γραμματείς που θα πλαισιώσουν τον κ. Άκη.

Σήμερα μπορείτε ν' αποθάνετε με την ησυχία σας, σαν άνθρωποι, στο σπίτι σας; οι νοσοκομειακοί γιατροί απεργούν και ουδείς δικαιούται δια να αποθάνει σε νοσοκομείο.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 23.11.90

Δεν θα χτυπήσουν μόνο τις καμπάνες, αλλά και τα κεφάλια όσων δουλέψουν με τον Αγγελόπουλο απειλούν οι Καντιωτικοί στη Φλώρινα διότι τα αργόσυρτα πλάνα του είναι αντεθνικά.

Γυρεύοντας πάνε αυτοί: τώρα που δεν κουνιέται φύλλο στο συνδικαλισμό, ετοιμάζουν αντιπεργατικό νόμο· τώρα που η «17N» αποτυχαίνει και οι βόμβες σκάνε στα χέρια των κατασκευαστών τους, ετοιμάζουν αντιπρομοκρατικό νόμο.

Ολημερίς τη χτίζουν, το βράδυ τη γκρεμίζουν —τη συμφωνία στο ΕΓ του ΠΑΣΟΚ για το ποιους θα βγάλουν γραμματείς παρά τον γραμματέα κ. Άκη.

Ούτε το «Πάπυρος - Λαρούς» αναφέρει τον / την κ.

Διλβόη. Δεν μας έφταναν τα σσ του Παλαιοκρασσά που ουδείς εξηγεί γιατί είναι δύο κι όχι ένα, έχουμε και το Διλβόη τώρα.

ΣΑΒΒΑΤΟ, 24.11.90

Να κερδίσουμε αυτοδυναμώς τις εκλογές, και μετά κάνουμε συμμαχίες, ανακοίνωσε θριαμβευτικά στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ ο κ. Α. Παπανδρέου. Ως πλειοψηφία, κάποιους θα χρειάζονται να τους γιαλίζουν τα παπούτσια.

Μήπως αυτός ο Διλβόης είναι μέλος της «17N» κ. Τσεβά;

Δεν υπάρχει ενιαία πρόταση για τους 6 γραμματείς στο ΠΑΣΟΚ —και μια που θα μπουν στον κόπο των ψηφοφοριών αποφάσισαν να βγάλουν 21.

Αρνητικά σχολίασαν «κύκλοι του Συνασπισμού» τις περί αυτοδυναμίας απόψεις του κ. Παπανδρέου. Προσφέρονται ως στιλβωτές από τα τώρα.

ΚΥΡΙΑΚΗ, 25.11.90

Επέστρεψαν εξ Ιράκ άλλοι 10 όμηροι —παρά λίγο να τους κατασπαράξουν στο Ελληνικό τα διάφορα τριτοκοσμικά εγχώρια Κινήματα Ειρήνης που καθένα φώναζε «δικοί μας είναι, εμείς τους φέραμε».

Τι τη θέλαν τη δημοκρατία οι Πολωνοί; Για να απέχουν κατά 40% από τις εκλογές κι όσοι πηγαίνουν στις κάλπες να ψηφίζουν αυτόν τον Τιμίνσκυ;

Απέκτησαν τους υπό τον κ. Άκη 21 γραμματείς τους οι πασοκίτες. Τώρα θα διαλυθεί και ό,τι είχε απομείνει.

Κατερίνα, σπολλάτη σου!

ΔΕΥΤΕΡΑ, 26.11.90

Αυτός πέθανε μπρος στην κάμερα, κάτω από το φως των προβολέων, τον έβλεπαν εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι —τον δημοσιογράφο Θ. Σαουλιδή. Εγώ θα πάω σαν το σκυλί στ' αμπέλι σε τούτο το υγρό υπόγειο και θα με πάρουν είδηση όταν αρχίσω να μυρίζω —κι ούτε λέξη δεν θα γράψει για μένα κανείς...

Εκτός από τους συνήθεις υπόπτους, η αστυνομία συνέλαβε και κάποιον Σπ. Κουγιάνη για να θολώσει τα νερά.

Ανακοινώθηκαν τα ονόματα των επιτυχόντων νεο-

δημοκρατών στο διαγωνισμό του κ. Έβερετ.

Κατ' ιδίαν συναντήσεις Μητς - Παπ, Μητς - Φλώρ —ήπιες διαφωνίες εξέφρασε η αντιπολίτευση στα όσα ετοιμάζει η κυβέρνηση. Τώρα πια άρχισαν να σκέφτονται και τι ψυχή θ' αφήσουν.

ΤΡΙΤΗ, 27.11.90

Στυλιανοί, ό,τι επιθυμείτε! Στέλλες, μακριά από μαχαίρια.

Τα ξαναείπαν και ενώπιον κοινού οι Μητς-Παπ-Φλώρ. Συγκεντρώνουν μόνοι τους πάνω από δύο αιώνες —κι αν βάλεις και τον Καρ φθάνουν τους τρεις αιώνες. Το μόνο που εξηγεί την παρουσία τους είναι το σύνδρομο Σαουλιδή.

Μπορεί να έφυγε η Μάγκυ αλλά έβγαλε τον δικό της, τον Μέητσορ, αρχηγό των Συντηρητικών και πρωθυπουργό της Βρετανίας. Μαγκιά της.

Θα πράξει τα δέοντα λέει η

κυβέρνηση για τη δολοφονία Έλληνα. τις απαλλοτριώσεις ελληνικών περιουσιών στην Ίμβρο —όταν δεν θα υπάρχει ούτε ένας, ούτε στρέμμα; Όποιος ξέρει για τον Παλαιοκρασσά ή τον / την Διλβόη ας γράψει. Θα με φάει η περιέργεια.

ΗΜΕΡΟΔΗΚΤΗΣ ΥΠΟ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΝ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δρ. Δημ. Καρ., Ωριλάν, Πάτρα: Οι σακχαρομήκτες μου ενθουσιάστηκαν —όχι από τον οίνον αλλά από τη χειρονομία. Σας αποστέλλουν συντόμως δείγμα των βακχικών οργανικών επιδόσεων τους.

Δυο Ψυ, Λουτέσια: Το Ποντιακό Τηλεσκόπιο δεν το βρήκα ακόμη, καίτοι χρησιμοποιώ το ποντιακό κανοκνάλι για να εξερευνώ τις λαϊκές αγορές. Κι όλα αυτά, δεν είναι ποντιακό ανέκδοτο.

Φυσικός ήταν κι αυτός αλλά παίζοντας βιολί κατάφερε να γλυτώσει από τους φοιτητές του.

Αρνείται ο ανακριτής το ρόλο του «εκκαθαριστή» της κάθαρσης

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΟ ΓΙ

Πολλά σενάρια και νομικές φόρμουλες γράφτηκαν ή διοχετεύθηκαν εντέχνως στον Τύπο με στόχο την ανεύρεση εκείνης της νομικής λύσης που η εφαρμογή της, θα οδηγούσε όχι μόνο στην αποφυγή της υποχρέωσης του **Ανδρέα Παπανδρέου** για απολογία αλλά κυρίως, μακροπρόθεσμα θα οδηγούσε στην απαλλαγή του.

Ο πρωθυπουργός της χώρας, πλειστάκις, δια δηλώσεών του υπέδειξε τι «μέλλει γενέσθαι» λησμονώντας τα όσα υποστήριζε στο παρελθόν περί ανεξάρτητης ελληνικής δικαιοσύνης. Δεν αρκέστηκε σε πολιτικές δηλώσεις τις οποίες εδικοιούτο να κάνει, αλλά προχώρησε στη διατύπωση «νομικών» σκέψεων, υποδεικνύοντας στον ανακριτή τη νομική λύση που πρέπει να εφαρμοστεί: «*Η επιστολή του Ανδρέα Παπανδρέου είναι υπόμνημα*».

Οι δηλώσεις **Μητσοτάκη**, χαρακτηρίστηκαν από τον πρόεδρο της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων ως παρέμβαση στο έργο της Δικαιοσύνης.

Δηλώσεις όμως επί του θέματος έκαναν πολλοί άλλοι κυβερνητικοί παράγοντες και ηγετικά στελέχη της αντιπολίτευσης. Πολλοί ήταν εκείνοι που μίλησαν για αποφυγή, στα λόγια, παρεμβάσεων στο έργο της δικαιοσύνης, και πολλοί ήταν εκείνοι που υπενίχθησαν ότι «*σιγά μη στάζει η ουρά του γαϊδάρου*» εννοώντας προφανώς ότι «η δι-

καισύνη ποτέ δεν ενήργησε σε σοβαρές υποθέσεις ανεξάρτητα».

Ουδείς όμως πλην ελαχίστων, δεν προβληματίστηκε για τους θεσμούς και τον διασυρμό τους για το τι σημαίνει να παρεμβαίνω στη δικαιοσύνη όταν αυτό και μόνον επιτάσσουν πολιτικές ή άλλες σκοπιμότητες.

Βεβαίως κανείς δεν προσδοκά σεβασμό των θεσμών από έναν πολίτη όταν η πολιτική ηγεσία του τόπου και τα κόμματα, εμπράκτως αποδεικνύουν ότι οι θεσμοί υπάρχουν για να χρησιμοποιούνται εκάστοτε «κατά το δοκούν».

Το παιχνίδι όμως με τους θεσμούς είναι παιχνίδι επικίνδυνο. Και εν προκειμένω όλα τα πολιτικά κόμματα δοκιμάστηκαν και δοκιμάζονται ως προς τη δημοκρατική τους ευαισθησία και αντοχή στο θέμα της κάθαρσης, και φαίνεται ότι διαθέτουν ελάχιστες αντοχές και αντιστάσεις.

Άρνηση του ανακριτή

Ενώ, λοιπόν, την περασμένη βδομάδα, όλοι προσδοκούσαν και ευελπιστούσαν ότι ο αρμόδιος δικαστικός αρχές θα πράξουν και αυτή τη φορά, όπως άλλοτε, ανάλογα με τις υποδείξεις «ανώτερων», φαίνεται ότι διαψεύστηκαν. Πληροφορίες από κύκλους του Αρείου Πάγου, συνέτειναν στο ότι, ο ανακριτής του Ειδικού Δικαστηρίου, **Σπύρος Σπύρου**, δεν είναι διατεθειμέ-

νος να ακολουθήσει τη νομική λύση που δημοσίως προέκρινε ως εφαρμοστέα ο πρωθυπουργός. Ο ανακριτής δεν πρόκειται, όπως δήλωναν αρμόδιες δικαστικές πηγές, να αναλάβει «τον άχαρο ρόλο» του εκκαθαριστή της κάθαρσης για τον Ανδρέα Παπανδρέου. Προσανατολίζεται σε λύσεις σύννομες και πάντως τέτοιες που δεν θα οξύνουν το πολιτικό κλίμα αλλά και «*ούτε θα ικανοποιούν την κυβέρνηση και τα κόμματα*».

Η στάση του ανακριτή, δημιούργησε έντονους προβληματισμούς σε κύκλους της κυβέρνησης, θορύβησε τον Συνασπισμό και το ΠΑΣΟΚ.

Για να κερδηθεί χρόνος, ώστε η όποια απόφαση του ανακριτή να μετατεθεί χρονικά, καθυστέρησε η έκδοση της απόφασης του συμβουλίου για το ποιος βουλευτής από τον Συνασπισμό θα είναι κατήγορος του Ανδρέα Παπανδρέου, (ο **Νίκος Κωνσταντόπουλος** ή ο **Νίκος Γαλανός**). Η απόφαση για τον κατήγορο του Συνασπισμού ήταν αναγκαία και μόνη προϋπόθεση για την όποια ενέργεια, περαιτέρω του ανακριτή στο θέμα Παπανδρέου. Τελικά επελέγη ως κατήγορος μόνο για τις ανακρίσεις, όχι για τη δίκη, ο **Νίκος Γαλανός**. Μάλιστα, ενώ η απόφαση του συμβουλίου, που συνεδρίασε στις 22 του μήνα, αναμενόταν, σύμφωνα με δηλώσεις αρμοδίων δικαστικών παραγόντων αυθημερόν, το υπουργείο Δικαιο-

Η αναφορά των λέξεων παρέμβαση και παρασκήνιο, αποδίδουν με σαφήνεια την πορεία της δικαστικής εκκαθάρισης του σκανδάλου Κοσκωτά, σε ό,τι αφορά τον πρώην πρωθυπουργό Ανδρέα Παπανδρέου.

Δυο χρόνια μετά την αποκάλυψη του σκανδάλου και ένα χρόνο μετά την απόφαση της Βουλής περί παραπομπής πρώην κυβερνητικών στελεχών ενώπιον του Ειδικού Δικαστηρίου, οι πολιτικές δυνάμεις του τόπου, μηδὲ και του ΠΑΣΟΚ εξαιρουμένου αφού για κάποιους υπουργούς ψήφισε παραπομπή —έχουν αποδυθεί σε έναν αγώνα δρόμου, προκειμένου να βρεθεί η κατάλληλη νομική φόρμουλα απεμπλοκής του Ανδρέα Παπανδρέου από τη δικαστική διαδικασία.

Δηλώσεις επί δηλώσεων του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Μητσοτάκη, στελεχών της Νέας Δημοκρατίας, του ΠΑΣΟΚ και του Συνασπισμού, είδαν το φως της δημοσιότητας μετά την δεδομένη άρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου να προσέλθει στον ανακριτή και να αντικρούσει τις σε βάρος του κατηγορίες.

ΤΗΝ ΚΛΗΤΕΥΣΗ

της Ιωάννας Μάνδρου

σύνης με ανακοίνωσή του την ίδια μέρα (στις 22) τόνισε: «η απόφαση θα εκδοθεί τις προσεχείς ημέρες», παρεμβαίνοντας στις διαδικασίες για λόγους ευνόητους.

Να σημειωθεί, ότι για πρώτη φορά, το υπουργείο εξέδωσε ανακοίνωση για θέμα που αφορά τη δικαστική πορεία των σκανδάλων. Και αυτό, όπως εκτιμούσαν δικαστικοί κύκλοι δεν έγινε τυχαία. Έγινε για να κερδηθεί χρόνος, ώστε να βρεθεί λύση στο «αδιέξοδο» που προκλήθηκε από την μη εμφάνιση του Ανδρέα Παπανδρέου προς απολογία και από τη δεδομένη θέση του ανακριτή να μην αναλάβει το κόστος του «κλεισίματος» της υπόθεσης.

Δικαστικές πηγές στον Άρειο Πάγο, διαβεβαίωναν ότι ο Σπ. Σπύρου, δεν πρόκειται σε καμιά περίπτωση να εκλάβει την επιστολή Παπανδρέου ως απολογητικό υπόμνημα. «Ουδείς δικαστικός που σέβεται τον εαυτό του», έλεγε ανώτατος δικαστικός, «θα έκανε κάτι τέτοιο».

Ετοιμάζεται η τρίτη λύση

Τι όμως θα πράξει ο ανακριτής; Σύμφωνα με πληροφορίες, θα κινηθεί στα πλαίσια του νόμου αξιοποιώντας τις διατάξεις της Ποινικής Δικονομίας αλλά και του νόμου περί ευθύνης υπουργών. Η όποια απόφασή του θα εξαρτηθεί, εν πολλοίς, από τη θέση που θα

κρατήσουν οι κατηγοροί. Πληροφορίες, ανέφεραν ότι η Νέα Δημοκρατία, θα «κατεβάσει» δυο προτάσεις, δια των κατηγορών της, έτσι ώστε το βάρος της οποίας απόφασής τους να πέφτει στο Συνασπισμό, (σ.σ. η γνώμη των κατηγορών είναι κατά πλειοψηφία).

Γι' αυτό, τόνιζαν οι ίδιοι κύκλοι, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη ΝΔ ποιος κατηγορος θα είναι από την πλευρά του Συνασπισμού. Από τον Συνασπισμό, αποκλείστηκε η λύση να εκληφθεί η επιστολή Παπανδρέου ως υπόμνημα, δεν έχει όμως αποφασιστεί, τι ακριβώς θα προτείνουν.

Σε περίπτωση διαφωνίας ανακριτή - κατηγορών, τη λύση θα δώσει το συμβούλιο. Η διαφωνία ανακριτή - κατηγορών δεν αποκλείεται από κύκλους του Αρείου Πάγου. Οι νομικές λύσεις ανάμεσα στις οποίες ο ανακριτής θα κινηθεί είναι βασικά, δυο, σύμφωνα με πληροφορίες από το ανώτατο δικαστήριο της χώρας:

- Σύμφωνα με το άρθρο 24 του νόμου «περί ευθύνης υπουργών», ο ανακριτής του Ειδικού Δικαστηρίου, έχει τις αρμοδιότητες του τακτικού ανακριτή. Άρα στις περιπτώσεις της απολογίας του κατηγορούμενου θα εφαρμόσει τις διατάξεις της Ποινικής Δικονομίας.

- Σύμφωνα, λοιπόν με τη διάταξη του άρθρου 270 παράγραφος Ι της Ποινικής

Δικονομίας, η ανάκριση δεν τελειώνει, αν δεν απολογηθεί ο κατηγορούμενος. Θεωρείται όμως τελειωμένη, έστω και αν δεν απολογήθηκε αν δεν υπάρχουν σε βάρος του ενδείξεις ενοχής. Δηλαδή, μπορεί ο ανακριτής του Ειδικού Δικαστηρίου, να πει: *Κάλεσα τον Ανδρέα Παπανδρέου σε απολογία. Δεν εμφανίστηκε, δεν απολογήθηκε. Δεν υπάρχουν όμως σε βάρος του αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής και άρα κλείνω την δικογραφία ως προς τον πρώην πρωθυπουργό.*

Η λύση αυτή, οριστικά κλείνει το θέμα του σκανδάλου Κοσκωτά ως προς τον Ανδρέα Παπανδρέου, αλλά δεν θεωρείται πιθανή, καθώς ο ανακριτής δεν είναι διατεθειμένος να αναλάβει το κόστος της «εκκαθάρισης της καθαρήσας». Στην περίπτωση βέβαια, της εφαρμογής της παραπάνω λύσης, μπορεί ο ανακριτής, να καλέσει τους κατηγορούμενους για να εκφράσουν την άποψή τους για το θέμα, και η υπόθεση να οδηγηθεί στο δικαστικό συμβούλιο, το οποίο και θα αποφασίσει, άρα θα αναλάβει και την ευθύνη, για το αν ο ανακριτής μπορεί να κλείσει τη δικογραφία. Η δεύτερη λύση και η πιθανότερη, σύμφωνα με πληροφορίες, να εφαρμοστεί είναι το άρθρο 270, παράγραφος 2 της Ποινικής Δικονομίας:

- Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, ο ανακριτής θα θεωρήσει ότι ο Ανδρέας Παπανδρέου εκλήθη προς απολογία αλλά από λόγους απείθειας δεν εμφανίστηκε. Θα πει, ότι υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής σε βάρος του και άρα απαιτείται η έκδοση εντάλματος. Επειδή όμως, σύμφωνα με το 34 του νόμου «περί ευθύνης υπουργών» (802/71) δεν υποχρεούται ο κατηγορούμενος πρώην υπουργός ή πρωθυπουργός να παρίσταται στη δίκη του, θα θεωρηθεί ότι δεν χρειάζεται να παρίσταται και στην ανάκριση. Άρα, θα θεωρηθεί ότι δεν υπάρχει λόγος να εκδοθεί ένταλμα. Σε αυτή την περίπτωση η μη εμφάνισή του θα κριθεί ως άρνηση απολογίας.

- Και σε μια τρίτη περίπτωση, ο ανακριτής, θα εισάγει τα πάντα, στο συμβούλιο επικαλούμενος δυσχέρειες στην ανάκριση.

Πιθανότερη, θεωρείται η δεύτερη λύση. Πάντως, τα πάντα είναι ρευστά προς το παρόν και η όποια λύση θα καθοριστεί από πολλούς παράγοντες. Ίδωμεν, λοιπόν, τα επόμενα εικοσιτετράωρα. Η κάθαρση, κοινή συναινέσει, οδηγείται στο απόσπασμα...

ΚΑΘΑΡΣΗ: ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑ

«Δεν πρέπει η Αριστερά να μείνει σ' ένα δικαστικό ρομαντισμό, δηλαδή σε μια λαγνεία απέναντι στη δικαστική μόνο πλευρά της υπόθεσης», αποφαίνεται ο βουλευτής του ΣΥΝ Ν. Γαλανός στην Κυριακάτικη «Επικαιρότητα», μιλώντας για την «κάθαρση».

του Χρ. Κυριαζή

Μιας λαγνείας, μύριες όσες έπονται: λαγνεία η παραπομπή ενός τέως πρωθυπουργού κατηγορούμενου για αδικήματα κοινότατου ποινικού δικαίου· λαγνεία το αίτημα της δικαστικής κάθαρσης των αποκληθέντων σκανδάλων (γι' αυτό και η κάθαρση μετονομάστηκε, επισήμως, «εκκαθάριση του όλου θέματος» από τον ΣΥΝ)· λαγνεία και η κυβέρνηση Τζαννετάκη, η οποία σχηματίστηκε γι' αυτό το «αγκάθι» ενόψει του κινδύνου της παραγραφής· λαγνεία η θητεία Κουβέλη - Κωνσταντόπουλου ως υπουργών Δικαιοσύνης και Εσωτερικών, το καλοκαιρινό τρίμηνο του 1989· λαγνεία οι περίφημες κοινοβουλευτικές αγορεύσεις επιτελών του ΣΥΝ, τότε, στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1989, όταν στην ημερήσια διάταξη ήταν η παραπομπή του Α. Παπανδρέου· λαγνεία και τα όσα ελέχθησαν για την κατάργηση των τεχνητών διαχωριστικών γραμμών που έδιναν λόγο και αιτία στην πρωτοφανή διακυβέρνηση Δεξιάς - Αριστεράς· λαγνεία η άρνηση του ΣΥΝ να συμμετάσχει ο κατηγορούμενος Α. Παπανδρέου σε οικουμενικό σχήμα· λαγνεία και η άρνησή του να δεχτεί ως κυβερνητικούς εταίρους τους άλλους υπόδικους του ΠΑΣΟΚ· λαγνεία και οι πέντε προϋποθέσεις που έθετε προ έτους για τη σύμπραξη του με το ΠΑΣΟΚ —μεταξύ των οποίων η φερεγγυότητα και η αξιοπιστία των προσώπων (καλά, ο «αυριανισμός» λησμονήθηκε κιόλας)· λαγνεία, και μάλιστα επικίνδυνη, η επιμονή των αριστερών για την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης

—γι' αυτό και ο κ. Γαλανός λέει στην «Επικαιρότητα» ότι ο κ. Μητσοτάκης (που ονομάτισε τη γνωστή επιστολή του Α. Παπανδρέου «απολογητικό υπόμνημα») «μια γνώμη είπε για τις εξελίξεις» (έτσι, γενικώς τις «εξελίξεις»!), ότι «δεν νομίζω ότι το θέμα είναι να κρίνουμε (σ.σ. εννοεί την «ερμηνεία» που έδωσε ο κ. Μητσοτάκης) αν είναι πολιτική παρέμβαση ή παρέμβαση στη Δικαιοσύνη» (!), ότι η Δικαιοσύνη πρέπει να κρίνει «όχι μέσα σ' ένα θερμοκήπιο, αλλά μέσα σε μια πολιτική και κοινωνική κατάσταση την οποία πρέπει να λάβει υπόψη της»· μαρξιστής και «θεωρητικός» ο κ. Γαλανός, καταπολεμά τη «λαγνεία απέναντι στη δικαστική πλευρά της υπόθεσης» πολύ καλύτερα από τον αθυρόστομο και εμπειριστή αστό κ. Μητσοτάκη. Και ο Α. Παπανδρέου έδειξε πολλές φορές στο παρελθόν πώς και πού λογαριάζει αυτή την επιμονή στους «τύπους», τη «λαγνεία» στην τήρηση των πολιτειακά συντεταγμένων διαδικασιών, όταν π.χ. έλεγε, λίγο πριν τις εκλογές του Ιουνίου 1989, ότι ο «λαός είναι πάνω από όλα». Μήπως και το ΚΚΕ δεν πάθαινε αλεργία, όταν άκουγε κάποιους «σαλονάτους» να διαμαρτύρονται για τα «χρωματιστά» στην εκλογή Σαρτζετάκη;

Ολίγη μνήμη

Φαίνεται πως είναι αυτή η απώθηση για τη δικαστική «λαγνεία» που οδήγησε τον ΣΥΝ στη συνειδητότατη απόφαση να παρουσιαστεί ανεύθυνα με τη μορφή: «σχόλια κύκλων του Συνασπισμού», και να μιλήσει για «εσπευσμένη κλήση» του Α. Παπανδρέου από τον Ανακριτή. Κι αν ο κ. Κουβέλης δηλώνει με περισσή περιφρόνηση ότι δεν γνωρίζει «κύκλους» του ΣΥΝ, δεν έχει καμία σημασία: το καλοκαίρι του 1989 τον έβαλαν να κάνει τον υπουργό Δικαιοσύνης, τότε «υπουργό κάθαρσης», και τα τέλη φθινοπώρου του 1990 ο κ. Φλωράκης εξοργίζεται με τη «λαγνεία» αυτού του... δικηγόρου για την κάθαρση. Δεν έχει καμιά σημασία για τον κ. Φλωράκη αν τώρα οργίζεται με το συνεταιρό του στο ΣΥΝ και το 1989 οργιζόταν με το επίσημο όργανο του ΠΑΣΟΚ, την «Αυριανή» δηλαδή, που τον κατέτασε, μαζί με τον κ. Κύρκο, επί καθημερι-

νής βάσεως, στη «συμμορία των 4», που «δεν χώραγαν» όλοι μαζί στην πόρτα του Α. Παπανδρέου.

Τουλάχιστον ο κ. Κύρκος είχε ενωρίτερα επιδοθεί στην τέχνη της άνετης εναλλαγής γλώσσας και ενδύματος —διότι απαιτείται κάποια θητεία για την εκμάθηση αυτής της τέχνης: λαύρος κατά του Α. Παπανδρέου στη Βουλή του Ιουνίου 1989, και λίγο μετά την «αποφράδα ημέρα» των εκλογών της 5ης Νοεμβρίου 1989 εδήλωνε αυτά τα οποία πράττονται πλέον αυτές τις ημέρες, δηλαδή «δεν είμαι σε θέση να πω αν πολιτικά ήταν λάθος ή όχι η παραπομπή του Α. Παπανδρέου». Έτσι ο κ. Κύρκος εξέφρασε αυτά τα οποία χαρακτηρίζουν σήμερα το μεγαλύτερο μέρος της ηγεσίας του ΣΥΝ: καιροσκοπισμός του πτωχού, θρασύτατη προσπάθεια «απόσβεσης» του κόστους που έχει η συλλογική μνήμη, γελοιοποίηση εαυτών και ιδεών, στραπατσάρισμα θεσμών και μεταχείρισή τους ως προσχημάτων στο παιχνίδι της πολιτικής επιβίωσης, συμβολή στον εξευτελισμό του δημόσιου ήθους, ενίσχυση «από τα αριστερά» του πολιτικού κυνισμού και του χυδαίου πραγματισμού, αδιαφάνεια χαρακτηριστική της πολιτικής κλειστών θυρών με υπέρτατη αρχή την υπηρετηση του γυνώτερου κομματικού ωφελισμού, δειλία μπροστά στις συνέπειες μιας μείζονας πολιτικής επιλογής (: κυβέρνηση Τζαννετάκη), διπλή γλώσσα, πορεία στο κενό.

Ένα σενάριο που λεγόταν «κάθαρση»

Βεβαίως, οι διαχωριστικές γραμμές, σε πείσμα των φιλότιμων προσπαθειών αποκατάστασής τους (: «εναλλακτική λύση των προοδευτικών δυνάμεων απέναντι στην κυβέρνηση της ΝΔ»), έχουν υποστεί ανεπανόρθωτο πλήγμα: ο κ. Μητσοτάκης θα αποδώσει δικαιο στον ΣΥΝ... που «ενοχλήθηκε» με την «εσπευσμένη κλήση» του Α. Παπανδρέου. Έτσι, τώρα η «εταιρεία» ΝΔ - ΣΥΝ —κατά τον ευγενή χαρακτηρισμό της κυβέρνησης Τζαννετάκη από την «Αυριανή» και τον Α. Παπανδρέου— επανεμφανίζεται, αλλά αυτή τη φορά χωρίς κλασικά οριζόμενο μέτωπο αντιπαράθεσης: το αντίθετο, και οι δύο «συνέ-

ταιροι» φροντίζουν να κάνουν μέτωπο κατά του... εαυτού τους και υπέρ του τώως κατηγορουμένου (τους) Α. Παπανδρέου. Ο τελευταίος έχει μια σαφή λειτουργία στον καταμερισμό του έργου —είναι αυτός που κάνει το μοντάζ σε μια ταινία στηριγμένη σε αρχές της γαλλικής σχολής του «νέου μυθιστορήματος»: ένα σενάριο με πολλαπλές και κατοπτρικές θέσεις ανάγνωσής του— μια το καλοκαίρι του '89, μία στην οικουμενική του Ζολώτα, μία τώρα, όλες τους αμοιβαίες, συμπληρωματικές και αντιπροσωπεύσιμες από τις υπόλοιπες. Ο καμβάς είναι ένας: η απόσπαση ενός μεγαλύτερου κομματιού από τη δωρεάν προσφερόμενη από τους εκλογείς πίτα, στους οποίους παρέχεται εκάστοτε η υπόσχεση της ανταμοιβής· ανταμοιβής για τις προσπάθειες που υπομονετικά καταβάλλουν με την προσδοκία ότι θα λειτουργήσει κάποτε η σχέση απόκρισης ανάμεσα σε αυτούς και τους αντιπροσώπους «τους».

Οπωσδήποτε, λειτουργεί μια σχέση απόκρισης: ο κ. Μητσοτάκης, ο κ. Παπανδρέου και οι ηγέτες του ΣΥΝ αποκρίνονται στη λογική της αντιπροσωπευσης, που έχουν ορίσει με ένα συμβολαίο ανάμεσα σε αυτούς και την κρατική εξουσία —ο καθένας σύμφωνα με τη ρεαλιστική εκτίμηση που έχει, ως προς το ποσοστό νομής της εξουσίας που μπορεί να διεκδικεί ανάλογα με το πόσο «μεγάλος» είναι. Ο αρχηγός της ΝΔ ήξερε ότι, σαν μεγάλο κόμμα, η ΝΔ μπορούσε να διεκδικήσει το κέντρο, δηλαδή την εξουσία, και από πέρσι το Μάρτιο άρχισε να μιλάει για «κλέφτες», για αποκατάσταση της «ηθικής» και της «αξιοπρέπειας» που είχαν τρωθεί από το «αδίστακτο ΠΑΣΟΚ»· πέτυχε να προσεταιρισθεί το τμήμα εκείνο του εκλογικού σώματος που του ήταν αναγκαίο για να εγκατασταθεί στο Μέγαρο Μαξίμου. Οι κ. Φλωράκης και Κύρκος προσέβλεπαν σε μια «αριστερή εισπραξη» από το ΠΑΣΟΚ, από

τους ψηφοφόρους του εκείνους που συναιρούσαν την «πραγματική αλλαγή» με την ηθική. Και ο κ. Παπανδρέου διάλεξε την τακτική εκείνη της διελκυστίνδας ανάμεσα στην άμυνα του «αδίκως» διωκόμενου και την επίθεση του ηγέτη της «δημοκρατικής παράταξης», που του επέτρεψε να κρατήσει το «40% του λαού», προκειμένου να το χρησιμοποιήσει ως «ύπατο δικαστή».

Η απρόβλεπτη Δικαιοσύνη

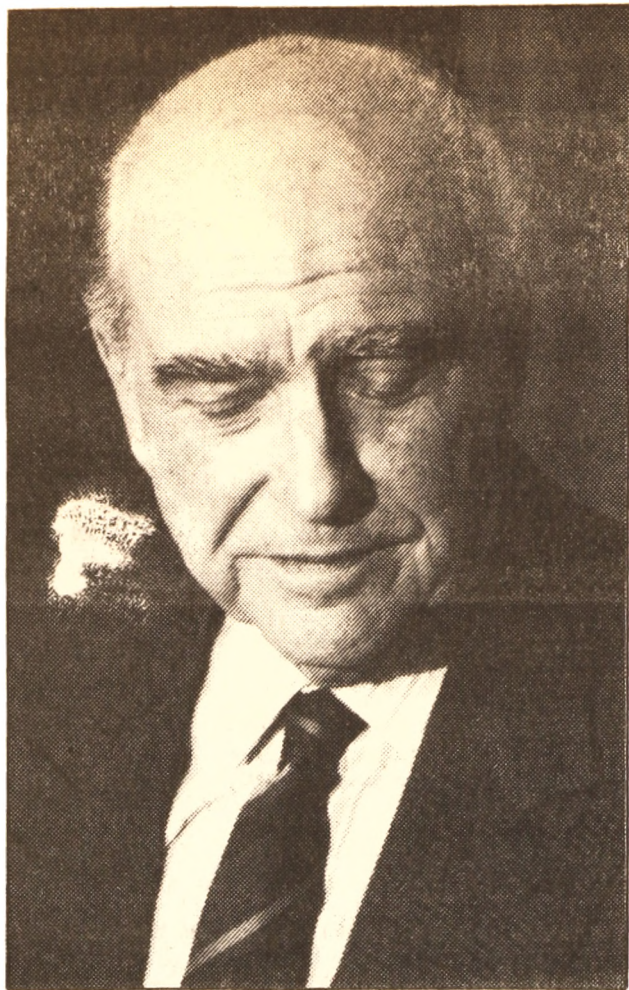
Στη νέα φάση του «σκανδάλου Κοσκωτά», ο κυρίαρχος του παιχνιδιού είναι ο Α. Παπανδρέου: αυτός έχει «πετάξει το μπαλάκι» στους μέχρι τώρα κατηγορούς του, εγκαλώντας τους στο όνομα της «εθνικής ευθύνης» και επισειώντας το φόβητρο του «εθνικού διχασμού». Η στάση του αυτή ήταν προβλέψιμη, αφού ανάλογα είχε συμπεριφερθεί και όταν παραπεμπόταν από τη Βουλή. Για το λόγο αυτό, τα περί «αδιεξόδου», ή «γόρδιου δεσμού», μπροστά στον οποίο βρίσκονται οι ηγεσίες του ΣΥΝ και της ΝΔ μετά την επιστολή Παπανδρέου στον ανακριτή κ. Σπύρου, μόνο θυμηδία μπορούν να προκαλέσουν· πόσο μάλλον που οι εφημερίδες οι οποίες τα φιλοξένησαν ως πρωτοσέλιδους τίτλους (: π.χ., η «Ελευθεροτυπία» του κ. Τεγόπουλου), όχι μόνο πρωτοστάτησαν στην προβολή της «κάθαρσης», αλλά και αντιμετώπισαν με τη δέουσα οργή τον κ. Παπανδρέου όταν αυτός, παραπεμπόμενος, ομιλούσε και πάλι για «σκευωρία» το καλοκαίρι του 1989. Και είναι ενδεικτικό, ότι από όλον τον Τύπο μόνον η τώως Κοσκωτική «Καθημερινή» φαίνεται να σέβεται τα όσα έγραφε πέρσι· οι λοιπές (αν εξαιρέσουμε τον «Ελ. Τύπο», που επιδίδεται— όπως και η «Αυριανή» για το ΠΑΣΟΚ— σε μάχες οπισθοφυλακής, για να συγκρατήσει τη δυσφορία των νεοδημοκρατών) δεν αξιώθηκαν ούτε ένα κύριο άρθρο να αφιερώσουν στην επανεμφάνιση του πάγια αντιθεσμικού και αντιδημοκρατικού συνδρόμου του Α. Παπανδρέου.

Στην πραγματικότητα, ο «γόρδιος δεσμός» δημιουργήθηκε από τη Δικαιοσύνη: αξιόπιστες πληροφορίες του ΑΝΤΙ αναφέρουν ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει συμφωνήσει σε συνάντησή του με τον Α. Παπανδρέου «να κλείσει το θέμα» ως προς το πρόσωπό του, αλλά να μην εκτεθεί ο ίδιος. Εκείνο που ο πρωθυπουργός δεν μπόρεσε να ελέγξει, εί-

ναι απλούστατα μία συνήθης διαδικαστική πρακτική της Δικαιοσύνης, δηλαδή η κλήση του Α. Παπανδρέου από τον Ανακριτή. Ο κ. Μητσοτάκης, γνωρίζοντας ότι ο κ. Σπύρου είχε πάρει παράταση για την περάτωση της ανάκρισης μέχρι τις 6 Ιανουαρίου, πίστευε ότι είχε τον απαραίτητο χρόνο να συνεννοηθεί τον τρόπο «κλεισίματος του θέματος» με τον πρόεδρο του Αρείου Πάγου κ. Κόκκινο —ο οποίος ασκεί, κατά πολλούς, ποδηγέτηση της Δικαιοσύνης— πριν ο Ανακριτής καλέσει τον Α. Παπανδρέου.

Η νομιμότητα και η σκοπιμότητα

Έφυγε, λοιπόν, με την ησυχία του για το Τόκυο, και δεν έχουμε λόγους να μην πιστεύουμε ότι πράγματι «εξεπλάγη» όταν έμαθε την κίνηση του κ. Σπύρου. Ο τελευταίος, όμως, ήταν λογικό (αλλά και γνωστότατο) να συνυπολογίσει διάφορα στοιχεία στην προθεσμία που έμενε μέχρι την περάτωση της ανάκρισης και να κρίνει, ότι οι συνήθεις διαδικαστικοί χρόνοι έπρεπε και επί του προκειμένου να τηρηθούν. Όπως λογικότατα γράφει ο Πρόεδρος Εφετών και Πρόεδρος της Ενώσεως Δικαστών και Εισαγγελέων Παν. Κωστάκος, απαντώντας στο επιχείρημα περί «εσπευσμένης κλήτευσης» των «κύκλων του ΣΥΝ», η κλήση δεν ήταν πρόωγη, γιατί «πρέπει να υπάρχει χρόνος για τη διενέργεια των ανακριτικών πράξεων που μπορεί να ζητήσει ο κατηγορούμενος κατά την απολογία του» (βλ. άρθρο του στην «Ελευθεροτυπία» της 21ης Νοεμβρίου 1990). Αυτά δεν τα είχε υπολογίσει όμως ο κ. Μητσοτάκης, μέχρι σημείου μάλιστα να μην έχει ενημερώσει για τη συμφωνία του με τον Α. Παπανδρέου ούτε τους στενότερους επιτελείς από το άμεσο περιβάλλον του. Στην ουσία, αυτή η διαφορά στην εκτίμηση των χρονικών περιθωρίων, παραπέμπει σε μια σαφέστατη απόκλιση ανάμεσα στο χρόνο που εκπορεύεται από την κείμενη θεσμική τάξη και νομικότητα και στο χρόνο που υπαγορεύει η λογική των πολιτικών σκοπιμοτήτων και της πολιτικής αδιαφάνειας: αυτή η απόκλιση είναι ένα *lapsus* που καταλογίζεται στην όποια πολιτική εξουσία (κομματική για τον ΣΥΝ και το ΠΑΣΟΚ κυβερνητική για τη ΝΔ και τον κ. Μητσοτάκη), και δεν μπορούσε να «καλυφθεί» παρά με μία ευθεία παρέμβαση των πολιτικών στη Δικαιοσύνη: «εσπευσμένη κλήση» για τον ΣΥΝ και «η

επιστολή του Α. Παπανδρέου είναι υπόμνημα» για τον συμφωνούντα και με την άποψη του ΣΥΝ κ. Μητσοτάκη, ήταν δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, δηλαδή της ενιαίας, «οικουμενικής» στάσης «ευθύνης» απέναντι στον κ. Παπανδρέου. Ο τελευταίος είναι ο μόνος που αισθάνθηκε ιδιαίτερα ευτυχής με τη σύννομη και διαδικαστικά έγκαιρη κλήση που του απέστειλε ο Ανακριτής, αφού γνώριζε πάντα να εκμεταλλεύεται τα «λάθη», που μοιραία φέρνουν μαζί τους οι λογής-λογής μυστικές συμφωνίες πολιτικών αρχηγών.

Έτσι, κατηγοροι και κατηγορούμενοι στο «σκάνδαλο Κοσκωτά» (το όνομα αυτό αποφεύγεται πλέον να εκφερθεί από όλα τα πολιτικά κόμματα και τον Τύπο, με αποτέλεσμα η κάθαρση να μένει μετέωρη αναφοράς και αυτονόητα... ανόητη) έχουν πλέον κοινή πολιτική στάση και συμπεριφορά απέναντι στους θεσμούς: διαφορετικά διατυπωμένο, ενώ μέχρι πρότινος ο κ. Παπανδρέου αντιμετώπιζε την κατηγορία της ανομικής πρακτικής, τώρα οι ηγεσίες του ΣΥΝ και της ΝΔ αποδεικνύουν με περισσή σαφήνεια, ότι το μόνο που τους ενδιέφερε όταν παρέπεμπαν τον Α. Παπανδρέου ήταν η χρήση των βεσμών προς ίδιον πολιτικό όφελος —όπως και ο ηγέτης του ΠΑΣΟΚ— και όχι η προστασία τους. Με τον ίδιο τρόπο που ο Α. Παπανδρέου καθιέρωσε τον κυνισμό ως γνώμονα πολιτικής συμπεριφοράς και την εξωθεσμική χειραγώγηση όλου του πολιτικού συστήματος ως μέσον εξουσιαστικής αναπαραγωγής του «Κινήματος» του, η ΝΔ και ο ΣΥΝ επικαλούνται την «υπεύθυνη

πολιτική στάση» ως μέγιστο άλλοθι των επιλογών τους, διασύροντας κάθε έννοια αξιοπιστίας, ήθους, κύρους, συνέπειας και αξιοπρέπειας. Και αυτό βεβαίως είναι ιλαρό τουλάχιστον για τον ΣΥΝ, δεδομένου ότι το μόνο που φάνηκε πως ήθελε να προασπίσει ήταν η έννοια έστω και αυτής τούτης της αστικής νομιμότητας, που είχε πληγεί από έναν ανεργμάτιστο διαχειριστή της καθεστηκυίας τάξης όπως ο Α. Παπανδρέου. Τώρα, με το φάντασμα κάποιας επιφοβής, για την καθεστωτική συνοχή, τάσης προς ένα «κράτος δικαστών», αλλά και με την προειλημμένη απόφαση της αποκατάστασης του «αντισυντηρητικού» μετώπου ΠΑΣΟΚ - λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων, ο ΣΥΝ δεν κατορθώνει πλέον να λειτουργήσει ούτε ως καθεστωτική δύναμη. Όπως μετά το καλοκαίρι του 1989 κινήθηκε τελικά στη λογική της συμπληρωματικής προς τη ΝΔ δύναμης, μην μπορώντας να διαχειριστεί για τον εαυτό του το σημαντικό μερίδιο που είχε στο έργο της κυβέρνησης Τζαννετάκη, έτσι και τώρα θα κινηθεί υπέρ των άλλων «δύο», και μάλιστα πριν αυτοί του το ζητήσουν. Το αποτέλεσμα είναι, ότι ουδείς εκ των δύο θεμελιακών δυνάμεων της κρατούσας τάξης πραγμάτων αισθάνεται πλέον την ανάγκη μιας ουσιαστικής προσφυγής στον τρίτο, τέως «αντισυστημικό», πολιτικό φορέα. Το μεν ΠΑΣΟΚ επισήμως πλέον αποκλείει κάποια προεκλογική σύμπραξη με την Αριστερά επαναφέροντας και πάλι τη λογική της αυτοδυναμίας, η δε ΝΔ έκανε σαφείς τις προθέσεις ως προς το επιθυμητό γι' αυτήν κομματικό και πολιτικό σύστημα, τόσο με τον εκλογικό νόμο που υιοθέτησε, όσο και με την άμεση επικοινωνία που επιδιώκει ανοικτά πλέον με το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης.

Η βλακεία ως συνέπεια της παρακμής

Δεν θα πρέπει να δυσανασχετεί η Αριστερά για την ορατή δια γυμνού οφθαλμού περιθωριοποίησή της: έκανε ό,τι μπορούσε για να αναιρέσει τις «υποψίες» ότι αποτελεί κάτι το διάφορο από τους δύο μεγάλους εταίρους, υιοθετώντας συνειδητότατα τις γνωστές νοοτροπίες και συμπεριφορές τους: ενσωματώθηκε ως περιστασιακά συμπληρωματική δύναμη στο δεδομένο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, «ικανοποιώντας» έτσι το χρόνιο στερητικό

της σύνδρομο απέναντι στην κρατική εξουσία, και αφού προηγουμένως άρχισε να μετράει την κοινωνική επιρροή της με τον αριθμό των βουλευτικών εδράνων. Όλοι ωστόσο γνωρίζουν, ότι η φιλοδοξία «να κρατήσουμε κεντρική θέση στο πολιτικό παιχνίδι» και η λατρεία στο λειτούργημα του «κρατικού αξιωματούχου» δεν μπορούν να ικανοποιούνται με τον τρόπο που οι «μικρομεσαίοι» ικανοποιούν το χρόνιο σύνδρομο της προσοδιακής τους υστέρησης, δηλαδή με τις «αρπαχτές» της παραιοοικονομίας. Και φυσικά κανείς δεν ξεχνά, ότι οι 20-25 βουλευτές του ΣΥΝ είναι συνέπεια μιας μικρομεσαίας πονηριάς και πτωχοαλλαζονείας —δηλαδή του και ολίγον «διαστροφικού» εκλογικού νόμου του ΠΑΣΟΚ, όταν αυτό είχε βεβαιωθεί ότι έπρεπε να δυσκολέψει την αυτοδυναμία της σαφώς πλειοψηφούσας ΝΔ.

Η ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ, καθένας από τη δική του πλευρά και με τη δική του λογική και ενδιαφέρον, έκαναν αυτό που έπρεπε να κάνουν ενάμισυ χρόνο τώρα· και το έκαναν με σωστό τρόπο γι' αυτό και πέτυχαν— ο ένας στην α-

νάληψη της διακυβέρνησης και ο άλλος στη διατήρηση του προνομίου να σχηματίζει «σκιώδεις κυβερνήσεις» που του εξασφαλίζουν σε μεγάλο βαθμό και τη συνοχή του. Ο κ. Μητσοτάκης μπορεί άνετα, μετά από αυτό, να εξευτελίζει όσα είπε ο ίδιος και όσα διατείνεται ότι προασπίζει (να μιλάει π.χ. για την προστασία της έννομης τάξης και της κοινωνικής συνοχής από τους «τρομοκράτες» και λίγο πριν να υποδεικνύει σε δικαστικούς λειτουργούς τι τον συμφέρει να κάνουν στην «κάθαρση»· ή, να διαβεβαιώνει στη Βουλή (Τρίτη, 27.11) ότι η Δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητη). Ο δε κ. Παπανδρέου μπορεί να σέβεται τη διάκριση των εξουσιών και να αφαιρεί από τον κ. Γεννηματά το «σκιώδες» υπουργείο Εθνικής Οικονομίας επειδή τον έχρισε κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο του ΠΑΣΟΚ (...!), και την ίδια στιγμή να γράφει στα παλαιότερα των υποδημάτων του τις υποχρεώσεις που έχει και ο τελευταίος Έλληνας πολίτης και να μην πηγαίνει στον Ανακριτή επειδή έτσι τον συμφέρει (και έτσι έκανε πάντα, βέβαια).

Ο Συνασπισμός, όμως, που δεν έχει

προοπτική να ιππεύσει στο «γκουβέρνο», γιατί να είναι τόσο αναξιόπιστος, κυνικός, αναξιοπρεπής και ανακόλουθος; Γιατί να μην αρθρώνει ούτε ένα λόγο άξιο πολιτικής μνείας από την κοινή γνώμη, έστω και για το πρέπον, το ορθό και το δίκαιο στη συμπεριφορά των δημόσιων ανδρών, όπως ο Α. Παναδρέου; Γιατί να ονομάζει «εκκαθάριση του όλου θέματος» την «κάθαρση των σκανδάλων»; Με τι ανάστημα θα μιλήσει για κοινωνικό έλεγχο και διαφάνεια στη διαχείριση του δημόσιου χρήματος και στην άσκηση της εξουσίας, όταν συγκατατίθεται στην ακύρωση της νέμεσης, όταν ο κ. Φλωράκης δείχνει σαν να «αναγκάζεται» να μιλήσει για την κάθαρση «επειδή το έθιξαν οι δύο προηγούμενοι ομιλητές»!; (Βουλή, 27.11).

Μήπως η Αριστερά ελπίζει να της δοθεί κάποιο υφυπουργείο, οικουμενικών ή «λαϊκομετωπικών» —αν ποτέ ευареστηθεί κάποιος αφέντης; Ή μήπως εισήλθε στη φάση της βλακειας, της ιδιωτείας που συνεπιφέρει η, αναπόφευκτη μετά από όλα αυτά, παρακμή; □

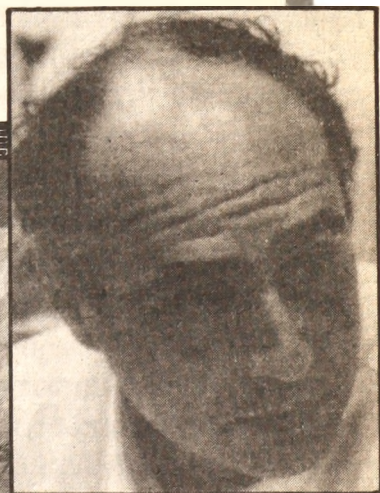
Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΑΛΕΞ. ΚΟΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τα δύο φορέματα

Μέσα από τις σχέσεις του συγγραφέα με την πόλη της Καστοριάς, ένα πλήθος από πράγματα, τόπους, τοπωνύμια, ονόματα αναδύονται συνθέτοντας τον καμβά μιας πορείας προς εαυτόν. Ο μύθος της πόλης, που στο χρόνο εκτείνεται, αγκαλιάζει, σαν σε μητρικό κελί, την κίνηση των προσώπων.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΑΤΕ ΙΣΟΝΟΜΙΑ

Το άρθρο 4 του ισχύοντος
Συντάγματος ορίζει:

«Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του
νόμου. Έλληνες και Ελληνίδες έχουν
ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις».

•
Τις ημέρες αυτές, με κοινή συναίνεση
διατυπώθηκε σε ταυτόσημη ερμηνεία
από τους λειτουργούς της
Δικαιοσύνης και τους εκπροσώπους
των κομμάτων —συμπολίτευσης και
αντιπολίτευσης— το νόημα της
αλληλογραφίας του προέδρου του
ΠΑΣΟΚ και συγκατηγορούμενου για
το σκάνδαλο Κοσκωτά, κ. Ανδρέα
Παπανδρέου με τον ανακριτή κ. Σπ.
Σπύρου. Η ερμηνεία αυτή ανατρέπει
ενδεχομένως την έως σήμερα γνωστή
δικαστηριακή πρακτική αλλά
δημιουργεί και νέα δεδομένα που
πιστεύουμε ότι όλοι οι Έλληνες
πολίτες —αφού είναι ίσοι σύμφωνα με
το Σύνταγμα με τον Ανδρέα
Παπανδρέου— πρέπει στο μέλλον να
επικαλούνται.

Το περιοδικό μπορεί τώρα να σας
προσφέρει νομική αρωγή και να σας
βοηθήσει ώστε μελλοντικά αν τύχει να
κατηγορηθείτε για οποιοδήποτε
κακούργημα να αποφύγετε τις
κοπιαστικές μετακινήσεις και
μεταβάσεις σε ανακριτικά κλπ.
γραφεία και να γλυτώσετε από τις
οχληρές ερωτήσεις του ανακριτή. Σας
προτείνει να γράφετε στο εξής κι
εσείς ένα γράμμα στον ανακριτή, το
οποίο εν συνέχεια θα του το επιδίδει
ένας φίλος, ο κλητήρας του γραφείου
σας, ο θυρωρός της πολυκατοικίας
σας κ.ο.κ.

Το γράμμα αυτό αποτελεί απλή
μεταγραφή της επιστολής που έστειλε
ο κ. Α. Παπανδρέου στον ανακριτή
του και είναι ένα πολύ σοβαρό νομικό
κείμενο το οποίο συνέταξαν επιφανείς
νομικοί και δικηγόροι, όπως ο
συνταγματολόγος κ. Ευ. Βενιζέλος
και οι δικηγόροι - βουλευτές κ. Γ.
Σταμούλης, Απ. Κακλαμάνης και
Σάκης Πεπονής.
Εσείς δεν έχετε παρά να
συμπληρώσετε κατά περίπτωση (όπως
σας υποδεικνύουμε στο «υπόδειγμα -
επιστολή Α. Παπανδρέου») αν
πρόκειται για οικογενειακή,
επαγγελματική, οικονομική κλπ.
διένεξη και να γράψετε τα στοιχεία
σας αναλυτικά (ονοματεπώνυμο,

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΣΑΣ:

Προς
τον αξιότιμο
Ανακριτή του Τμήματος
του Πρωτοδικείου Αθήνας

Αθήνα.....199...

Κύριε Ανακριτά,
σχετικά με την κλήση Σας όπως εμφανισθώ αυτοπροσώπως ενώπιόν Σας την
....199... προκειμένου να απολογηθώ για τις αξιόποινες πράξεις, για τις οποίες
ο αξιότιμος κ. Εισαγγελέας Πλημμελειοδικών άσκησε ποινική δίωξη Σεις δε,
ακολουθώντας, και μετά την ανάκριση που έχετε διεξάγει, απαγγείλατε κατ' εμού
τις σχετικές κατηγορίες για (απάτη, πλαστογραφία, κλοπή κλπ., κλπ.) σας εκ-
θέτω τα ακόλουθα:

Κύριε Ανακριτά,
Επιθυμώ κατ' αρχήν να Σας δηλώσω κάτι το αυτονόητο: τον ανυπόκριτο σεβα-
σμό μου για τον θεσμό της Δικαιοσύνης. Είναι αυτή ακριβώς η πιστή, που δεν
μου επιτρέπει να συμπράξω σε μια διαδικασία, η οποία υπονομεύει το κύρος
της, αφού την θέτει στο επίκεντρο μιας οικογενειακής (ή επιχειρηματικής ή οι-
κονομικής κλπ.) αντιπαράθεσης χωρίς διέξοδο και την μεταχειρίζεται ως μο-
χλό μιας οργανωμένης εκστρατείας με έκδηλους οικογενειακούς (ή επιχειρη-
ματικούς ή οικονομικούς κλπ.) στόχους.

Στην αφετηρία αυτής της διαδικασίας βρίσκονται οι οικογενειακοί (ή επιχει-
ρηματικοί ή οικονομικοί κλπ.) χειρισμοί, που χαλκεύτηκαν και εκτελέστηκαν
από την ετερόκλητη συγκυριακή οικογενειακή (ή επιχειρηματική ή οικονομική
κλπ.) συσπείρωση των δολίων αντιδίκων μου κατά το καλοκαίρι (ή τον χειμώ-
να ή το φθινόπωρο) του έτους 1989 (1990 κ.ο.κ.).

Θα ήταν επομένως, αδιανόητο να συμβάλω, έστω και ακούσια, με μόνη την
παρουσία μου (στην ανάκριση) στην επικίνδυνη για την οικογενειακή (ή επιχει-
ρηματική ή οικονομική κλπ.) ομοψυχία και γαλήνη της οικογενείας μας (ή επι-
χειρήσεώς μας ή υπηρεσίας μας κλπ.) φόρτιση του κλίματος αντιδικίας, που
άλλοι έχουν δρομολογήσει.

Άλλωστε ό,τι είχα να πω για το θέμα που Σας απασχολεί (δηλ. τις εναντίον
μου κατηγορίες) το έχω ήδη υπεύθυνα εκθέσει σε στενό οικογενειακό κύκλο (ή
στους αρμοδίους της επιχείρησής μου ή στο σπίτι μας κλπ.).

Για τους λόγους αυτούς θεώρησα αναγκαίο, Κύριε Ανακριτά, να Σας απευθύ-
νω ευθύς αμέσως την παρούσα επιστολή μου, δεδομένου μάλιστα ότι δεν είναι
στις προθέσεις μου να κάνω χρήση της προθεσμίας, που θέσατε (για να προσέλ-
θω αυτοπροσώπως).

Με ιδιαίτερη τιμή

Ο κατηγορούμενος

(ακολουθεί όνομα, επώνυμο, διεύθυνση, επάγγελμα)

Σημ. Σύνταξης: Με πλάγια σημειώνουμε τα κατά περίπτωση αδικήματα που σας αφορούν.

διεύθυνση κλπ.) στο τέλος,
υπογράφοντας με ευκρίνεια. Θα
αναρωτηθείτε μήπως όλα αυτά είναι
ένα κακόγουστο αστείο. Σας
διαβεβαιώνουμε ότι έτσι έχουν τα
πράγματα σήμερα. Για την καλύτερη
μάλιστα ασφάλεια των γραφομένων
μας, ρωτήσαμε τους συντάκτες της
γνήσιας επιστολής Ανδρέα
Παπανδρέου και μας διαβεβαίωσαν
ότι αν υπάρξει θέμα νομικής
αμφισβήτησης αυτοί είναι πρόθυμοι να
προσέλθουν και να αντικρούσουν
κάποιον κακόπιστο ανακριτή.

Επομένως δεν έχετε παρά να
τολμήσετε.

Όσο για μας, στο ΑΝΤΙ, επειδή συχνά
συμβαίνει να παίρνουμε κλήσεις προς
απολογία, στην πρώτη περίπτωση
που θα κατηγορηθούμε για
κακούργημα, αντί να προσέλθουμε
στον ανακριτή και να απολογηθούμε,
θα στείλουμε επιστολή όμοια με αυτήν
που προτείνουμε και σε σας να
στείλετε, αν κατά κακή σας τύχη
λάβετε κλήσιν προς απολογία. Κάτι
καλό προσέφερε στους διωκόμενους
και ο Ανδρέας...

ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ ΠΡΟΣ ΑΚΟΛΑΣΙΑ

Η κλήση του Ανδρέα Παπανδρέου ως κατηγορουμένου στον ανακριτή και η δι' επιστολής απάντηση του πρώην πρωθυπουργού στον ανακριτή με τις συνακόλουθες νομικοπολιτικές εκρήξεις, με οδήγησαν σε οριακή υπαρξιακή κατάσταση. Ως κοινός πλην συνειδητός πολίτης, φορτισμένος από τις σωρευμένες τραυματικές νομικές εμπειρίες του παρόντος και του προσφάτου παρελθόντος, αποφάσισα να πάρω την κατάσταση στα χέρια μου, αρνούμενος πλέον να καπελωθώ άκριτα την μεσσιανική άποψη του α' ή β' ειδικού. Πέρασα στο παρελθόν μακρό ψυχολογικό και πολιτικό μαρτύριο με τους συνταγματολόγους. Σήμερα όμως βάλλομαι από κάθε πλευρά από τους ποινικολόγους. Ζω σε μια κατάσταση καθημερινής τρέλας.

Και πήρα την κατάσταση στα χέρια μου αγοράζοντας τους νομικούς κώδικες, γωνία Ιπποκράτους και Ασκληπιού —με λίγα χρήματα είναι αλήθεια. Στη δημοτική πλέον γραμμένοι οι νόμοι, διαβάζονται εύκολα και άλλωστε ήταν και καθήκον μου να τους διαβάσω, αφού άγνοια νόμου δεν επιτρέπεται. Τελικά η επιστολή του προέδρου του ΠΑΣΟΚ είναι απολογία; Είναι απολογητικό υπόμνημα; Στο κρίσιμο αυτό ερώτημα βρήκα άμεση απάντηση στο άρθρο 270 του Κ.Ποιν.Δ., το οποίο λέγει, η κυρία ανάκριση δεν μπορεί να θεωρηθεί τελειωμένη αν δεν απολογηθεί ο κατηγορούμενος. Μπορεί, όμως, να θεωρηθεί τελειωμένη ακόμη και αν ο κατηγορούμενος δεν παρουσιάστηκε για να απολογηθεί ύστερα από κλήτευση που του έγινε, αν δεν προκύπτουν απο-

χρώσεις ενδείξεις εναντίον του.

Και συνεχίζει το άρθρο αυτό: αν ο κατηγορούμενος κλήθηκε σε απολογία, από απείθεια όμως δεν παρουσιάζεται και ο ανακριτής κρίνει ότι υπάρχουν ενδείξεις εναντίον του, τότε η ανάκριση μπορεί να θεωρηθεί τελειωμένη με την έκδοση εντάλματος σύλληψης ή βίαιης προσαγωγής. Τα ίδια διατυπώνει και το άρθρο 272 του ίδιου νόμου και το άρθρο 276, ειδικότερα, προβλέπει ότι ο ανακριτής εκδίδει ένταλμα σύλληψης αφού προηγουμένως διατυπώσει γνώμη ο εισαγγελέας και αυτό ισχύει βεβαίως για τις περιπτώσεις που επιτρέπεται η προσωρινή κράτηση. Ακολουθώντας στις περιπτώσεις αυτές μπορεί να διαταχθεί η σύλληψη και η προσωρινή κράτηση και από το δικαστικό συμβούλιο.

Τι μας λένε όλα αυτά; Ότι από το νόμο είναι υποχρεωτική η αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου στον ανακριτή και δεν υπάρχει καμιά εξαίρεση για κανέναν και ούτε ο ειδικός νόμος 802/1971 «περί ευθύνης των μελών της κυβερνήσεως» προβλέπει κάποια εξαίρεση.

Συμπέρασμα πρώτο: Ο Ανδρέας Παπανδρέου παράνομα δεν εμφανίστηκε στον ανακριτή αυτοπροσώπως (θα μπορούσε βέβαια να τον επισκεφθεί και ο ανακριτής στο σπίτι, αλλά ούτε αυτή την πρόσκληση δέχθηκε να απευθύνει ο τέως Πρωθυπουργός).

Συμπέρασμα δεύτερο: Η αποστολή οποιουδήποτε υπομνήματος, εγγράφου, τηλεγραφήματος και εν πάση περιπτώσει οποιουδήποτε χαρτιού στον ανακρι-

τή με τρίτο πρόσωπο (βλ. Λιβάνης) ή με μηχανήμα (βλ. ΦΑΞ) δεν είναι απολογία. Η απολογία γίνεται πάντοτε προφορικά ενώπιον του ανακριτού ή και με έγγραφο υπόμνημα όπως λέει το άρθρ. 273 του ίδιου Νόμου, αλλά πάντοτε είναι αναγκαία η αυτοπρόσωπη εμφάνιση του κατηγορουμένου στον ανακριτή, ακόμη κι αν ο κατηγορούμενος αρνηθεί να απαντήσει σε ο,τιδήποτε. Και η άρνηση είναι απολογία.

Διότι το ζήτημα είναι ότι πρέπει να ερωτήσει ο ανακριτής και να ψάξει για την αλήθεια. Και ερωτήσεις ο ανακριτής δεν μπορεί να κάνει σε αντιπρόσωπο του κατηγορουμένου ή σε απλές επιστολές.

Συμπέρασμα τρίτο: Κατόπιν αυτών δεν απομένει καμιά άλλη λύση στον ανακριτή παρά να εκδώσει ένταλμα βίαιης προσαγωγής ή ένταλμα σύλληψης. Και ο κ. Σπύρου, αφού δεν είναι πολιτικός, αναγκαστικά θα προχωρήσει στην έκδοση εντάλματος σύλληψης. Όμως, προηγουμένως θα ακούσει τη γνώμη του εισαγγελέα δηλ. των τριών κατηγορών και αν επέλθει διαφωνία, το θέμα θα οδηγηθεί στο Τριμελές Δικαστικό Συμβούλιο. Εκτός εάν το Τριμελές Δικαστικό Συμβούλιο επιληφθεί του ζητήματος πρώτο. Οπότε ο δρόμος είναι μονόδρομος και δεν μπορεί να διατάξει παρά τη σύλληψη και την προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου.

Όμως, προβληματίστηκα μήπως ο ανακριτής μπορεί να τελειώσει την ανάκριση, όπως λέει το άρθρο 270, ακόμη και όταν ο κατηγορούμενος δεν παρουσιάζεται να απολογηθεί αν δεν προ-

κύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις εναντίον του. Την απάντηση στο περίπλοκο αυτό νομικό ζήτημα δεν κουράστηκα να τη βρω. Στην πρόσφατα δημοσιευμένη πολυσέλιδη απόφαση του Ειδικού Δικαστηρίου που καταδίκασε τον Αθανασόπουλο, πανηγυρικά διατυπώνεται ότι η παραπομπή που έκανε η Βουλή είναι αμετάκλητη. Οπότε τι μπορεί να κάνει ο κ. Σπύρου. Να πάει κόντρα σε μια απόφαση τόσον πολλών Αρεοπαγίων και Προέδρων Εφετών που είναι τόσο πρόσφατη και τόσο φρέσκια. Βέβαια υπάρχει και η μεγάλη συνηγορία επί των νομικών ζητημάτων του Πρωθυπουργού Κ. Μητσοτάκη, ο οποίος με πραγματικά γιαπωνέζικη λογική μόλις επέστρεψε από το Τόκιο, δήλωσε στους δημοσιογράφους ότι αφού ο νόμος περί ευθύνης υπουργών στο άρθρο 34 προβλέπει ότι ο κατηγορούμενος μπορεί να μην εμφανισθεί στη δίκη και συνεπώς κατά προέκταση ερμηνευτική «αφού ο κατηγορούμενος μπορεί το μείζον, που είναι η δίκη, ενδεχομένως έχει το ίδιο δικαίωμα σε κλήση για απολογία».

Αυτά όμως δεν τα λέει κανένας νόμος, ούτε οι κώδικες ούτε οι γραφές.

Διότι πολλές είναι οι περιπτώσεις όπου ο κατηγορούμενος μπορεί να μην εμφανισθεί στο ακροατήριο και να δικασθεί, αλλά τέτοια αναλογία και επιχειρηματολογία δεν έχει ποτέ προκύψει ώστε να μπορεί ο κατηγορούμενος να μην πάει και στον ανακριτή.

Συμπέρασμα τέταρτο: Ο Πρωθυπουργός κ. Μητσοτάκης πρώτα από όλα παρέβη το Σύνταγμα και η δήλωσή του αυτή είναι κατάφωρη επέμβαση της εκτελεστικής εξουσίας στα έργα της δικαστικής εξουσίας. Πέραν τούτου δεν έχει κανένα δικαίωμα να ερμηνεύει τον νόμο, αφού οι δικαστές και στην προκειμένη περίπτωση ο κ. Σπύρου κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκειται μόνο στο Σύνταγμα και στους Νόμους, όπως διαβάζω στο άρθρο 87 παρ. 2 του Συντάγματος.

Συμπέρασμα πέμπτο: Στο άρθρο 4 του Συντάγματος οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του Νόμου και ερωτάται: Μήπως ο Ανδρέας είναι πιο ίσος από εμάς, διότι ως κοινός πολίτης δεν έχω καταλάβει γιατί ακόμη δεν έχει εκδοθεί ένταλμα συλλήψεως.

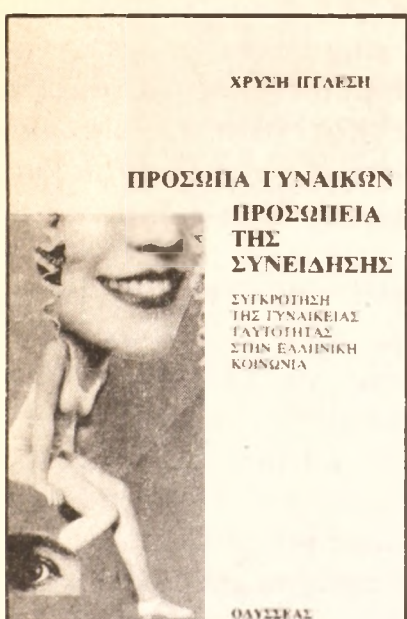
Συμπέρασμα έκτο: Κάποιοι παίζουν πινγκ-πογκ με μπαλάκι τη δικαιοσύνη,

αλλά έχω την αίσθηση μετά την ανάγνωση των κωδίκων και των νόμων ότι οι νόμοι εκδικούνται. □

Θεόδωρος Αντινομίας

Υστερόγραφο:

Μέσα στη δίνη των νομικών διερευνήσεων μου σχετικά με τα όσα ο Μητσοτάκης παρέχει στον Παπανδρέου προς συγκάλυψη, με το επιχείρημα «αφού ισχύει το μείζον ισχύει και το έλασσον», πίστευα ότι παρέβη τη διάταξη του Ποινικού Κώδικα περί «διευκολύνσεως σε αλλοτρία ακολασία». Φίλος μου νομικός μου διευκρίνισε ότι αυτό δεν ευσταθεί, διότι η ακολασία αναφέρεται μόνο στη γενετήσια σφαίρα. Εγώ, όμως πράγματι επηρεασμένος από τη λιτή αλλά συγκλονιστική λογική του Μητσοτάκη, πιστεύω ότι με τις δηλώσεις του (υπέρ του Παπανδρέου) στοιχειοθετείται το αδίκημα της διευκόλυνσης της αλλοτρίας ακολασίας (του Παπανδρέου). Τι θα πει ότι αδίκημα αναφέρεται μόνο στα σεξουαλικά εγκλήματα; Θα αναφωνήσω και εγώ: Αφού ισχύει το μείζον ισχύει και το έλασσον!

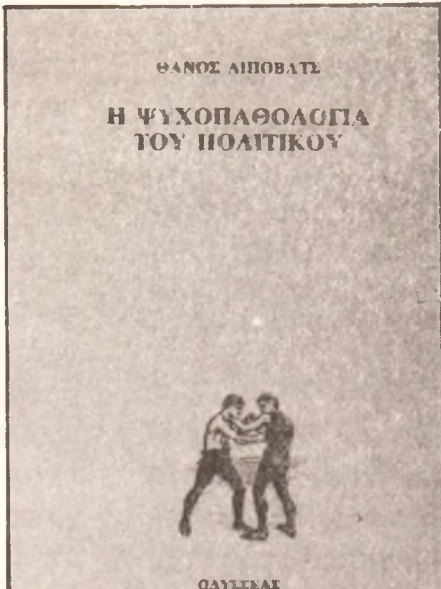

Μαρτυρίες γυναικών για τα πρότυπα και την ανατροφή, τον έρωτα και το γάμο, τις σπουδές και το επάγγελμα.

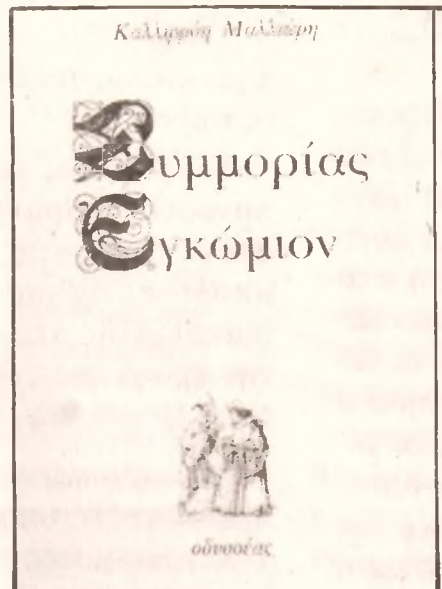
Οδυσσέας

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '80
Εικαστικά σχόλια πάνω στην κοινωνία και την πολιτική.

Ένα δοκίμιο για τον ψυχισμό, την ψυχολογία των μαζών, τους μύθους και τις ιδεολογίες, το ρατσισμό, τις νοοτροπίες.

Η αυθημερόν εξαφάνιση μιας υπαλλήλου από την υπηρεσία της, σε μια δίσεκτη χρονιά. Ένα σύγχρονο χιουμοριστικό παραμύθι για τη γραφειοκρατία.

Το Σημειωματάριο της Ισιδώρας

Από το πόρισμα του προέδρου του Ελεγκτικού Συνεδρίου κ. Γκόνη (σελίς 19) για το σκάνδαλο της ανάθεσης προμήθειας του υποβρυχίου καλωδίου πληροφορούμαι ότι «το Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΤΕ δεν μπορούσε να προβεί σε αναγγελία κατακυρώσεως του διεθνούς μειοδοτικού διαγωνισμού προτού υπάρξει έγκριση με κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομικών και Μεταφορών και Επικοινωνιών», διότι σύμφωνα με δήλωση της εταιρείας, «υπήρξε εγγύηση της εδρεύουσας στη Γερμανία SIEMENS». Εξ αυτού λοιπόν και μόνο του γεγονότος, η κατακύρωση είναι άκυρη (άρα ο διεθνής διαγωνισμός για την προμήθεια του καλωδίου θα πρέπει να ξαναγίνει) διότι δεν υπήρξε κοινή υπουργική απόφαση οι δε υπεύθυνοι για την παρανομία ήδη έχουν απομακρυνθεί και περιμένουν υπομονετικά διατακτικά διατάγματα.

Τι σημαίνει αυτό; Ότι επειδή τα πορίσματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου αποτελούν νομολογία, η παραπάνω διευκρίνιση έχει εφαρμογή και σε όλες τις ανάλογες περιπτώσεις. Έτσι, έχει και εφαρμογή στην περίπτωση της ελέω Θεού αναθέσεως προμήθειας των 470.000 ψηφιακών παροχών στις «εθνικές» βιομηχανίες Intracom και Siemens Hellas τον περασμένο Φεβρουάριο που σύμφωνα με πολύ συντηρητικούς υπολογισμούς υπερτιμολογήθηκε περίπου καμιά δεκαριά δισεκατομμύρια. Διότι, η παραπάνω ανάθεση βασίστηκε σε εγγυήσεις που παρεσχέθησαν από το εξωτερικό (Σουηδία και Γερμανία) και όχι μόνο δεν έτυχε της έγκρισής των αρμοδίων υπουργών αλλά το Υπουργικό Συμβούλιο, ύστερα από εισήγηση του τότε καθ' ύλην αρμοδίου υπουργού κ. Γιάννη Κεφαλογιάννη, απεφάνθη ομόφωνα (συνεδρίαση 25/1/1990) ότι δεν έπρεπε να γίνει ανάθεση. Όσο για το ότι σε μετέπειτα συνάντηση των τριών πολιτικών αρχηγών που στήριξαν την τότε κυβέρνηση (αλλά δεν συμμετείχαν σ' αυτήν) παρεσχέθη πολιτική κάλυψη στην σύμβαση, ας τους καλέσει ο ακριτής να βεβαιώσουν ότι οι ίδιοι (αλήθεια με ποια αρμοδιότητα;) ανέτρεψαν προφορικά την ομόφωνη απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου και αν κάποιος από τους τρεις θυμηθεί

Οικουμενικοί στον ΟΤΕ όπως και στην Κάθαρση;

την «ασήμαντη αυτή λεπτομέρεια», εμένα να μου περάσετε χαλκά από τη μύτη. Βέβαια, αυτά δεν τα λέω για το νέο πρόεδρο του ΟΤΕ κ. Νίκο Θέμελη (ο οποίος όπως πληροφορούμαι έχει ουσιαστικές αρμοδιότητες) διότι ειδικά αυτός γνωρίζει πολύ καλά τι σημαίνουν οι αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Το λέω για να ξέρετε με τι θα γελάσουμε προσεχώς.

Στο μεταξύ, η ποινική δίωξη που έχει ασκηθεί για τις παραπάνω συμβάσεις προχωρεί αργά μεν, αλλά σταθερά διότι δεν υπάρχει τρόπος να σταματήσει. «Γνωμοδότηση» του πρωθυπουργού επί του θέματος (τύπου «η επιστολή θα μπορούσε να εκληφθεί και ως απολογητικό υπόμνημα») δεν προβλέπεται να εκδοθεί διότι πολύ αμφιβάλλω αν ο άνθρωπος στις σκοτούρες του έχει κανέναν λόγο να χρεωθεί και την Intracom. Έτσι, ναρκοπέδιο δεν υπάρχει και ίσως, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου επαναξιολογήσει την κατάσταση και απαλλάξει τον Β' Ειδικό Ανακριτή από τις υπόλοιπες υποθέσεις που τον καθυστερούν προκειμένου να τελειώσει σύντομα η υπόθεση διότι όσο εκκρεμεί, και το κύρος της κυβέρνησης υποδαυλίζεται, (σκεφθείτε πως ένας Αμερικανός συνάδελφός μου έλεγε τις προάλλες ότι παρακολουθώντας τις εξελίξεις στον ΟΤΕ απέκρινε την εντύπωση πως το μόνο που άλλαξε στην Ελλάδα με τη νέα κυβέρνηση είναι οι κλέφτες) και οι κακόβουλοι ψίθυροι εμποδίζουν την Intracom να παίξει το ρόλο της σαν «εθνική» πλέον βιομηχανία! Και μια και αναφερθήκαμε στον Β' Ειδικό Ανακριτή, θα ήθελα να του πληροφορήσω πως αν τυχόν από το αντίγραφο των συμβάσεων 7220 και 7230 που του έχουν δοθεί προς αξιολόγηση, λείπει (εκ παραδρομής) η θεώρηση των κ. Λιακόπουλου και Ξυπολιά (νομίζω είναι οι Νομικοί Σύμβουλοι του ΟΤΕ), αυτή παραπέμπει στις υπ. αριθ. 494901/89 και 62/545286/90 γνωμοδοτήσεις οι οποίες απο-

φαίνονται ότι οι εν λόγω συμβάσεις πρέπει να τύχουν της έγκρισης των αρμοδίων υπουργών (στη δική μου τη φωτοτυπία η παραπάνω θεώρηση υπάρχει, είναι χειρόγραφη, και είναι στη διάθεσή του). Το ίδιο ισχύει και για τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών στην οποία εστάλη η σύμβαση από την INTRACOM προκειμένου να αποφανθεί για τη γραμμή υπεράσπισής της (της σύμβασης υποθέτω) και, άκουσον άκουσον, να στοιχειοθετηθεί η δικαιολογία με την οποία θα γίνει στο δίδυμο INTRACOM/SIEMENS η επόμενη ανάθεση των 720.000 παροχών!

Αγκάθι στην όλη υπόθεση παραμένει η περιφημη έκθεση των υπηρεσιών του ΟΤΕ που έγινε αμέσως μόλις έγινε η αλλαγή φρουράς στον Οργανισμό με σκοπό η νέα διοίκηση να στείλει στον Κορυδαλλό την προηγούμενη. Και αυτό γιατί το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού στη συνεδρίαση του της 1/2/1990 όπου, αφού με «άνωθεν εντολές» είχε υπογράψει την αμαρτωλή σύμβαση για τις 470.000 παροχές, προσπαθούσε να βρει τρόπο να εξουδετερώσει την παραπάνω έκθεση, δεν δέχθηκε την εισήγηση του κ. Χ. Χριστοφορίδη ο οποίος κατά την αγόρευση του, με γνώμονα τα συμφέροντα των εργαζομένων στον ΟΗΕ πρότεινε: «Κατά την άποψή μου, ο μόνος τρόπος σύμφωνα με τον οποίο μπορεί να αρθεί το αδιέξοδο είναι να συνταχθεί πόρισμα εκ νέου από την επιτροπή ή να αναδιαρθρωθεί το παρόν πόρισμα (δηλαδή να πλαστογραφηθεί;) και να κλείνει με τη διαπίστωση ότι δεν έχει ζημειωθεί οικονομικά ο ΟΤΕ».

Και ενώ όλα αυτά συμβαίνουν, ο κ. Σωκράτης Κόκκαλης παρουσίασε την περασμένη εβδομάδα τις προοπτικές της εταιρείας του INTRACOM για τα επόμενα χρόνια. Εν ολίγοις, η INTRACOM η οποία ομολογουμένως παρουσιάζει υπερ-κέρδη, προσβλέπει στο να εξελιχθεί σε «εθνική» βιομηχανία πράγμα

που δεν μπορώ να καταλάβω πώς μπορεί να γίνει μια και η προηγούμενη κυβέρνηση ήταν υπέρ των εθνικοποιήσεων, ο ΟΤΕ δεν είναι πελάτης αλλά συνεργάτης της εταιρείας του κ. Κόκκαλη και τέλος αυτά που λέει ο κ. Απόστολος Κράτσας περί διαφάνειας και διαγωνισμών είναι τουλάχιστον αφέλη διότι αν θέλουμε να προοδεύσουμε ως Έθνος αυτά θα πρέπει να τα ξεχάσουμε και να βαδίσουμε στη μεγάλη λεωφόρο των απευθείας αναθέσεων...

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Τιμόθεο Τριβυζά,
Μητροπολίτη Κερκύρας,
Παζών και Διαποντίων Νήσων.

Αντιλαμβάνομαι τη διακαή επιθυμία σας να εξεύρετε πόρους προκειμένου να μπορείτε να ασκείτε καλύτερα το Θεάρεστο έργο σας αλλά τη χρησιμοποίηση δύο μέτρων και δύο σταθμών στη διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας δυσκολεύομαι να την ερμηνεύσω. Μήπως Σεβασμιώτατε υπάρχει κάποιο εδάφιο των Γραφών που προβλέπει ότι άλλα μαγαζιά που ανήκουν στις Εκκλησίες της αρμοδιότητάς σας εκχωρούνται με ανάθεση (κάπως σαν τα ψηφιακά κέντρα του ΟΤΕ) και άλλα ακολουθούν την οδό των δικαστηρίων; Και αν για τη χήρα Γεωργίου Τσιριγώτη επιλέξατε την οδό της δικαστικής εξώσεως από το μαγαζί που ο άνδρας της είχε μισθωμένο από το 1939, γιατί στην περίπτωση της Μπουτίκ Κασσάνδρα και του ζαχαρόπλαστειού Μπούζη δεχθήκατε να γίνει μεταβίβαση χρήσεως χωρίς δημοπρασία; Να σας πω την αλήθεια, εγώ νομίζω πως ενεργήσατε έτσι επειδή κάπου θα το βρήκατε στις Γραφές διότι κάτι μισόλογα που λένε αυτοί οι αντίχριστοι οι παλιοκερκυραίοι για ανέμους και αέρηδες, δεν τα πολυκαταλαβαίνω και ούτε θέλω να τα ξέρω. **Β. Κ.**

ΕΝΑ, ΔΥΟ, ΤΡΙΑ... ΠΟΛΛΑ «ΑΡΘΡΑ 4»

Ο υπουργός Εργασίας Αριστείδης Καλαντζάκος φαίνεται ότι εξήλωσε την δόξαν του πριν χρόνια προκατόχου του αιμνήστου Λάσκαρη που κατήργησε την πάλη των τάξεων, αλλά και των αιμνήστων καλογέρων που στο Μεσαίωνα εβάπτιζαν το κρέας ψαρι και ξεμπέρδευαν με το Θεό και την αμαρτία.

Δεν εξηγείται διαφορετικά η επιμονή του να ονομάσει ένα νομοσχέδιο που απαγορεύει ουσιαστικά τις απεργίες στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα με προσωρινά εκτελεστές δικαστικές αποφάσεις σε «σχέδιο νόμου για την προστασία των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων και του κοινωνικού συνόλου και την οικονομική αυτοτέλεια του συνδικαλιστικού κινήματος».

Οι διατάξεις του «ψευδεπίγραφου» αυτού νομοσχεδίου, που όπως όλα δείχνουν θα μειωθεί παρά τις αντιδράσεις της αντιπολίτευσης και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, περιέχουν ρυθμίσεις σε δυο καίριους τομείς:

- Του απεργιακού δικαιώματος και των συνδικαλιστικών ελευθεριών και,
- της οργάνωσης του συνδικαλιστικού κινήματος των εργαζομένων.

Οι ρυθμίσεις —δρακόντειες όπως έχουν χαρακτηριστεί— επιτρέπουν:

1. Την απόλυση των εργαζομένων που συμμετέχουν σε απεργία, στον Ιδιωτικό ή Δημόσιο Τομέα, που κρίθηκε παράνομη ή καταχρηστική με δικαστική απόφαση, 24 ώρες μετά τη γνωστοποίησή της. Επίσης όσων μετέχουν στο προσωπικό ασφαλείας και δεν προσφέρουν εργασία κατά τη διάρκεια της απεργίας και ακόμη όσων εμποδίζουν κατά τη διάρκεια της απεργίας μισθτούς να εργαστούν.

Να σημειωθεί εδώ ότι ο ορισμός του προσωπικού ασφαλείας κρίνεται από τον εργοδότη. Δικαιολογημένα λοιπόν τα συνδικάτα φοβούνται ότι η χρήση αυτού του «δικαιώματος» νομιμοποιεί ουσιαστικά τον εργοδότη να απολύει με την πρώτη ευκαιρία τους εργαζόμενους που δεν τους είναι αρεστοί για διάφορους λόγους.

Ακόμη θα πρέπει να τονισθεί ότι παρέχεται η δυνατότητα στον Δικαστή να κρίνει ποια απεργία στον ιδιωτικό τομέα θίγει στοιχειώδεις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου. Αν κριθεί έτσι, η απεργία υπάγεται στις ρυθμίσεις των απεργιών που γίνονται στο χώρο της Κοινής Ωφέλειας και επομένως ορίζεται προσωπικό ασφαλείας.

2. Την κατάργηση της απεργίας και τη μετατροπή της σε εικονική όπως ση-

μειώνει και η ΓΣΕΕ στο χώρο του ευρύτερου Τομέα της Κοινής Ωφέλειας (Μεταφορές, Επικοινωνίες, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Τράπεζες, ΔΕΗ κλπ.) αφού η απεργία δεν θα έχει ... απεργούς.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί ότι η διάταξη που προσθέτει στις επιχειρήσεις δημόσιου χαρακτήρα και κοινής ωφέλειας την Τράπεζα Ελλάδας υπάρχει παράθυρο και για τον ιδιωτικό τομέα αφού αναφέρεται και «Πολιτική Υπηρεσία και κάθε είδους χρηματοπιστωτική υπηρεσία υπολογισμού και πληρωμής μισθών και συντάξεων». Επεκτείνεται δηλαδή ο ορισμός προσωπικού ασφαλείας και στον ιδιωτικό τομέα όπου επιθυμεί ο Δικαστής και ο εργοδότης. Μπορεί π.χ. και στον Παπαστράτο όταν γίνεται απεργία μέρους των εργαζομένων να θεωρηθεί ότι βγαίνουν μισθοί και συνεπώς να έχει ο εργοδότης τα «δικαιώματα» που έχει στην «υπηρεσία υπολογισμού πληρωμής μισθών».

3. Την απόλυση των συνδικαλιστών με συνοπτικές διαδικασίες.

4. Την απαγόρευση των δικαστηρίων σε μηχανισμούς εποπτείας και των αιτημάτων και των δραστηριοτήτων των συνδικάτων. Δικαιολογημένα στο σημείο αυτό οι συνδικαλιστικές οργανώσεις σημειώνουν ότι για τις απεργίες θα αποφασίζουν οι πρωτοδικές και θα πραγματοποιούνται μόνο κατόπιν αδείας του εργοδότη (!).

5. Ανατρέπονται οι αρχές του νόμου 1876/90 της Οικουμενικής για την καθιέρωση των ελεύθερων συλλογικών συμβάσεων, που καταργούσε τον 3239/55.

6. Με την παρέμβαση στα οικονομικά και την οργάνωση του συνδικαλιστικού Κινήματος λίγο πριν το συνέδριο της ΓΣΕΕ, το οποίο μεταξύ άλλων θα συζητήσει και την οικονομική autodυναμία των συνδικάτων, επιχειρείται μια εκ των έσω υπονόμευσή του.

Ο απεργοκτόνος νόμος δημιουργεί έ-

τσι ένα πλαίσιο που όχι μόνο προστατεύει τα συνδικαλιστικά δικαιώματα αλλά δημιουργεί συνθήκες διάλυσης του συνδικαλιστικού κινήματος. Η απεργία θα γίνεται τελικά με κονκάρδα στο πέτο του εργαζόμενου που θα γράφει τη λέξη «απεργώ» ενώ θα εργάζεται κανονικά —και επομένως στην πράξη θα ακυρωθεί η οποιαδήποτε άσκηση πίεσης κάθε απεργιακής κινητοποίησης.

Τα συνδικάτα

Ο νόμος αυτός έρχεται σε μια εξαιρετικά δύσκολη για την κυβέρνηση συγκυρία. Η σκληρή οικονομική πολιτική θα έχει συνέχεια. Νέα μέτρα συζητούνται και ήδη προετοιμάζεται το κλίμα για ένα «νέο γύρο» αυξήσεων και περιορισμού του εισοδήματος των εργαζομένων. Η κυβέρνηση επιθυμεί να «καθαρίσει» το τοπίο πριν την νέα «καταιγίδα». Και ο αντιαπεργιακός νόμος είναι η αιχμή του δόρατος...

Οι πρώτες αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργάνων ήταν ιδιαίτερα έντονες. Η ΓΣΕΕ μίλησε για «νέο ιδιώνυμο» ενώ η ΑΔΕΔΥ για «στραγγαλισμό των συνδικαλιστικών ελευθεριών και κατάργηση του συνταγματικού δικαιώματος της απεργίας». Παρόμοιες ήταν και οι αντιδράσεις της ΟΤΟΕ και της ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ. Πολλοί περιμένουν μια νέα «έκρηξη» των εργαζομένων τις επόμενες μέρες με τη συμπαράσταση και των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Μια τέτοια προοπτική είναι δύσκολη εκτιμούσαν συνδικαλιστικοί κύκλοι. Τα συνδικάτα, έλεγαν, έχουν «τρωθεί» στη βάση τους μετά τη μεγάλη σύγκρουση του Σεπτεμβρίου και δεν μπορούν τώρα να σηκώσουν το βάρος μιας αντιπαράθεσης τέτοιας έντασης. Φυσικά όμως θα αντιδράσουν. Θα επιχειρήσουν δε τόνιζαν να βρουν τρόπους κατάργησης στην πράξη του απεργοκτόνου νόμου ακολουθώντας την τακτική που είχαν και με το «άρθρο 4» που ψηφίστηκε, αλλά δεν εφαρμόστηκε.

Για το συνδικαλιστικό κίνημα πάντως ανοίγει ούτως ή άλλως μια δύσκολη περίοδος δοκιμασίας. Τώρα οφείλει να χαράξει μια πολιτική που δεν θα στοχεύει μόνο στην καταγγελία και την ανατροπή του απεργοκτόνου νόμου, αλλά και στην προστασία του εισοδήματος και των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Και σε αυτές τις μάχες, η ενότητα και η αυτονομία αποτελούν τα πλέον χρήσιμα και καιρία όπλα του.

Γιάννης Φλώρος

ΠΡΟΣ :

Όπως Πίνακας Αποδεκτών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΝΤΙΣΤΑΘΜΙΣΤΙΚΩΝ
ΩΦΕΛΗΜΑΤΩΝ

ΤΜΗΜΑ 3

Τηλέφ. 6467095

Φ. 899/ 1544

Σ. 303

Αθήνα 19 Ιουλίου 1990

Συνημμένα : 3 Καταστάσεις εκ Φ.

Σε έγγραφο του ΥΠΕΘΑ με ημερομηνία 19 Ιουλίου 1990, κοστολογούνται τα βλήματα της ΜΑΤΡΑ του κ. Λούβαρη 7 φορές φτηνότερα απ' όσο αγοράστηκαν. Αυτό είναι ένα στοιχείο που θα προσμετρήσει στη δίκη της προσεχούς εβδομάδος.

ΚΟΙΝ :

ΔΣ	Εφαρμογή
----	----------

9. Α2009

307

ΒΛΗΜΑΤΑ (MAGIC II)

MATRA

ΓΑΛΛΙΑ

ΓΕΑ

2/86

899.990.000

ΟΙ ΑΚΡΙΒΟΠΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΜΙΖΕΣ

Νέα στοιχεία για το σκάνδαλο των MAGIC-II

Την ερχόμενη Πέμπτη 6/12/90, θα γίνει η δίκη της πρώτης φάσης της «αγοράς του αιώνα», της αγοράς των 307 βλημάτων MAGIC-II, με όρους τρομακτικά επαχθείς για το ελληνικό δημόσιο. Κατηγορούμενοι στη δίκη αυτή, εκτός του Λούβαρη, είναι και μια σειρά στρατηγών που «δραστηριοποιήθηκαν» στην περίοδο '81-'88 και που απασχόλησαν επανειλημμένα τις σελίδες του ANTI (Μαρινάκης - Κοντοδιός κτλ.), και Μάρτυρες υπεράσπισης εκτός των κ. Ανδρέα Παπανδρέου - Γεωργίου Παπανδρέου, είναι μια σειρά στρατηγών του ΠΑΣΟΚ, όπως οι Κουρής - Αποστολάκης - Στάπας κτλ., οι οποίοι φυσικά διατείνονται ότι η αγορά αυτή ήταν αν όχι η καλύτερη δυνατή, τουλάχιστον όμως βρισκόταν μέσα στα πλαίσια του «τζιρού αγοράς» όπλων. Το είπε άλλωστε και στη Βουλή ο κ. Δροσογιάννης. «Βρε αδελφέ αγοράζεις στην τιμή που σου προσφέρουν, τόσα κάνουν!!!».

Με τα στοιχεία που θα παρουσιάσουμε σήμερα θα αποδείξουμε ότι δεν κάνουν «τόσα» αλλά εφτά φορές λιγότερα!!! Έγινε δηλαδή από τον κ. Λούβαρη και τους συν αυτώ μια υπερκοστολόγηση της τάξεως του 700%!!! Οι αρχιτέκτονες δηλ. της αγοράς των MAGIC διεκδικούν μια θέση στο βιβλίο GUINNES, αφού είναι πρωτόγνωρες υπερκο-

στολογήσεις της τάξεως αυτής. Αλλά μήπως θα έπρεπε μερικοί απ' τους κατηγορουμένους, (όπως λ.χ. ο κ. Κοντοδιός) να τιμηθούν απ' τη γαλλική κυβέρνηση με κάποιο παράσημο, προφανώς για τις παρασχεθείσες υπηρεσίες τους!! Το ελληνικό δημόσιο με τις υπηρεσίες των μεσαζόντων στερήθηκε ποσό ύψους 200 εκ. δολαρίων σε τιμές 1986. Και μαζί με τα τοκοχρεωλύσια που είναι ποσό ύψους 600 εκ., έχουμε το κόστος της συνολικής εγκατάστασης των Ποντίων.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία που για πρώτη φορά δημοσιεύουμε, γιατί αυτά συστηματικά είχαν αλλοιωθεί, σε συνεντεύξεις Τύπου, πράσινων «πτεράρχων» ή «πράσινων» υπουργών, η σύμβαση 2/'86 που αφορούσε σε αγορά 307 βλημάτων MAGIC-II είχε κόστος 899, 990.000 γαλλικά φράγκα (βλέπε έγγραφο του Γραφείου Αντισταθμιστικών Ωφελημάτων του ΥΠΕΘΑ).

Τα 300 αυτά βλήματα μας στοιχίσαν λοιπόν 900 εκ. γαλ. φράγκα ή 200 εκ \$.

Από τον διεθνή Τύπο του Σεπτεμβρίου 1990, πληροφορηθήκαμε ότι το Ισραήλ αγόρασε και αυτό 300 βλήματα αντίστοιχου τύπου (αν όχι καλύτερου) αντι 32 εκ. δολαρίων, δηλαδή 7 φορές περίπου λιγότερα. Πρόκειται για πυραύλους Side winder αέρος - αέρος. Με άλλα λόγια για να εξοπλίσουμε τα αε-

ροπλάνα μας με βλήματα αέρος - αέρος, δεν χρειαζόταν 200 εκ. δολάρια αλλά μόνον 32 εκ.!

Για να το θέσουμε αλλιώς, με τα 200 εκ. δολάρια θα μπορούσαμε να αγοράσουμε όχι μόνο 300 βλήματα αλλά 2.100 τουλάχιστον, πράγμα που θα μας έδινε μια τεράστια υπεροπλία αέρος.

Αν αυτό δεν είναι εθνικό έγκλημα, για όσους ενεπλάκησαν στην αγορά αυτή, που το ANTI πρώτο κατήγγειλε πριν 3 χρόνια, τότε πώς θα μπορούσε να χαρακτηριστεί; Και βέβαια όπως τα MAGIC είναι κατάλληλα για κάθε αεροπλάνο —όπως διαφήμιζε η εταιρεία τους στην τελευταία έκθεση Defendory '90, το ίδιο ισχύει για τα διάφορα ανταγωνιστικά τους οπλικά συστήματα.

Και όμως τον Οκτώβριο του 1987, όταν το ANTI απέκαλυψε το TELEX που κατονόμαζε τον «προσωπικό φίλο» του Α. Παπανδρέου, τον Γ. Λούβαρη ως μεσάζοντα, σε συνεντεύξεις Τύπου αρμόδιος αξιωματικός και σε δηλώσεις του προς τη Βουλή ο κ. Γ. Χαραλαμπίδης είχαν προσπαθήσει να σκεπάσουν τα στοιχεία. Και φυσικά η αποκρυψη και η αλλοίωση των δεδομένων συνεχίστηκε και επί υπουργίας ΝΔ.

Μπορεί την Πέμπτη ν' αρχίσει μια δίκη, αλλά μια άλλη ανάκριση και μια άλλη διαδικασία έχει ήδη ξεκινήσει.

||

Ο ΤΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ

του Χριστόφορου Δ.
Αργυρόπουλου

Η καχυποψία που συνοδεύει τις εξαγγελίες για τη θέσπιση αντιτρομοκρατικού νόμου, πηγάζει περισσότερο από τη σημασία που έχει το είδος αυτών των νομοθετημάτων στο γενικό νομικό πλαίσιο κοινωνικής συμπεριφοράς και λιγότερο από το περιεχόμενό του, που ακόμα δεν έχει γνωστοποιηθεί, αν και έχουν επισημανθεί αρμοδίως οι αναγκαιότητες, που καλείται να εξυπηρετήσει.

Το κοινότυπο επιχείρημα, ότι το ειδικό μέρος του Ποινικού Κώδικα (και ιδίως τα κεφάλαια για τις προσβολές του πολιτεύματος και της πολιτειακής εξουσίας, για την επιβολή της δημόσιας τάξης, για τα εγκλήματα κατά της ελεύθερης άσκησης των πολιτικών δικαιωμάτων και για τα κοινώς επικινδύνα εγκλήματα, όπως είναι ο εμπρησμός, η έκρηξη και οι παραβάσεις οι σχετικές με τις εκρηκτικές ύλες) και οι ειδικοί ποινικοί νόμοι (όπως είναι η νομοθεσία για τα όπλα) καλύπτουν με επάρκεια όλες τις εκδηλώσεις τρομοκρατικών πράξεων και ότι οι γενικοί δικονομικοί κανόνες παρέχουν την ευχέρεια για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους, ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα: ούτε νομοθετικά κενά υπάρχουν προς συμπλήρωση, ούτε δικονομικές ατέλειες, αναστέλλουν το διωκτικό έργο.

Η ειδική νομοθετική ρύθμιση της αντιτρομοκρατίας, ικανοποιεί τρεις θεμελιώδεις σκοπούς:

- Ο πρώτος είναι η ενίσχυση της γενικοπροληπτικής λειτουργίας της ποινικής καταστολής. Η έξαρση του «φό-

Μήπως η προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, έπαψε να αποτελεί τη μόνη φερέγγυα και ανθεκτική θωράκιση του πολιτεύματος της πολυφωνίας, του διαλόγου, της κριτικής, της αμφισβήτησης και της πολιτικής αντιπαλότητας, που συνθέτει η δημοκρατία;

βου του νόμου» ως το σημείο που να δρα ανασταλτικά, ανεξάρτητα από το περιεχόμενό του. Παράδειγμα: η έκρηξη που προκάλεσε θάνατο τιμωρείται σήμερα με την ποινή του θανάτου ή με ισόβια κάθειρξη. Περιθώρια μεγαλύτερης αυστηρότητας δεν υπάρχουν. Όμως θα είναι «ειδικός» νόμος και η σχετική έντονη προβολή του θα επενδύσει ψυχολογικά την απειλή της ποινής σε αποτελεσματικότερο βαθμό.

- Ο δεύτερος σκοπός είναι η απόκλιση, ως τα όρια του συνταγματικά επιτρεπτού, από τις γενικές δικονομικές εγγυήσεις της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας και του ιδιωτικού απορρήτου. (Το ενδεχόμενο αντισυνταγματικών ρυθμίσεων δεν εξετάζεται ως αυτονόητη κατάλυση της αρχής της νομιμότητας, η επίκληση ακριβώς της οποίας γίνεται για να δικαιολογήσει τα νέα μέτρα). Το αντίστοιχο αποτέλεσμα των περιορισμών του συστήματος εγγυήσεων του «Κράτους Δικαίου» στην αντίπεραν όχθη, είναι η ενίσχυση των

αστυνομικών μέσων και μεθόδων ανίχνευσης των ήδη τελεσθέντων, αλλά (κυρίως) των υπό εκτέλεση ή σχεδιαζόμενων πράξεων τρομοκρατίας.

- Ο τρίτος σκοπός είναι η δημιουργία κοινής συνείδησης και αντιτρομοκρατικής ιδεολογίας: ένας νέος, αυστηρός και ειδικός νόμος έρχεται να εμπνεύσει στις δικαστικές και διωκτικές αρχές, σε όλους όσοι αρμοδίως ασχολούνται με τα σχετικά ζητήματα, αλλά και στην κοινή γνώμη, ότι ένα νέο, αυστηρό και ειδικό καθήκον επαγρύπνησης, καταγγελίας, δίωξης και τιμωρίας επιβάλλεται σε όλους για την αντιμετώπιση του κοινού εχθρού.

Αυτοί οι σκοποί (δηλούμενοι, εξυπακουόμενοι ή και ανομολόγητοι) εμπεριέχουν τον μείζονα κίνδυνο για την ελευθερία και την ισότητα, που κατοχυρώνει το Σύνταγμα. Διότι οδηγούν κατ' ευθείαν σε (νέους) διαχωρισμούς, σε (νέους) στιγματισμούς, σε (νέες) υποψίες και αντίστοιχα σε (παλαιές) καταχρήσεις, σε (παλαιότερους) ιδεολογισμούς και σε (παλαιότατα) τεχνάσματα: μια χώρα που βίωσε υπό παράλληλο συνταγματικό και παρασυνταγματικό καθεστώς διαθέτει επαρκή πείρα για να μεταμφιέσει τους θεσμούς, χωρίς την κανονική λειτουργία των οποίων η δημοκρατία αποβαίνει κενός τύπος.

Χρειάζεται ειλικρίνεια: εφ' όσον βασικός όρος για την επιτυχία μιας «νέας» αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας, αντίληψης και πολιτικής είναι η μυστικότητα και εφ' όσον σαν βασικά μέσα της αναδεικνύονται η περιστολή θεμελιωδών δικαιωμάτων και η νομιμοποίηση της παρακολούθησης και της παροχής πληροφοριών, ποιος και πώς θα κρίνει τη βασιμότητα των υπονοιών, που θα θέτουν έναν πολίτη στο στόχαστρο ή του ισχυρισμού, ότι τα μέτρα που λήφθηκαν, με πλήρη αδιαφάνεια, εις βάρος άλλου, οφείλονται σε τέτοιες υποψίες (και όχι στην πολιτική δραστηριότητα ή στην κοινωνική εν γένει συμπεριφορά του);

Και ακόμα περισσότερο: τα έκτακτα

μέτρα, που αφαιρούν από τον άνθρωπο τα σύμφυτα δικαιώματα της προηγούμενης ακρόασής του, πριν από την επιβολή οποιουδήποτε δυσμενούς μέσου και της προστασίας του απαραβίαστου της προσωπικότητάς του, μπορεί, υπό ειδικές συνθήκες, να «νομιμοποιούνται», με βάση τις αρχές της κατάστασης ανάγκης, αλλά ποτέ δεν δικαιολογούνται, ενόψει της ανάγκης το αγαθό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας να παραμένει στην κορυφή των προτεραιοτήτων της πολιτείας.

Ούτε η επίκληση προηγούμενων ή ανάλωγων ρυθμίσεων σε άλλες χώρες, ούτε, πολύ περισσότερο, η «ρεαλιστική» διαπίστωση ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα δυσκολεύουν το αστυνομικό και κατασταλτικό έργο, δεν επιτρέπουν να ξεχάσουμε ότι ως το 1974 οι Έλληνες πολίτες έζησαν υπό ιδιόμορφες συνθήκες περιορισμένης ελευθερίας χάριν της «δημόσιας ασφάλειας» και ότι κατά καιρούς νομιμοποιήθηκαν απάνθρωπες ή παράλογες διαδικασίες, όπως οι εκτοπίσεις και τα στρατόπεδα συγκέντρωσης «επικίνδυνων» για τη δημόσια τάξη προσώπων ή η αρμοδιότητα εκτάκτων στρατοδικείων για καθάρα πολιτικές πράξεις.

Ελπίζαμε ότι το Σύνταγμα του 1975 άνοιγε μια νέα περίοδο νομιμότητας για το νεώτερο ελληνικό κράτος: πρόκειται μήπως για μια παρένθεση δέκα πέντε μόνο χρόνων; Υπάρχει αντίρρηση στην ανάγκη της δημοκρατίας και της ενεργητικής, ουσιαστικής, ανεμπόδιστης και ισότιμης συμμετοχής όλων των πολιτών στην οικονομική, πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή του τόπου, ως όρου της ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού της κοινωνίας μας; Ή, η προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, έπαψε να αποτελεί τη μόνη φερέγγυα και ανθεκτική θωράκιση του πολιτεύματος της πολυφωνίας, του διαλόγου, της κριτικής, της αμφισβήτησης και της πολιτικής αντιπαλότητας, που συνθέτει η δημοκρατία;

Το «γένος» νόμος μπορεί, αν είναι πράγματι εγγύηση της ελευθερίας όλων και καθενός, να βοηθήσει τις προσπάθειες για τη μετάβαση από την ονομαστική στην ουσιαστική ισότητα και μέσω αυτής στην κοινή ευδαιμονία. Το «είδος» έκτακτα ή ιδιώνυμα μέτρα αναιρεί αυτόν ακριβώς τον κανονικό, εγγυητικό ρόλο του νόμου και συνακόλουθα την προσδοκία ενός «άλλου» αύριο.

ΤΡΟΜΟΛΑΓΝΙΑ ΚΑΙ «ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ»

Τρομολαγνία και προαναγγελλόμενες συλλήψεις από μερίδα του Τύπου προετοίμασαν το έδαφος και την κοινή γνώμη για την κατάθεση νέου «αντιτρομοκρατικού» νόμου. Η κυβέρνηση με πρόσχημα τη δίωξη της τρομοκρατίας, επιχειρεί να ενισχύσει το νομοθετικό της οπλοστάσιο με ένα ακόμα νόμο που στόχο θα έχει επί της ουσίας τον περιορισμό και την καταστράτηγηση των δικαιωμάτων, ατομικών και κοινωνικών, των πολιτών.

Προτείνονται, λοιπόν, βαριές ποινές, που φθάνουν μέχρι ισόβια ή και την ποινή του θανάτου, για όσους «καταρτίζουν, συμμετέχουν ή δρουν» σε τρομοκρατική οργάνωση. Τρομοκρατικές ενέργειες θεωρούνται:

- Η ανθρωποκτονία, οι βαριές σωματικές βλάβες με πυροβόλο όπλο ή εκρηκτικά.

- Η παράνομη κατακράτηση προσώπου ή συγκοινωνιακού μέσου, στο οποίο βρίσκονται πρόσωπα, με σκοπό τον εξαναγκασμό των αρχών για κάποια ενέργεια ή παράλειψη.

- Η υπόθαλψη ή παρασιώπηση οποιωνδήποτε πληροφοριών για τρομοκρατική δράση, ο «εγκωμιασμός» τρομοκρατικών ενεργειών.

- Τέλος, απαλλάσσεται όποιος συλληφθεί ως τρομοκράτης, αν καταδώσει άλλους.

Σχολιάζοντας τις διατάξεις αυτές, έγκυροι νομικοί, τόνιζαν ότι με το νέο νόμο «περί τρομοκρατίας» θεσμοθετούνται διατάξεις «ελαστικές», που δίνουν τη δυνατότητα να χαρακτηριστεί ο οποιοσδήποτε πολίτης ως τρομοκράτης, χωρίς να υπάρχουν σε βάρος του παρά ελάχιστα στοιχεία. Η αοριστία των διατάξεων αυτών θεωρείται επικίνδυνη και μπορεί να οδηγήσει σε καταστράτηγηση των δικαιωμάτων των πολιτών. Με το προτεινόμενο νομοθέτημα εισάγεται η αρχή της διαπραγματεύσεως, αφού απαλλάσσεται εκείνος που συλλαμβάνεται ως «τρομοκράτης», αν καταδώσει άλλους. Μια τέτοια διάταξη μπορεί να νομιμοποιήσει τον χαφιεδισμό και να ανάγει κάθε πληροφοριοδότη των αρχών ασφαλείας σε κατασκευασμένο τρομοκράτη.

Φιμώνεται ο Τύπος, αφού απαγορεύεται ο «εγκωμιασμός πράξεων τρομοκρατίας», και ως εγκωμιασμός μπορεί να θεωρηθεί η δημοσίευση προκηρύξεων αλλά και η έκφραση οποιασδήποτε

αντίθετης άποψης σε περιπτώσεις συλλήψεων δήθεν τρομοκρατών.

Απειλούνται οι πολίτες με βαριές ποινές αν γνωρίζουν κάτι και δεν το καταγγείλουν και θεσμοθετείται το «κάρφωμα» και ο «χαφιεδισμός» ως μόνη πηγή συγκέντρωσης πληροφοριών για τη δίωξη της τρομοκρατίας. Και όλα αυτά, ενώ πολλάκις στο παρελθόν αλλά και τώρα έχει τονιστεί ότι η ισχύουσα ποινική νομοθεσία είναι υπεραρκετή για τη δίωξη των εγκλημάτων της τρομοκρατίας.

Άλλωστε, άπειρες φορές μέχρι σήμερα, δεν τηρούνται σε περιπτώσεις ερευνών για την τρομοκρατία ούτε καν οι διατάξεις του νόμου για την προστασία των πολιτών και ο ποινικός νόμος περιέχει ούτως ή άλλως σωρεία διατάξεων αναχρονιστικών και αντιδραστικών, που ανασύρονται κάθε φορά και εφαρμόζονται έστω και αν είναι αντισυνταγματικές.

Τον εντεινόμενο αυταρχισμό της κυβέρνησης ενισχύουν με τη στάση τους οι δικαστικές αρχές που έχουν την ευθύνη και την υποχρέωση της διαφύλαξης των δικαιωμάτων των πολιτών.

Πρωτοφανές στα δικαστικά χρονικά, που δημιουργεί έντονες ανησυχίες, είναι η απόφαση του Συμβουλίου των Πλημμελειοδικών με την οποία ακυρώνεται κάθε δικαίωμα που δίνει ο νόμος στους συλληφθέντες ως «τρομοκράτες». Τους απαγορεύθηκε να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, διότι δήθεν παραβλέπεται η ανάκριση. Ούτε μάρτυρες να εξετάσουν, ούτε να ενημερωθούν για το κατηγορητήριο, ούτε να πάρουν προθεσμία. Μόνο να παρίσταται τυπικά ο δικηγόρος τους στις ανακρίσεις. Και χωρίς να απολογηθούν —τι να πουν άλλωστε, ότι δεν ξέρουν με τι στοιχεία τους κατηγορούν;— προφυλακίστηκαν.

Όταν, λοιπόν, εφαρμόζονται, «βγαίνοντας από τη ναφθαλίνη» διατάξεις αναχρονιστικές που ήδη ισχύουν, όταν επισημαίνεται νέος «αντιτρομοκρατικός» νόμος, από την κυβέρνηση, όταν καμιά νομιμότητα δεν τηρείται, τότε, για ποια ελευθερία των πολιτών, μπορούμε να μιλάμε για ποια προστασία των δικαιωμάτων τους; Απλά μπορούμε να κάνουμε λόγο όχι για δίωξη «τρομοκρατίας» αλλά για αυταρχισμό και κρατική τρομοκρατία.

Ιωάννα Μάνδρου

ΟΙ ΑΥΤΟΔΥΝΑΜΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑ

ΠΡΙΝ ακόμα στεγνώσει το μελάνι του νέου εκλογικού νόμου, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ φρόντισε έγκαιρα να αποσαφηνίσει την τακτική που θα ακολουθήσει στο, «ακανθώδες» με την Αριστερά, θέμα των συμμαχιών.

«Το ΠΑΣΟΚ έχει αυτόνομο λόγο», είπε ο κ. Παπανδρέου στην ΚΕ του Κινήματος, «κι αυτόνομο ρόλο στην πολιτική ζωή της χώρας. Η τελευταία αυτή αναφορά», πρόσθεσε, «δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στο συμπέρασμα ότι στόχος μας είναι μόνο μια μονοκομματική διακυβέρνηση της χώρας από το ΠΑΣΟΚ. Ασφαλώς στόχος μας είναι —και όπως θα πρέπει να είναι για κάθε κόμμα που διεκδικεί την εξουσία— η απόλυτη, ει δυνατόν, κοινοβουλευτική πλειοψηφία.

Ο στόχος μας αυτός όμως δεν αποκλείει το ενδεχόμενο μιας μετεκλογικής συνεργασίας. Ασφαλώς, όμως, αποκλείει τη συμμετοχή μας σε οποιοδήποτε κεντροδεξιό σχήμα».

ΚΑΙ ΓΙΑ να μην μείνουν απορίες, φρόντισε να τονίσει ότι «είμαστε αντικειμενικά η μόνη δύναμη» που μπορεί «να εκφράσει γνήσια τα συμφέροντα της κοινωνικής πλειοψηφίας».

«Ο Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ξέθαψε πάλι χτες την αυτοδυναμία στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ», σημείωνε την επομένη ο Κυριακάτικος Ριζοσπάστης, θέτοντας με μίζερο παράπονο και το ερώτημα - σχόλιο (;) «φυγή... προς τα πίσω;» στην πρώτη του σελίδα, λες και η τοποθέτηση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ δεν μιλούσε με σαφήνεια για την αυτοδυναμία ως τη μόνη *ικανή στρατηγική* (για τον κ. Παπανδρέου) για να επαναφέρει το κόμμα του στην εξουσία με τον νέο εκλογικό νόμο. Νόμο που ψήφισε η ΝΔ με τη σιωπηρή όμως συναίνεση και του κόμματός του.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ τις συνεργασίες, αυτές θα είναι μετεκλογικές, αντίστοιχες π.χ. του «σας έβαλα στην κυβέρνηση», που είπε ο πρωθυπουργός στη Βουλή απευθυνόμενος στο Συνασπισμό για την κυβέρνηση Τζαννετάκη όταν ψηφίζοταν ο εκλογικός νόμος και προκάλεσε τη δικαιολογημένη οργίλη αντίδραση του Χαρίλαου Φλωράκη.

Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ του Α. Παπανδρέου το περασμένο Σαββατοκύριακο οριοθέτησε την τακτική του κόμματός

Αμνηχανία και σιωπή επικρατούν στην Αριστερά μετά την τοποθέτηση του Α.

Παπανδρέου στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ για τη νέα αυτοδύναμη πορεία του κόμματός του προς την εξουσία.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ έδωσε με σαφήνεια το «στίγμα» της τακτικής με την οποία θα αντιμετωπίσει τις επιθέσεις «φιλίας και συνεργασίας» που διατυπώνουν κατά καιρούς δυνάμεις του Συνασπισμού.

του Γιάννη Φλώρου

του απέναντι στην Αριστερά. Επανεφερε τη στρατηγική της αυτοδυναμίας απαντώντας ευθέως στα περί συνεργασιών. Την επένδυσε μάλιστα και θεωρητικά με τα περί «Εθνικής Κοινωνικής Συμφωνίας». (Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ταυτόσημη λεκτικά είναι και πρόταση της ΕΑΡ που έχει γίνει προ πολλού με άλλο περιεχόμενο).

ΠΡΟΤΙΟΝ η ΕΚΣ (το νέο θεωρητικό υπόβαθρο για τη στρατηγική της αυτοδυναμίας), της ΕΛΕ και του «κοινωνικού συμβολαίου», θα αποτελέσει όπως φαίνεται τη «θεωρητική βάση» του ΠΑΣΟΚ για ευρήματα αντίστοιχου τύπου όπως τα Λαλιωτο - κουτσογιωργικά περί «σύγκρουσης των δύο κόσμων». Αυτή ήταν άλλωστε και η μόνη τελικά πολιτική που παρήγαγε το ΠΑΣΟΚ στην οκταετή κυβερνητική του θητεία, και την ίδια επιχειρεί να ανανεώσει και τώρα, αφού την προσαρμόσει στις νέες συνθήκες.

Το παρελθόν

ΑΝ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ π.χ. την πρόταση της Χαλκίδας ή άλλες αντίστοιχες προς την Αριστερά από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ, θα δούμε ότι έχουν ένα σταθερό νήμα που συνδέει όλη την τακτική του Α. Παπανδρέου απέναντι στην Αριστερά. Δεν συνιστούν μια ανοιχτή πολιτική συνεργασιών, αλλά ελιγμούς που εξυπηρετούσαν στη δεδομένη κάθε φορά συγκυρία τις ανάγκες της ηγετικής ομάδας του ΠΑΣΟΚ και συχνά

προσωπικά του Α. Παπανδρέου, χωρίς να ανατρέπουν —έστω ορισμένα στοιχεία— του «κεντρώου παραδοσιακού αντιδεξιισμού», ο οποίος «σφράγισε» την πολιτική του ΠΑΣΟΚ και κάθε φορά είχε ένα σημείο αιχμής (π.χ. Καραμανλής το '85 στην «ιστορική ρήξη» της 9ης Μαρτίου).

ΑΥΤΗ η τακτική της χρήσης των συμμαχιών, με ευφυή συνήθως εκμετάλλευση των εκάστοτε συγκυριών που είχε μόνιμο στόχο την Αριστερά, ακολουθήθηκε πιστά και τον τελευταίο καιρό.

● Αμέσως μετά τις εκλογές του Ιουνίου του '89 για να εξυπηρετηθεί η προεκλογική τακτική του ΠΑΣΟΚ.

● Στη διάρκεια της Οικουμενικής για να υπηρετηθούν οι ανάγκες για τις εκλογές του Απριλίου.

ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ έτσι και τις προτάσεις π.χ. για την «απλή και άδολη αναλογική» διαδέχθηκαν οι προτάσεις για συνεργασία στις μονοεδρικές. Ακολούθησε η συνεργασία στις δημοτικές και η φιλολογία στη συνέχεια περί συνεργασίας ΠΑΣΟΚ - Συνασπισμού. Μέχρις ότου ήρθε και ψηφίστηκε ο εκλογικός νόμος. Τότε η «προβληματική» των συμμαχιών άλλαξε. Όποιος μάλιστα είχε τη μαζοχιστική υπομονή να παρακολουθήσει τις μεταμεσονύχτιες εκπομπές του «Κ-29» ή πρόσεχε ορισμένα σχόλια της «Αυριανής», θα έβλεπε ότι όχι μόνο ορισμένοι βουλευτές και στελέχη του ΠΑΣΟΚ έβλεπαν θετικά το νόμο του κ. Κούβελα, αλλά και θα το χειροκροτούσαν αν δεν αποτελούσε μια τέτοια ενέργειά τους λαβή για κάθε είδους σχόλια.

ΚΟΝΤΟΛΟΓΙΣ η περί συμμαχιών πολιτική του ΠΑΣΟΚ υπηρέτησε πάντα τις συγκυριακές ανάγκες του Κινήματος. Έτσι χειρίστηκε ο κ. Παπανδρέου κάθε φορά την πολιτική «ανοιγμάτων» που διαμόρφωνε το ΠΑΣΟΚ. Σε καμία περίπτωση δεν επέτρεψε στο Κίνημα να διαμορφώσει πολιτική συνεργασιών που θα άφηνε περιθώρια για σύγκλιση των «δημοκρατικών και προοδευτικών δυνάμεων» που ζητούσε η Αριστερά με διάφορους τρόπους. Είτε «επιθετικά» π.χ. με το 17% του ΚΚΕ το '81 ή «προγραμματικά» (;) αργότερα με το «αλλαγή δεν γίνεται χωρίς το ΚΚΕ» ή με την «πράσινη ΕΑΔΕ» πολιτική συμμαχιών του ΚΚΕ εσ. στο αντίστοιχο διάστημα.

ΙΕΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ

ΙΔΙΑ ΑΚΡΙΒΩΣ τακτική επιβάλλει και τώρα ο Α. Παπανδρέου στο κόμμα του. Φυσικά σήμερα στο ΠΑΣΟΚ δεν είναι τα πράγματα όπως παλιά. Η «ισχύς» του προέδρου δεν είναι ίδια με αυτή της περιόδου του '77 ή του '81 ή του '85. Ούτε και η πολιτική αξιοπιστία του ΠΑΣΟΚ είναι ίδια. Υπάρχουν τάσεις που ζητούν και κάνουν προσπάθεια για μια «εσωτερική χειραφέτηση» του Κινήματος. Οι «νέοι» π.χ., όπως πολιτογραφήθηκαν στον Τύπο οι «13» (Στ. Μανίκας, Γ. Νικολάου, Μ. Σταυρακάκης κτλ.) θέτουν με την ανοχή και ορισμένων «εκτελεστικών» μια προβληματική προς συζήτηση που εμπεριέχει και μια διαφορετική προσέγγιση, όχι μόνο της πολιτικής των συμμαχιών, αλλά και του τρόπου που παράγει, ως αξιωματική πλέον αντιπολίτευση, πολιτική το ΠΑΣΟΚ. Είναι προτάσεις όμως προς «ζύμωση» που δεν επηρεάζουν, ούτε ανατρέπουν τον πυρήνα της παπανδρεϊκής πολιτικής που έχει μαζί της το σύνολο σχεδόν των υποστηρικτών του «κεντρώου παραδοσιακού αντιδεξιισμού» και του «αυριανισμού», οι οποίοι είναι αυτοί που διαμορφώνουν και παράγουν σε τελική ανάλυση την πολιτική του ΠΑΣΟΚ.

ΦΥΣΙΚΑ η εκλογή, π.χ. και όχι ο διορισμός γραμματέων των τομέων της ΚΕ από την ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, αποτελεί μία ήττα των παραπάνω αντιλήψεων και βήμα εκσυγχρονισμού, όπως και έκφραση της τάσης εκείνης που θέλει την ΚΕ του ΠΑΣΟΚ παραγωγό πολιτικής και όχι χειροκροτητή αποφάσεων του προέδρου ή του ΕΓ και του προέδρου. Όμως τέτοιες «μάχες» μόνον ορισμένες εσωκομματικές επιτυχίες ή αποτυχίες των «βαρώνων» καταγράφουν χωρίς πολιτική συνέχεια.

Ο Συνασπισμός

ΤΟ ΠΕΡΙΕΡΓΟ αν και όχι ανεξήγητο μετά το «φούντωμα» της περί συμμαχιών και συνεργασιών συζήτησης ιδιαίτερα πριν, στη διάρκεια και αμέσως μετά τις δημοτικές εκλογές, είναι η σιωπή της Αριστεράς. Ο Συνασπισμός φαίνεται να ακολουθεί την τακτική του «βλέποντας και κάνοντας», ελπίζοντας στις εξάρσεις που θα έρθουν από τις καλές συγκυρίες. Έχοντας δοκιμάσει την τελευταία διατία όλες τις εκδοχές, όπως έλεγε στέλεχός του, (την κυ-

βέρνηση Τζαννετάκη, την Οικουμενική, τη μερική συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ (μονοεδρικές), την ενδιάμεση (δημοτικές) και το φλερτ με την ολική) ουσιαστικά δεν έχει τώρα ούτε πολιτική, ούτε στρατηγική. Νομίζει ότι κάνει αγώνα δρόμου, ενώ στην ουσία κάνει βήματα σημειωτών. Στελέχη του πιστεύουν ότι η εκφώνηση μιας πολιτικής συνεργασίας με το ΠΑΣΟΚ επιτρέπει στην Αριστερά να το «στριμώξει», για να αποκαλυφθεί η ασυνέπιά του στη συνέχεια.

ΚΑΙ ΟΛΑ αυτά ενώ ο ίδιος ο Συνασπισμός, τα κόμματα και οι κινήσεις που τον αποτελούν, ελάχιστα κάνουν για την ανανέωση και τον εκσυγχρονισμό της δικής τους φυσιογνωμίας.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ βέβαια δεν έχει καταλήξει ακόμα και συζητά τόσο τα της οργανωτικής του συγκρότησης (εκλογή οργάνων κτλ.) όσο και τα των συμμαχιών. Με τη σαφή όμως τοποθέτηση του Α. Παπανδρέου στην ΚΕ του ΠΑΣΟΚ, ο «ενθουσιασμός» για την εξεύρεση επιτελους της πολιτικής συμμαχιών που είχε περιορισθεί στη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ για μια κυβέρνηση δημοκρατική κτλ. κτλ. φαίνεται να αντικαθίσταται με τον σκεπτικισμό για τις πραγματικές προθέσεις του προέδρου του ΠΑΣΟΚ.

ΑΝ ΑΥΤΟΣ ο σκεπτικισμός μείνει ως εκδήλωση δυσαρέσκειας και μόνο για το «πλήγμα που κατάφερε ο κ. Παπανδρέου με τις δηλώσεις του στην ΚΕ» στις σχέσεις των δύο κομμάτων, δεν βοηθά το Συνασπισμό να συζητήσει προβλήματα καιρίας σημασίας για τη μετέπειτα πορεία του.

Το ΠΑΣΟΚ φαίνεται να επιδιώκει και πάλι μια συνεργασία «χρήσης» της Αριστεράς, αφού ήδη έχει ωφεληθεί, χωρίς να αλλάζει ούτε κεραία από την πολιτική του. Αν αυτό θεωρηθεί ως πολιτική συμμαχιών, τόσο το χειρότερο κυρίως για το Συνασπισμό. Αλλά και για εκείνους που στο ΠΑΣΟΚ επιθυμούν μια ανοιχτή και επί της ουσίας συζήτηση των δύο κομμάτων για τα προβλήματα του τόπου. Εκτός και αν «όραμα» όλων είναι η κυβερνητική προοπτική μιας συνεργασίας και ο καταμερισμός υπουργείων ενός αυτοδύναμου ΠΑΣΟΚ με «τσόντα», αν χρειασθεί, το Συνασπισμό της Αριστεράς και της Προόδου...

Τώρα κυκλοφορεί
και στην Ελλάδα

Robert Kowalski

Η ΧΟΛΗΣΤΕΡΙΝΗ ΚΑΙ Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΣΕ ΟΧΤΩ ΕΒΔΟΜΑΔΕΣ

- «Πρέπει να συνιστούμε αυτό το βιβλίο».

Δρ. B.H. Blankenhorn
στο *The Journal of the American Medical Association*

- «Το πρόγραμμα του βιβλίου ακολούθησε ένας γνωστός μου γιατρός, που τον εμπιστεύομαι απόλυτα, και μείωσε την ολική χοληστερίνη του κατά 40%. Πιστεύω ότι θα παίξει κρίσιμο ρόλο στη μείωση και της δικής σας».

Δρ. Art Ulene
στην εκπομπή *The Today Show*

- «Σε 8 εβδομάδες η χοληστερίνη μου έπεσε από το 360 στο 220... Μιλώ σε όλους για το βιβλίο σας. Το αποκαλώ *Βιβλίο της Υγείας!* Το βάρος του αξίζει σε χρυσάφι».

Sybil Ibey, New Hampshire

Γνωρίστε τον μεγαλύτερο εχθρό της καρδιάς και εξουδετερώστε τον σε οχτώ εβδομάδες.

Μειώστε τη χοληστερίνη στο αίμα σας κατά 40% χωρίς φάρμακα και στερήσεις.

Πολλαπλασιάστε τις ευκαιρίες σας για μεγαλύτερη και υγιέστερη ζωή.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ *κάτοπτρο*
Ισαύρων 10, 114 71 Αθήνα
τηλ. 364.32.72, 364.18.64

Αδιαμφισβήτητη έως και καταλυτική είναι η σημασία των ντοκουμέντων και των συνολικών αποτελεσμάτων της πρόσφατης Διάσκεψης της ΔΑΣΕ στο Παρίσι. Το «ΑΝΤΙ» επιχειρεί στις σελίδες που ακολουθούν να καταγράψει τα όσα σημαντικά επετεύχθησαν και να ανιχνεύσει τις προοπτικές που διανοίγονται για τη μελλοντική Ευρώπη.

Ο διεθνολόγος Γ.

Δημητρακόπουλος στο άρθρο του αναλύει το ρόλο της Χάρτας του Παρισιού στη νέα τάξη πραγμάτων στον ευρωπαϊκό χώρο θεωρώντας παράλληλα, ότι η ΔΑΣΕ μπορεί να αποτελέσει τον συλλογικό θεσμό της νέας Ευρώπης. Ο Γ.

Δημητρακόπουλος υπογραμμίζει εξάλλου την αναγκαιότητα της ενεργούς συμμετοχής της χώρας μας στις διαγραφόμενες ευρωπαϊκές εξελίξεις προκειμένου να επιτύχει την επίλυση των σημαντικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει τόσο στο εσωτερικό της όσο και στις εξωτερικές της σχέσεις.

Ο συνεργάτης μας Γ.

Καπόπουλος με βάση τη ζητούμενη «ευρωπαϊκή ασφάλεια» αναλύει τις προοπτικές που διαγράφονται για το μέλλον του Συμφώνου της Βαρσοβίας και του ΝΑΤΟ. Αναφερόμενος στην πολιτική και αμυντική συνεργασία των 12 της ΕΟΚ καταγράφει τη συμπεριφορά της Βόννης στον ευρωπαϊκό χώρο σε συνδυασμό με τη γερμανο-σοβιετική προσέγγιση που παρατηρείται, ανιχνεύοντας παράλληλα την πολιτική του Παρισιού και του Λονδίνου.

Η ΔΑΣΕ ΩΣ ΝΕΟΣ ΣΥΛΛΟΓ

«...Η Ευρώπη απαλλάσσεται από την κληρονομιά του παρελθόντος. Το θάρρος των ευρωπαίων πολιτών, η δύναμη της θέλησης των λαών, καθώς και η δύναμη των ιδεών της τελικής πράξης του Ελσίνκι, άνοιξαν μια νέα εποχή Δημοκρατίας, Ειρήνης και Ενότητας στην Ευρώπη...».

Αυτά αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο του προοιμίου του χάρτη των Παρισίων που όπως είναι γνωστό υπογράφηκε από τους ηγέτες Ανατολής και Δύσης πριν λίγες μέρες. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο χάρτης αυτός, αποτελεί ένα σημαντικό, το σημαντικότερο ίσως ως σήμερα κείμενο στην ιστορία της Ευρώπης. Και αυτό γιατί όχι μόνο πιστοποιεί τις σοβαρές διαρθρωτικές αλλαγές που με γοργό ρυθμό πραγματοποιήθηκαν τελευταία στον ευρωπαϊκό χώρο, αλλά και, κυρίως κωδικοποιεί τις προθέσεις των κρατών που προσυέγραψαν το χάρτη των Παρισίων, για το μέλλον της Ευρώπης που όπως έχει τελευταία γραφτεί τόσο στο διεθνή όσο και στον ελληνικό Τύπο προοιωνίζεται «...δύσκολο αλλά πολλά υποσχόμενο...».

Είναι βέβαιο ότι αν εξεταστούν προσεκτικά οι συνθήκες που επικρατούσαν στην Ευρώπη κατά το σχετικό πρόσφατο παρελθόν αλλά και τα όσα μικρά αλλά πάντως σοβαρά βήματα είχαν γίνει παρά τις αντιξοές αυτές συνθήκες προς την κατεύθυνση της ειρήνης και της συνεργασίας, θα διαπιστωθεί ότι η πραγματοποίηση των σημερινών σημαντικών αλμάτων που απορρέουν από τα περιεχόμενα του χάρτη των Παρισίων διευκολύνθηκε ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό από τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν κυρίως στην Ανατολική Ευρώπη τον τελευταίο χρόνο. Έτσι σήμερα μετά την υπογραφή του Χάρτη των Παρισίων επί μέρους κείμενα που υπογράφηκαν μετά από πολύμηνες και κοπιαστικές διαπραγματεύσεις από το 1975 (υπογραφή της τελικής πράξης του Ελσίνκι) ως και το Μάρτιο του 1989 (υπογραφή του καταληκτικού κειμένου της Βιέννης), μπορεί να υποστηριχθεί ότι έχουν πλέον περισσότερο ιστορική παρά ουσιαστική αξία, χωρίς βέβαια να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι διαπραγματεύσεις και

τα κείμενα αυτά συνιστούν ένα αξιόλογο και γιατί όχι, ένα αξιόπαινο προηγούμενο.

Όμως η σημασία των περιεχομένων του χάρτη δεν εξαντλείται στο γεγονός ότι αποτελεί την κωδικοποίηση των προθέσεων των κρατών που τον υπογράφουν σχετικά με την νέα τάξη πραγμάτων που θα επικρατεί στο εξής στον ευρωπαϊκό χώρο. Εκτείνεται και στο γεγονός ότι περιλαμβάνει τις βασικές τουλάχιστον αρχές που, συνιστούν τις θέσεις των «νέων» Ευρωπαίων για τα σημαντικότερα ίσως διεθνή προβλήματα, που βέβαια όλα έχουν αντικατοπτρισμούς στον ευρωπαϊκό χώρο, και που θα προσδιορίζουν τις σχέσεις της νέας Ευρώπης, με τον υπόλοιπο κόσμο.

Μπορεί λοιπόν, ο χάρτης των Παρισίων να χαρακτηριστεί ως ο καταστατικός χάρτης της Νέας Ευρώπης, ένας καταστατικός χάρτης που θέτει τις κατευθυντήριες γραμμές, τόσο για την ρύθμιση των νέων ενδοευρωπαϊκών σχέσεων που σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις θα διέλθουν σε ορισμένους τουλάχιστον τομείς τους μια δύσκολη περίοδο, όσο και για τις σχέσεις της Νέας Ευρώπης με τον υπόλοιπο κόσμο, σχέσεις που ενώ ήδη είναι αρκετά ανεπτυγμένες θα αναπτυχθούν, χωρίς αμφιβολία περισσότερο και σε νέα πλέον βάση.

Όπως είναι γνωστό στην Ευρώπη του χθες, υπήρχαν και βέβαια υπάρχουν ακόμη συλλογικοί θεσμοί (ΕΟΚ, ΝΑΤΟ, Σύμφωνο Βαρσοβίας, ΚΟΜΕΚΟΝ) που μπορούν να παρουσιάσουν σημαντικό έργο σε ό,τι αφορά ορισμένα από τα ζητήματα που απασχόλησαν τη γηραιά Ήπειρο. Όμως οι θεσμοί αυτοί όσο επιτυχείς και αναγκαίοι αν υπήρξαν, δεν παύουν να είναι αποτελέσματα της κατάστασης που ως σήμερα επικρατούσε στην Ευρώπη και συνεπώς να περικλείουν ιστορικές εμπειρίες που ανήκουν πλέον στο παρελθόν.

Η Διάσκεψη για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΔΑΣΕ) ανεξάρτητα από το γεγονός ότι γεννήθηκε μερικά χρόνια πριν, μια περίοδο που λίγοι μπορούσαν να προβλέψουν το μέλλον, έχει δυο τουλάχιστον μεγάλα

πλεονεκτήματα:

Πρώτον: ότι γεννήθηκε σε μια άλλη εποχή, που διατηρούσε αρκετά έντονα τα χαρακτηριστικά του ψυχρού πολέμου, ακριβώς για να συμβάλλει στην εξάλειψη των χαρακτηριστικών αυτών, και,

Δεύτερον: ότι στη διάσκεψη αυτή συμμετείχαν όλα τα κράτη από Ανατολή και Δύση και ακόμη και τα ουδέτερα προσδίδοντας με τον τρόπο αυτό το στοιχείο της καθολικότητας, στοιχείο απαραίτητο για την εμπέδωση της ασφάλειας της ειρήνης και της συνεργασίας στην Ευρώπη.

Από αυτήν την άποψη, έστω και αν σήμερα η ΔΑΣΕ παρουσιάζεται, συγκρινόμενη με άλλους ευρωπαϊκούς και μη θεσμούς, με κάποια πιο χαλαρή μορφή, αποτελεί χωρίς αμφιβολία έναν θεσμό του νέου ευρωπαϊκού μέλλοντος, έναν θεσμό που με την κατάλληλη διοικητική οργάνωση μπορεί λόγω και των θεμάτων που καλύπτει, να αντικαταστήσει τους υπάρχοντες χωρίς ουσιαστικά προβλήματα. Ίσως η άποψη αυτή να φαίνεται σήμερα αρκετά τολμηρή. Δεν είναι όμως δυνατόν να μην διατυπωθεί όταν διατυπώνονται ήδη απόψεις όπως αυτή που δημοσιεύθηκε πρόσφατα στο έγκριτο αμερικανικό περιοδικό Newsweek με τίτλο «Η Ευρώπη το 2000» σύμφωνα με την οποία, στην τελευταία δεκαετία η Ευρώπη θα αποκτήσει νέο πρόσωπο. Θα δημιουργηθούν νέα κράτη, παλαιά σύνορα θα μεταβληθούν, θα σχηματιστούν νέες περιφερειακές ομαδοποιήσεις και μερικές παλαιές συμμαχίες θα επεκταθούν ενώ άλλες θα πάψουν να υπάρχουν.

Είναι λοιπόν ενδεχόμενο, και μάλλον θα πρέπει να είναι ζητούμενο, η ΔΑΣΕ, ως ο νέος ευρωπαϊκός οργανισμός να συμβάλλει ουσιαστικά και καθοριστικά στον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιηθούν, αν πραγματοποιηθούν, οι καθοριστικές αλλαγές που προοιωνίζεται ότι θα συμβούν στην Ευρώπη. Ο χάρτης των Παρισίων περιλαμβάνει στα επί μέρους τμήματά του ό,τι θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως εγγύηση για τη διασφάλιση του ειρηνικού τρόπου πραγματοποίησης των εξελίξεων αυτών.

Η Ελλάδα, που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της Ευρώπης και που στο μέτρο των δυνάμεών της προσέφερε αρκετά σε δύσκολες εποχές για τη δημιουργία ενός κλίματος που θα συνέβαλλε στη δημιουργία μιας Ευρώπης από τον Ατλαντικό ως τα Ουράλια δεν μπορεί να μείνει αμέτοχη όπως δεν έμεινε ως τώρα, και στο μέλλον.

Και τούτο γιατί η ελληνική συμμετοχή στην Ευρώπη δημιουργεί μεν δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Και είναι γεγονός ότι η καλύτερη και ορθότερη απολαβή των δικαιωμάτων διεκδικείται όταν υπάρχει και ορθή εκπλήρωση των υποχρεώσεων.

Όμως υπάρχει και ένας άλλος λόγος πολύ σημαντικός για τον οποίο η Ελλάδα πρέπει και στο μέλλον να συμμετέχει ενεργά, και εποικοδομητικά στις διαδικασίες της ΔΑΣΕ. Ο λόγος αυτός που ισχύει περισσότερο ή λιγότερο και για άλλα ευρωπαϊκά κράτη είναι η αναζήτηση αλλά και η διασφάλιση της ισορροπίας που πρέπει να υπάρχει μεταξύ του περιεχομένου των αλλαγών και της προάσπισης των ειδικών εθνικών συμφερόντων που είναι ενδεχόμενο να επηρεαστούν από τις αλλαγές αυτές.

Είναι πλέον κοινή συνείδηση ότι η χώρα μας αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα τόσο στο εσωτερικό όσο και σε ορισμένες πτυχές των εξωτερικών της σχέσεων. Προβλήματα για την αντιμετώπιση των οποίων ο χάρτης των Παρισίων παρέχει κατευθυντήριες γραμμές αρκετά ενδιαφέρουσες. Προβλήματα, ορισμένα από τα οποία μπορεί να οξυνθούν στην πορεία των εξελίξεων.

Προβλήματα που πάντως μπορεί να αντιμετωπιστούν ηπιότερα μέσα στο πλαίσιο της ΔΑΣΕ παρά εκτός αυτού.

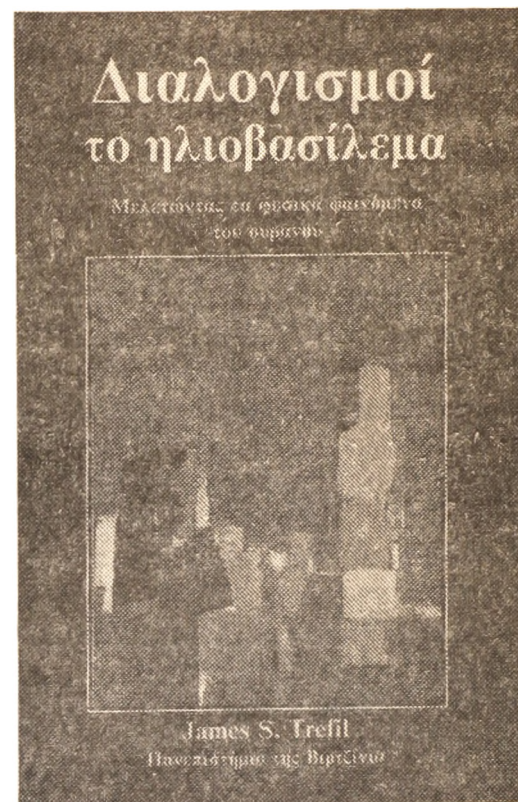
Όμως για να γίνει αυτό χρειάζεται προετοιμασία και μάλιστα σκληρή έτσι ώστε η χώρα μας να βρίσκεται μέσα στις εξελίξεις κι όχι να τις ακολουθεί.

* Ο συντάκτης του άρθρου Γιώργος Δημητρακόπουλος είναι διεθνολόγος, έχει υπηρετήσει ως ειδικός σύμβουλος υπουργού στο υπουργείο Εξωτερικών και έχει συμμετάσχει σε ελληνικές αντιπροσωπείες στις διαδικασίες της ΔΑΣΕ. Σήμερα διευθύνει την εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» της Λάρισσας.

Κυκλοφόρησε

James S. Trefil

ΔΙΑΛΟΓΙΣΜΟΙ ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ Μελετώντας τα φυσικά φαινόμενα του ουρανού

- Ο Trefil ξεπερνά σχεδόν όλους τους συγγραφείς εκλαΐκευσης της επιστήμης. Ξανά και ξανά, αισθανόμαστε να έχουμε μπροστά μας ένα ζωντανό πρόσωπο που μας μιλά για τον φυσικό κόσμο...

"The New York Times Book Review"

- Ο James Trefil ανήκει σε εκείνη την μικρή ομάδα επιστημόνων που μπορούν όχι μόνο να παρουσιάσουν τις επιστημονικές γνώσεις με απλό τρόπο αλλά και να μεταδώσουν τη συγκίνηση που αυτές προκαλούν...

"Low Angeles Times"

- Ακόμα και όσοι δεν ασχολούνται ιδιαίτερα με τη Φυσική, θα βρουν αυτό το βιβλίο πολύ κατανοητό και ενδιαφέρον... Θα τους κρατήσει ευχάριστη συντροφιά κάποια βράδυα...

"The Physics Teachers"

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **τροχαλία** ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Ερμούπολις 5 (παράδος Σκουφά 64)
106 80 Αθήνα, τηλ. 364.64.26

Η ΠΡΟΚΛΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

του Γιώργου Καπόπουλου

Οι ρυθμίσεις της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη ενταφιάζουν αναμφίβολα ανεπιστρεπτί την ψυχροπολεμική αντιπαράθεση, αφήνουν όμως ένα τεράστιο κενό σε σχέση με τις νέες εστιές αναταραχής και αποσταθεροποίησης στη γηραιά ήπειρο.

Το μέλλον των δυο στρατιωτικών συνασπισμών, του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας που στην ουσία διατύπωσαν τις συμφωνίες που υπέγραψαν και τα αδέσμευτα και ουδέτερα κράτη της Ευρώπης είναι εξαιρετικά επισφαλές:

Το Σύμφωνο της Βαρσοβίας ως ένωση κρατών που έχουν κοινές στοχεύσεις για την εξωτερική πολιτική και την ασφάλεια δεν υφίσταται πλέον. Είναι αμφίβολο εάν η προαναγγελθείσα από σοβιετικής πλευράς πρόθεση μετατροπής του συμφώνου σε οργανισμό πολιτικής συνεργασίας θα περισώσει κάτι από την πάλαι ποτέ συνοχή της Ανατολικής Ευρώπης, θα μπορέσει να αποτρέψει τις ηγεσίες των χωρών αυτών από μια ακόμη εντυπωσιακή χειρονομία ρήξης με το παρελθόν που θα συνιστούσε η πλήρης αποχώρηση από αυτό.

Λιγότερο θεατή και αισθητή η κρίση ταυτότητας του ΝΑΤΟ δεν παύει να είναι ουσιαστική. Μια σειρά από αστάθμητους μεσοπρόθεσμα παράγοντες καθιστούν εξαιρετικά αμφίβολη την παράταση της αμερικανικής στρατιωτικής παρουσίας στη Δυτική Ευρώπη ανοίγοντας έτσι την προοπτική απάλειψης της βασικής συνιστώσας που διαμόρφωνε την ταυτότητα της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Με τη λήξη του ψυχρού πολέμου, την εξαφάνιση της γραμμής αντιπαράθεσης Ανατολής Δύσης, που επί τέσσερις δεκαετίες υπήρχε στην καρδιά της Ευρώπης, η αμερικανική στρατιωτική παρουσία κινδυνεύει να παραγάγει για την Ουάσιγκτον αρνητικά αποτελέσματα: να αποτελέσει δηλαδή τη δεσμευτική προσυπογραφή των ΗΠΑ στους διπλωματικούς και αμυντικούς προσανατολισμούς της Δυτικής Ευρώπης ακόμη και όταν αυτοί δεν θα συμπίπτουν με τις αμερικανικές επιλογές και συμφέροντα.

Η πολιτική και αμυντική συνεργασία των 12, το μόνο ρεαλιστικό υποκατάστατο της ατλαντικής συμμαχίας στη Δυτική Ευρώπη, παραμένει ακόμη ζητούμενο. Πολλά θα εξαρτηθούν από τις επιλογές της Βόννης. Ποιά προτεραιότητα δηλαδή θα δώσει η γερμανική κυβέρνηση στη θεσμική κατο-

χύρωση της διπλωματικής και αμυντικής συνεργασίας των 12, ή στη δημιουργία ενός πανευρωπαϊκού οργανισμού ασφαλείας που θα αντικαθιστούσε και τους δυο στρατιωτικούς συνασπισμούς. Η δεύτερη επιλογή αποτελεί σύμφωνα με τον τελευταίο «Εκόνομιστ» τη δεδηλωμένη πρόθεση του Γερμανού υπουργού Εξωτερικών Χανς Νττήτριχ Γκένσερ. Μετά τις παγερμανικές εκλογές αυτής της Κυριακής οι επιλογές της κυβέρνησης Κολ στα θέματα της ευρωπαϊκής ασφαλείας θα καταστούν πιο ευκρινείς.

Τα ζητούμενα βέβαια από έναν πανευρωπαϊκό οργανισμό ασφαλείας είναι με τα σημερινά δεδομένα πολλά: Απορρόφηση της ανατροπής των γεωπολιτικών ισορροπιών που συνεπάγεται η συγκρότηση ενιαίου γερμανικού κράτους, εγγύηση των δημοκρατικών θεσμών και των συνόρων στην Ανατολική Ευρώπη, δυνατότητα ουσιαστικής παρέμβασης και διαιτησίας στις τριβές και στις συγκρούσεις στις οποίες οδηγεί μοιραία ο εθνικισμός στις χώρες του άλλοτε ανατολικού συνασπισμού.

Όποια και αν είναι η θεσμική του μορφή το νέο ζητούμενο πανευρωπαϊκό σύστημα ασφαλείας θα εδράζεται αναγκαστικά σε κάποια θεμελιώδη βάση γεωπολιτικής ισορροπίας: Η ιστορική συμφωνία που υπέγραψαν τον περασμένο Ιούλιο στον Καύκασο ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ και ο Χέλμουτ Κολ, η δεδηλωμένη επιθυμία της Μόσχας για ανάδειξη της Γερμανίας σε μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας φωτίζουν αποκαλυπτικά τη σύγκλιση της Μόσχας με τη Βόννη.

Πώς θα αντιμετωπισθεί η καθοριστική αυτή για τις ευρωπαϊκές ισορροπίες εξέλιξη από τις άλλες δυνάμεις της γηραιάς ηπείρου; Θα επισπεύσει τη συγκρότηση του πανευρωπαϊκού οργανισμού ασφαλείας οι θεσμοί του οποίου θα μπορούν να είναι η μόνη ουσιαστική εξισορρόπηση παρόμοιων διμερών συμπλεύσεων, ή θα οδηγήσει σε αποσπασματικές εθνικές πολιτικές περιχαράκωσης δυνάμεων όπως η Γαλλία ή η Βρετανία;

Οι εργασίες της Διάσκεψης για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη ολοκληρώθηκαν στη σκιά της ενοποίησης της Γερμανίας, του γεγονότος δηλαδή που ακύρωσε τις σταθερές που είχε δημιουργήσει στο γεωπολιτικό τοπίο της Ευρώπης η αντιπαράθεση Ανατολής Δύσης. Χωρίς την εσπευσμένη γερμανική ενοποίηση, που απετέλεσε επιλογή της κυβέρνησης Κολ, η ΔΑΣΕ θα είχε πιο ουσιαστικό περιεχόμενο κα-

θώς θα διαμόρφωνε την εξελικτική πορεία υπέρβασης των δυο συνασπισμών. Σήμερα λίγες μέρες μετά τη λήξη των εργασιών του το άλλοτε με τυμπανοκρουσίες προαναγγελλόμενο «Ελσίνκι 2» μοιάζει να κοιτά προς το παρελθόν: Η ομαλή μετεξέλιξη της διπολικής αντιπαράθεσης ΗΠΑ-ΕΣΣΔ σε συνεργασία και σύνθεση επί του ευρωπαϊκού εδάφους είναι πλέον αδύνατη μετά την επανεμφάνιση της γερμανικής υπερδύναμης στην καρδιά της Ευρώπης.

Το ζητούμενο για την Ευρώπη σήμερα είναι η προβολή της γερμανοσοβιετικής συμφωνίας του Καυκάσου σε πανευρωπαϊκό επίπεδο: Σε ποιο βαθμό οι δυτικοευρωπαίοι εταίροι της Βόννης είναι έτοιμοι να κάνουν τη στροφή που έκανε ήδη η Μόσχα;

Η αναπαραγωγή των ενδοευρωπαϊκών αντιθέσεων του παρελθόντος δεν είναι βέβαια αυτοματισμός. Η Ανατολική Ευρώπη δεν αποτελεί πεδίο ανταγωνισμού για τις ευρωπαϊκές δυνάμεις στο βαθμό που μόνο η Γερμανία φαίνεται επί του παρόντος να διαθέτει τις δυνατότητες μιας συνολικής στρατηγικής, η οικονομική πτυχή της οποίας είναι ήδη ορατή, προς την περιοχή αυτή.

Πολλοί βιάστηκαν να συγκρίνουν την καταληκτική σύνοδο της ΔΑΣΕ με το συνέδριο της Βιέννης που το 1815 έθεσε τέρμα στους ναπολεόντειους πολέμους και θεμελίωσε ισορροπίες αποτρέποντας μια πανευρωπαϊκή σύγκρουση επί εκατό χρόνια.

Η ΔΑΣΕ ήταν δίχως αμφιβολία η ληξιαρχική πράξη θανάτου του ψυχρού πολέμου η αναζήτηση όμως των νέων ευρωπαϊκών ισορροπιών και εγγυήσεων παραμένει ζητούμενο με επείγοντα χαρακτηριστήρα.

Σίγουρα η διαπίστωση αυτή δεν διέφευγε της προσοχής των Γκένσερ και Κολ όταν πριν από μερικούς μήνες αποφάσιζαν την πορεία πρόσω ολοταχώς προς την ενοποίηση, ούτε του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ όταν προσυπέγραφε την αποκατάσταση της Γερμανίας στο «στάτους» της μεγάλης δύναμης τον περασμένο Ιούλιο στον Καύκασο.

Με την έννοια αυτή το επόμενο κεφάλαιο της τελικής πράξης του Ελσίνκι του 1975 δεν έχει ακόμη γραφτεί: Τον κώδικα καλής συμπεριφοράς και συνύπαρξης των δυο αντίπαλων στρατοπέδων δεν μπορεί να τον διαδεχθεί μια προωθημένη μορφή στρατοπεδικής συνεργασίας δυο αμφιβόλου συνοχής συνασπισμών αλλά ένα συνολικό σχήμα... Η πρόκληση της ευρωπαϊκής ασφαλείας παραμένει ανοικτή. □

ΕΞΑΡΣΗ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

του Χρύσανθου Λαζαρίδη

Νέα Υόρκη. Η συνάντηση Μπους - Άσαντ την περασμένη Παρασκευή, 23 Νοεμβρίου, στη Γενεύη, αιφνιδίασε πολλούς και εντυπωσίασε τους πάντες. Ήταν η πρώτη συνάντηση του Σύριου προέδρου με Αμερικανό ηγέτη, μετά από τη συνάντηση του τότε Προέδρου Τζίμι Κάρτερ με τον Χαφέζ αλ Άσαντ (επίσης στη Γενεύη, το 1977)...

Πέρα από αυτούς που αιφνιδιάστηκαν, ωστόσο, ήταν κι αυτοί που σοβαρά ενοχλήθηκαν.

Πριν απ' όλους, οι *Ισραηλινοί* και, κατ' επέκτασιν, το ισχυρό ισραηλινό *λόμπι* στις ΗΠΑ, που «σφυροκόπησε» τον πρόεδρο Μπους τις επόμενες μέρες. Εκτός από τους Ισραηλινούς, όμως, φαίνεται ότι ενοχλήθηκαν και οι *Τούρκοι* από τη συνάντηση Μπους-Άσαντ. Πιο διακριτικά, βέβαια, αυτοί. Όμως, η τουρκική «δυσφορία» μας αφορά πιο άμεσα. Και γι' αυτό θα έπρεπε, ίσως, να ασχοληθούμε περισσότερο...

● Ταυτόχρονα, *καθησύχαζε* και τους Κεμαλικούς. Μόνο αν παραμείνει *κοσμικό μουσουλμανικό κράτος* η Τουρκία θα μπορέσει να *ενσωματωθεί* στην Ευρώπη.

Η συνταγή αυτή «πούλησε» περισσότερο στο *εξωτερικό* παρά μέσα στην Τουρκία. Και οι Αμερικανοί, πραγματικά, έριξαν ολόκληρο το «βάρος» τους υπέρ του κ. Οζάλ, ο οποίος άρχισε να κάνει επιτυχή «ανοίγματα» και στην Ευρώπη.

Ωστόσο, η αιφνιδιαστική πτώση των σταλινικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη το 1989, τίναξε στον αέρα τα σχέδια του κ. Οζάλ. Ο στρατηγικός

Λόγω της κρίσης στον Περσικό

Εκείνο που δύσκολα αντιλαμβάνεται η Δύση γενικά (και εκείνο που κατά κανόνα, δεν αντιλαμβάνεται η Ελλάδα, ειδικότερα), είναι ότι η σπουδαιότερη, ίσως, αντίθεση που διαπερνά τις *μουσουλμανικές* κοινωνίες, αφορά τις σχέσεις της *κοσμικής* εξουσίας —κράτους με το *Ισλάμ*.

Στη σύγχρονη Τουρκία, το θέμα αυτό «λύθηκε» θεσμικά από τον ιδρυτή της **Κεμάλ Ατατούρκ**, με το Σύνταγμα του 1925, το οποίο θεσπίζει όχι μόνο απόλυτο *διαχωρισμό* εξουσίας θρησκείας, αλλά και την *επιβολή* της πρώτης επί της δεύτερης. Όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του '60, η Κεμαλική Τουρκία άρχισε να γίνεται πιο «ανεκτική» στις ισλαμικές τάσεις. Τόσο στο εσωτερικό, όπου υιοθετήθηκαν κάποιες μεταρρυθμίσεις που χαλάρωναν τον έλεγχο της εξουσίας επί του Ισλάμ, όσο και στο εξωτερικό, όπου άρχισε να καλλιεργεί συστηματικά τις σχέσεις της με τον μουσουλμανικό κόσμο.

Οι *νεοκεμαλιστές* βέβαια, διατήρησαν τον «κοσμικό» χαρακτήρα του κράτους τους. Αλλά αντίθετα με τις επιταγές του ίδιου του Κεμάλ, τα μάτια τους δεν ήταν πλέον αποκλειστικά στραμμένα προς τη Δύση. Στράφηκαν και προς τον μουσουλμανικό κόσμο, με τη φιλοδοξία να γίνουν «*γέφυρα*» ανάμεσα στη χριστιανική Δύση και τη μουσουλμανική Μέση Ανατολή.

Έτσι, ο συνασπισμός, επί του οποίου στηριζόταν το νεοκεμαλιστικό καθεστώς *διευρύνθηκε*, βαθμιαία με «*δυτικότροπους*» ισλαμιστές, όπως ο ίδιος ο

κ. Οζάλ!

Ωστόσο, μετά την έκρηξη του χομεινισμού στο Ιράν, το ισλαμικό κίνημα άρχισε να δημιουργεί επικίνδυνους *τριγμούς* και στην ίδια την τουρκική ενδοχώρα.

Οι νεοκεμαλιστές, ωστόσο, κατάφεραν να *διατηρήσουν* τη συνοχή του καθεστώτος τους, χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό «καρότου και ραβδιού» —«*ενσωμάτωσης*» και «*καταστολής*»!

«Ανέχθηκαν» τον κ. Οζάλ (του οποίου, ωστόσο, οι Τούρκοι στρατηγοί *απέρριψαν* πολλούς υποψήφιους, κατά τις πρώτες εκλογές μετά το πραξικόπημα του 1981), πραγματοποίησαν και μερικές, ακόμα θεσμικές μεταρρυθμίσεις υπέρ των Ισλαμιστών, αλλά συνέχισαν να *διώκουν* απεινώς τα πιο εξτρεμιστικά ισλαμικά στοιχεία.

Οι ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Άγκυρας

Το όραμα της ευρωπαϊκής ενσωμάτωσης της Τουρκίας, του οποίου «*πρωταθλητής*» υπήρξε ο Τουργκούτ Οζάλ, εξασφάλιζε αυτή τη *δυναμική ενότητα* των διαφόρων πτερύγων στους κόλπους του νεοκεμαλικού καθεστώτος:

● «*Νομιμοποιούσε*», κατά κάποιο τρόπο, τις απαιτήσεις των μετριοπαθών Ισλαμιστών για περισσότερες ελευθερίες και μεγαλύτερο ρόλο στην κοινωνική ζωή: Μόνο ως *μουσουλμανικό* κράτος η Τουρκία θα μπορέσει να «*γεφυρώσει*» την Ευρώπη με την Ανατολή.

ρόλος της Τουρκίας έναντι της ΕΣΣΔ (στα πλαίσια του ΝΑΤΟ) *υποβαθμίστηκε* και οι ευρωπαϊκές φιλοδοξίες της Άγκυρας *ματαιώθηκαν*, καθώς οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης πήραν άμεση προτεραιότητα στον ορίζοντα της ευρωπαϊκής *διεύρυνσης*.

Ύστερα ήλθε, η επίσης απροσδόκητη, κρίση στον Κόλπο, να δημιουργήσει σοβαρά *ρήγματα* στο εσωτερικό του νεοκεμαλικού καθεστώτος.

Οι οθωμανικές φιλοδοξίες του Οζάλ

Οι μετριοπαθείς Ισλαμιστές που *κυριαρχούν* στο κυβερνών κόμμα της «Μητέρας Πατρίδας», νιώθουν περισσότερο *αλληλεγγύη* με τους Ισλαμιστές των *μη αραβικών* μουσουλμανικών χωρών (Ιράν, Πακιστάν, Αφγανιστάν). Είναι, επίσης, ευαίσθητοι στην έξαρση του *παντουρκισμού* που προκαλεί η προϊούσα αποσύνθεση της Σοβιετικής Ένωσης και ο ξεσηκωμός των νότιων ασιατικών περιοχών της.

Τρεις Σοβιετικές Δημοκρατίες —Αζερμπαϊτζάν, Τουρκιστάν, Καζακστάν— ανακαλύπτουν την κοινή εθνική τους ρίζα με τους Τούρκους και θεωρούν τους εαυτούς τους *τουρκμάνους*, γεγονός που αναβιώνει ένα ιδιότυπο λαϊκό εθνικισμό στην Τουρκία, με κατεύθυνση την *Ανατολή*.

Οι Ισλαμιστές της «Μητέρας Πατρίδας» —κόμματος που ίδρυσε ο ίδιος ο κ. Οζάλ το 1983, εις πείσμα των, τότε κυρίαρχων, Τούρκων στρατηγών— *οραματίζονται* την αναβίωση της Οθω-

μανικής Αυτοκρατορίας, και βλέπουν την κρίση στο Κουβέιτ ως εξαιρετική ευκαιρία:

- Τους επιτρέπει, κατ' αρχήν, να εκδι-
κηθούν τον παλαιόθεν θανάσιμο εχθρό
των Ιρανών Χομεϊνικών, Σαντάμ Χου-
σεϊν και να εκμηδενίσουν την ισχυρότε-
ρη στρατιωτική διοίκηση του Αραβι-
κού κόσμου —εμπόδιο σε κάθε προο-
πτική οθωμανικής αναβίωσης.

- Τους επιτρέπει, επίσης, να επεκτα-
θούν προς τα νοτιοανατολικά και να
προσαρτήσουν την περιοχή της Μο-
σούλης, όπου, εκτός από πετρέλαια
και Κούρδους, υπάρχει και τουρκόφω-
νος πληθυσμός.

- Τους επιτρέπει την επιρροή μιας
«μεγάλης Οθωμανικής Τουρκίας» σε
ολόκληρη την Κεντρική Ασία και να
«καλύψουν» το κενό που αφήνει η απο-
σύνθεση της κεντρικής εξουσίας στη
Σοβιετική Ένωση.

Είτε γίνει δεκτή στην ΕΟΚ, είτε όχι,
μια «μεγάλη Τουρκία» με ανανεωμένη
οθωμανική ακτινοβολία και προς νότον
και προς ανατολάς, θα είναι «πολύτιμος
εταίρος» για τη Δύση.

Οι Κεμαλιστές караδοκούν...

Από την πλευρά, οι αυθεντικοί Κεμα-
λιστές, που υπάρχουν τόσο στους κόλ-
πους της «Μητέρας Πατρίδας», όσο
και στους κόλπους της παραδοσιακής
γραφειοκρατίας και του στρατού, βλέ-
πουν με μεγάλη καχυποψία τις «φιλο-
δοξίες» των Ισλαμιστών...

Οι Κεμαλιστές, κατ' αρχήν, νιώθουν
παραδοσιακά αλληλέγγυοι προς τα ε-
πίσης «κοσμικά» καθεστώτα του Αρα-
βικού εθνικισμού, και κυρίως προς τα
μπαθικά καθεστώτα.

Γι' αυτό και δεν θέλουν στρατιωτική
«εμπλοκή» σε ενδεχόμενες εχθροπρα-
ξίες κατά του Σαντάμ Χουσεϊν. Πολύ
περισσότερο δεν θέλουν ανάμιξη σε εν-
δοαραβικές συγκρούσεις...

Τους ενοχλούν ακόμα μια σειρά από
πρόσφατες «μεταρρυθμίσεις» του Ο-
ζάλ, μεταξύ των οποίων η νομιμοποίη-
ση της «μαντήλας» στα πανεπιστήμια.

Με δυο λόγια, οι Κεμαλιστές της
Τουρκίας θεωρούν ότι οι Οθωμανικές
φιλοδοξίες του κ. Οζάλ και των ομοϊδε-
ατών του, περιέχουν δυσανάλογα μεγα-
λύτερους κινδύνους από το ενδεχόμενο
«κέρδος» που επιφυλάσσουν, και απο-
μακρύνουν την Τουρκία από την ευρω-
παϊκή της ενσωμάτωση και το δρόμο
της «δυτικοποίησης».

Η κρίση στην Άγκυρα και τα ελληνοτουρκικά

Η προοπτική στρατιωτικής εμπλο-
κής της Τουρκίας δίχασε το νεοκεμαλι-
κό καθεστώς. Είχαμε διαδοχικές (και
επικείμενες) παραιτήσεις υπουργών, δύ-

σκολα αποκρυβόμενη «ανησυχία» των
στρατιωτικών, Τούρκους δημοσιογρά-
φους στο εξωτερικό να αρθρογραφούν
κατά της τρέχουσας πολιτικής της χώ-
ρας τους, ακόμα και τη γραφειοκρατία
του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών
να «οριοθετείται» από τον κ. Οζάλ!

Η κρίση στον Περσικό προκάλεσε
δυο αντιφατικές εξελίξεις: Αφ' ενός
—και για όσο διαρκεί η κρίση— ο γεω-
γραφικός (και όχι, αναγκαστικά, ο
στρατηγικός) ρόλος της Τουρκίας ανα-
βαθμίστηκε, με αποτέλεσμα να πάρει
πολλές υποσχέσεις στρατιωτικής ενί-
σχυσης και πλήθος διπλωματικών φι-
λοφρονησών...

Από την άλλη πλευρά στο εσωτερικό
του καθεστώτος της εμφανίστηκαν
πολλαπλά —και ανησυχητικά, στην
Ουάσιγκτον τουλάχιστον— ρήγματα.

Το περίεργο είναι ότι στην Ελλάδα
προσέξαμε μόνο το στοιχείο της (προ-
σωρινής) ενίσχυσης της Άγκυρας και
όχι το στοιχείο της πιο μακρόχρονης ί-
σως) εσωτερικής της αποδυνάμωσης...

Κι όμως, θα έπρεπε να προσέξουμε
ειδικά αυτό το δεύτερο, διότι μας αφο-
ρά περισσότερο, αφού αυτό ακριβώς
μπορούμε να εκμεταλλευτούμε...

Είδαμε, μάλιστα, και κάποια περιερ-
γα «συμπτώματα» στις ελληνοτουρκι-
κές σχέσεις.

Από τη μια πλευρά ο κ. Οζάλ, φαίνε-
ται πρόθυμος να κάνει κάποιες ελάσ-
σονες «παραχωρήσεις» στο Κυπριακό
(επιστροφή της Αμμοχώστου, ίσως),
προκειμένου να βγάλει το «αγκάθι» της
Κύπρου από τις ελληνοτουρκικές σχέ-
σεις και να επιτύχει μια «σύσφιξη» των
δεσμών του με την Ελλάδα.

Προτίθεται, δηλαδή, να «δώσει» την
Αμμόχωστο —που η Τουρκία δεν σκό-
πευε, έτσι κι αλλιώς, να πάρει το 1974,
κι όταν την πήρε δεν σκόπευε να την
κρατήσει— προκειμένου να «εξαφανί-
σει» (και με τη «συναίνεση» της Ελλά-
δας) το Κυπριακό από το διεθνές προ-
σκήνιο.

Φαίνεται ότι και οι Αμερικανοί είναι
ένθερμοι υποστηρικτές αυτής της ιδέ-
ας, την οποία θα «χαιρετίσουν» (με το
«αζημίωτο» για την Άγκυρα) και οι Ευ-
ρωπαίοι.

Ταυτόχρονα ο κ. Οζάλ φαίνεται ότι
ήδη πρότεινε στη Βουλγαρία ένα «σύμ-
φωνο μη επιθέσεως», ενώ και δυτικές
πρωτεύουσες «πιέζουν» τη Σόφια να το
αποδεχθεί, ή τουλάχιστον να αναθερμά-
νει τις σχέσεις της με την Άγκυρα.

Κεμαλιστές κατά Οζάλ

Με δυο λόγια, ο κ. Οζάλ προσπαθεί
να «παγώσει» τα προβλήματα που υ-
πάρχουν στα δυτικά του σύνορα, προ-
κειμένου να ασχοληθεί με τις «οθωμα-
νικές» του βλέψεις στα ανατολικά.

Αλλά οι Κεμαλιστές —στο στρατό

και στη διπλωματική γραφειοκρατία—
διαφωνούν κατηγορηματικά.

Όχι μόνο συνεχίζουν να υποκινούν
μειονοτικά προβλήματα στη Δυτική
Θράκη και τη νότιο Βουλγαρία. (Πρό-
σφατα είδαμε, άλλωστε, τα «καμώμα-
τα» των κ. Σαδίκ και Χαϊφογλου εις τα
«καθ' ημάς», καθώς και τον πανικό
των Χριστιανών της νοτίου Βουλγα-
ρίας). Ταυτόχρονα εκδηλώθηκαν και
απροκάλυπτες διαφωνίες τους για την
ενδεχόμενη επιστροφή της Αμμοχώ-
στου.

Όταν ο κ. Οζάλ (αμέσως μετά την
συνάντησή του με τον Έλληνα πρωθυ-
πουργό στο Τόκιο) δήλωσε ότι «το Κυ-
πριακό επηρεάζει τις ελληνοτουρκικές
σχέσεις», στην Άγκυρα ο εκπρόσωπος
του τουρκικού υπουργείου Εξωτερικών
«διόρθωσε» τον κ. Οζάλ, υπογραμμί-
ζοντας με έμφαση την πάγια τουρκική
θέση, ότι το Κυπριακό «είναι υπόθεση
δυο ισότιμων κοινοτήτων» και δεν αφο-
ρά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Κι έτσι διέψευσε κάθε υπονοούμενο
για χειρονομία «καλής θέλησης» εκ μέρους
της Άγκυρας στην Κύπρο. Κάτι,
άλλωστε, που το τορπιλίζει συστημα-
τικά και ο «πολύς» κ. Ντενκτάς καθώς
και οι εφημερίδες του διεθνώς διαβόη-
του Τουρκοκύπριου... «Κοσκωτά», κ.
Ναδίρ.

Βεβαίως, την πολιτική Οζάλ εξακο-
λουθεί πάντα να την υποστηρίζει ο Αμε-
ρικανός Πρόεδρος Τζωρτζ Μπους.
Πρόσφατα, μάλιστα, την «προώθησε»
στην Αθήνα ο Αρχιεπίσκοπος της Αμε-
ρικής Ιάκωβος —πνευματικός πατέρας
του Νταβός, φίλος του κ. Οζάλ αλλά
και του κ. Μπους— ενώ προς στιγμή
φάνηκε να την δέχεται ευνοϊκά και η
ελληνική κυβέρνηση.

Πράγματι είναι μεγάλος «πειρα-
σμός» για τον κ. Μητσοτάκη, εν όψει
δεινής λιτότητας στο εσωτερικό, να εμ-
φανίσει ως... «εθνικό θρίαμβο» την επι-
στροφή της Αμμοχώστου! (Πράγμα το
οποίο, άλλωστε, σκόπευε να κάνει ο κ.
Παπανδρέου, προ διετίας, εν όψει των
εκλογών).

Όμως, οι Αμερικανοί αρχίζουν σο-
βαρά να ανησυχούν για την τύχη του κ.
Οζάλ (ο οποίος αντιμετωπίζει σοβαρή
δοκιμασία τον Γενάρη, στο συνέδριο
του κόμματός του), ενώ η Ουάσιγκτον
είναι μάλλον απογοητευμένη από το εν-
δεχόμενο στρατιωτικής εμπλοκής της
Τουρκίας σε ενδεχόμενο πόλεμο κατά
του Ιράκ. Κι αυτός είναι ένας από τους
λόγους —όχι ο μόνος— που στους σχε-
διασμούς της Ουάσιγκτον, για τον
Περσικό, η Συρία αποκτά βαθμιαία με-
γαλύτερη σημασία.

Άλλωστε, υπάρχει και μια ολοφάνε-
ρη αντίφαση στην πολιτική των ΗΠΑ έ-
ναντι της Τουρκίας, αντίφαση που αν

βοηθήσουμε κι εμείς, αργά ή γρήγορα θα έλθει στην επιφάνεια.

Από τη μια πλευρά, η Ουάσιγκτον προορίζει την Τουρκία για «κυματοθραύστη» έναντι του πανισλαμικού κινήματος, κι από την άλλη πλευρά, στηρίζεται στους... Ισλαμιστές του κ. Οζάλ για να εξασφαλίσει την εμπλοκή της Τουρκίας σε πόλεμο κατά του Ιράκ!

Η ώρα της Ελλάδας

Και στο σημείο αυτό, υπεισέρχεται η Ελλάδα στην περίπλοκη «εξίσωση».

Ας δούμε κατ' αρχήν, τι δεν πρέπει να κάνει η Αθήνα:

- Δεν πρέπει (τουλάχιστον αυτή τη φορά) να υποτάξει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και το Κυπριακό σε βραχυπρόθεσμες εσωτερικές (και μικροπολιτικές) σκοπιμότητες.

- Δεν πρέπει, ακόμα, να «ταυτιστεί» με κάποια —ή να «διευκολύνει» καμιά— από τις δυο αντιμαχόμενες πλευρές της Άγκυρας. Πρέπει, αντίθετα, να χαράξει μακροχρόνια στρατηγική που να επιτείνει τη διαμάχη τους.

Πώς;

- Η Ελλάδα πρέπει να διεκδικήσει για τον εαυτό της το διεθνή ρόλο που χρόνια τώρα διεκδικεί η Τουρκία, το ρόλο της «γέφυρας» Ευρώπης - Μ. Ανατολής. Μέσα από τον άξονα Ελλάδας - Κύπρου που παρακάμπτει την Τουρκία (και επιτείνει τις —ήδη βαθείς— αντιθέσεις στο εσωτερικό της). Ένας τέτοιος

άξονας, άλλωστε, είναι ιδανικός για τους Ευρωπαίους. Πολύ κοντά στην περιοχή, ώστε να αποτελεί «φυσικό κρίκο» Ευρώπης - Ανατολής, αλλά όχι μέσα στην περιοχή, ώστε να επηρεάζεται από τις εγγενείς μεσανατολικές αστάθειες.

- Η Ελλάδα πρέπει ακόμα, να δημιουργήσει στρατιωτικό άξονα με τη Βουλγαρία, ως «δεύτερη γραμμή άμυνας» κατά του πανισλαμισμού της Ανατολής (που βρίσκεται ήδη εντός της τουρκικής ενδοχώρας) και ως «πρώτη γραμμή άμυνας» κατά του τουρκικού επεκτατισμού που δυναμιτίζει «μειονοτικά» προβλήματα στο ευρωπαϊκό έδαφος. Αυτό θα την καταστήσει «υπολογισίμη» στη Δύση.

- Η Ελλάδα, επίσης, πρέπει να γίνει «ατμομηχανή ανάπτυξης» (και παράγων σταθερότητας) στη Βαλκανική. Αυτό θα την καταστήσει «απαραίτητη» στη Δύση.

- Η Ελλάδα τέλος, πρέπει να κάνει έγκαιρα οικονομικά και στρατηγικά ανοίγματα στη Συρία και το Ισραήλ. Ας έχουμε κατά νου ότι μετά την κρίση έχουμε κατά νου ότι μετά την κρίση στον Κόλπο ή Μέση Ανατολή θα είναι πολύ διαφορετική από ό,τι την ξέραμε την τελευταία σαρακονταετία. Κι αν η κρίση στον Κόλπο «συμπαράσχει» την επίλυση και του Μεσανατολικού, η παλαιά «ιστορικοί αντίπαλοι» της περιοχής θα συμφιλιωθούν, ενώ, ειδικά η Συρία, θα στρέψει την προσοχή της από τα νότια σύνορά της (προς Ισραήλ)

στα βόρεια σύνορά της (προς Τουρκία). Έτσι κι αλλιώς, για να γίνει ο άξονας Ελλάδας - Κύπρου *εφαλτήριο* της Ευρώπης στη Μέση Ανατολή, πρέπει να αναζητήσει «απολήξεις» και σταθερά ερείσματα το χώρο αυτό.

- Για να το πούμε σχηματικά, το πρόβλημα για την Τουρκία, σήμερα, είναι ότι, ενώ πάντα είχε ΜΙΑ σαφή στρατηγική που υπηρετούσε μια συνέπεια (και γι' αυτό κέρδιζε συνεχώς «πόντους»), σήμερα βρίσκεται αμήχανη σε σταυροδρόμι ΔΥΟ —αμοιβαία αποκλειόμενων— στρατηγικών. Η μια με κατεύθυνση προς Ανατολάς, η άλλη προς Δυσμάς!

Αμφότερες, ωστόσο, επιθετικότητες, επεκτατικές, και μακροπρόθεσμα απειλητικές για όλους τους γειτονικούς λαούς...

- Το πρόβλημα με την Ελλάδα, αντίθετα, είναι ότι ποτέ δεν είχε σαφή μακροπρόθεσμη στρατηγική, και τώρα καλείται να τη συγκροτήσει, μέσα σε συνθήκες κοσμογονικών αλλαγών και πολλαπλών κρίσεων στην εγγύς και απώτερη «γειτονιά» της...

Και το σπουδαιότερο: Οι αλλαγές που συντελούνται γύρω μας ευνοούν μια αυτόνομη ελληνική στρατηγική, ενώ ταυτόχρονα πολλαπλασιάζουν τα διλήμματα της Άγκυρας, κατακερματίζουν την ενότητα του καθεστώτος της και πολλαπλασιάζουν τους «εχθρούς» στα σύνορά της.

□

ΕΓΚΛΗΜΑ / ΜΥΣΤΗΡΙΟ
ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΩΚΕΑΝΙΔΑ

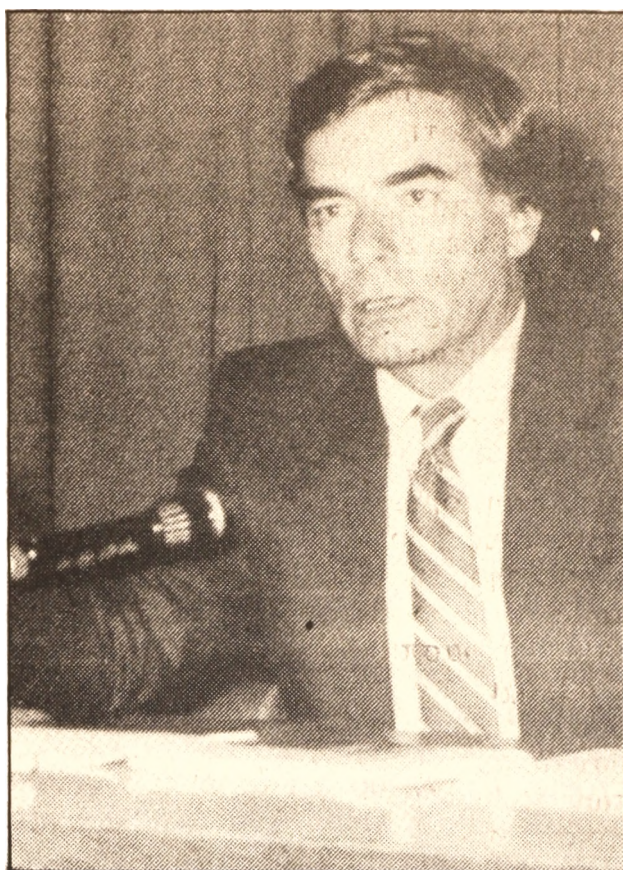
Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟΝ ΚΟΛΠΟ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΡ

Το «ANTI» φιλοξενεί ένα κείμενο του Φίλιπ Έιτζη για την κρίση στον Κόλπο. Ο συγγραφέας, βέβαια, δεν χρειάζεται «συστάσεις». Το βιβλίο του *Inside the Company*, που εξέδωσε το 1976 για τις δραστηριότητες της CIA, μεταφράστηκε και κυκλοφόρησε σε 28 γλώσσες. Η αμερικανική κυβέρνηση του στερεί ακόμα το διαβατήριό του. Στο κείμενο που ακολουθεί ο Έιτζη εκφράζει τη δική του άποψη για την κρίση στον Περσικό, την οποία θεωρεί σαν ένα «καλά στημένο» κόλπο που εξυπηρετεί πρωτίστως τα αμερικανικά συμφέροντα και αποτελεί στην ουσία επανάληψη της αμερικανικής πολιτικής στην Κορέα —διέξοδο από την οικονομική κρίση με μοχλό τις στρατιωτικές δαπάνες. *

Αργά ή γρήγορα θα γινόταν κι αυτό: δηλαδή, η θεμελιακή μεταμόρφωση των αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων από μια εθνική αμυντική δύναμη σε ένα διεθνή μισθοφορικό στρατό. Οι ΗΠΑ, χρεωμένες με 3 τρις δολάρια και περίπου 800 δις δολάρια σε εξωτερικό χρέος, αργά ή γρήγορα έπρεπε να βρουν ή να δημιουργήσουν την κατάλληλη κρίση, που θα επέτρεπε στον Πρόεδρο να εκμισθώσει τις ένοπλες δυνάμεις, σαν ένα εξαγωγίμο εθνικό προϊόν, για ν' αποφύγει τη μετατροπή των στόχων της εθνικής οικονομίας από στρατιωτικούς σε πολιτικούς. Η εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, με την ενθάρρυνση του Μπους, όπως φαίνεται, είναι η απαραίτητη κρίση.

Από την πλευρά του Ιράκ, οι λόγοι που δημιούργησαν την κρίση μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

* Το άρθρο αυτό είναι περίληψη μιας διάλεξης, που προορίζονταν να δοθεί σε διάφορες πόλεις των ΗΠΑ, το φθινόπωρο του '90, που όμως δεν δόθηκε ποτέ, γιατί, για μια ακόμη φορά αφαιρέθηκε το διαβατήριό του Έιτζη. Αυτή τη φορά από τη Βιολέτα Τσαμόρο της Νικαράγουα, με «εντολή» του Μπους.

Πρώτον: Το 1922 οι Βρετανοί, συνειδητά, χάραξαν τα σύνορα στην περιοχή του Ιράκ, Κουβέιτ, κτλ., έτσι ώστε να μην έχει το Ιράκ ένα «βιώσιμο» λιμάνι στον Περσικό Κόλπο.

Το Ιράκ δεν είχε ποτέ αναγνωρίσει αυτά τα σύνορα. Το '61, το '73 και το '76 το Ιράκ απείλησε να πάρει με τη βία το Κουβέιτ, αλλά απετράπη από τους Βρετανούς. Αυτό το ιστορικό υπόβαθρο αποσιωπάται στον αμερικανικό Τύπο.

Δεύτερον: Το 1980 ο ΟΡΕΚ καθόρισε την τιμή του πετρελαίου σε 18 δολάρια το βαρέλι και συγχρόνως καθόρισε όρια στην παραγωγή, για να διατηρηθεί η τιμή. Όμως, το Κουβέιτ και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα υπερέβησαν τα όρια που τους ετέθησαν και κατέβασαν την τιμή στα 13 δολάρια, τον Ιούνιο του '90. Αποτέλεσμα: το Ιράκ, που ήταν φορτωμένο με ένα χρέος από 70 δις δολάρια, από τον πόλεμο με το Ιράν, να χάνει δισεκατομμύρια δολάρια.

Τρίτον: Η «κλοπή πετρελαίου» από το Κουβέιτ, κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράκ - Ιράν, όταν το Κουβέιτ άρχισε ν' αντλεί από την περιοχή Ρουμάλια, που ανήκει στο Ιράκ, και στην οποία η (υπόγεια) πετρελαιοφόρος δεξαμενή έχει κλίση προς τ' αμφισβητούμενα σύνορα των δύο χωρών. Το Ιράκ απαίτησε πληρωμή για το πετρέλαιο που αντλήθηκε, και διαγραφή του δανείου του Κουβέιτ προς το Ιράκ, κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράκ - Ιράν.

Την 1η Αυγούστου του '90 αντιπρόσωποι από το Ιράκ και το Κουβέιτ συναντήθηκαν, στη Σαουδική Αραβία, για να συζητήσουν για τη διαγραφή του δανείου, για τις κλοπές και για την προσπέλαση του Ιράκ στη θάλασσα. Δεν επήλθε συμφωνία. Την επόμενη νύχτα το Ιράκ εισέβαλε στο Κουβέιτ.

Αποκαλύψεις που έχουν γίνει από τότε και θεώρηση των γεγονότων πριν από την εισβολή, υποδηλώνουν εντόνως, ότι η πολιτική των ΗΠΑ ήταν να ενθαρρυνθεί ο Χουσεΐν να εισβάλει.

Πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα εξής: Στον πόλεμο Ιράκ - Ιράν οι ΗΠΑ πήραν το μέρος του Ιράκ και συνέχισαν αυτή την πολιτική μέχρι τις 2 Αυγούστου, την ημέρα της εισβολής.

Τον Απρίλιο (του '90) το Στέιτ Ντηπάρτμεντ δηλώνει ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν καμία δέσμευση να υπερασπισθούν το Κουβέιτ.

Στις 25 Ιουλίου η αμερικανίδα πρέσβειρα στο Ιράκ συναντάται με τον Χουσεΐν. Από τα πρακτικά της συνάντησης βγαίνει ότι η μεν πρέσβειρα είπε στον Χουσεΐν ότι οι ΗΠΑ «δεν έχουν γνώμη» πάνω στη φιλονικία του Ιράκ με το Κουβέιτ, για τα σύνορα, ο δε Χουσεΐν είπε στην πρέσβειρα ότι οι πράξεις του Κουβέιτ ισοδυναμούν με «οικονομικό πόλεμο» και «στρατιωτική δράση εναντίον μας» (δηλαδή του Ιράκ). Και πρόσθεσε ότι ήλπιζε για μια ειρηνική λύση, αλλιώς, είπε, «θα ήταν φυσικό ότι το Ιράκ δεν θα δέχονταν το θάνατο...». Πιο ξεκάθαρη δήλωση των προθέσεων του Χουσεΐν δύσκολα θα μπορούσε να φανταστεί κανείς και καθόλου δεν μπορεί να εκλήφθη ως υπόσχεση μη εισβολής.

Η πρέσβειρα αντί να πει ότι οι ΗΠΑ αντιτίθενται στην κατάληψη του Κουβέιτ είπε: «έχω οδηγίες κατ' ευθείαν από τον Πρόεδρο (των ΗΠΑ) να επιδιώξω καλύτερες σχέσεις με το Ιράκ». Την ίδια μέρα το Στέιτ Ντηπάρτμεντ «σκοτώνει» μια προγραμματισμένη εκπομπή της «Φωνής της Αμερικής» η οποία προειδοποιούσε το Ιράκ ότι οι ΗΠΑ είναι «ισχυρά δεσμευμένες» να υπερασπισθούν τους φίλους τους στον Κόλπο, στους οποίους βεβαίως, περιλαμβάνονταν και το Κουβέιτ.

Τη βδομάδα ανάμεσα στη συνάντηση της πρέσβειρας με τον Χουσεΐν και την εισβολή, η κυβέρνηση Μπους απαγόρευσε κάθε προειδοποίηση προς τον Χουσεΐν να μην επιτεθεί προς τους χιλιάδες ανθρώπους, που μπορούσαν να γίνουν όμηροι. Δύο μέρες πριν την ει-

Σ ΠΟΛΕΜΟΣ

του Φίλιπ Έιτζη

εσβολή το Στέιτ Ντηπάρτμεντ εδήλωσε στο Κογκρέσο ότι δεν είχε καμιά δέσμευση να υπερασπισθεί το Κουβέιτ. Όμως, σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες και σύμφωνα με το γερουσιαστή Boren, πρόεδρο της Επιτροπής Πληροφοριών της Γερουσίας, η CIA είχε προβλέψει την εισβολή τέσσερις μέρες πριν αυτή γίνει.

Ο Σαντάμ Χουσεϊν λοιπόν ήταν ο τέλειος άνθρωπος για να του δοθεί αρκετό «λάσκο» στο λουρί για να δημιουργήσει μια κρίση και ακόμη ήταν πιο τέλειος για να δαιμονίσει τα μέσα ενημέρωσης, μετά την εισβολή, αλά Καντάφι, Ορτέγκα και Νοριέγκα.

Γιατί ο Μπους επεδίωξε μια παγκόσμια κρίση; Η πρώτη νύξη, τουλάχιστον για μένα, ήταν όταν είπε ότι «κινδυνεύει ο δικός μας (σ.σ. αμερικάνικος) τρόπος ζωής». Αυτά τα λόγια μου έφεραν στο νου το λόγο του Τρούμαν, το 1950, όταν προσπαθούσε να υπερνικήσει την αντίδραση του Κογκρέσου στο милитарισμό του Ψυχρού Πολέμου και πέτυχε να ξεκινήσει έτσι μια 40χρονη επικυριαρχία του Πενταγώνου πάνω στην οικονομία των ΗΠΑ.

Ο Μπους προσπαθεί να χρησιμοποιήσει την κρίση στον Κόλπο όπως ο Τρούμαν χρησιμοποίησε τον πόλεμο της Κορέας, για να δικαιολογήσει αυτό που μερικοί ονομάζουν «στρατιωτικό Κεϋνσιανισμό», ως λύση των οικονομικών προβλημάτων των ΗΠΑ. Δηλαδή, τη χρησιμοποίηση τεράστιων στρατιωτικών δαπανών για να εμποδιστούν ή να διορθωθούν οικονομικές κρίσεις, με σύγχρονη μείωση στις δαπάνες για κοινωνικά προγράμματα.

Ποια είναι η παραλληλία της τωρινής κρίσης στον Κόλπο με την κρίση στην

Κορέα; Πρώτον, τον Ιούνιο του 1950 στην Κορέα υπήρχε ήδη μια κρίση συνόρων (σ.σ. όπως τώρα στον Κόλπο). Δεύτερον, στην Κορέα έξι μήνες πριν από τον πόλεμο, ο Dean Acheson του Στέιτ Ντηπάρτμεντ δημοσίως έθεσε τη Νότια Κορέα έξω από την αμυντική περιμετρο των ΗΠΑ στην Ασία, όπως (τώρα) ο βοηθός υπουργός Kelly του Στέιτ Ντηπάρτμεντ αρνήθηκε κάθε δέσμευση υπεράσπισης του Κουβέιτ. Τρίτον, οι ΗΠΑ πέτυχαν από τον ΟΗΕ ταχεία έγκριση για μαζική στρατιωτική επέμβαση, όμως, μόνο για ν' αποκρούσουν τους Βόρειους Κορεάτες, όχι για κατάληψη της χώρας τους. Έτσι και τώρα οι αποφάσεις του ΟΗΕ επιδιώκουν υπεράσπιση της Σαουδικής Αραβίας, όχι στρατιωτική κατάληψη του Ιράκ. Τέταρτον, και οι δυο κρίσεις ήλθαν σε περίοδο οικονομικής αδυναμίας των ΗΠΑ. Πέμπτον, η διάρκεια της κρίσης στην Κορέα επιμηκύνθηκε σκόπιμα, για να καθιερωθούν οι στρατιωτικές δαπάνες ως η κινητήριος δύναμις της αμερικανικής οικονομίας, όπως, πιθανώς, θα δούμε να επιμηκύνεται και η κρίση στον Κόλπο.

Συνεπώς η τωρινή κατάσταση είναι απλώς η συνέχιση αυτής που άρχισε το 1950. Όποιος λέει ότι ο Ψυχρός Πόλεμος τέλειωσε θα πρέπει να το ξανασκεφτεί: μπορεί να «τέλειωσε» η διάσταση (dimension) Ανατολής - Δύσης, με την κατάρρευση του κομμουνισμού στην Ανατολική Ευρώπη, όμως η διάσταση Βορρά - Νότου του Ψυχρού Πολέμου, όπου πραγματικά έγινε πόλεμος, όπως στο Βιετνάμ, εξακολουθεί να υπάρχει. Αυτή η διάσταση, Βορρά - Νότου, αφορά στον έλεγχο των φυσικών πόρων και την αγορά εργατικού δυναμικού.

Συμπάρασταση στον Φίλιπ Έιτζη

● Σχετικά με τη στέρηση του διαβατηρίου του Έιτζη από την αμερικανική κυβέρνηση γνωστοί Αμερικανοί έχουν κάνει δηλώσεις που μιλούν από μόνες τους:

... Ο πρόεδρος Μπους διέταξε τη Νικαράγουα να ακυρώσει το διαβατήριό του Φίλιπ Έιτζη σε μια προσπάθεια να τον εμποδίσει να κάνει διαλέξεις στις ΗΠΑ. Ο κ. Έιτζη δουλεύει για την παγκόσμια ειρήνη. Παρωτρύνω τον κόσμο να υποστηρίξει το δικαίωμα του Φίλιπ Έιτζη για να ταξιδέψει και να μιλήσει στους Αμερικανούς.

Allen Ginsberg, ποιητής.

... Ο Φίλιπ Έιτζη είναι ένας πραγματικός αμερικανός πατριώτης, που δεν σιωπά όταν η κυβέρνηση του ενεργεί ανέντιμα. Με σπάνιο θάρρος, σταθερή επιμονή και ήρεμη δύναμη, ο Έιτζη προσπαθεί να πει στον κόσμο την αλήθεια, που θα τους ελευθερώσει.

Κάθε Αμερικανός, που θέλει να είναι ελεύθερος, πρέπει ν' απαιτήσει από την αμερικανική κυβέρνηση να του δώσει πίσω το διαβατήριό του, να σταματήσει να παρεμβαίνει στο δικαίωμα της ελεύθερης μετακίνησής του εδώ και στο εξωτερικό, στο δικαίωμα να μιλά και να γράφει και να υποδεχτεί αυτό τον μεγάλο Αμερικανό στην πατρίδα του.

Ramsey Clark, πρώην υπουργός Δικαιοσύνης των ΗΠΑ.

Η τρέχουσα κρίση στον Κόλπο είναι το πιο πρόσφατο επεισόδιο σ' αυτή τη διάσταση και δίνει στον Μπους το πρόσχημα να επιβάλει τη διάσταση Βορρά - Νότου, σαν μια «νέα διεθνή τάξη», όπως λέει.

Ο στόχος, για τον οποίο επιδιώχθηκε και δημιουργήθηκε η τρέχουσα κρίση στον Κόλπο, νομίζω, ότι σταματάει λίγο πριν από τη χρησιμοποίηση των όπλων. Νομίζω ότι ο στόχος δεν είναι πόλεμος με όπλα, αλλά μια κρίση η οποία να μπορεί να διατηρηθεί, όσο το δυνατόν περισσότερο, και για πολύ μετά τη λύση του προβλήματος Ιράκ - Κουβέιτ.

Αυτό θα συντηρήσει τη διεθνή απειλή —θυμηθείτε τον Τρούμαν του 1950— και θα επιτρέψει στον Μπους να εμποδίζει περικοπές στις στρατιωτικές δαπάνες και να αποτρέψει τη μετατροπή της οικονομίας σε ειρηνική με προσανατολισμό προς τον άνθρωπο.

Για φανταστείτε τη χαρά που έφερε αυτή η κρίση στις στρατιωτικές βιομηχανίες των ΗΠΑ, οι οποίες μόλις πριν από λίγους μήνες προβληματιζόνταν για τις πιθανότητες επιβιώσής τους σ' ένα μετα-ψυχροπολεμικό κόσμο.

Η αύξηση του πετρελαίου κατά 15 δολάρια το βαρέλι, που ήδη έχει γίνει, θα δώσει στη Σαουδική Αραβία επιπρόσθετα κέρδη πάνω από 40 δις δολάρια, για τους δεκατέσσερις μήνες από την εισβολή μέχρι το τέλος του επομένου οικονομικού έτους των ΗΠΑ. Για τους ίδιους 14 μήνες το Πεντάγωνο εκτιμά ότι η στρατιωτική δαπάνη των ΗΠΑ στον Κόλπο θα φτάσει τα 18 δις δολάρια. Ακόμη και εάν οι Σαουδάραβες πληρώσουν ολόκληρη τη στρατιωτική δαπάνη των Αμερικανών, που δεν θα την πληρώσουν γιατί θα συνεισφέρουν κι άλλες χώρες, θα τους περισσέψουν πάνω από 20 δις δολάρια (40 δις μείον 18 δις). Αυτά τα 20 δις θα καταλήξουν στην Αμερική μετά από πώληση όπλων στη Σαουδική Αραβία!

Όσο για την τιμή του πετρελαίου, ο Μπους και οι άλλοι θα την κρατήσουν ψηλά μέχρι να μαζέψουν τα λεφτά και μετά θα την αφήσουν να πέσει. Γιατί ξέρουν ότι, όταν η τιμή ξεπεράσει τα 25-30 δολάρια γίνεται μη συμφέρουσα στους πετρελαιοπαραγωγούς, μια και αρχίζει πάλι η στροφή προς εναλλακτικές μορφές ενέργειας και οικονομία στην ενέργεια.

Ένα πράγμα που δεν πρέπει να ξεχνάμε είναι ότι η εξωτερική πολιτική ενός έθνους είναι προϊόν του εσωτερικού του συστήματος. Ακόμη έχουμε ένα σύστημα που βάζει το κέρδος πάνω από τους ανθρώπους. Τι μπορούμε να κάνουμε; Πολλά! Θέλουμε τη δική μας «γκλασνόστ» στην Αμερική.

Η ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ ΣΗΜΕΡΑ

του Τσαβντάρ Κιουράνωφ

Η ιστορία δεν συγκροτείται μόνο από εναλλασσόμενα γεγονότα, αλλά και από εναλλασσόμενες λέξεις - κλειδιά. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι αν μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο η λέξη - κλειδί για πολλές ευρωπαϊκές χώρες ήταν η λέξη «κομμουνισμός» (πολλά κόμματα της Αριστεράς μετονομάζοντο σε «κομμουνιστικά»), αν μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η λέξη - κλειδί ήταν ο «σοσιαλισμός» (σύμφωνα με το Σύνταγμα της η Ινδία και τώρα είναι σοσιαλιστική χώρα), σήμερα, πλέον, μετά τις νέες επαναστάσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, η λέξη - κλειδί είναι η «Δημοκρατία»

Ο Τσαβντάρ Κιουράνωφ είναι σήμερα αναπληρωτής - πρόεδρος του ΒΣΚ, ενώ υπήρξε ο επίσημος υποψήφιος του κόμματός του στις πρώτες ψηφοφορίες για την ανάδειξη του προέδρου της Βουλγαρίας. Είναι επιφανής κοινωνιολόγος και το άρθρο αυτό το έγραψε ειδικά για το «ANTI».

Η δημοκρατία που πολύ αργά από την οπτική γωνία της καθημερινότητας αλλά πολύ γρήγορα από την οπτική γωνία της ιστορίας — ανοίγει το δρόμο της και στη Βουλγαρία. Η κατάρρευση του λεγόμενου «υπαρκτού σοσιαλισμού» προέκυψε από το οικονομικό, πολιτικό και ιδεολογικό μονοπώλιο του κομμουνιστικού κόμματος. Υποστηρίζεται, ότι το κόμμα ήταν αδιαίρετο από το κράτος. Αυτό δεν είναι σωστό· το κόμμα ήταν το ίδιο το κράτος. Το κόμμα διαρθρωμένο με τις αρχές του συγκεντρωτισμού δημιούργησε ένα κράτος που είχε τις ανάλογες συγκεντρωτικές δομές. Όλα αυτά αποκαλύπτουν τη φύση του προηγούμενου συστήματος ως ολοκληρωτικού συστήματος. Η ανατροπή του Τ. Ζίβκωφ που κυβερνούσε τη χώρα περισσότερο από 30 χρόνια — που έγινε στις 10 Νοεμβρίου 1989 — ήταν η αρχή μιας βαθύτατης αλλαγής. Οι αλλαγές άρχισαν από τις μεταρρυθμιστικές δυνάμεις του κόμματος, αλλά και από εκείνες τις δυνάμεις που αποτελούν τον δημοκρατικό πυρήνα της νεοδημιουργηθείσας αντιπολίτευσης. Ο πλουραλισμός στη χώρα εδραιώθηκε πολύ γρήγορα· σήμερα υπάρχουν πάνω από 50 κόμματα και τρεις κυρίως ισχυροί πολιτικοί φορείς.

Αποκαταστάθηκαν τα ανθρώπινα δικαιώματα — η ελευθερία του λόγου και του Τύπου, η ελευθερία των συναθροίσεων και των ενώσεων, οι πολιτικές ελευθερίες. Άρχισε η κατεδάφιση του ολοκληρωτισμού και η δημιουργία του κράτους δικαίου στη βάση του διαχωρισμού των εξουσιών.

Αναρωτιέται ίσως ο δυτικός παρατηρητής ποιες είναι οι αιτίες για το υψηλό ποσοστό που έλαβε το φετεινό καλοκαίρι το ΒΣΚ σε εκλογές, που η διεθνής κοινή γνώμη αναγνώρισε ως τιμίες και δημοκρατικές.

Πρώτον. Το σοσιαλιστικό κόμμα (πρώην κομμουνιστικό) έχει μια εκατόχρονη ιστορία παίζοντας πάντα ένα σημαντικό ρόλο στη χώρα.

Δεύτερον. Στη Βουλγαρία δεν υπάρχουν ισχυρές αντισοβιετικές διαθέσεις, εξαιτίας μιας σειράς ιστορικών αιτιών.

Τρίτον. Παρόλο τον ολοκληρωτισμό του συστήματος, η χώρα μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο έκανε μεγάλα βήματα ανάπτυξης.

Τέταρτον. Το ΒΣΚ έδωσε αποδείξεις μιας γενναίας, ειλικρινούς και βαθύτατης ανανέωσης. Τέλος, τα αποτελέσματα των εκλογών έδειξαν ότι η πολιτική του ΒΣΚ εκφράζει τα συμφέροντα ενός μεγάλου τμήματος του λαού.

Μετά τις εκλογές, όμως, η οικονομική κατάσταση της χώρας χειροτέρευσε

απότομα. Το τεράστιο εξωτερικό χρέος της χώρας — πάνω από 1200 δολάρια για κάθε άτομο — δεν επιτρέπει την εισαγωγή καταναλωτικών ειδών διατροφής. Παράλληλα, κατέρρευσε το σύστημα οικονομικής αλληλοβοήθειας και πολλές πρώην «σοσιαλιστικές» χώρες, όπως η ΕΣΣΔ, μείωσαν τις προμήθειες στη χώρα μας. Η παραγωγή έπεσε περισσότερο από 10%, ο πληθωρισμός δυνάμωσε· οι τιμές πετούν πλέον στα ύψη. Μια σειρά κοινωνικές κατακτήσεις των εργαζόμενων διατηρούνται, αν και η κρίση βαθαινει.

Το πολιτικό μας σύστημα κυριαρχείται από την ισχυρή πώλωση των φορέων του. Στην ΕΣΣΔ κυριαρχούν οι δεξιές δυνάμεις, ενώ το έργο της μεταρρυθμιστικής καθοδήγησης του ΒΣΚ μπλοκάρεται από τις συντηρητικές δυνάμεις του κόμματος. Η αντιπολίτευση δεν αποδέχεται το πρόγραμμα Λουκάνωφ, αν και αυτό, όπως η ίδια δηλώνει, συμπίπτει το λιγότερο κατά 80% με το δικό της πρόγραμμα. Η αντιπολίτευση θέλει όλη την εξουσία αν και δεν αντιπροσωπεύει το σύνολο — ούτε καν την πλειοψηφία — του λαού.

Τα πράγματα περιπλέκονται ακόμη περισσότερο εξαιτίας του γεγονότος ότι στη χώρα δεν υπάρχουν κεντρώες πολιτικές δυνάμεις. Η δυσφημισμένη, εξαιτίας της συνεργασίας της με το κομμουνιστικό κόμμα, Αγροτική Ένωση - «Γιάνκο Ζαμπούνωφ», δεν μπορεί να αποτελέσει μια κεντρώα δύναμη. Η απροθυμία, από την άλλη πλευρά της άλλης Αγροτικής Ένωσης — «Νικόλα Πέτκοφ», να βγει από την ΕΔΔ, έτσι ώστε ενώνοντας όλες τις αγροτικές ενώσεις να δημιουργηθεί ένα ισχυρό κέντρο, εμποδίζει τις σταθεροποιητικές διαδικασίες. Η κατάσταση περιπλέκεται ακόμα περισσότερο εξαιτίας της ισχυροποίησης των εξτρεμιστικών δυνάμεων, κυρίως μέσα στην ΕΔΔ. Αυτές οι δυνάμεις στις 26 Αυγούστου έκαψαν το κτίριο του ΒΣΚ. Η συγκυρία είναι τέτοια, ώστε να ελλοχεύει ο κίνδυνος συγκρούσεων και ίσως και εμφύλιου πολέμου.

Η μοναδική εναλλακτική δυνατότητα είναι η δημιουργία συμμαχικής κυβέρνησης, κάτι για το οποίο το ΒΣΚ καλεί όλες τις δυνάμεις. Αυτή η κυβέρνηση θα μπορούσε να καθοδηγείται είτε από το ΒΣΚ ως πλειοψηφούν κόμμα, είτε — κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις — από την ΕΔΔ, είτε από κάποιον άλλο ουδέτερο πολιτικό παράγοντα. Κάθε άλλη λύση θα οδηγήσει τη χώρα σε ακόμη δυσκολότερη κατάσταση και ίσως θα τη φέρει μπροστά στην καταστροφή.

Σόφια, 16 Νοεμβρίου 1990

Μάργκαρετ Θάτσερ: ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ

του Βασίλη Καπετανγιάννη

Παρά την ανακούφιση που αισθάνθηκαν ορισμένες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες από την αποχώρηση της κ. Θάτσερ, λόγω των εμποδίων που πρόβαλε ο άκρατος σωβινισμός της στις διαδικασίες πολιτικής και νομισματικής ενοποίησης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, παρά την έντονη δυσφορία που προκαλούσε η έλλειψη διπλωματικού τακτ εκ μέρους της, λίγοι πολιτικοί ηγέτες στην Ευρώπη θα ομολογούσαν ανοιχτά ότι δε θαύμαζαν τις ηγετικές της ικανότητες κι ακόμα λιγότεροι θα παραδέχονταν ότι άφησε τη σφραγίδα της στη βρετανική και παγκόσμια πολιτική σκηνή. Από τους πολιτικούς ηγέτες της Βρετανίας αλλά και της Ευρώπης, είναι ίσως η μόνη που στο όνομά της προστέθηκε το —ισμός: Θατσερισμός. Πόσο ευσταθεί μια τέτοια εκτίμηση; Πώς θα είναι η μετα-θατσερική εποχή; Γιατί ο νέος ηγέτης Τζων Μέητσορ, μολονότι είχε σαφώς την προτίμηση της Θάτσερ, σε καμιά περίπτωση δεν είναι «σκυλάκι» της, όπως έσπευσαν να τον χαρακτηρίσουν ορισμένοι. Μπορεί κι ο ίδιος να είναι αυτοδημιούργητος, ταπεινής καταγωγής, εκτός του κομματικού και κοινωνικού κατεστημένου των Συντηρητικών, αλλά έχει το δικό του στυλ και τις δικές του απόψεις.

Η κ. Θάτσερ παραιτήθηκε μετά από την έντονη και δημόσια διαφωνία ηγετικών στελεχών του κυβερνώντος Συντηρητικού Κόμματος και κυρίως των μηχανορραφιών της κομματικής καμαρίλας. Η χαμηλή δημοτικότητα της στις δημοσκοπήσεις και οι διαγραφόμενες προοπτικές απώλειας των προσεχών εκλογών, επιτάχυναν την κρίση μέσα στους κόλπους του κόμματος και επηρέασαν αποφασιστικά τη γνώμη των απλών βουλευτών να στραφούν κατά της κ. Θάτσερ μπροστά στον κίνδυνο μη επανεκλογής τους.

Δεν είναι κάτι που δεν πρέπει να το περιμένουν οι πολιτικοί ηγέτες, μολονότι η μακρόχρονη παραμονή στην εξουσία τρέφει την αλαζονεία και δημιουργεί το ψευδές αίσθημα της παντοδυναμίας. Θύμα αυτού του συνδρόμου —επαγγελματική ασθένεια των πολιτικών— έπεσε και η ίδια η κ. Θάτσερ.

Κλείνει έτσι μια ολόκληρη εποχή για την βρετανική πολιτική. Γιατί η κ. Θάτσερ άλλαξε σημαντικά το πολιτικό τοπίο της χώρας της. Δεν ήταν μόνο το στυλ, ο επιθετικός τρόπος με τον οποίο διεξήγαγε τον ιδεολογικό αγώνα, η εμμονή της στις ιδέες της, η ικανότητα επικοινωνίας με το εκλογικό σώμα, η

λαϊκίστικη συντηρητική πολιτική της που κατάφερε να μετακινήσει το πλαίσιο αναφοράς της ιδεολογικής και πολιτικής συζήτησης, τουλάχιστον στους κόλπους της πολιτικής ελίτ. Ήταν επίσης οι βαθιές, ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις στους βρετανικούς θεσμούς.

Ενα σύνολο ιδεών και πολιτικών πρακτικών που στόχευσαν στην αναστήλωση του χαμηλού ηθικού της χώρας, στην αναζωογόνηση του καπιταλισμού, την απο-γραφειοκρατικοποίηση και μείωση του παρεμβατικού κράτους, στην ανατροπή των σχέσεων δημόσιου και ιδιωτικού υπέρ του δεύτερου. Η επιχειρηματική κουλτούρα, ο λαϊκός καπιταλισμός, ο ατομικισμός, αντικατέστησαν συλλογικότερες μορφές πολιτικής ιδεολογίας και διέσπασαν τη μεταπολεμική συναίνεση της βρετανικής πολιτικής.

Η αποτίμηση του Θατσερικού πειράματος εξαρτάται βέβαια από την υιοθέτηση ορισμένων κριτηρίων. Τα επιτεύγματα στον οικονομικό τομέα είναι αμφισβητήσιμα, καθώς λανθασμένοι χειρισμοί στην περασμένη διετία οδηγούν πλέον τη βρετανική οικονομία σε ένα νέο υφεσιακό κύκλο, με υψηλό πληθωρισμό, υψηλά επιτόκια και ανερχόμενη παλι ανεργία.

Ο καπιταλιστικός εκσυγχρονισμός έχει όμως τα θύματά του. Γι' αυτά η κ. Θάτσερ μάλλον αδιαφόρησε. Αδιαφόρησε για την ερήμωση των πόλεων, τα τεράστια προβλήματα τους, την τύχη όλων αυτών που η καπιταλιστική ανάπτυξη αφήνει για διάφορους λόγους στο περιθώριο. Κι αυτό θα παραμείνει ανεξίτηλο στίγμα του Θατσερισμού.

Μια από τις σοβαρές πολιτικές συνέπειες της Θατσερικής κυβέρνησης ήταν και η σημαντική ανανέωση του Εργατικού Κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Κατάφερε να εκσυγχρονιστεί, να αποκτήσει ευρωπαϊκό προσανατολισμό, να συνάψει πιο ισότιμες και ισόρροπες σχέσεις με τα εργατικά συνδικάτα και να διαμορφώσει ένα σύγχρονο πρόγραμμα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής χωρίς ακρότητες, πράγμα, που σύμφωνα μ' όλες τις ενδείξεις, του δίνουν μεγάλες πιθανότητες να κυβερνήσει. Υπάρχει πλέον, μετά από επώδυνες εσωκομματικές διαδικασίες και προσαρμογές, εναλλακτική κυβερνητική λύση.

Θα ήταν όμως παράλειψη, αν στον ελλειπτικό αυτό απολογισμό της Θατσερικής εποχής, δε σημειώναμε το γεγονός ότι η ιδεολογία της απέτυχε να μεταβάλλει εδραιωμένες συνήθειες του κοινωνικού σώματος. Απέτυχε να μετακινήσει ουσιαστικά τη βαθιά ριζωμένη «κοινωνική συνείδηση» που παρέμεινε σταθερά προσανατολισμένη στο κράτος πρόνοιας, στις κοινωνικές υπηρεσίες, στον κοινωνικό ρόλο του κράτους.

Πώς θα είναι η μετα-θατσερική εποχή; Και οι τρεις υποψήφιοι διάδοχοί της και διαχειριστές της βαριάς κληρονομιάς της είναι βέβαια «Θατσερικοί», χωρίς να συμμερίζονται το δογματισμό της. Είναι βέβαιο ότι θα επικρατήσει ένας ουσιαστικός ευρωπαϊκός προσανατολισμός, μια ενδεχομένως ηπιότερη κοινωνική πολιτική, μια ρεαλιστικότερη προσέγγιση στα προβλήματα της χώρας και μια επιδίωξη μεγαλύτερης συναίνεσης στη βρετανική πολιτική. Το πόσο αποτελεσματικές και εκλογικά αποδοτικές θα είναι οι προφανείς αυτές «διορθώσεις» του ακрайου Θατσερισμού, απομένει να αποδειχθεί στην πράξη.

Αλλά τίποτα ίσως δεν χαρακτηρίζει ακριβέστερα την τύχη του Θατσερισμού από την μακάβρια μάλλον και επιτύμβια δήλωση ενός εκ των τριών φιλόδοξων επιγόνων της, του Ντάγκλας Χερκ: «Ο Θατσερισμός δεν είναι ο τάφος του Τουταγχαμών, που πρέπει να σφραγιστεί και να τεθεί υπό φύλαξη. Με βάση τα επιτεύγματά του πρέπει να προχωρήσουμε». Δεν θα μπορούσε ίσως να υπάρξει περισσότερο κομψός επικήδειος.

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ENANTION ΕΠ

«Είναι απαραίτητο να θυμηθούμε ότι παλιότερα, πριν η εξέλιξη της ρωσικής ιστορίας σταματήσει (από την επανάσταση του 1917) είμαστε κανονικοί άνθρωποι, ξέραμε να ξεχωρίζουμε το καλό από το κακό, να βλέπουμε και να ακούμε».

Αλεξάντρ Τσίπκο
(«Τα Νέα της Μόσχας»)

Σε μια χώρα στα πρόθυρα της καταστροφής, τι νόημα έχουν αυτές οι μεγάλες και παθιασμένες συζητήσεις για την ιστορία; «Νεκροφιλική» από πρώτη άποψη, αυτή η μανία της επιστροφής στο παρελθόν που έχει ενσκήψει στη Σοβιετική Ένωση, είναι απολύτως δικαιολογημένη: πρόκειται ουσιαστικά για την προσπάθεια γενεών να καταλάβουν πώς έζησαν τόσα χρόνια κάτω από αυτό το «σύστημα», να συμφιλιωθούν με το παρελθόν τους και επομένως ο καθένας με τον ίδιο του τον εαυτό. Οι συζητήσεις για τον Στάλιν, τον Λένιν και την Οκτωβριανή επανάσταση, οι αλλαγές στις ονομασίες των δρόμων και των πόλεων που ξαναβρίσκουν τα παλιά προεπαναστατικά τους ονόματα, οι αποκαθλώσεις των αγαλμάτων μπορεί να μοιάζουν και με μια μαζική ψυχοθεραπεία: αποτελούν όμως, το έχει ήδη εξηγήσει ο Μίλαν Κούντερα γράφοντας για τη μάχη της μνήμης ενάντια στη λήθη, τον αγώνα ανθρώπων και εθνών ολόκληρων ενάντια σε μια εξουσία που επιχείρησε συστηματικά κατά το παρελθόν να ξεκόψει ολόκληρα έθνη από την κουλτούρα και να ξαναγράψει την ιστορία τους.

Στο επίκεντρο της πολεμικής τα δυο προηγούμενα χρόνια, η αναγκαιότητα ή όχι της Οκτωβριανής επανάστασης, το ερώτημα αν ο Λένιν είχε οργανώσει μια αυθεντική επανάσταση ή ένα πραξικόπημα, δεν απασχόλησε τόσο τις φετινές εορταστικές προετοιμασίες και τα σχετικά δημοσιεύματα. Περνώντας... διαλεκτικά, θα έλεγε ο Μαρξ, από την ποσότητα στην ποιότητα και από τη θεωρία στην πράξη, όσοι τα προηγούμενα χρόνια αμφισβητούσαν θεωρητικά την επανάσταση,

πέρασαν φέτος στη δράση. Έτσι για πρώτη φορά από το 1917, η φετινή επέτειος δεν γιορτάστηκε ομοιόμορφα στην ΕΣΣΔ. Αλλού παρέλασαν κανονικά, αλλού οργάνωσαν αντιδιαδηλώσεις, σε ορισμένες δημοκρατίες αδιαφόρησαν επιδεικτικά για κάτι που δεν τους αφορούσε.

Θα έλεγε μάλιστα κανείς ότι η στάση που κράτησε κάθε μια από τις 15 δημοκρατίες της ΕΣΣΔ απέναντι σε μια επέτειο η οποία αφορά τη σύσταση του σοβιετικού κράτους (κάτι αντίστοιχο με την 25η Μαρτίου για την Ελλάδα) είναι χαρακτηριστική της σημερινής θέσης της κάθε δημοκρατίας και της μελλοντικής στάσης που θα κρατήσει απέναντι στη νέα «συμφωνία ένωσης» (το νέο πλαίσιο συνύπαρξης των εθνών τα οποία απαρτίζουν τη σημερινή ΕΣΣΔ) που θα παρουσιάσει αυτές τις μέρες το επιτελείο του Γκορμπατσώφ. Όταν μάλιστα αυτά έγιναν, παρότι ο σοβιετικός πρόεδρος έσπευδε λίγες μέρες πριν τον εορτασμό, να εκδώσει ένα προεδρικό διάταγμα το οποίο καθιστούσε υποχρεωτικές τις στρατιωτικές παρελάσεις στις πρωτεύουσες των δημοκρατιών, ακυρώνοντας αποφάσεις τοπικών κοινοβουλίων οι οποίες τις απαγόρευαν.

Οι πρωτοπόρες

Έτσι στις πρωτεύουσες των τριών χωρών της Βαλτικής, ήταν οι διαδηλώ-

σεις εναντίον της Οκτωβριανής Επανάστασης που επεκράτησαν. Στη Λιθουανία, που λόγω της ομοιογενούς σύστασης του πληθυσμού της (80% Λιθουανοί) προηγείται των άλλων δυο γειτονικών δημοκρατιών, δεν έγινε καθόλου παρέλαση. Μια ντροπαλή κατάθεση στεφάνου στο Άγαλμα του Λένιν στο Βίλνιους, σκεπάστηκε από μια αντιδιαδήλωση, στην απέναντι πλευρά της πλατείας.

Στην Εσθονία, το Κοινοβούλιο είχε ήδη φροντίσει να αποχαρακτηρίσει την 7η Νοεμβρίου μετατρέποντας από εθνική γιορτή σε κανονική εργάσιμη μέρα. Όταν ο Γκορμπατσώφ εξέδωσε το διάταγμα του, το δημοτικό συμβούλιο του Ταλίν θεώρησε ότι μια παρέλαση θα διέκοπτε τον κανονικό ρυθμό της πόλης και θα εμποδίζε τους ανθρώπους να πάνε στις δουλειές τους. Τελικώς η μικρή παρέλαση του Κόκκινου Στρατού δεν αποφεύχθηκε για να συνοδευθεί όμως από μια μεγαλύτερη αντιδιαδήλωση, με τις εκδηλώσεις να τελειώνουν χωρίς επεισόδια μετά τις εκκλήσεις των αρχών προς τον πληθυσμό να διατηρήσει την ψυχραιμία του.

Η Λεττονία δεν ξέφυγε από το βαλτικό κανόνα, παρότι η κατάσταση είναι εκεί περισσότερο σύνθετη λόγω της ισχυρής παρουσίας Ρώσων μεταναστών (38% του συνολικού πληθυσμού). Το Κοινοβούλιο είχε κηρύξει τη μέρα εργάσιμη, ο Ρώσος στρατιωτικός διοικητής δήλωνε αποφασισμένος να κάνει την παρέλασή του «κάτω από οποιοδήποτε

ΑΣΤΑΣΗΣ

του Στέλιου Κούλογλου

πολιτικό καιρό», και τελικώς όσοι δεν εργάζονταν είδαν στη Ρίγα δυο εκδηλώσεις, χώρια η παράτα του στρατού: μια του ΚΚ (που πρόσκειται στη Μόσχα) και μια οργανωμένη από το Μέτωπο για την ανεξαρτησία. Λόγω των εκκλήσεων για ψυχραιμία, τα επεισόδια αποφεύχθηκαν και στη Λεττονία, ενώ η μάχη των προηγούμενων ημερών είχε αναδείξει μία από τις σπαζοκεφαλιές συνταγματικού τύπου, που βασανίζουν σήμερα την ΕΣΣΔ: ένα τοπικό κοινοβούλιο παίρνει μια απόφαση, ο πρόεδρος της ΕΣΣΔ παίρνει μια αντίθετη που ακυρώνει την προηγούμενη, και το Κοινοβούλιο επανέρχεται κηρύσσοντας άκυρη την απόφαση του Γκορμπασώφ. Ποιανού απόφαση υπερισχύει;

Αδιάφορες και νομιμόφρονες

Το προηγούμενο δίλημμα κατόρθωσαν να αποφύγουν τέσσερις δημοκρατίες, με έναν ιδιότυπο τρόπο: **Αρμενία, Μολδαβία, Αζερμπαϊτζάν και Γεωργία** επέδειξαν μια παγερή αδιαφορία για την επέτειο, αποφεύγοντας τόσο τις παρελάσεις όσο και τις αντιδιαδηλώσεις. Την τιμή των όπλων έσωσε ένα μικρό άγημα του ναυτικού στα ανοικτά του Μπακού, και μια υποτυπώδης παρέλαση που έγινε στην Τιφλίδα, κεκλεισμένων των θυρών, δηλαδή μέσα σε ένα από τα στρατόπεδα του Κόκκινου Στρατού. Σε αντίθεση με τις Βαλτικές, η κεντρική εξουσία απέφυγε πάντως να προκαλέσει αυτές τις τέσσερις δημοκρατίες, που έχουν συνταραχθεί από πρόσφατες (**Μολδαβία**) ή παλιότερες εθνικιστικές ταραχές.

Οι 5 δημοκρατίες της Κεντρικής Ασίας ήταν αυτές που απεδείχθησαν «νομιμόφρονες». Στην Τασκένδη (**Ουζμπεκιστάν**) την Άλμα-Άτα (**Καζακστάν**), στο Ασχαμπάι (**Τουρκμενιστάν**) οι στρατιωτικές παρελάσεις θύμιζαν τα παλιά καλά χρόνια, και σε μικρότερη έκταση το ίδιο συνέβη στο Φρούνζε (**Κιργκισία**) και το Ντουσανμπέ (**Τατζικιστάν**). Εκτός ίσως από το Τουρκμενιστάν, οι υπόλοιπες τέσσερις δημοκρατίες έχουν και αυτές γνωρίσει αιματηρές εθνικιστικές συγκρούσεις. Μόνο που στις περισσότερες περιπτώσεις επρόκειτο είτε για συγκρούσεις μεταξύ των δημοκρατιών (**Ουζμπεκιστάν - Κιρ-**

γκισία), είτε για αντιξενικές εκδηλώσεις που εστρέφοντο εναντίον άλλων εθνοτήτων της αυτοκρατορίας παρά εναντίον των Ρώσων, όπως συνέβη με τους Αρμένιους στο Τατζικιστάν, στις αρχές του 1990.

Παρ' όλα αυτά, τα αντιρωσικά αισθήματα είναι ιδιαίτερα έντονα στο Καζακστάν και καλά πληροφορημένες πηγές της Μόσχας πιστεύουν ότι στην πρωτεύουσα της δημοκρατίας Άλμα-Άτα, θα μεταφερθούν σύντομα οι αντιρωσικές εκδηλώσεις, που είχαν ξεσπάσει άλλωστε και το 1988. Η νομιμοφροσύνη των πέντε ασιατικών δημοκρατιών, εξηγείται περισσότερο με την έλλειψη ισχυρής αντιπολίτευσης, την υποτυπώδη ανάπτυξη της «κοινωνίας των πολιτών» και την ισχυρή επιρροή των τοπικών ΚΚ, η οποία διατηρείται λόγω ενός εξαιρετικά ανεπτυγμένου συστήματος πολιτικής πατρωνείας.

Η καρδιά της αυτοκρατορίας

Όμως το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για το μέλλον της ΕΣΣΔ, παρουσιάζει η συμπεριφορά των δημοκρατιών που αποτελούν την καρδιά της αυτοκρατορίας. Αν οι Βαλτικές ανθίστανται, άλλες δημοκρατίες αδιαφορούν και μερικές υπακούουν, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η επανάσταση του 1917 δεν ήταν ούτε γεωργιανή, ούτε κιργκισιανή: ήταν ρωσική, και σε μικρότερο βέβαια βαθμό λευκορωσική ή ακόμη λιγότερο ουκρανική. Με 50 εκατ. πληθυσμό και εφοδιάζοντας όλη την υπόλοιπη ΕΣΣΔ με γεωργικά προϊόντα, η **Ουκρανία** αποτελεί ένα από τα κλειδιά με τα οποία θα καθορισθεί το μέλλον της χώρας. Την ώρα που ένα ισχυρότατο εθνικιστικό κίνημα στη δυτική Ουκρανία, ζητά την πλήρη ανεξαρτησία της ουκρανικής δημοκρατίας, στο Κίεβο η επίσημη παρέλαση συνοδεύθηκε από συλλήψεις διαδηλωτών οι οποίοι επιχείρησαν να διαμαρτυρηθούν. Αντίστοιχα επεισόδια έγιναν και στο Μινσκ, την πρωτεύουσα της **Λευκορωσίας**, όπου πραγματοποιήθηκε και αντιδιαδήλωση εναντίον της επανάστασης, στη μνήμη των θυμάτων του ολοκληρωτισμού.

Με την αντιπολίτευση να έχει εδώ και καιρό ζητήσει την αναβολή των εορτασμών, για να ανακηρύξει λίγο με-

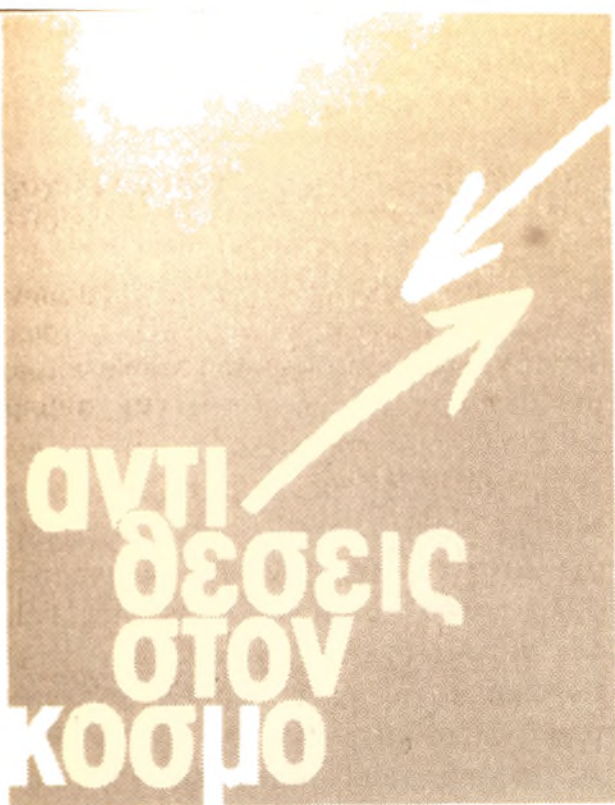
τά την επέτειο σε ημέρα πένθους, οι συγκρούσεις ανάμεσα στο ΚΚΣΕ και τους ριζοσπάστες έμοιαζαν αναπόφευκτες για πολλούς παρατηρητές στη Μόσχα και το Λένινγκραντ. Τελικώς όχι μόνο τα επεισόδια αποφεύχθηκαν, αλλά η νέα και η παλιά πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας προσέφεραν μέσω των εκδηλώσεων, των παρελάσεων και των αντιδιαδηλώσεων μια πλήρη εικόνα για τη σημερινή κατάσταση της Ρωσίας μια κεντρική εξουσία η οποία έχει στα χέρια της το στρατό και ένα ΚΚ, το οποίο παρά την κρίση του δίνει τον υπέρ πάντων αγώνα για τη διατήρηση των προνομίων του.

Και από την άλλη πλευρά μια αντιπολίτευση η οποία βρίσκεται στους αντιποδες του ΚΚΣΕ από πλευράς πολιτικών θέσεων, διατηρεί το δυναμισμό της, αλλά δεν μπορεί να κρύψει πλέον τις εσωτερικές της διαφωνίες: η πραγματοποίηση δυο αντιδιαδηλώσεων, από τις «αδιάλλακτους» και τους «συμβιβαστές» απέδειξε περίτρανα ότι η βαθύτατη ηθική και κοινωνική κρίση της ΕΣΣΔ δεν έχει αφήσει καθόλου ανεπηρέαστη μια αντιπολίτευση η οποία, όπως συνέβη σε άλλες χώρες της Ανατ. Ευρώπης, θα έπρεπε θέτοντας στο περιθώριο τις διαφορές της να διεκδικεί την εξουσία.

Η εικόνα της Ρωσίας την 7η Νοεμβρίου, ήταν αντιφατική. Η μια όψη ήταν ένα «κοινοβουλευτικό τοπίο» δυτικού τύπου, με τη συμπολίτευση και την αντιπολίτευση να διαδηλώνουν σε απόσταση μερικών εκατοντάδων μέτρων, χωρίς να σημειώνονται επεισόδια. Η άλλη, ήταν η όψη της κρίσης, αυτού του κενού εξουσίας που δεν λέει να πληρωθεί από κανέναν και αφήνει ανοικτό το δρόμο για οποιεσδήποτε εξελίξεις.

Ανήμερα την επέτειο της Οκτωβριανής Επανάστασης, αδιάφοροι για τις πολιτικές εκδηλώσεις, οι περισσότεροι Μοσχοβίτες σχημάτιζαν όπως κάθε μέρα τεράστιες ουρές για να προμηθευθούν μερικά τρόφιμα στα καταστήματα της κεντρικής λεωφόρου Τβερσκάγια, όπως ονομάζεται πλέον η Μαξίμ Γκόργκι.

ΥΓ.: Στις τελευταίες συζητήσεις που έγιναν, οι τρεις βαλτικές Δημοκρατίες και η Γεωργία δήλωσαν ότι δεν πρόκειται να υπογράψουν το νέο σύμφωνο, ανεξαρτήτως του περιεχομένου του. Η Μολδαβία και η Αρμενία δήλωσαν ότι επιφυλάσσονται. □

ΙΤΑΛΙΑ:

Στον αστερισμό του Γκλάντιο

Στις 26 Νοεμβρίου 1950, το ΣΙΦΑΡ, όπως ονομαζόταν τότε η ιταλική στρατιωτική αντικατασκοπεία και η αμερικανική ΣΙΑ, στο τέλος μιας μακρόχρονης προκαταρκτικής διαδικασίας, υπέγραψαν μια μυστική συμφωνία, που έθετε τις βάσεις για να πραγματοποιηθεί η γνωστή σήμερα με την κωδική ονομασία «επιχείρηση Γκλάντιο». Η ΣΙΑ χρηματοδοτούσε και εξόπλιζε τη μυστική αυτή δομή, όπως και τις αντίστοιχες στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες-μέλη του ΝΑΤΟ, ενώ στην έδρα της Ατλαντικής Συμμαχίας, στις Βρυξέλλες λειτουργούσε ένα συντονιστικό όργανο, στις συνεδριάσεις του οποίου έπαιρναν μέρος στη δεκαετία του '70 και οι Ισπανοί φασίστες του Φράνκο, μολονότι η χώρα τους δεν ανήκε στο ΝΑΤΟ. Τα μέλη της μυστικής δομής στρατολογούνταν με κριτήριο τον «αντικομμουνισμό» τους και εκπαιδευόνταν στον «ανταρτοπόλεμο», σε μια μυστική βάση, στη Σαρδηνία. Στα διαλείμματα τους διασκέδαζαν την ανία τους με ένα μπιλιάρδο που τους είχε δωρίσει ο κ. Αντρεότι, ο άνθρωπος που δεσπόζει στην ιταλική σκηνή, τότε σαν πρωθυπουργός και πότε σαν υπουργός των εξωτερικών τα τελευταία 45 χρόνια. Ο οπλισμός τους ήταν κρυμμένος σε 139 μυστικές αποθήκες, σπαρμένες σε 48 στρατώνες και άλλα κρυψώγεια, ακόμη και στις αυλές των εκκλησιών.

Ομολογημένος σκοπός της επιχείρησης «Γκλάντιο» ήταν η οργάνωση και διεξαγωγή «ανορθόδοξου πολέμου» στα μετόπισθεν του εχθρού σε περίπτωση που τα στρατεύματα του «Συμφώνου της Βαρσοβίας» θα εισέβαλλαν στην Ιταλία.

Και ο ανομολόγητος σκοπός της «Γκλάντιο»; Να εμποδίσει με κάθε μέσο, με κάθε τρόπο και σε οποιαδήποτε

στιγμή τον ερχομό των κομμουνιστών στην κυβέρνηση, ακόμη και με εκλογές.

Ο στρατηγός Σεραβάλε, ο οποίος από τα τέλη του 1971 και ως την άνοιξη του 1974 διοικούσε την υπερμυστική αυτή δομή, καταθέτοντας στις 20 Νοεμβρίου μπροστά στην Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη διαλεύκανση των πολύνεκρων τρομοκρατικών ενεργειών, δήλωσε ότι το 1973, μιλώντας με τους αρχηγούς και τους υπαρχηγούς της «Γκλάντιο» αποκόμισε την πεποίθηση ότι επρόκειτο για μια «ένοπλη συμμαχία» που απειλούσε να οδηγήσει την Ιταλία σε εμφύλιο πόλεμο, αδημονώντας να χτυπήσει τους κομμουνιστές, «προτού εισβάλλουν τα σοβιετικά στρατεύματα» στην Ιταλία. Μπροστά σε αυτό τον κίνδυνο, ο στρατηγός Σεραβάλε αποφάσισε τότε να διαλύσει τις οπλαποθήκες τους. Αλλά διαπίστωσε ότι έλειπαν όπλα και πυρομαχικά, ενώ 12 αποθήκες δεν βρέθηκαν. Τότε. Τις βρίσκουν τώρα.

Κατά την επίσημη εκδοχή, η «Γκλάντιο» δεν ήταν παράνομη, αλλά μυστική δομή του ΝΑΤΟ. Τα μέλη της δεν έφταναν τα 700 άτομα. Αλλά το Κομμουνιστικό Κόμμα, τα άλλα κόμματα της αριστεράς, ακόμα και οι δεξιοί «Ρεπουμπλικάνοι», αμφιβάλλουν για όλα αυτά και ζητούν να αποκαλυφθεί όλη η αλήθεια. Με την υπόθεση «Γκλάντιο» έχει επιληφθεί η Κοινοβουλευτική Επιτροπή για τη διαλεύκανση των πολύνεκρων τρομοκρατικών εγκλημάτων, γιατί στις 2 Αυγούστου, δέκατη επέτειο της έκρηξης ωρολογιακής βόμβας στο σιδηροδρομικό σταθμό της Μπολωνίας (85 νεκροί και 200 τραυματίες) οι βουλευτές του ΙΚΚ ζήτησαν από την Κυβέρνηση να καταθέσει στην Επιτροπή τα στοιχεία για την ύπαρξη μιας μυστικής οργάνωσης, που σύμφωνα με όσα ήδη έχουν έρθει στο φως, σχετίζεται με όλα τα μέχρι τώρα

ανεξιχνίαστα τρομοκρατικά εγκλήματα της τελευταίας τριακονταετίας.

«Εμείς ξέρουμε» —λέει ο γραμματέας του ΙΚΚ Οκέτο— «ότι η Γκλάντιο εκπροσωπούσε μια μυστική εξουσία, που δρούσε στο παρασκήνιο κάθε φορά που οι δυνάμεις της αριστεράς προσέγγιζαν την εξουσία». Πρόκειται για την απόπειρα πραξικοπήματος από τον στρατηγό των καραμπινιέρων Ντε Λορέντσο, όταν, το 1964, συγκροτήθηκε η πρώτη κεντρο-αριστερή κυβέρνηση του σοσιαλιστή Νέννι. Άνθρωποι της Γκλάντιο οργάνωναν προκλήσεις παρεισφρύοντας στους εργατικούς και φοιτητικούς αγώνες του 1968-69. Σε όλα τα μεγάλα και πολύνεκρα εγκλήματα της τρομοκρατίας που έμειναν μέχρι σήμερα αζεδιάλυτα και οι δράστες τους ατιμώρητοι —και που φέρουν όλα τη σφραγίδα της άκρας δεξιάς— βρέθηκαν πάντοτε αναμεμιγμένοι τομείς ή άνθρωποι των μυστικών υπηρεσιών. «Αυτοί που έβαζαν τις βόμβες», λέει ο Οκέτο, «ήταν μέσα στον κρατικό μηχανισμό. Και φυσικά αυτές οι επιχειρήσεις στρέφονταν και εναντίον των καλύτερων και πιο δημοκρατικών τομέων του κράτους και της ίδιας της Χριστιανοδημοκρατίας, όπως το αποδεικνύει η υπόθεση Μόρο».

Η αποκάλυψη της ύπαρξης μιας οργανωμένης μυστικής δομής του ΝΑΤΟ, που με χρήματα και όπλα της ΣΙΑ εξασφάλισε επί 45 χρόνια τη μονοπώληση της πολιτικής εξουσίας από το κόμμα της Χριστιανοδημοκρατίας και τον αποκλεισμό του κόμματος που υποστηριζόταν από τον ένα τρίτο του εκλογικού σώματος, είναι φυσικό να εκνευρίζει τους χριστιανοδημοκράτες, αλλά και τον αμερικανικό παράγοντα, καθώς και τους κύκλους του ΝΑΤΟ.

Μάταια ο κ. Αντρεότι προσπάθησε στην αρχή να υποστηρίξει ότι η «Γκλάντιο» έπαψε να υπάρχει από το 1972. Τελικά ο ίδιος υποχρεώθηκε να παραδεχθεί ότι λειτουργεί ακόμα. Ανυπολόγιστες θα είναι οι συνέπειες, αν τελικά αποδειχθεί ότι πράγματι η «Γκλάντιο» ενέχεται, όπως υποστηρίζει η αριστερά, στα φοβερά εγκλήματα που σημάδεψαν την πολιτική ζωή της Ιταλίας από τα τέλη του 1960 κι εδώ.

Αυτοί οι φόβοι της αμετακίνητης επί 45 χρόνια ιθύνουσας πολιτικής τάξης, εξηγούν και τη σφοδρότητα των επιθέσεων ακόμα και από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κατά των κομμουνιστών, οι οποίοι κατηγορούνται για «σταλινισμό» και αναβίωση της συνθηματολογίας των «Ερυθρών Ταξιαρχιών», επειδή αφού οι ίδιοι έκαναν την «αυτοκριτική» τους (μέχρι μαζοχισμού) για τα σφάλματά τους του παρελθόντος, ζητούν από τους «άλλους» να κλείσουν κι εκείνοι με την ίδια εντιμότητα τους λογαριασμούς τους με την Ιστορία.

Ορισμένοι πάντως υποστηρίζουν πο-
νηρά ότι πίσω από όλον αυτό τον θόρυ-
βο κρύβεται η πρόθεση των δυο μεγά-
λων κομμάτων, της Χριστιανοδημο-
κρατίας και του ΙΚΚ να πολώσουν το
κλίμα εν όψει πολιτικών εκλογών που
ενδέχεται να διεξαχθούν την ερχόμενη
άνοιξη, δυο χρόνια πριν λήξει, η θητεία
της σημερινής Βουλής.

Αντόνιο Σολάρο

ΣΟΥΗΔΙΑ:

Η ουδετερότητα ήταν μια μπλόφα

Η ουδέτερη κατά τ' άλλα Σουηδία, σε
αγαστή συνεργασία με τις αμερικανι-
κές υπηρεσίες πληροφοριών, και για δι-
κή τους μόνο χάρη... χαρτογραφούσε
καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του
'80, τη σοβιετική αεράμυνα της Βαλτι-
κής.

Η είδηση που η έγκυρη Ντάγκενς Νυ-
χέτερ αποκάλυψε τις προάλλες επικα-
λούμενη ανώνυμες στρατιωτικές πη-
γές, για να επιβεβαιωθεί την επομένη κι
από επώνυμες, συζητήθηκε πολύ δίνον-
τας τίτλους σε σχετικά δημοσιεύματα,
όπως: «Η σουηδική ουδετερότητα, μια
μπλόφα».

«Μπλόφα λοιπόν η ουδέτερη πολιτι-
κή της Σουηδίας και το θλιβερό είναι
πως τον μόνο που μπορεί να ξεγελά η
ηγεσία της είναι ο σουηδικός λαός»,
σχολίασε πικρόχολα την είδηση ο γνω-
στός ερευνητής για θέματα ειρήνης και
διαφορών Βίλχελμ Αγκρέλ.

Σε πλήρη αντίθεση με τη διακηρυ-
μένη πολιτική της ουδετερότητας στη
δεκαετία που πέρασε, η σουηδική χαρ-
τογράφηση της βαλτικής αεράμυνας
για τις ΗΠΑ, χρησίμευσε ως βάση για
το σχεδιασμό ενός ενδεχόμενου πυρην-
ικού πολέμου των ΗΠΑ, κατά της Σο-
βιετικής Ένωσης. Η συνεργασία όμως
των υπηρεσιών άμυνας της Σουηδίας

με τις αντίστοιχες των ΗΠΑ, όπως τώ-
ρα επιβεβαιώνονται, κράτησε πολλές
δεκαετίες. Για την ακρίβεια δεν είχε
σχεδόν ποτέ διακοπές αφοτου άρχισε,
μετά το τέλος του δεύτερου παγκο-
σμίου πολέμου γύρω στο 1952.

Υπήρξε δε τόσο στενή, που κατά
καιρούς προξένησε ακόμη και αντι-
δράσεις μέσα στους κόλπους της ίδιας
της σουηδικής υπηρεσίας πληροφο-
ριών, διαβεβαιώνει πρώην υψηλά ιστά-
μενος αξιωματικός, στη «Ντάγκενς
Νυχέτερ». «Καθόμαστε κυριολεκτικά
στα γόνατα των στρατιωτικών του ΝΑ-
ΤΟ», αναφέρει κάποιος άλλος. «Ολό-
κληρη η αλυσίδα από τη συλλογή - επε-
ξεργασία έως την ανάλυση των πληρο-
φοριών μας», επιχειρηματολογεί «γίνε-
ται σε συνεργασία με ξένη δύναμη».

Βέβαια για τη Σουηδία, η σύμπλευση
με τις αμερικανικές υπηρεσίες πληρο-
φοριών εις βάρος της γειτονικής της
Σοβιετικής Ένωσης είχε ως αντάλλαγμα
την άφθονη και αδιάκοπη εισροή
στρατιωτικού και ιδιαίτερα ανιχνευτι-
κού εξοπλισμού, προωθημένης τεχνο-
λογίας. Πέρα από τις χώρες του ΝΑΤΟ,
όπως υπογραμμίζεται, μόνο το Ισραήλ
διαθέτει ανάλογη με τη Σουηδία πρό-
σβαση στη στρατιωτική τεχνολογία
των ΗΠΑ. Και αυτού του είδους η αμε-
ρικανική «βοήθεια» έπαιξε αποφασι-
στικό ρόλο για την τεχνολογική ανά-
πτυξη της Σουηδίας και ήταν καθορι-
στική για την ανάπτυξη ιδιαίτερα της
αεροναυπηγικής της.

Μπορεί όμως η Σουηδία να συνεργα-
ζόταν με τις στρατιωτικές κατασκο-
πευτικές υπηρεσίες μιας υπερδύναμης
και ταυτόχρονα να εμμένει στην αρχή
της ουδετερότητάς της; Είναι το πρω-
ταρχικό ερώτημα που τέθηκε και που η
σουηδική κυβέρνηση απέφυγε να απαν-
τήσει. «Αν η υπόθεση έχει όπως δημο-
σιεύθηκε, υποσκάπτεται η πολιτική μας
αξιοπιστία», απάντησε, αντίθετα, ο σο-
σιαλδημοκράτης πρόεδρος της Κοινο-
βουλευτικής Επιτροπής για τις υπηρε-
σίες πληροφοριών Ρόναλντ Μπρέν-
στρεμ.

Η συνεργασία για τη χαρτογράφηση
της βαλτικής αεράμυνας, χαρακτηρί-
ζεται από πολλούς στρατιωτικούς ανα-
λυτές σαν μια επαχθής για τη Σουηδία
συνεργασία. Γιατί, εκτός του ότι υπο-
σκάπτει την εμπιστοσύνη στην πολιτι-
κή της διακηρυγμένης σουηδικής ουδε-
τερότητας, η σοβιετική αεράμυνα δεν
περιλαμβάνεται στους στόχους διερεύ-
νησης της σουηδικής άμυνας. Τα στρα-
τιωτικά αεροσκάφη δεν διαθέτουν ούτε
την εμβέλεια ούτε τη δυνατότητα να πε-
τάξουν πάνω από τη Βαλτική σε καιρό
πολέμου. Πρώτος στόχος, αντίθετα,
για τη σουηδική υπηρεσία πληροφο-
ριών, είναι η χαρτογράφηση στοιχείων
που έχουν να κάνουν με την υποβρύχια,
γύρω από τα σουηδικά ύδατα, δραστη-
ριότητα. Και ήταν ακριβώς αυτός ο

στόχος που παραμερίστηκε για χάρη
των προτεραιοτήτων του υπουργείου ά-
μυνας των ΗΠΑ.

Το τελευταίο στοιχείο διαβεβαιώνει
επώνυμα και ο Μπιγιέρν Έκλιντ, πρώην
πλοίαρχος του ανιχνευτικού πλοίου
«Ωρίων», στη βαλτική και σήμερα
στρατιωτικός αναλυτής σε Ινστιτούτο
για θέματα άμυνας.

Σε τακτά διαστήματα οι ΗΠΑ υπαγό-
ρευαν τις δικές τους προτεραιότητες
στις σουηδικές υπηρεσίες πληροφο-
ριών, κι έτσι ερμηνεύεται και το αίνιγμα
των ασύλληπτων υποβρυχίων, για
μια σοβιετική αντίδραση στη συνεργα-
σία ΗΠΑ - Σουηδίας.

Και μόνο η απλή υποψία ότι τα αμε-
ρικανικά αεροσκάφη μπορούσαν να έ-
χουν πρόσβαση σε σουηδικά αεροδρό-
μια, θα μπορούσε άνετα κατά τον
Μπιγιέρν Έκλιντ να έχει συνδράμει
στην πυκνή και ενοχλητική γύρω από
τη Σουηδία υποβρύχια σοβιετική δρα-
στηριότητα. «Στις αρχές της δεκαετίας
που πέρασε, επικρατούσε βέβαια έντονα
ψυχρό κλίμα μεταξύ των δύο υπερδυνά-
μεων», καταλήγει ο σχολιαστής της
Ντάγκενς Νυχέτερ «τώρα βρισκόμαστε
μπρος σ' ένα άλλο πολιτικό σκηνικό σ'
αυτό του '90».

Χάριν αυτού του σκηνικού, όμως,
και όχι μόνον, απαιτείται να ασκηθεί
γκλασνόστ και στη σουηδική πολιτική
την αποκαλούμενη ως ουδέτερη.

Αλίκη Τσιλιχρήστου

ΗΠΑ:

ΗΠΑ: Ήρεμες εκλογές περιμένοντας τη θύελλα...

Νέα Υόρκη. Αντίθετα απ' ότι γράφτηκε κα-
τά κόρον τελευταία, στις πρόσφατες κοινο-
βουλευτικές εκλογές των ΗΠΑ δεν διαμορ-
φώθηκε κάποια σαφής τάση του εκλογικού
σώματος, υπέρ ενός από τα δύο κόμματα,
που μονοπωλούν το αμερικανικό προσκή-
νιο...

Η αλήθεια είναι βέβαια, ότι οι Δημοκρατι-
κοί κέρδισαν κάποιες οριακές έδρες στο
Κογκρέσο. Αλλά τα κέρδη τους ήταν μάλ-
λον περιορισμένα και δεν συνιστούν ουσια-
στική αλλαγή συσχετισμών...

Κατά κανόνα, στις εκλογές που γίνονται
στο μισό κάθε προεδρικής θητείας, το κόμ-
μα από το οποίο προέρχεται ο Πρόεδρος χά-
νει...

Αλλά ακόμα και όταν οι απώλειες του
«κυβερνώντος» κόμματος είναι μεγάλες,
σπάνια αποτελούν «πρόκριμα» των προε-
δρικών εκλογών, δυο χρόνια αργότερα...

Αναλυτικά, οι φετινές εκλογές της 6ης
Νοεμβρίου, αφορούσαν 435 θέσεις για τη
Βουλή και την «ανανέωση» 34 θέσεων (του
ενός τρίτου, περίπου) στη Γερουσία, καθώς
και τις 36 έδρες από τις 50 θέσεις πολιτεια-
κών κυβερνητών...

● Στην παλαιά Βουλή οι Δημοκρατικοί είχαν 259 έδρες, ενώ οι Ρεπουμπλικανοί 176.

Στη νέα Βουλή οι δημοκρατικοί κέρδισαν 8 έδρες (267 σύνολο), και οι Ρεπουμπλικανοί έχασαν 9 έδρες (159 σύνολο). Για μια έδρα από το Βερμόντ, εξελέγη ο... σοσιαλιστής (πρώην δήμαρχος) Μπέρναρντ Σάντερς. Για πρώτη φορά από το 1928 στο αμερικανικό Κογκρέσο εξελέγη πολιτικός με σοσιαλιστική ιδεολογία...

Στην παλαιά Γερουσία οι Δημοκρατικοί είχαν 55 (στις 100) έδρες, ενώ οι Ρεπουμπλικανοί 45. Μετά την ανανέωση 34 εδρών, οι Δημοκρατικοί κέρδισαν μια έδρα (σύνολο 56) και οι Ρεπουμπλικανοί έχασαν μία (σύνολο 44).

Σε σύνολο 435 βουλευτών, οι 405 της προηγούμενης Βουλής ξανακατέβηκαν και πάλι σε εκλογική αναμέτρηση, και κατόρθωσαν εξ αυτών να εκλεγούν οι 390. Συνεπώς μόνο 45 νέα πρόσωπα υπάρχουν στην καινούργια Βουλή. Κι αυτό πραγματικά αποτέλεσε «έκπληξη» δεδομένου ότι ήταν διάχυτη η «δυσαρέσκεια» του εκλογικού σώματος, λόγω των αδιεξόδων που δημιουργήθηκαν στο παλαιό Κογκρέσο για τον περιορισμό των δημοκρατικών ελλειμμάτων...

Εντύπωση προκάλεσε, ωστόσο, ότι παρά την επανεκλογή τους, πολλοί παραδοσιακοί πολιτικοί —του δημοκρατικού κόμματος κυρίως— είδαν τη δύναμή τους να μειώνεται αισθητά. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα ο γερουσιαστής Μπράντλεϊ στο Νιου Τζέρσεϊ (ο οποίος μόλις κατάφερε να επανεξελεγει, έναντι της άγνωστης, ως προχθές, Ρεπουμπλικανής αντιπάλου του, Κριστίν Γουίτμαν) και ο κυβερνήτης της Νέας Υόρκης Μάριο Κουόμο, ο οποίος μόλις ξεπέρασε το 50% (έναντι αντιπάλων τελείως άσημων).

Χαρακτηριστικό επίσης ότι στην Πολιτεία του Κονέκτικατ το κυβερνείο κέρδισε ο ανεξάρτητος Λέσσελ Γουάκερ, νικώντας τους υποψηφίους και των δυο κομμάτων. Ήταν η πρώτη φορά από την εποχή του αμερικανικού εμφυλίου, που στο Κονέκτικατ αναδεικνύεται ανεξάρτητος κυβερνήτης!

Η εκλογή του ανεξάρτητου Γουάκερ στην Πολιτεία αυτή, η εκλογή του σοσιαλιστή Σάντερς στο Κογκρέσο, καθώς και τα χαμηλά ποσοστά που πήραν πολλοί παραδοσιακοί πολιτικοί ήταν ίσως οι μόνες «εκπλήξεις» των φετινών εκλογών...

Στα τοπικά δημοψηφίσματα, νικήθηκε η μεγάλη «οικολογική μεταρρύθμιση» στην Καλιφόρνια (το περιβόητο νομοσχέδιο «big-green») ενώ κέρδισαν σε πολλές Πολιτείες, νομοθετικές ρυθμίσεις για τον περιορισμό της θητείας των πολιτειακών και ομοσπονδιακών μελών του Κογκρέσου.

Αμφότερες θεωρούνται νίκες των μετριοπαθών συντηρητικών...

Σ' ό,τι αφορά τους ελληνικής καταγωγής πολιτικούς, από τους πέντε που έθεσαν υποψηφιότητα, κέρδισαν άνετα οι τέσσερις που ήταν ήδη μέλη του Κογκρέσου: Ο Μπιλιρά-

κης στη Φλόριδα με 58%, η Ολύμπια Σνόου στο Μόντ με 55%, ο Μαυρούλης στη Μασαχουσέτη με 66%, και ο Γκας Γιάτρον στην Πενσιλβάνια με 57%...

Ο «ανεμφώτιστος» Φώτης Τζούνιορ στο Μέριλαντ, δεν κατόρθωσε να εκλεγεί συγκεντρώνοντας μόλις το 35%...

Σ' ό,τι αφορά τις πιο βραχυπρόθεσμες προοπτικές, στο νέο Κογκρέσο η ελαφρώς ενισχυμένη δημοκρατική πλειοψηφία θα προσπαθήσει να επιβάλει τον έλεγχο της επί του Προέδρου Μπους, ιδιαίτερα σ' ό,τι αφορά ενδεχόμενη επίθεση κατά του Ιράκ στον Περσικό Κόλπο...

Οι Δημοκρατικοί δεν θέλουν τόσο να εμποδίσουν τον πρόεδρο Μπους. Επιθυμούν περισσότερο, να αναδείξουν τον δικό τους ηγετικό ρόλο σε εθνικά θέματα, εκεί, δηλαδή, ακριβώς που «πονάνε». Δεν είναι τυχαίο ότι σε μια τέτοια συζήτηση στο Κογκρέσο, κεντρικό ρόλο θα παίξει ο δημοκρατικός Γερουσιαστής από τη Γεωργία, Σαμ Ναν, που θεωρείται και εκ των επικρατέστερων δημοκρατικών υποψηφίων για την προεδρία του 1992...

Το βέβαιο είναι πάντως, ότι οι μεγάλες αλλαγές στο αμερικανικό εκλογικό σώμα, ενόψει του 1992, δεν έχουν «φανεί» ακόμα. Διότι οι περιστάσεις που θα επιφέρουν αυτές οι αλλαγές δεν έχουν ακόμα διαμορφωθεί...

Πρόκειται για την επικείμενη ύφεση και την προοπτική σύρραξης στον Περσικό.

Χρυσάνθος Λαζαρίδης

ΗΠΑ:

Κενά πληροφόρησης:

Γράφονται με S, όπως Supply - side, S και Ls. Sununu

Στην πληροφόρηση των Ελλήνων από τον Τύπο της δεκαετίας του '80, υπάρχουν μερικά «περιέργα» κενά. Ο χαρακτηρισμός «περιέργα» χρησιμοποιείται, διότι ενώ η πληροφόρηση αυτή ήταν και είναι πολύ σημαντική, εντούτοις, δεν δόθηκε στη χώρα μας.

Παρακάτω επισημαίνονται μερικά απ' αυτά τα κενά χωρίς να γίνει προσπάθεια έρευνάς του γιατί υπάρχουν.

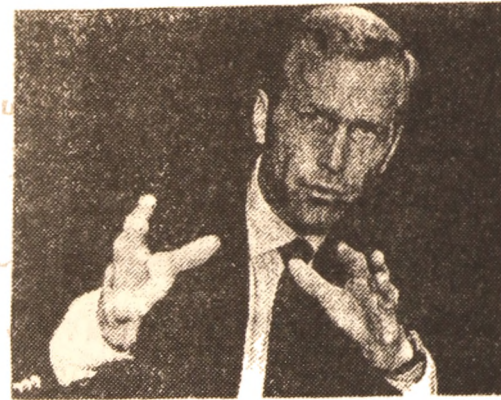
Supply-side

Στ' αγγλικά η λέξη supply σημαίνει προσφορά (όπως στο πρώτο σκέλος του προσφορά και ζήτηση), η λέξη side σημαίνει μεριά, πλευρά.

Ο όρος supply-side υιοθετήθηκε από το «επιτελείο» του Ρήγκαν το 1979 (πριν ακόμη γίνει πρόεδρος) και αποδίδει την εξής οικονομική θεωρία:

«Εάν κανείς μειώσει τους φόρους των πλούσιων, αυτό θ' αυξήσει τα κέρδη τους. Τότε, οι πλούσιοι (από ευγνωμοσύνη) θα ρίξουν τ' αυξημένα κέρδη τους σε επενδύσεις και θ' αυξηθεί ο οικονομικός τζίρος. Τέλος, το κράτος από τη φορολογία του αυξημένου τζίρου θ' αυξήσει κι αυτό τα έσοδά του». (Και θα ζήσουμε εμείς καλά και οι πλούσιοι καλύτερα).

JAIL

Neil Bush

The \$500 billion bailout of the savings and loan industry will cost every child, woman and man over \$2,000. These crimes were committed by the rich, for the rich and **THEY SHOULD PAY.**

for more information, call 637-8900

A JNB Production

Η αφίσσα που παροτρύνει να «φυλακιστεί ο Νηλ Μπους», γιος του προέδρου Μπους.

Δηλαδή, οι λεβέντες του Ρήγκαν είπαν στην ανθρωπότητα ότι: αν μειώσει κανείς τους φόρους (των πλούσιων) αυξάνουν τα έσοδα από φόρους!

Βέβαια η θεωρία αυτή δεν ήταν καινούργια, ήδη την είχε προτείνει εδώ και διακόσια χρόνια (γύρω στο 1803) ο Γάλλος Jean-Baptiste Say. Ο οποίος είπε ότι «η προσφορά (supply) δημιουργεί τη δική της ζήτηση» χωρίς επέμβαση του κράτους κτλ.

Οι Ρηγκανάνθρωποι πρωτοτύπησαν εισάγοντας τον όρο supply-side (χυδαϊστί: «από προσφορά μεριά»). Αυτοί που πιστεύουν και που εφαρμόζουν τη θεωρία αυτή αποκλήθηκαν supply-siders (χυδαϊστί: προσφοράκηδες). Στο κείμενό μας θα χρησιμοποιήσουμε τους αξιοπρεπείς όρους supply-side και supply-siders.

Όταν, λοιπόν, ο Ρήγκαν έγινε πρόεδρος, το '81, όρμησαν οι supply-siders και έκαναν τους πλούσιους πιο πλούσιους, έως πολύ πιο πλούσιους. Οι πλούσιοι (όπως ήταν επόμενο) δεν επένδυσαν τα πρόσθετα κέρδη τους για να γίνει τζίρος, αλλά τα ξόδεψαν για τον εαυτό τους.

Αποτέλεσμα: Ενώ ο ρυθμός ανάπτυξης της αμερικανικής οικονομίας πριν από τον Ρήγκαν ήταν 2,8%, οι supply-siders του Ρήγκαν κατάφεραν να τον ρίξουν στο 2,6% (μέσος όρος της δεκαετίας Ρήγκαν). Το 1981, όταν άρχισε ο Ρήγκαν, η Αμερική είχε δανείσει στα άλλα κράτη 141 δις δολάρια, εισπράτοντας τόκους κτλ. Το 1989 η Αμερική των Ρήγκαν - Μπους χρώσταγε (!) στα άλλα κράτη 620 δις δολάρια και τώρα η ίδια πληρώνει τόκους κτλ.¹ Οι Αμερικανοί που έπεσαν κάτω από το όριο της φτώχειας έφτασαν το 13% του πληθυσμού της χώρας, δηλαδή πολύ μεγαλύτερο απ' αυτό που υπήρχε πριν αρχίσει ο «τζίρος» των supply-siders².

Οι supply-siders του Ρήγκαν και του

Μπους έχουν «στριμώξει» την Αμερική από οικονομική άποψη σε επικίνδυνο βαθμό. Άρα πρέπει να περιμένει κανείς, ότι για αντιπερισπασμό ο Μπους θα αντιδράσει βίαια σε κάποια μέρη του κόσμου. Ίσως η αρχή να ήταν το Ιράκ.

Από την άλλη μεριά, όμως, και ο αμερικανικός λαός φαίνεται ότι έχει αρχίσει ν' αντιδρά «βίαια». Ήδη έχει αρχίσει ν' ανιχνεύει κανείς αυτή την τάση και σε συντηρητικά έντυπα, όπου με έκπληξη διαβάζει φράσεις όπως: «διώξτε τους αλήτες» (throw the bums out), ένθα αλήτες είναι ο Μπους και οι περί αυτόν⁴. Ή ακόμη διαβάζει κανείς στα μπλουζάκια το σύνθημα, «άντε στο διάολο Ιράκ» πρέπει ν' αντικατασταθεί με το «άντε στο διάολο Κογκρέσο»⁵.

Το supply-side και οι επιπτώσεις του είναι επικίνδυνα σημαντικό για να το αγνοεί ο κοινός πολίτης αυτού του κόσμου. Η ύπαρξη των διαφόρων Τσαουσέσκου δεν δικαιολογεί την τάση που υπάρχει να μη θέλει κανείς να δει την αλήθεια του supply-side.

Πάντως ήδη από το 1983 ο όρος supply-side μπήκε και στα λεξικά!⁶.

S and Ls

Στη μικρά αλλά ένδοξη Ελλάδα φύτεψε ο Κοσκωτάς, ο τραπεζικός. Ζημιά στη χώρα: γύρω στα 32 δις δραχμές ή περίπου 220 εκατ. δολάρια.

Στην Αμερική, τη χώρα της ευκαιρίας, φύτεψε ένα δάσος από Κοσκωτάδες. Ζημιά στη χώρα: πάνω από 500 δις δολάρια⁷. Δηλαδή δύο χιλιάδες τριακόσιοι Έλληνες Κοσκωτάδες (εις δολάρια) ή 14 φορές το ακαθάριστο προϊόν της Ελλάδας.

Οι Savings and Loan Associations, οι S and Ls, όπως λέγονται και γράφονται, (σε μετάφραση: «Εταιρείες Αποταμιεύσεως και Δανεισμού») είναι ένα είδος κτηματικών τραπεζών (ξεκίνησαν γύρω στα 1924) που επενδύουν χρήματα των πελατών τους κυρίως σε κτηματικά δάνεια και τους προσφέρουν κάποιο μέρισμα.

Ήλθε λοιπόν η βασιλεία του Ρήγκαν και, ω του θαύματος! πάνω από 330 (τριακόσιες τριάντα) S and Ls «βάρσαν κανόνι». Οι «τραπεζίτες» απλώς έβαλαν τα χρήματα των καταθετών στην τσέπη και μην τους είδατε. Ο Μπους τώρα ισχυρίζεται ότι μόνο το 50% ήταν κλέφτες· οι υπόλοιποι ήταν απλώς ανίκανοι.

Επειδή, όμως, ο αμερικανικός νόμος (πάντα πονόψυχος δια τους κατέχοντες) προβλέπει ότι το κράτος εγγυάται τις καταθέσεις στις S and Ls μέχρι ύψους 100.000 δολαρίων (δηλαδή 15 εκατ. δρχ.), πρέπει τώρα το κράτος να πληρώσει 500 δις δολάρια προς τους μάλλον εύπορους αυτούς καταθέτες.

Το κράτος, βέβαια, σημαίνει όλοι οι φορολογούμενοι (πένητες και πλούσιοι). Ακόμα το ποσό των 500 δις το αμφισβητούν πολλοί και το ανεβάζουν στα 3 τρις δολάρια. Ήδη μια έκθεση από το Stanford το ανεβάζει στο 1.4 τρις δολάρια⁸.

Ό,τι έχει μείνει από τις πτωχευμένες S and Ls (που είναι γύρω στα 16 δις δολάρια) έ-

χει αρχίσει να ξεπουλάει, κοψοχρονιά, η αμερικανική κυβέρνηση. Δηλαδή ξεπουλιόνταν περίπου 36.000 περιουσίες, από μονοκατοικίες μέχρι εμπορικά κέντρα. Τον κατάλογο με τις τιμές και την περιγραφή των ακινήτων μπορεί να τον προμηθευθεί κανείς, έναντι 100 δολαρίων από τον οργανισμό, που διαχειρίζεται αυτές τις περιουσίες, την Resolution Trust Corp. Πάντως εμείς (από καθαρά πατριωτικό καθήκον) δίνουμε στους Έλληνες αναγνώστες του ΑΝΤΙ τα τηλέφωνα από τα οποία συνεννοούμενοι θα μπορέσουν ν' αποκτήσουν ένα φτηνό σπίτι στην Αμερική. Τα τηλέφωνα είναι: (202) 416-6900 ή (800) 431-0600⁹. Εάν προλάβουν βέβαια, διότι ως ήταν αναμενόμενο, οι φίλοι του Μπους έχουν ήδη αρχίσει να παίρνουν τον αφρό των περιουσιών αυτών για ένα κομμάτι ψωμί. Δηλαδή το σκάνδαλο των S and Ls συνεχίζεται ως «σκάνδαλον εντός σκανδάλου».

Στο κόλπο των S and Ls βρέθηκαν και οι εξής «εξέχοντες» αμερικανοί:

- Ο γιος του Μπους ο Νηλ Μπους. Ήδη πέρα από την αφίσσα, που αναδημοσιεύουμε, έχει αρχίσει να γράφεται και στους τοίχους το σύνθημα: «Ο Νηλ Μπους στη φυλακή!»¹⁰. Όμως, ο μπαμπάς δεν θ' αφήσει το παιδί στο έλεος του όχλου. Ήδη, αντί να εγκρίνει το διορισμό «ειδικού ανακριτή» που θα ξεσκεπάζε την υπόθεση, κατάφερε, με τη βοήθεια των «αντιπάλων» του των Δημοκρατικών, να διορίσει «δικομματική» εξεταστική των πραγμάτων επιτροπή, για να κουκουλώσει την υπόθεση, «κατά το πρότυπο της δικομματικής» του κουκουλώματος της δολοφονίας του Κένεντυ.

- Ο πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, ο Jim Wright, ο οποίος εξαναγκάστηκε σε εξευτελιστική παραίτηση.

- Οι «πέντε του Keating», δηλαδή πέντε μέλη του Κογκρέσου, ανάμεσά τους και ο αστροναύτης Τζων Γκλεν, που είναι τώρα γεροστιαστής, οι οποίοι εβοήθησαν (από ευσπλαχνία φυσικά) έναν από τους «αστέρες» των S and Ls, κάποιο κύριο Keating, να «αξιοποιήσει» τα χρήματα των συμπολιτών του¹².

- Και άλλοι αξιοπρεπείς κύριοι.

Το όχι περίεργο είναι ότι ο αμερικανικός νόμος ούτε καν ακουμπούσε αυτούς τους κυρίους. Μόλις τώρα (το 1990), η πίεση από τα κάτω, ανάγκασε τον Μπους να ζητήσει ποινή ισοβίων, για τους μελλοντικούς Αμερικανούς Κοσκωτάδες¹³.

Όπως είναι επόμενο, η υπόθεση των S and Ls θεωρείται σήμερα από τον αμερικανικό λαό «ως το Νο 1 πρόβλημα της χώρας»¹⁴. Και ήδη ο αμερικανικός λαός οργανώνει την αντίστασή του κατά του Μπους και των φίλων του των S and Ls¹⁵.

Ο Sununu

Όπως όλοι οι επί της γης πρόεδροι έτσι και ο Αμερικανός πρόεδρος έχει κάποιον που είναι «το δεξί του χέρι». Συνήθως ο συνεργάτης αυτός είναι ο «προσωπάρχης»* του Λευκού Οίκου.

Ο Μπους επέλεξε σαν «δεξί του χέρι» τον

Είναι λίγο περίεργο στην Ελλάδα, έστω του μικρού Κοσκωτά, να είναι σχεδόν άγνωστη η τόσο εκρηκτική υπόθεση των S and Ls. John Sununu. Ο Sununu είναι πολιτικός μηχανικός, με ντοκτορά από το MIT, η καταγωγή του πατέρα του είναι από τον Λίβανο και υπήρξε 3 φορές κυβερνήτης της Πολιτείας του Νιού Χαμσάιρ. Επίσης ο Sununu είναι ο ακροδεξιός στη δεξιά κυβέρνηση του Μπους και είναι υπέρμαχος των πυρηνικών εργοστασίων.

Όμως, τα πράγματα με τον Sununu δεν είναι τόσο «πεζά», όσο δείχνουν τα παραπάνω. Ο Sununu κυριαρχεί στη λήψη των αποφάσεων της κυβερνήσεως Μπους¹⁶. Η δύναμη που είχε αποκτήσει ο συγκεκριμένος άνθρωπος, ο Sununu, έχει γίνει πολύ επικίνδυνη.

Νομίζουμε ότι ήδη ο Sununu έκανε το πρώτο του μεγάλο ανδραγάθημα: «διόρισε» σαν δικαστή στο Ανώτατο Δικαστήριο της Αμερικής έναν άνθρωπο δικής του επιλογής. Τον David Souter.

Το Ανώτατο Δικαστήριο της Αμερικής (ο Άρειος Πάγος) συγκροτείται από 9 δικαστές οι οποίοι είναι ισόβιοι και οι οποίοι ουσιαστικά διορίζονται από τον πρόεδρο, με έγκριση του Κογκρέσου. Όλοι οι πρόεδροι της Αμερικής πάσχιζαν και πασχίζουν να διορίσουν δικαστές στο Ανώτατο Δικαστήριο κατ' εικόνα και ομοίωσή τους. Το γιατί, είναι προφανές. Οι αποφάσεις του δικαστηρίου είναι στην ουσία πολιτικές αποφάσεις, που επηρεάζουν όχι μόνο τη ζωή των Αμερικανών, αλλά και την παγκόσμια κοινότητα. Όπως π.χ. αυτή για τον Daniel Ellsberg και τα απόρρητα έγγραφα του Πενταγώνου, που έπαιξε σημαντικό ρόλο για το σταμάτημα του πολέμου στο Βιετνάμ.

Οι αποφάσεις του δικαστηρίου μεταλαμβάνουν (σαν νομικές κατευθύνσεις) από την Αμερική στα διάφορα έθνη της γης από τους νεαρούς βλαστούς των Άγγλων, Γάλ-

- Για σφαιρική πληροφόρηση
- Για αδέσμευτο διάλογο

Σύγχρονη Εκπαίδευση

- Το περιοδικό για την εκπαίδευση
- Για μια νέα αντίληψη των εκπαιδευτικών μας πραγμάτων
- Για την άρθρωση ενός «άλλου» εκπαιδευτικού λόγου

ΣΤΑ ΤΕΥΧΗ 53, 54 αφιέρωμα:
Λειτουργικός Αναλφαβητισμός και Σχολική Αποτυχία

Περιοδικό ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Τ.Θ. 250 85 – 100 26 ΑΘΗΝΑ
Τηλ. : 88.23.762 – 82.24.635

λων, Γερμανών, Ελλήνων, κτλ. που πηγαίνουνόρχονται στα Harvard, στα Yale, κτλ.

Έτσι, ο πολιτικός προσανατολισμός του δικαστηρίου, συντηρητικός ή προοδευτικός, έχει τεράστια σημασία. Ο Ρήγκαν στάθηκε «τυχερός», έβαλε τρεις ομοίους του σε θέσεις που χήρεψαν κατά τη θητεία του. Παρ' όλο που δεν κατάφερε να περάσει κάποιον Borke, που ήταν καταφανής ακροδεξιός, μια και τον έκοψε το Κογκρέσο κατά τη διαδικασία της έγκρισης. Το δικαστήριο που έβγαλε την απόφαση για τον Ellsberg, ίσως ήταν από τα πιο προοδευτικά στην ιστορία της Αμερικής.

Όταν, λοιπόν, πριν λίγο καιρό (καλοκαίρι του '90) χήρεψε ακόμη μια θέση στο δικαστήριο, με αποχώρηση λόγω γήρατος ενός προοδευτικού δικαστή, ο Μπους πρότεινε και το Κογκρέσο ενέκρινε, το διορισμό κάποιου Souter, τον οποίο ουσιαστικά επέλεξε ο Sununu. Διότι ο Souter ήταν «δικός» του άνθρωπος, μια και ήταν στην αρχή Γενικός Εισαγγελέας και κατόπιν δικαστής στο Ανώτατο Δικαστήριο του Νιου Χαμσάιρ, όπου Κυβερνήτης ήταν ο Sununu.

Έτσι, το σημερινό Ανώτατο Δικαστήριο της Αμερικής στην πλειοψηφία του, έχει συντηρητικούς δικαστές. Δηλαδή, το τι θα «φορεθεί» νομικά στον κόσμο, τις επόμενες δεκαετίες, ουσιαστικά το αποφάσισε... ο Sununu, άνδρας ακροδεξιός.

Ο Sununu επεμβαίνει στα πάντα, ακόμα και εάν δεν έχει ιδέα για το περί ου ο λόγος πρόβλημα. Εκεί δε που έχει λόγο σαν μηχανικός, γίνεται ο χαμός. Έτσι, από τα παρασκήνια, «αποφασίζει» σαν μηχανικός ποια θα είναι η στάση της Αμερικής στο πρόβλημα του θερμοκηπίου, άρα και ποια θα είναι η παγκόσμια αντιμετώπιση του φαινομένου. Και η θέση του Sununu είναι: να μην στενοχωρήσουμε τ' αφεντικά της General Motors., κτλ.

Οι επεμβάσεις του Sununu στην Υπηρεσία Προστασίας του Περιβάλλοντος, της αμερικάνικης κυβέρνησης, είναι κοινό μυστικό. Το πόσο καθαρός θα είναι ο αέρας στις πόλεις της Αμερικής, τα επόμενα χρόνια, θα προσπαθήσει να το αποφασίσει ο Sununu. Προφανώς η αλα-Sunu «τεχνολογία», που θα επικρατήσει, θα μεταφερθεί και στα «δορυφόρα» κράτη των ΗΠΑ.

Το πόσο βάρβαρα εξοργιστική είναι η συμπεριφορά του Sununu στο να επεμβαίνει στα πάντα, φαίνεται και από το ότι πρόσφατα (Οκτώβριος, '90) αναγκάστηκε να παραιτηθεί η κυρία Dole, υπουργός Εργασίας του Bush και σύζυγος του Robert Dole, ηγέτη των Ρεπουμπλικάνων (και πιθανού διαδόχου του Μπους στην προεδρία των ΗΠΑ).

Τέλος, ο Sununu «θα είναι εκεί», όταν παρθεί η απόφαση για πόλεμο ή «μη πόλεμο» με το Ιράκ.

Πρόβλεψη: Το πιθανότερο είναι ότι ο Sununu, με το περίεργο μη αγγλοσαξωνικό όνομα και την «εξ ανακλάσεως» (από Μπους μεριά) δεσποτική συμπεριφορά, δεν θα κρατήσει πολύ. Θα φροντίσουν γι' αυτό οι αγγλοσάξωνες συνάδελφοί του. Μπορεί

το ντοκτορά από το MIT να έχει πέραση στην Αμερική, αλλά υπάρχουν και... όρια!*

* Στο «ΒΗΜΑ της Κυριακής», της 4.11.90 υπήρχε ένα άρθρο με τίτλο: «Ο πρόεδρος (Μπους) έχει κακούς συμβούλους». Το άρθρο ήταν κατά λέξη αναδημοσίευση τμήματος ενός άρθρου από τους «Τάιμς» της Νέας Υόρκης, στο οποίο αναφέρεται και ο Sununu σαν άνθρωπος από τον οποίο «εξαρτάται υπερβολικά» ο Μπους.

Νίκος Ράπτης
(Οκτώβριος 1990)

1. THUROS, L.C., IHT (International Herald Tribune), 10.10.90, σελ. 10.
2. IHT, 28.9.90, σελ. 6.
3. IHT, 12.10.90, σελ. 4.
4. TIME, 15.10.90, σελ. 26.
5. IHT, 17.10.90, σελ. 8.
6. NINTH MERRIAM WEBSTER, 1983, σελ. 1186.
7. TIME, 13.8.90, σελ. 36.
8. TIME 13.8.90, σελ. 36 και GUARDIAN, 15.8.90.
9. IHT, 18.5.90, σελ. 3.
10. VILLAGE VOICE, No 31 '90, σελ. 22.
11. GUARDIAN, 15.8.90, σελ. 7.
12. IHT, 25.10.90, σελ. 3.
13. TIME, 13.8.90, σελ. 37.
14. TIME, 13.8.90, σελ. 36.
15. GUARDIAN, εγκύκλιο γράμ. προς αναγνώστες.
16. IHT, 11.1.90, σελ. 4.

ΠΟΛΩΝΙΑ:

Ο υποψήφιος που ήρθε από το «πουθενά»

40%, 23%, 18%. *Λεχ Βαλέσα, Στανισλάς Τιμίνσκι, Ταντέους Μαζοβιέτσκι.* Άχαρα, άδικα κι εντυπωσιακά τα αποτελέσματα του πρώτου γύρου των πρώτων ελεύθερων προεδρικών εκλογών στην Πολωνία. Ο *Ταντέους Μαζοβιέτσκι* καταποντίστηκε. Στο δεύτερο γύρο, στις 9 Δεκεμβρίου, ο *Λεχ Βαλέσα* θα έχει αντίπαλό του τον *Στανισλάς Τιμίνσκι*, τον άνθρωπο που ήρθε από το «πουθενά». Οι Πολωνοί έκαναν, ήδη, από τον πρώτο γύρο μια μεγάλη επιλογή. Η αποτυχία του *Ταντέους Μαζοβιέτσκι* σημαίνει, ασφαλώς, πολλά. Σημαίνει όμως, ιδίως, ότι οι εκλογείς... αποδοκίμασαν τη μη λαϊκιστική - εθνικιστική πτέρυγα της Αλληλεγγύης. Οι Πολωνοί φαίνεται ότι, δεδομένης της τεράστιας οικονομικής κρίσης, αναζητούν σωτήρες και θαυματοποιούς.

Στις 9 Δεκεμβρίου ο *Λεχ Βαλέσα*, ο Πρόεδρος της Αλληλεγγύης, θα είναι Πρόεδρος της Πολωνίας. Γι' αυτό κανείς δεν αμφιβάλλει. Και οι Πολωνοί, από την ημέρα αυτή, θα περιμένουν να τους βγάλει ο Βαλέσα γρήγορα από τη μιζέρια, όπως τους το υποσχέθηκε στις προεκλογικές ομιλίες του.

Η επικράτηση του «αγαπημένου ηλεκτρολόγου» στον πρώτο γύρο, ήταν α-

ναμενόμενη. Όλα όμως έδειχναν ότι στο δεύτερο γύρο αντίπαλός του θα ήταν ο παλιός σύμβουλός του, ο πρωθυπουργός *Ταντέους Μαζοβιέτσκι*. Όλα έδειχναν ότι ο αδελφοκτόνος σπαραγμός της Αλληλεγγύης θα έφθανε ως την ακραία συνέπειά του και ότι, επιτέλους, οι Πολωνοί θα είχαν να επιλέξουν ανάμεσα σε δυο προγράμματα.

Οι εξελίξεις όμως είναι πολύ διαφορετικές. Μια εβδομάδα, μόλις, πριν ανοίξουν οι κάλπες εισέβαλλε αιφνιδίως στο κέντρο της εκλογικής αναμέτρησης ένας υποψήφιος, μέχρι χθες, παντελώς άγνωστος στους Πολωνούς: ο *Στανισλάς Τιμίνσκι*.

Ο *Στανισλάς Τιμίνσκι*, Πολωνο-Καναδο-Περουβιανός, επιτυχημένος επιχειρηματίας, 42 ετών, με παρουσιαστικό μεσαιού στελέχους, φαίνεται ότι ενσαρκώνει το «αμερικανικό όνειρο» αλλά πολωνικά. Το παρελθόν του είναι αρκετά μυστηριώδες. Έφυγε από την Πολωνία το 1969 και αναζήτησε την τύχη του στον Καναδά. Πολύ γρήγορα ο νεαρός Πολωνός μετανάστης έγινε δυναμικός επιχειρηματίας ηλεκτρονικών ειδών, και σύζυγος μιας πάμπλουτης Σουηδής. Αργότερα εγκαταστάθηκε στο Περού όπου ασχολήθηκε με καλλιέργειες...φράουλας, και έκανε ένα δεύτερο γάμο με μια, επίσης πάμπλουτη Περουβιανή, την νυν σύζυγό του. Κατά διαστήματα ερχόταν στην Πολωνία, κατά κανόνα, μέσω Λιβύης. Δημοσιεύματα του πολωνικού Τύπου αναφέρουν ότι ο «Καναδός» υποψήφιος ήταν άνθρωπος της πολιτικής αστυνομίας του παλαιού «σοσιαλιστικού» καθεστώτος, ότι έχει εμπλακεί στο εμπόριο ναρκωτικών και ότι, επιπλέον, η ψυχική του υγεία είναι πολύ «ευθραυστη».

Ακόμη κι αν όλα αυτά είναι υπερβολικά, γεγονός είναι ότι ο *Στανισλάς Τιμίνσκι* δεν είχε την παραμικρή συνάφεια με όσα έζησαν ή υπέστησαν οι Πολωνοί τις δυο τελευταίες δεκαετίες. Όταν ενέσκηψε στη Βαρσοβία τον Οκτώβριο, για να θέσει υποψηφιότητα στις προεδρικές εκλογές, όλοι τον θεωρούσαν «γραφική περίπτωση».

Μόλις έγινε γνωστό ότι ο *Στανισλάς Τιμίνσκι* υπερσκέλιζε τον *Ταντέους Μαζοβιέτσκι*, ο ιστορικός και εκ των ηγετών της Αλληλεγγύης, καθηγητής *Μπρόνισλαβ Γκέρεμεκ* δήλωνε λακωνικότητα: «*Η πολωνική δημοκρατία βρίσκεται πάντα στο ξεκίνημά της. Παραμένει ασταθής και αδύναμη. Αναλογιζόμαστε το μέλλον της Πολωνίας με αρκετή ανησυχία*».

Τέτα Παπαδοπούλου

ΣΤΟΥ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

ξέρουμε από βιβλία,
και ξέχωρα απ' αυτό, οι τιμές
και το περιβάλλον,

είμαστε περήφανοι
που το λέμε,
είναι ανεπανάληπτα

ΣΤΟΥ

ΚΟΒΟΣΤΗ

Ζωοδόχου Πηγής 21, τηλ. 36.15.433

Φ. Ντοστογιέφσκι:
Έγκλημα και Τιμωρία

Ι. Στόουν:
Ναύτης καβαλάρης (Η ζωή του Τζακ Λόντον)

Ντ. Λώρενς:
Ο εραστής της Λαίδης Τσάτερλυ

Και αυτές τις μέρες κυκλοφορούν:

Τα εικοσιπέντε ερωτικά Σονέτα του Φρ. Πετράρχη, σε πολυτελή έκδοση.

ΕΠΙ
σημαί
νουμε

Ένας, δύο, τρεις, πολλοί πειρασμοί...

Αχός βαρύς ακούγεται από τη Φλώρινα. Ο μητροπολίτης Αυγουστίνος Καντιώτης απειλεί να χτυπήσει τις καμπάνες και με τις ορδές από θεούσες που υποκινεί, να ασκήσει προληπτικά λογοκρισία κατά του Αγγελόπουλου και της νέας ταινίας του, που δεν έχει αρχίσει ακόμη να γυρίζεται.

Μια ακόμη περίπτωση «Τελευταίου πειρασμού»; Και τώρα, όπως και τότε, το χριστεπώνυμον πλήρωμα, δια της βίας, θα καταφέρει να φιμωθεί ένας λόγος που δεν εναρμονίζεται πειθήνια στα ελληνοχριστιανικά δόγματα;

Παρ' όλα αυτά, το ζήτημα των εθνικιστικών και ηθικιστικών εξάρσεων των παπάδων είναι και παραμένει σοβαρό και ξεπερνάει τα όρια του συγκεκριμένου συμβάντος. Διότι, η εκκλησία, με τις δυνατότητες που της παρέχει το Σύνταγμα, είναι προσκολλημένη στο κράτος, συμμετέχει στα παιχνίδια της εξουσίας και της πολιτικής, επηρεάζει τις κατευθύνσεις της παιδείας και της κοινωνίας ευρύτερα, καθορίζει βασικές πτυχές της ζωής μας. Το γεγονός του μη διαχωρισμού εκκλησίας από το κράτος ούτε με το Σύνταγμα του '85, νομιμοποίησε για μια ακόμη φορά αυτή την εξωφρενική πρόσβαση της εκκλησίας στον κοινωνικό μας βίο, έπιβεβαίωσε για μια ακόμη φορά ότι βούληση του κράτους είναι ο μισαλλόδοξος ελληνοχριστιανικός πολιτισμός.

Γι' αυτό, δεν μπορούμε να καταχωρίσουμε τους λεονταρισμούς των Καντιώτηδων στη γραφικότητα και στο φολκλορισμό —μομφή που του απέδωσε ο Θόδωρος Αγγελόπουλος. Οι συντηρητικοί θύλακες της εκκλησίας, κρατούν ανοιχτά τα ιδεολογικά τους μέτωπα. Μέτωπα, έτοιμα να επιβάλλουν τον εθνικιστικό, συντηρητικό σκοταδισμό τους ακόμη και με τραμπουκισμούς, όπως έγινε στην περίπτωση του «Τελευταίου πειρασμού», όπως γίνεται και τώρα στην περίπτωση της ταινίας του Αγγελόπουλου. Οι ευαίσθητοι κύκλοι της διανόησης αρνούνται να δουν κατάματα αυτά τα μέτωπα και περιορίζονται σε μια αντιπαράθεση αφ' υψηλού με τον αναχρονισμό τους, που εκπροσωπεί ο επίσκοπος Φλωρίνης.

Αλλά, αν εφησυχάζουν έτσι οι πλέον ευαίσθητοι δέκτες των μηνυμάτων που αποστέλλονται στην κοινωνία μας, τότε γιατί να μην ξημερώσει μια μέρα που θα χτυπούν συνέχεια οι καμπάνες. Όχι μόνο στη Φλώρινα. Στην επικράτεια ολόκληρη.

Υ.Γ. Υπερβολικές, πάντως, είναι και οι αντιδράσεις του σκηνοθέτη, αλλά και του Τύπου. Στις αντιδράσεις αυτές, βεβαίως, όποιος ξέρει καλά τα πράγματα, δεν μπορεί να μη διακρίνει μια επιθυμία συντήρησης του θέματος στην επικαιρότητα για λόγους διαφημιστικούς. Πριν ακόμη γυριστεί μια ταινία, τα περί αυτήν έχουν κάνει μέσω των ειδησεογραφικών πρακτορείων το γύρο του κόσμου. Η συντήρηση της όξυνσης σημαίνει διατήρηση του θορύβου.

αρχαιο
λογία

Περί κοινού ή καλλιτεχνικού γύψου

Για γύψους έχουμε, μεγάλη η δόξα του Γιαραμπή, ακούσει πολλά τα τελευταία είκοσι χρόνια. Και μην τολμήσει να πει κανείς πως ήταν από καθαρή σύμπτωση. Γύψο είχε υποσχεθεί στην ελληνική κοινωνία ο τότε σωτήρας μας, ώσπου να ωριμάσουν τα πράγματα. Ήταν η περίπτωση του κοινού γύψου, του χειρουργείου, που σε ακινητοποιεί και σε «διατηρεί» αναλλοίωτο. Αλλά στράβωσαν τα πράγματα και δεν προλάβανε να φορέσουμε το νάρθηκα. Ποιος ξέρει πού θα είχαμε φτάσει όμως, αν τότε πραγματοποιόταν το όνειρό του —σε τι ύψη. Ζαλίζομαι μόνο που το σκέφτομαι.

Και καλά τότε, πέρασε η υπόρα. Μπήκαμε κατόπιν σε «νέα» περίοδο της ιστορίας μας. Οπότε φυσικό ήταν να ξεχαστούν οι γύψοι, εκτός από λίγους νοσταλγούς, που έψαχναν στις μάντρες οικοδομικών υλικών. Και να, πάλι μας παρουσιάστηκε μια νέα ευκαιρία, ίσως πιο ενδιαφέρουσα από κοινωνική και πολιτική σκοπιά: το γύψωμα του Παρθενώνα.

Γιατί εδώ μιλάμε για το κατεξοχήν σύμβολο του ελληνισμού, άρα για κάτι που ταυτίζεται με την ελληνική κοινωνία. Τα «πάθη» της ελληνικής κοινωνίας, με λίγη φαντασία, σχετίζονται με τα «πάθη» του υπέρτατου μνημείου. Η σύγχρονη «γυψοποίηση» του μνημείου από την ατμοσφαιρική ρύπανση δεν θα μπορούσε άραγε να συγκριθεί με την τόσο σχολαστικά τεκμηριωμένη συνολική «κρίση» που μας δέρνει; Μήπως τα αδιέξοδα «μας» δε μεταφράζονται άμεσα σε αδιέξοδα του εθνικού μας συμβόλου; Οπότε, όσο διαπιστώνουμε πως η καταστροφή του μνημείου είναι μη αναστρέψιμη διαδικασία και ψάχνουμε για μια σύγχρονη «Κιβωτό», όπου θα αποτεθούν τα γλυπτά του, πάλι δεν μιλάμε, υποσυνείδητα ίσως αλλά σκόπιμα, για την ανάγκη επιβίωσης μιας Ελλάδας που διαλύεται «ως κόνις» στο πρώτο φύσημα του αέρα;

Οπότε, γιατί να παραξενεύονται μερικοί άραγε, που το ΚΑΣ, το ένδοξο ΚΑΣ στην πιο σουρεαλιστική του σύνθεση, «αποφάσισε συμβιβαστικά» να παίξει με τους γύψους, εκεί στην ανατολική πλευρά του Παρθενώνα, στήνοντας πρόχειρα ικριώματα «για να δούμε» τι επιτέλους προτείνει εκείνος ο κακός Μανώλης Κορρές και η παρέα του. Γιατί, πώς να το πω, δεν βλέπω κανένα λόγο για την «παρέμβαση» που έκανε ο υπουργός ΥΠΠΟ, που αμφισβήτησε το αποτέλεσμα της αμφίροπης «ψηφοφορίας». Γιατί να βάλει χέρι στις αποφάσεις ενός τόσο σεβάσμιου φορέα; Τι θα πει ότι θα «σκεφθεί πώς θα προχωρήσει η υπόθεση»;

Αφού το πράγμα είναι φως φανάρι: οι «ειδικοί» απεφάνθησαν πως χρειάζεται γύψο η υπόθεση. Και μπόλικο γύψο, όχι τσιγκουνιές. Όστε να στηθεί μια μακέτα σε φυσική κλίμακα πάνω στην Ακρόπολη, με τις συμπληρώσεις στις επιμαχες κολόνες και το επιστήλιο, για να ξέρουμε ακριβώς τι θα προκύψει ύστερα από τις τόσο «τολμηρές» αναστηλώσεις που προτάθηκαν. (Όπως θα στηθεί πρόχειρα ο τελικός όγκος της προσθήκης στο Μουσείο Μπενάκη, για να «δουν» και εκεί αν «ενοχλεί» ή όχι).

Το ζήτημα είναι «καλλιτεχνικό» μας λένε εκείνοι που ξέρουν, που είναι οι ίδιοι που τόσο κόπτονται για το δημόσιο καλό, για την προκοπή του τόπου. Που έχουν αυτοαναγορευθεί «φύλακες» της πόλης (καπνέμε Πλάτωνα, που να ήξερες τι εφαρμογές είχαν οι ιδέες σου!). Που μόνο εκείνοι ξέρουν τι θα πει σεβασμός της ιερότητας των μνημείων, τι θα πει αισθητική τελείωση, τι θα πει «κληρονομιά στις επόμενες γενιές» κτλ.

Με μόνη διαφορά, πως αγνοούν την ιστορία των αναστηλώσεων του μνημείου, που υποτίθεται τόσο παθιάζονται να διατηρήσουν. Τις λυσσασμένες π.χ. επιθέσεις που είχε δεχτεί άλλοτε ο δυστυχής Μπαλάνος, που «τόλμησε» να αναστηλώσει τη βορεινή πλευρά του Παρθενώνα, καταστρέφοντας τα ιερά και τα όσια —δηλαδή, για να μεταφράσουμε, καταστρατηγώντας τις επιταγές της παντοδύναμης συντήρησης που μαστίζει κάθε εκδήλωση αυτού του τόπου...

Με εκείνη την ευκαιρία, είχε ειπωθεί και το αμίμητο από τον Καμπούρογλου, πως μόνο όποιος θεωρεί τον εαυτό του άξιο να χτίσει έναν Παρθενώνα έχει το δικαίωμα να βάλει χέρι επάνω του. Και αυτή ήταν βέβαια η γνώμη ενός τουρκολόγου, που δεν θα της έδινες και πολλή σημασία. Έλα όμως που τη θυμή-

θηκαν πρόσφατα, ως «επιχείρημα»!

Να λοιπόν που βρισκόμαστε, να επιστρατεύεται, ό,τι πιο σκοταδιστικό και λαϊκιστικό για να καλυφθεί η γύμνια ορισμένων. Γιατί τα θέλουν όλα στα μέτρα τους, κατ' εικόνα και ομοίωση. Βιάζονται να δεχτούν μια «γύψινη» κοινωνία, οπότε όσο «γύψινη» είναι αυτή τόσο «γύψινο» θα πρέπει να γίνει και το μνημείο που την εκφράζει.

Δεν μας αξίζει κάτι καλύτερο; Δεν υπάρχουν άλλα υλικά για να χτίσει κανένας; Ή έχει πράγματι προχωρήσει τόσο πολύ η κοινωνική γυψοποίηση, όσο πασχίζουν να μας πείσουν οι οπαδοί της «μην-αγγίζετε» προστασίας του Παρθενώνα; Δεν είμαστε λοιπόν σε θέση να αξιοποιήσουμε κανένα από τα εφόδια που έχουμε στα χέρια μας; Μόνο να νοσταλγούμε περασμένα μεγαλεία ξεχασμένοι κάπου στο περιθώριο της ιστορίας;

Δημήτρης Φιλιππίδης

Ο Ευφρόνιος στο Λούβρο

Στο Λούβρο, στους καινούργιους απαστράπτοντες εκθεσιακούς χώρους που βρίσκονται κάτω από την γυάλινη πυραμίδα, μια ελληνική έκθεση δέχεται πλήθος επισκέπτες: κρατήρες κάλυκες, ψυκτήρες αμφορείς πελικές, εικονογραφημένα από τον Ευφρόνιο. Για πρώτη φορά παρουσιάζεται συγκεντρωμένο το έργο ενός αγγειογράφου της αρχαιότητας σαν μια σημερινή αναδρομική μονογραφία. Ο Ευφρόνιος, που γεννήθηκε περίπου το 535 π.Χ. και που, χάρη στην μακροζωία του, είχε μια καριέρα σχεδόν πενήντα ετών, μας είναι γνωστός από το 1835. Ανήκει σε μια ομάδα ζωγράφων ερυθρών αγγείων, τους "Pionniers", οι οποίοι ανήγαγαν την διακόσμηση των βάζων σε μεγάλη τέχνη.

Είναι αξιοθαύμαστο να ανακαλύπτεις μέσα από τις χιλιοτηρίδες την προσωπικότητα ενός καλλιτέχνη, να την προσδιορίσεις, να της αποδώσεις τις ιδιότητες και τα χαρακτηριστικά ενός στυλ, να θαυμάσεις την μοναδικότητά της.

Αλλά ας μη νομίσουμε πως πρόκειται για άγνωστους καλλιτέχνες. Όλοι τους είναι αναγνωρισμένοι και ταξινομημένοι από τον περίφημο Άγγλο κεραμολόγο, τον John Davidson Beazley (1885-1970), που πρώτος τους μελέτησε και τους ξεχώρισε και που ακόμη και τα λάθη του ήταν γόνιμα για την πρόοδο της κεραμολογίας. Ο Beazley θα ήταν ευτυχής αν έβλεπε την έκθεση του Ευφρόνιου σκηνοθετη-

μένη από την αρχιτέκτονα Αουλέντι, γνωστή για το έργο της (Μουσείο του Ορσέ, Παλάτσο Γκράσι, Μπωμπούρ) —και που αναδεικνύει το ταλέντο του Ευφρόνιου, έξοχου και τολμηρού σχεδιαστή, σκηνοθέτη και χρονοκογράφου της αθηναϊκής κοινωνίας των κλασικών χρόνων. Συμπόσια, παλαιστρες, διονυσιακοί χοροί, καβαλάρηδες αλλά και μυθικές σκηνές όπως η «πάλη του Ηρακλή με τον Αντέα», «ο θάνατος του Σαρπηδόνα». Πρόκειται για ένα έργο μεγάλης πνοής, όπου η σύνθεση, η ευρηματικότητα και η συγκίνηση μας εντυπωσιάζουν βαθειά.

Συναντήσαμε τον Alain Pasquier, πρωτεργάτη της έκθεσης και διευθυντή του τμήματος των ελληνικών και ρωμαϊκών αρχαιοτήτων του Λούβρου, ο οποίος απάντησε σε μερικές ερωτήσεις μας:

«Πάντοτε επιθυμούσα να οργανώσω μια έκθεση κεραμικής. Στο Λούβρο βρίσκει κανείς την πιο μεγάλη συλλογή του είδους στον κόσμο, και μερικά πολύ σημαντικά έργα του Ευφρόνιου. Είναι φυσικό άλλωστε η πρώτη αυτή έκθεση να έχει σαν αντικείμενό της τον Ευφρόνιο: είναι ο καλύτερος.

Πριν από μερικά χρόνια το Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης οργάνωσε έκθεση του ζωγράφου του Άμαση.

Πρόκειται για ζωγράφο μελανόμορφων αγγείων, ο καλλιτέχνης χάραξε το βάζο και οι μορφές του κομψές μεν είχαν κάποια δυσκαμψία¹. Στο Παρίσι πάντως είναι η πρώτη φορά που γίνεται μια τέτοια έκθεση με σκοπό να αποδείξει πως η κεραμική κάθε άλλο παρά μια σκονισμένη και ανιαρή τέχνη είναι, αλλά απεναντίας ζωντανή και ενδιαφέρουσα.

Ο Ευφρόνιος αντλεί τα θέματά του από ένα καθιερωμένο ρεπερτόριο, αλλά αμέσως διακρίνεται για την πρωτοτυπία και την ποιότητα της τέχνης του: λανσάρει εικόνες, ανοίγει καινούργιους δρόμους. Το καθένα από τα βάζα του είναι ένα γεγονός που ασκεί μια μεγάλη επίδραση στην μετέπειτα εικονογραφία. Την εποχή εκείνη κεραμίστες και σχεδιαστές θεωρούντο «Βάνουσοι», δηλαδή απλοί τεχνίτες που φτιάχναν πιατάκια. Κανένα γραπτό μνημείο δεν τους αναφέρει. Οι πραγματικοί καλλιτέχνες ήταν οι γλύπτες, οι αρχιτέκτονες και μετά τους Μηδικούς πολέμους οι ζω-

γράφοι φρέσκων: Απελλής Ζεύξης, Παράσσιος κτλ. Ωστόσο τα κεραμικά εκτιμούντο και από τότε οι αρχαίοι τα συντηρούσαν και τα επισκεύαζαν.

Η τέχνη της κεραμικής γνώρισε την εποχή του Ευφρόνιου μεγάλη ακμή και ποιότητα. Ο Ευφρόνιος ξαναφέρει μόδα τον κάλυκα που στο τέλος του δού αιώνα είχε κάπως παρακμάσει και χάρη στην διακόσμησή του, του ξαναδίνει μια καινούρια αίγλη. Μετά τους Μηδικούς πολέμους η Αθήνα παράγει και εξαγεί όλο και περισσότερα κεραμικά, η ποιότητα όμως πέφτει. Υπάρχουν βέβαια μερικοί μεγάλοι ζωγράφοι, όπως ο Ζωγράφος του Κλεοφράδους, ή ο Ζωγράφος του Βερολίνου, αλλά η μεγάλη εποχή της αγγειογραφίας έχει τελειώσει.

Ο Ευφρόνιος είναι κλασικός. Δεν είναι ένας απλός διακοσμητής. Στις συνθέσεις του συναγωνίζεται την αρχαία τραγωδία. Η σκηνοθεσία, το ξετύλιγμα των εικόνων, ο πλούσιος απόηχος της εποχής, ξεπερνά κατά πολύ αυτό που περιμένει κανείς να βρει στην επιφάνεια των αντικειμένων της καθημερινής ζωής. Ο ίδιος άλλωστε ήταν σίγουρος για το ταλέντο του. Σε ένα από τα βάζα του χάραξε: «Ο Ευφρόνιος ζωγράφισε αυτά τα ωραία πράγματα». Σε κάποιο άλλο βάζο ένας φίλος του χάραξε για να τον προκαλέσει: «Ποτέ δεν θα τα κατάφερνε τόσο καλά ο Ευφρόνιος». Η γλώσσα αυτή των βάζων μας αποκαλύπτει πόσο το πνεύμα του συναγωνισμού κινητοποιούσε εκείνη την εποχή τους καλλιτέχνες.

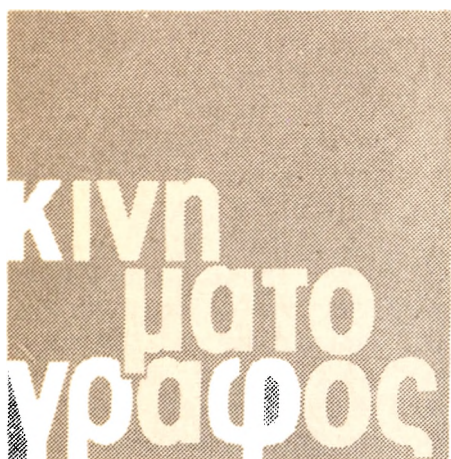
Το Λούβρο θα μπορούσε να οργανώσει τουλάχιστον άλλες 10 παρόμοιες μονογραφίες. Με το περιεχόμενο των ελληνικών μουσείων δεν θα ήταν δυνατόν κάτι τέτοιο, γιατί τα ωραιότερα βάζα της αρχαιότητας βρίσκονται εκτός Ελλάδας. Οι ίδιοι οι αρχαίοι έλληνες το θέλησαν: εξήγαγαν όλη σχεδόν την παραγωγή τους στο εξωτερικό. Καταπληκτική είναι η μοίρα των συντριμμάτων αγγείων. Ειδικοί κεραμολόγοι πηγαίνουν από το ένα μουσείο στο άλλο και συναρμολογούν αυτά τα συντρίμματα, έτσι ώστε να αναστηλώσουν βάζα ολόκληρα. Στην έκθεση υπάρχουν τέτοια δείγματα πάνω στα οποία ανακαλύπτουμε το στυλ του Ευφρόνιου. Στο τέλος της ζωής του ο Ευφρόνιος γίνεται αγγειοπλάστης. Στην Ακρόπολη βρέθηκε αφιέρωμα με την επιγραφή «Ευφρόνιος κεραμεύς», πράγμα που βεβαιώνει την μεγάλη του κοινωνική άνοδο.

Μετά την έκθεση «Ο έρωσ στην ελληνική τέχνη» που οργανώθηκε από την Ελλάδα πέρσυ και είχε μεγάλη επιτυχία στο

Ευφρόνιος: «Γυναικείο συμπόσιο». Λένινγκραντ, Εθνικό Μουσείο Ερμιτάζ.

1. Ο Ευφρόνιος είναι ζωγράφος ερυθρών αγγείων. Για πρώτη φορά μεταχειρίστηκε ένα πινέλο για να καταγράψει τις λεπτομέρειες της σιλουέτας. Δεν ξέρουμε τίποτε γι' αυτό το πρώτο πινέλο, κανείς δεν το περιέγραψε. Ωστόσο, σε αυτό οφείλεται η γέννηση της ζωγραφικής. Στον Ευφρόνιο υπάρχουν δυο ειδών γραμμές, μια σκληρή, ιεραρχημένη, που εγγράφει ανάγλυφα το περίγραμμα και μια εσωτερική πιο ελαφριά, όπου το χρώμα είναι διαλυμένο με βερνίκι και δημιουργεί ένα είδος λαβής που δίνει την εντύπωση ανάγλυφης απόδοσης των μυών.

**Κινηματογράφος
στη Νέα Υόρκη**

NEA YOPKH. Νοέμβριος Το «μεγάλο μήλο» είναι στις φθινοπωρινές ομορφιές του. Κάθε γωνιά του κρύβει την αναπάντεχη έκπληξη. Να 'ναι αυτό το μυστικό της Νέας Υόρκης, που την κάνει να αστράφτει και να προκαλεί τους θαυμαστές της;

Καθώς στεκόμαστε στην ε-
σωτερική είσοδο του Μπηκμαν
Θηατρε, όπου η Μέρυλ Στρηπ
και η Σίρλεϋ Μακ Λέην είχαν
την τιμητική τους με την εξαιρε-
τη ταινία του Μάικ Νικολς *Καρτ*
ποστάλ από την άκρη του γκρε-
μου, ένα κεφάλι ξεπροβάλλει
σούπερ σταρ των Αμερικανών,
Τομ Κρουζ. Φοράει ένα απλό
μπλουζάκι, ξεβαμμένο τζην και
εο πρόσωπό του ακτινοβολεί α-
πό εκείνη την περιεργή λάμψη
των ανθρώπων που είναι ψηλά
και νιώθουν σίγουροι για τον ε-
αυτό τους.

Ο Κρουζ είναι η έκπληξη του ταξιδιού μας, αφού πολύ γρήγορα θα βρεθούμε κοντά, θα του μιλήσουμε για τις επιτυχίες του στη χώρα μας και θα του μεταφέρουμε μια γνώμη και μια θερμή κριτική από τους Έλληνες κριτικούς, που συχνά του έχουν δείξει την αγάπη τους.

Έτσι, στην έκπληξη του
φίλμ, έρχεται να προστεθεί και
η παρουσία του Κρουζ, που δει-

**Καρτ ποστάλ από την άκρη του
γκρεμού. Η αφίσα της νέας ταινίας
του Μάικ Νίκολς**

χνει να απολαμβάνει το αριστούργημα του Νίκολς. Η προεμίρα των Στρηπ-Μακ Λέην είχε όλη τη νεοϋορκέζικη λάμψη των περιστάσεων. Βραδινά φορέματα στα πεζοδρόμια, καλλιτεχνικές φυσιογνωμίες και μια «ουρά», που όμοιά της δεν έχουμε δει, ένα τεράστιο ανθρωπινό φίδι, που κάλυπτε όλο το τετράγωνο και χανότανε από τα μάτια μας, ανάμεσα στον 640 και 650 δρόμο.

Η ίδια η ταινία χαιρετίσθηκε από το *Τάιμ* με ύμνους, ενώ οι περιφημοί *Νιου Γιόρκ Τάιμς*, που ανεβάζουν και κατεβάζουν ειδώλα και παραστάσεις, έγραψαν πως «το *φίλμ* είναι ένα ποδηλάτο, καμωμένο από τα υλικά μιας *Ρολς Ρόις*». Και οι φίλοι μας οι Αμερικανοί είχαν να λένε πως μια τέτοια κριτική σπάνια γράφεται από τους απαιτητικούς δημοσιογράφους αυτής της εφημερίδας. Η τηλεόραση αφιέρωνε στη Μέρυλ Στρηπ κομμάτια, την είδαμε πρωτοσέλιδο σε εφημερίδα και οι καταχωρίσεις της ταινίας κάλυπταν δισέλιδα με όλες τις κριτικές περιοδικών και εφημερίδων.

Ένας παραλληλισμός του φιλμ με το αξεπέραστο *Όλα για την Εύα* δεν ήταν τυχαίος και καθόλου άστοχος. Η ταινία του Νικολς διαπερνάει το χώρο του σώου μπιζ μέσα από τη σχέση μιας μάνας με την κόρη της, που είναι και οι δύο, ηθοποιοί του σινεμά. Η ιστορία της Ντέ-πυ Ρέννολτς με την Κάρι Φίσσερ (την ηρωίδα της *Αυτοκρατορίας των άστρων*) που πέρασε από τα σκληρά ναρκωτικά και ανένθησε για να εξελιχθεί σε λαμπερή συγγραφέα και σεναριογράφο, αναβίωσε με ξένα ονόματα στη μεγάλη οθόνη, αλλά το κοινό έπαιρνε τα σήματα αμέσως.

Δεν θα μιλήσουμε αναλυτικά ούτε για την εντυπωσιακή ερμηνεία της Μέρυλ Στρηπ, που μπαίνει στη δεκαετία του '90 με έναν καινούργιο θρίαμβο, ούτε για την έξοχη κωμική παρουσία της Μακ Λέην, ούτε για τα άλ-

λα λαμπερά ονόματα, που πα-
ρελαύνουν στο φιλμ (Τζην Χά-
κμαν, Ντένις Κουέηντ, Ρί-
τσαρντ Ντρέιφους). Το φιλμ
άλλωστε θα προβληθεί στη χώ-
ρα μας και αναμένεται να κερ-
δίσει μερικές από τις πιο σημαν-
τικές υποψηφιότητες των Ό-
σκαρ του 1991.

Θέλουμε να πούμε δυο λόγια για τον κόσμο, που συρρέει στις αίθουσες και τιμά τους δημιουργούς του κινηματογράφου. Τον κόσμο που κάνει ουρές και ξεσπά σε χειροκροτήματα, όταν στους τίτλους παρουσιάζονται οι άνθρωποι που μόχθησαν για το αποτέλεσμα. Κι αυτό εδώ είναι μια συνολικότερη απόδειξη της δυναμικής του σινεμά, της αυτοδύναμης εξέλιξής του, αλλά και της μοναδικής του δυνατότητας να συλλαμβάνει τα μηνύματα των καιρών και να τα αποδίδει με μύθους στην οθόνη.

Θέλουμε επίσης να πούμε πως η τηλεόραση προβάλλει συστη-

ματικά το σινεμά, στέλνει κόσμο σ' αυτό. Το κανάλι της Φοξ διέθετε κριτικό κινηματογράφου στη ζώνη των 9 το πρωί, ενώ αμέσως μετά τις 7 το απόγευμα, το CBS είχε εκτεταμένη κινηματογραφική ζώνη με νέες ταινίες, συνεντεύξεις, πορτραίτα.

Οι ταινίες προβάλλονται για μακρύ χρονικό διάστημα που επιτρέπει στο θεατή να διαλέξει και να προγραμματίσει. Ο Χάρισον Φορντ διένυε την 6η εβδομάδα του με το *Λογικά αθώς* του Άλαν Πάκουλα και οι θεατές έμπαιναν σταθερά στις αίθουσες. Ο Ντέιβιντ Λυντς, που δεν αρέσει στην αμερικανική επαρχία, είχε εξασφαλισμένες τις κεντρικές αίθουσες στη Νέα Υόρκη για την *Άγρια Καρδιά* του και προκαλούσε το ενδιαφέρον επί σειρά εβδομάδων.

Την ίδια εβδομάδα, ο Φιλ Ιωάννου έκανε ένα εντυπωσιακό «μπουμ» με το *Στέητ οφ γκρέης*

ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΜΕ ΤΑΙΝΙΕΣ ΚΑΙ ΚΟΜΙΚΣ

Από τον σημερινό Ντικ Τραϊήσου των κόμκς. Σκίτσα του Κιλ Μπέικερ.

Η κινηματογραφική περίοδος συνεχίζεται, χωρίς ιδιαίτερα συνταρακτικές ταινίες. Από τα φιλμ που παίζονταν αυτές τις μέρες στις αίθουσες σημειώνουμε:

● **Μπ. Μπερτολούτσι: Τσάι στη Σαχάρα. Αμερικανική παραγωγή που** βασίζεται σε ένα βιβλίο του Πωλ Μπόουλς. Ιδιαίτερη έμφαση στην ανασκευή του φόντου, οι χαρακτήρες όμως μένουν μετέωροι καθώς η διαδρομή τους μέσα από τοπία - καρτ ποστάλ, της μεταπολεμικής Αφρικής, δεν θεμελιώνει την εσωτερική διαδρομή των ηρώων.

- **Σοει Ιμαμούρα: Μαύρη βροχή.** Ασπρόμαυρη γιαπωνέζικη ταινία, από το δημιουργό της «Μπαλάντας του Ναραγάμα», γύρω από τις επιπτώσεις της ατομικής έκρηξης στη Χιροσίμα. Άνισος στοχασμός για τον πόλεμο και τις επιπτώσεις του.

Από σήμερα, εξάλλου, αρχίζουν να προβάλλονται δύο από τις πιο πολυσυζητημένες ταινίες της χρονιάς. Η πρώτη, ελληνική, είναι το *Σινγκαפור Σλινγκ* του *Νίκου Νικολαΐδη* (είχαμε γράψει σχετικά, όταν αναφερθήκαμε στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης).

Η δεύτερη, είναι η υπερπαραγωγή του *Γουόρεν Μπήτυ Ντικ Τραϊν-σν*, με πρωταγωνιστές τον ίδιο και τη Μαντόνα. Στα χνάρια του περσινού *Μπάτμαν*, με ήρωα έναν χαρακτήρα των κόμικς του Τσέστερ Γκουλντ, η ταινία δημιούργησε με τη σειρά της το δικό της μύθο.

Αρκεί να σημειώσουμε ότι δεκάδες είναι τα καταναλωτικά προϊόντα που αναφέρονται στην ταινία και μοσχοπουλιούνται στους αφιονισμένους «φαν» της εφήμερης νέας μυθολογίας. T-Shirts, μπαλόνια, καρφίτσες, κούκλες, ρολόγια. Από την καταναλωτική αυτή υστερία δεν ξέφυγαν και οι εκδότες των κόμικς. Έσπευσαν να κυκλοφορήσουν νέες περιπέτειες με ήρωα τον... αδιάφθορο ντετέκτιβ, που τις υπογράφουν οι Τζων Μουρ, Λεν Γουάιν και Κιλ Μπίκερ. Μόνο που, σ' αυτή την περίπτωση, το εγχείρημα έχει πολύ ενδιαφέρον. Και μοσχοπουλάει...

H. K.

όπου ο Γκάρυ Όλτμαν κλέβει την παράσταση από τον Σων Πεν και ο Μάρτιν Σκορτσέζε ξεκινάει σε επιλεγμένες αίθουσες με το *Γκουντ Φέλλας*. Όσο για την ελληνική παρουσία, το *Τοπίο στην Ομίχλη* έβγαίνει σε μια και μόνο αίθουσα, με υπότιτλους, αλλά και θετική κριτική στους *Νιου Γιορκ Τάιμς* με αναφορά στα βραβεία του Θόδωρου Αγγελόπουλου.

Αλλά τις μέρες αυτές, που αναπνέαμε το νεοϋορκέζικο αέρα και τριγυρίζαμε σαν διψασμένοι επαίτες τις μεγάλες πόρτες των θεαμάτων και των περιλαμβρών αιθουσών, η παρουσία της Μέρυλ Στρηπ και το *Καρτ ποστάλ από την άκρη του γκρεμού* έδειχναν να εκφράζουν το απόλυτο της πολιτείας. Το μακρινό μπλε ουρανό, τη βροχή που δεν έφτανε ποτέ στο έδαφος, την τεχνική του να επιβιώνεις με το χιούμορ σε μια ζούγκλα, όπου κυριαρχούν σαφώς οι πιο τυχεροί, παρά οι πιο ικανοί...

Αντώνης Κούφαλης

Ποικίλη συγκομιδή

Νοέμβρης, τρίτος μήνας της εικαστικής περιόδου. Άνοιξαν ως σήμερα 57 εκθέσεις —είδα τις 35. Συγκομιδή ποικίλη, δίχως εντυπωσιακές εμφανίσεις.

Τρεις Αρχαίοι* έδειξαν ψήγματα της πολύχρονης δουλειάς τους:

Γιάννης Τσαρούχης «Ελληνικές Τοπικές Φορεσιές», Ζουμπουλάκη - Κριεζώτου.

Σπάνια αναδύονται αυτές τις μέρες αριστουργήματα του Τσαρούχη (1910-1989), παλιότερων μάλιστα ετών. Τέτοια είναι οι 12 ακουαρέλες - τέμπλες (διαστάσεις 16×11 εκ.) με ελληνικές τοπικές φορεσιές. Επανα-

* Για τις κατηγορίες αυτές βλέπε ANTI 359/6 XI. 87 και 360/20.XI.87. Αναφέρονται πρώτιστα, αλλά όχι αποκλειστικά, στην ηλικία των καλλιτεχνών.

πατρίστηκαν από το εξωτερικό κι επιδείχθηκαν για λίγες μέρες. Φτιαγμένες το 1943, είναι οι πρώτες του είδους από τον Τ. —έχει φτιάξει έκτοτε πολλές— με όλη τη βαθιά γνώση της κατασκευής της καθεμιάς, αλλά προπαντός με το ζωγραφικό του αισθητήριο σε μιαν από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές του, καταμεσίς μάλιστα στην Κατοχή. Η Γκαλερί Ζουμπουλάκη έκανε θαυμάσια να προσφέρει στο ελληνικό κοινό μια έκδοσή τους, στις διπλές διαστάσεις, σε αναπαραγωγές όφσσετ εξαιρετικής ποιότητας, και με μιαν ευαίσθητη εισαγωγή της Μαρίας Καραβία, ηθικής αυτουργού, όπως φαίνεται, του επαναπατρισμού των έργων.

Νικόλαος Χατζηκυριάκος - Γκίκας, Γκαλερί Σκουφά 4, ως 1. XII.

Μια 50αριά σχέδια του Γκίκα (γ. 1906) για την «Οδύσσεια» του Καζαντζάκη. Όλα προπολεμικά φυσικά, δείχνουν όλη τη σχεδιαστική μαεστρία του Δάσκαλου, και μια ελληνιστική στεγνότητα που ταιριάζει πιο πολύ στον Καζαντζάκη παρά στον Όμηρο. Η έκθεση ήταν ευκαιρία για να παρουσιασθεί πολυτελές «λεύκωμα» των εκδόσεων ΑΔΑΜ, με ωραία τυπωμένα 34 από τα σχέδια του Γκίκα.

Γιάννης Παππός «Σχέδια», Μορφωτικό Ίδρυμα Εθν. Τράπεζας, ως 30 XI.

Σαρανταδυό από τα άφθονα σχέδια ενός γλύπτη (γ. 1913). Τόσο είναι το ταλέντο που δείχνουν, ώστε ν' αναρωτιέμαι καμιά φορά γιατί δεν έγινε ζωγράφος. Η έκθεση γίνεται για να παρουσιασθεί ένας ογκωδέστατος τόμος με όλα τα σχέδιά του από το 1930 ως το 1965.

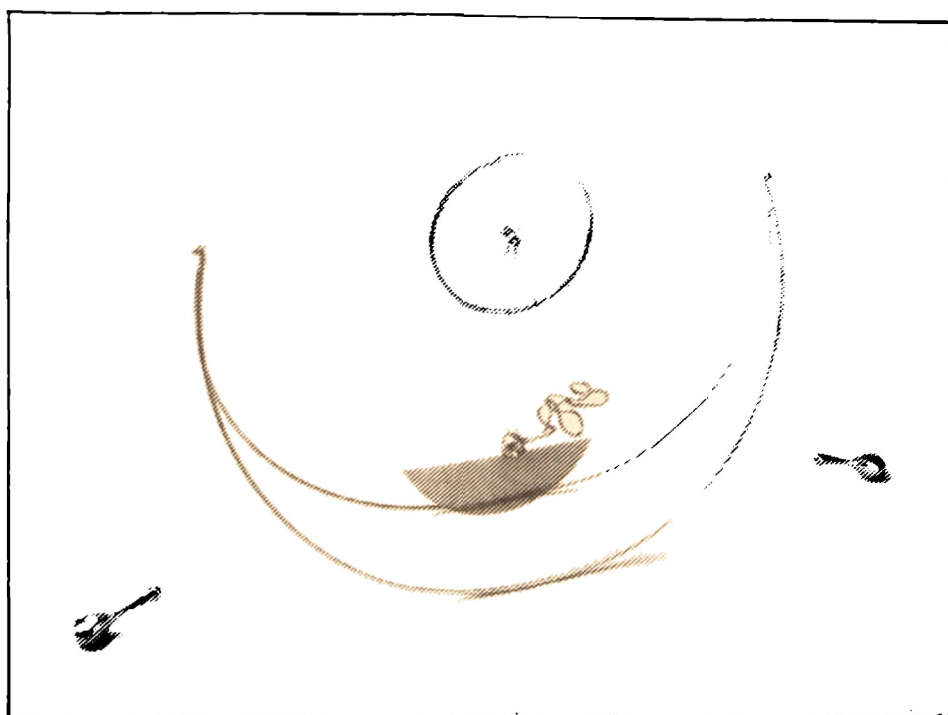
Τρεις Μεσαίοι*

Γιάννης Γαϊτής (1948-1950), Γαλλικό Ινστιτούτο ως 4. XII.

Καμιά εικοσαριά έργα από το ξεκίνημα του Γαϊτή (1923-1984) μόλις πριν πάει στο Παρίσι, αλλά με τα μάτια γεμάτα κιόλας από τις βασανισμένες και χειρονομούσες φιγούρες του Πικάσο των χρόνων του ισπανικού εμφύλιου. Ήταν ο πιο προσωπικός τρόπος του μόλις 25χρονου ζωγράφου να μιλήσει για τον δικό μας εμφύλιο.

Κώστας Τσόκλης «Οδοιπορικό» Ζουμπουλάκη ως 17.XI

Στο πρώτο αντικρουσμα των έργων του Τσόκλη (γ. 1930) θα μπορούσε κανείς να πιστέψει ότι πρόκειται για αναδρομική με δειγμάτα κάθε εποχής του. Ήταν μάλιστα ευχάριστο το συναπάντημα με έργα που σου είχαν χαρίσει παλιότερα μιαν έκπλη-

Θόδωρος: Θέτα ισόρροπου χώρου, 1990

ξη, όπως π.χ. εκείνο με τις τσαλακωμένες εφημερίδες στον Ζουμπουλάκη το 1972. Όμως σε δεύτερο κοιτάγμα τα έργα είχαν χάσει τη λάμψη και το κέφι των πρωτοϊδωμένων. Αντιλαμβάνεσαι γρήγορα γιατί: είναι όλα ζωγραφισμένα το 1990, πιστά pastiches από τον ίδιο τον καλλιτέχνη έργων που είχαν κάποτε εκπλήξει και τέρψει. Σαν ξαναζεσταμένο φαγητό. Όλα γινωμένα με ομοιόμορφη διάθεση, από την ίδια παλέτα, με τα ίδια πινέλα, και επαναλαμβάνουν όλα το ίδιο βασικό τέχνασμα του Τ., το παιχνίδι του πραγματικού αντικειμένου, διπλά στο θαυμάσιο ζωγραφισμένο ομοίωμά του, με την προαιώνια μέθοδο του Ζεύξη εκσυγχρονισμένη από ένα επιδέξιο ταχυδακτυλουργό της ζωγραφικής, της τέχνης δηλαδή να παρασταίνει την πραγματικότητα μέσα στις δύο διαστάσεις τόσο πειστικά, ώστε όταν βγαίνει από το μουσαμά προς την τρίτη διάσταση, να μην αναγνωρίσεις παρά μόνο ψηλαφώντας τον πίνακα, ποια η ζωγραφισμένη πρόκα και ποια η πραγματική. Όταν όμως ένας ζωγράφος της φενακιστικής ικανότητας του Τ. φτάνει στο σημείο ν' αντιγράψει τόσο πιστά τον εαυτό του μήπως σημαίνει πως δεν έχει τίποτ' άλλο να πει; Και το δημιουργικό «οδοιπορικό» του να 'χει τέρμα στα εξήντα του;

Θόδωρος Παπαδημητρίου «Ισορροπίες '90», Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Ιλεάνας Τούντα ως 8. XII.

Το 1963 ο Θόδωρος (γ. 1931) αφιέρωνε στον Μαρσέλ Ντυσάν το «Έντομο Κρεμασμένο από Ρόδα Ποδηλάτου», τόλμημα ισορροπίας που ξεπερνούσε σε φαντασία τη «Ρόδα» του Ντυσάν στερεωμένη σ' ένα σκαμνί. Η γλυπτική (και η κατασκευαστική) του Θ. πάντα περιστρέ-

φεται γύρω από το ασταθές και το εύθραυστο. Πρώτη φορά εδώ κατακτά την ισορροπία με τούτη τη σειρά των παραλλαγών πάνω στο θέμα της ρόδας που αιωρείται στα ύψη πάνω σ' ένα καλώδιο με αντίβαρο μια κατασκευή κι αυτή κρεμάμενη, που δίνει το χαρακτηρισμό του έργου. «Γεωγραφία Μετέωρης», «Αφιέρωμα στο Γαλιλαίο», «Φέτα χώρου ισόρροπου» κ.ο.κ. Τα έργα όλα φτιαγμένα 89-90 εκθέτονται πρώτη φορά και σηματοδοτούν την επιστροφή του Θ. σε μια γλυπτική (με τη συμβατική έννοια) εμπλουτισμένη από το πέρασμά του στις Κατασκευές και στις Δράσεις (Χάπενινγκς) με φόρμες κομψές, εκλεπτυσμένες και ανάερες, παρά το βάρος τους, αστροναυτικές με μια λέξη για το τέλος του αιώνα.

Πέντε «Νέοι»*

(κατά σειρά αύξουσας ηλικίας)

Λάζαρος Μαράβας, Δεσμός - Δώμα ως 10. XII. Πρώτη ατομική. Ο Μ. (γ. 1964) εκθέτει ταυτόχρονα και στους «Απόφοιτους 89-90» στην Πινακοθήκη. Πληθώρα εκθεμάτων όλων των διαστάσεων. Οι «κατασκευές» από σκουριασμένα παλιοσιδέρα γειτνιάζουν με παραθέσεις μικροεργημάτων με μόνη προσωπική επέμβαση την ανάσυρσή τους από τους σωρούς των σκουπιδιών. Όργιο νεανικής δημιουργίας εντυπωσιακό καθ' εαυτό. Ο Μ. θα χρειαστεί μια προσπάθεια αυστηρής περισυλλογής και ελέγχου - κλαδέματος ενός ρωμαλέου ταλέντου, για να μην εξελιχθεί άγριο.

Νίκος Τζιώτης, Κρεωνίδης, ως 26.XI.

Ο Τ. (γ. 1957) αφήνει πίσω την πολύ εννοιακή δουλειά του που κορυφώνεται εδώ στους πελώριους αριθμούς (2,05 μ. ύψος) από χυτό σίδηρο, ιερατικούς και μυστηριώδεις σαν μενχίρ της

Βρετάνης. Προχωρεί προς μια ζωγραφική όπου ο μινιμαλισμός δίνει βαθμιαία θέση σ' ένα αφηρημένο λυρισμό.

Χρήστος Μαρκίδης «Ζωγραφική», Νέες Μορφές, ως 8. XII.

Ο Μ. (γ. 1954) συνεχίζει μια ευαίσθητη δουλειά, τώρα σε λάδι, σε χαμηλούς σκούρους τόνους, αποκαθαρμένη από φωναχτά χρώματα, παστώματα και χειρονομίες που θα τάραζαν τον διακριτικό εξπρεσιονισμό του.

Νίκη Λιοδάκη «Φωτοπλάσμα», Γκαλερί ΑΔ ως 7. XII.

Πρώτη ατομική. Η Λ. (γ. 1943) φωτογράφος, αποφάσισε ν' αξιοποιήσει τεχνολογικές κατακτήσεις για να μετατρέψει τη φωτογραφία της σε ζωγραφική ή, κατά τη συνάδελφο Έφη Στρούζα, σε γλυπτική. Η δουλειά της Λ. ενδιαφέρει γιατί κινητοποιεί τα πιο σύγχρονα τεχνολογικά μέσα (φωτοανιχνευτές, έγχρωμα φωτογραφήματα, αερογράφους με κομπιούτερ κτλ.) για να προβάλλει σε ύφασμα ή σε χαρτί φαντασματικές προσώπων κυρίως που μόλις διακρίνονται σε μια σταχτόμαυρη αχλύ, υποβλητικές σαν εκφράσεις ενός προσωπικού άγχους «χωρίς τις υπεκφυγές και τους επιβληθέντες τρόπους του πραγματικού», όπως γράφει η ίδια. Στα τέλη του περασμένου αιώνα ο Καριέρ παρουσίαζε παρόμοιες φαντασματικές μορφές με καθαρά ζωγραφικά μέσα. Τα ποιητικά λογοτεχνήματα του ψυχαναλυτή - συγγραφέα Γ. Χειμωνά και της συναδέλφου τεχνοκρίτικου Έφης Στρούζα «αντι-συμβάλλουν» μάλλον στην προσέγγιση της δουλειάς της Λ.

Άγγελος Σκούρτης «Ζωγραφική», Γκαλερί 3, ως 8. XII.

Ο Σ. (γ. 1949) εμμένει στην απομυθοποίηση του «σταυρού» ή μάλλον των σταυρόσχημων συνδυασμών που γεννιούνται από την τομή σε ορθή επι το πλείστον γωνία δύο ή περισσότερων ευθειών. Τους ζωγραφίζει με άσπρο χρώμα σε κατάμαυρο φόντο, καταλήγοντας στη διατύπωση καινούργιας γραφής με σύμβολα που δε διαβάζονται από βεβηλούς, αν και πάνε να μοιάσουν τα γράμματα του πρώτου φοινικικού αλφάβητου. Σ' αυτό έγκειται το μυστήριό τους, ελκυστικό σαν κάθε μυστήριο, που υποβάλλει το ερώτημα: «τι θέλει να πει;». Όλες οι απαντήσεις κι ερμηνείες είναι νόμιμες —και ο συνάδελφος τεχνοκρίτης Χ. Σαββόπουλος προσφέρει τη δικιά του. Μήπως όμως το νόημα του Σ. συνοψίζεται ακριβώς στο μυστήριο αυτό; Που δεν επιδέχεται καμιά ερμηνεία και όμως τις δέχεται όλες;

Α.Σ.Κ.Τ. —Απόφοιτοι 89-90. Εθνική Πινακοθήκη ως 30. XII
Από τον περιποιημένο κατάλογο προκύπτουν τα εξής στοιχεία: Σύνολο αποφοίτων 82 (εκθέτουν 79). Γυναίκες 47, Άντρες 35 (αυτό αναφορικά με την πρόσφατη εκδήλωση για τις γυναίκες στην τέχνη, της Ομάδας 4+ δες ANTI 451 / 16. XI. Από τα εργαστήρια Ζωγραφικής Μυταρά αποφοίτησαν 24, Κεσσανλή 15, Κοκκινίδη 13, Τέτση 10, Γλυπτικής: Νικολαΐδη 6, Λάπα 2. Η γενική ποιότητα των εκτεθειμένων έργων πολύ ψηλή —κι αυτό οφείλεται και στους δασκάλους που, επιπλέον έχουν αφήσει τους σπουδαστές ανεπηρέαστους από το προσωπικό τους ύφος (υπάρχουν 2-3 εξαιρέσεις δουλικής απομίμησης— όλες μέτριες). Δυο τουλάχιστον έχουν κιόλας εμφανιστεί σε ατομικές εκθέσεις, ο Σπηλιόπουλος και ο Μαράβας. Ελλείπει Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης η Εθνική Πινακοθήκη ο ιδεώδης χώρος. Μια τέτοια έκθεση καθιστά περιττές, και ίσως επιζήμιες, όλες τις επιμέρους, κατά εργαστήρια. Συγχαρητήρια στους εκθέτες, στους δασκάλους τους και στην Πινακοθήκη.

Αλέξανδρος Ξύδης

ΥΓ.: Στο προηγούμενο σημείωμά μου (ANTI 451/16. XI), οι δαίμονες της γραφομηχανής και της τυπογραφίας συνεργάστηκαν για να μετατρέψουν το: *ορφανός* της έκθεσης Παπαφιλίππου σε... *ορφανός!* και την *αληθινή* τέχνη του Αϊνστάιν σε... *ελληνική* στην έκθεση Κλωνάρη - Θωμαδάκη! Ζητώ συγνώμη από τους αναγνώστες που ίσως να μη μπορούσαν να κάνουν την απαραίτητη διόρθωση.

Ο Μποστ ξαναχτυπά. Όχι ως γελοιογράφος ή ευθυμογράφος του ταραχώδους πολιτικού προσκηνίου, ούτε καν ως πολιτικό πρόσωπο. Ξαναχτυπά ως ζωγράφος, αφού, δυο χρόνια περίπου μετά από την μεγάλη έκθεση που είχε διοργανώσει η *Ωρα*, επανεμφανίζεται με καινούρια δουλειά στην γκαλερί *Άνεμος*

(Κυριακή 36, Κηφισιά).

Η έκθεση που θα εγκαινιαστεί την επόμενη Δευτέρα το βράδυ, περιλαμβάνει μια σειρά από ακρυλικά με αναπαραστάσεις και θέματα αντλημένα από την λαϊκή παράδοση, εμπλουτισμένα από την ιδιότυπη αισθητική του γνωστού μας Μποστ. Αναμφίβολα, έχει ενδιαφέρον.

● Έκθεση με μπατίκ της Θεανώς Αρμενιάκη - Τερζοπούλου εγκαινιάζεται την Κυριακή στο Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Κηφισιάς, στο δημαρχείο (οδός Μυρσίνης και Διονύσου). Η έκθεση θα διαρκέσει ως τις 9/12.

Βαθιά χαραγμένες ψυχές

Ι. Καμπανέλλη:

Ο δρόμος περνά από μέσα, στο «Πειραματικό Θέατρο της Πόλης»

Ο δρόμος περνά από το εσωτερικό τοπίο· διαμάχες, ενοχές, έρωτες και ονειροπολήματα, αφήνουν ουλές σε βαθύτερους χώρους με τις οποίες η μνήμη συμβιβάζεται και τελικά συμβιώνει. Ο Ι. Καμπανέλλης ακολουθεί τους διαφορετικούς δρόμους που οδηγούν στην ψυχή των ηρώων του· αν και συνεχίζει το οικείο γι' αυτόν παιγχνίδι μεταφοράς και αλληγορίας, σ' αυτό το έργο δεν αρκείται στη δημιουργία κοινωνικών τύπων,

αλλά διαμορφώνει στέρεους, ολοκληρωμένους χαρακτήρες, με αυτούσια την τραγικότητα των αντιφάσεών τους.

Το θέμα αντλείται απ' τη σημερινή Αθήνα· νεοκλασικό αρχοντικό, εστία μιας παλιάς οικογένειας που γνώρισε κάποτε δόξες, απειλείται με οικοπεδοποίηση. Πιθανόν είναι από τις λίγες φορές στην μακρόχρονη πορεία του που ο συγγραφέας έχει την ευκαιρία να αντιπαραθέσει σκηνικά τον προσφιλή του μικροαστό με μέλη της καλής κοινωνίας. Η ιστορία απλή, δίνει, σε ένα πρώτο επίπεδο, ανάγλυφη τη νοοτροπία του νεοέλληνα, θιασώτη του χρήματος, ανεξάρτητα από κοινωνικές τάξεις, που άλλωστε τείνουν να εκλείψουν. Οι γόνοι της οικογένειας, τέσσερα αδέρφια· οι δυο πεθαμένοι —ο ένας στο αλβανικό μέτωπο, ο άλλος σε εκείνα τα «εγκληματικά» γεγονότα που ποτέ δεν αναφέρονται— η αδελφή άκληρη, ο τελευταίος, μονήρης, κατοικεί το πατρογονικό σπίτι διατηρώντας μια σχεδόν μεταφυσική σχέση με τα αντικείμενα. Στον ισκίο του, θεματοφύλακας της οικογενειακής παράδοσης, σχεδόν εξάρτημα του σπιτιού, φυτοζωεί η ψυχοκόρη - καμαριέρα.

Σ' αυτόν το χώρο φθοράς και παρακμής, εφορμά ο αντικέρ· ένας άνθρωπος της πιάτσας, επιτυχημένος, με τη γυναίκα του, την ευφάνταστη και ονειροπόλα Λίτσα, που χάρη στις αρετές του φύλου της, κατορθώνει να προσαρμόζεται χαμαιλέοντια στην κοινωνική της άνοδο, παραμένει όμως ιδιαίτερα ευάλωτη. Το παλαιό δεν αποτελεί πλέον μόνο μνήμη, αλλά και αξιοποιήσιμο εμπόρευμα· απαραίτητο διακοσμητικό υλικό για τα «νέα τζάκια». Η τύχη του σπιτιού διακυβεύεται, όταν έρχεται από την Αγγλία ο ανηψιός και κληρονόμος για να διεκδικήσει

Δ. Μαυρόπουλος, Ν. Βανδώρος, Τ. Σαββοπούλου, Μ. Σαντάκη, Φ. Σοφινός, στην παράσταση του «Πειραματικού Θεάτρου της Πόλης».

το μερίδιό του από την πατρική περιουσία. Ωστόσο, οι χαρακτήρες δεν εξαντλούνται στα εξωτερικά τους γνωρίσματα, είναι πρώτιστα πάσχοντα υποκείμενα, όπως αναδεικνύονται μέσα από ποιητικούς μονολόγους με στοχαστικές παρεκβάσεις που εναλλάσσονται, χωρίς να διαταράσσεται η οικονομία του λόγου, με ένα γρήγορο και χυμώδη διάλογο.

Ο Ι.Κ. δεν υπονομεύει, τουλάχιστον εμφανώς, το κείμενό του, όμως ο μύθος υποβάλλει αβίαστα την αμφισημία του. Την Ελλάδα την τρώει το σαράκι της μοίρας της· μετά το αλβανικό μέτωπο, ο εξευτελισμός της γερμανικής κατοχής και ο αδελφοκτόνος πόλεμος, σήμερα η προσδοκία της οικονομικής ανάτασης μέσα στις αγκάλες της Κοινότητας. «Ένα σπίτι με ιστορία δεν είναι άδειο», δεν προσφέρεται για λέσχη, εστιατόριο ή στούντιο αδυνατίσματος... αλλοδαπών. Η υποθήκευση φαίνεται προτιμότερη από την ισοπέδωση του ιστορικού χώρου, έστω και ενάντια στις ορέξεις των κατοίκων του. Στην κατακλειδα, ο δανδής ανηψιός με την έμφυτη ανωτερότητά του και το αγγλικό λούστρο, χωρίς να καταβάλλει ιδιαίτερη προσπάθεια, συνευρίσκεται ερωτικά με τη Λίτσα και ο συμπαθής κερασφόρος σύζυγος, γνήσιος εκπρόσωπος της φυλής του, αντιδρά με πάθος αλλά τελικά υποτάσσεται στωικά. Και η παραβολική φαντασίωση συνεχίζεται αμείλικτη...

Πρωτοτυπώντας ο Ι.Κ., δεν εγκαταλείπει το έργο του σε ξένη μέριμνα. Επιλέγει ένα θαυμάσιο σκηνικό χώρο και ενορχηστρώνει ο ίδιος την παράσταση, συγκεντρώνοντας με ευστοχία τους συνεργάτες του. Ο Ν. Βανδώρος μορφοποιεί συχνά με επιτυχία τον κομψό αστό με τη διακριτική επιτήδευση της τάξης του. Δίπλα του, η Τ. Σαββopούλου διαπλάθει μια φιγούρα παρωχημένων εποχών, τα κάποια κενά που παρουσιάζει πιθανόν οφείλονται και στην ελλειπή διαγραφή του χαρακτήρα της καμαριέρας. Αβίαστο λονδρέζικο αέρα αποπνέει ο υπερόπτης και αρπακτικός ανηψιός του Φ. Σοφιανός. Απολαυστικός ο Α. Μαυρόπουλος, ταυτίζεται με τον ανερχόμενο κοινωνικά νεοέλληνα, αυθόρμητο όσο και προδομένο. Η Μ. Σοντάκη, μείγμα θηλυκότητας και αγνότητας, άνετη στους χαμηλούς τόνους, υστερεί στην ένταση που απαιτεί η τελική συζητική αναμέτρηση. Το ευρύχωρο σαλόνι του αρχοντικού διαμορφώνει καλαισθητά και λειτουργικά η Γ. Γαζετοπούλου. Η Α. Γραβάνη σχεδιάζει τα κουστούμια και η Μ. Παπαγεωργίου διαλέ-

γεινώνει την προντίδα τα οικογενειακά. Οι φωτισμοί όπως και η επένδυση του Φ. Σοφ. υποβάλλουν τη σχεδόν έμμεση παρουσία των αντικειμένων.

Ο Ι. Καμπανέλλης σε μια από τις καλύτερες συγγραφικές στιγμές του· ίσως μια περισσότερο έμπειρη σκηνοθετική εργασία να αναδείκνυε εμφανέστερα τις αρετές της γραφής.

Μ. Θεοδοσοπούλου

Ήχοι από την Ανατολή

Νίκου Ξυδάκη:
«Ευριπίδου Ηλέκτρα»

Μια ακόμα δισκογραφική παραγωγή την οποία αξίζει να προσέξουμε, είναι η μουσική του Νίκου Ξυδάκη για την παράσταση της «ΗΛΕΚΤΡΑΣ» του Ευριπίδη που είχε παρουσιαστεί από το Δη.Πε.Θε. Λάρισας με την Α. Κονιόρδου σε σκηνοθεσία Κ. Τσιάνου.

Αναμφισβήτητα ο Νίκος Ξυδάκης είναι ένας ταλαντούχος μουσικός και η ενασχόλησή του τα τελευταία χρόνια με είδη μουσικής πιο σύνθετα, σε σχέση με τα απλά, ή απλοϊκά τραγούδια είναι μια πορεία που μας κινεί το ενδιαφέρον.

Από μια άλλη άποψη, η διαμόρφωση του προσωπικού του ύφους που είναι σταθερά προσανατολισμένο στην ανατολική παράδοση του δίνει και μια συγγένεια (για τη συγκεκριμένη μουσική) με τον Ευριπίδη, ο οποίος έφερε στην Ελλάδα ήχους και ρυθμούς «βαρβαρικούς» από την Ανατολή.

Ήχους και ρυθμούς από την Ανατολή επεξεργάζεται και ο Ξυδάκης που σε κάποια σημεία λειτουργούν θετικά. Αυτός όμως δεν είναι λόγος τα «χορικά» του να μοιάζουν με απλά τραγουδάκια, και μάλιστα να θυμίζουν και παλαιότερα τραγούδια του ίδιου, πάνω στους ήχους της Ανατολής.

Ίσως η ενασχόληση με μουσικές φόρμες πιο «σοβαρές» είναι μια ενέργεια που αξίζει το ενδιαφέρον και την προσοχή μας. Η ενέργεια όμως από μόνη της δεν οριοθετεί και την ποιότητα του αποτελέσματος.

Ν. Μητρόπουλος

Όλα τά βιβλία ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

από την Νεφέλη

Κυκλοφορούν

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ
(ΣΕ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ)

ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ...
(Α' ΕΚΔΟΣΗ)

ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ

ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Έτοιμάζονται

ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ

Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ

Ο ΜΥΣΤΑΞ

ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΣΙΔΕΡΙΕΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ

ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ

ΝΕΦΕΛΗ

Μαυρομιχάλη 9, Αθήνα, Τηλ. 360.77.44

**Τίνα Τσούτσου, Γιώργος Τσεκούρας, Ε-
λαιώνας:** Έχω μια κολοκυθιά
Γιάννης Σακιώτης, Αμίαντος: ο καλύτερος
φίλος του ανθρώπου
Γιώργος Ριτζούλης, Αριστερά, εκσυγχρο-
νισμός και συγχρονισμός
**Λεωνίδας Λουλούδης, Βαμβάκια, τιμές,
ξηρασία:** μπροστά στην κρίση

**Γιάννης Παρασκευόπουλος, Οι καταλύ-
τες, ο κ. Μάνος και η ρώσικη ρουλέτα
Μανώλης Βορδώνης, Υπέρ των δικύκλων**

**Ανδρέας Παππάς, ΕΙΡΗΣΩ ΕΝ ΠΑΡΟΔΩ
Νίκος Βασιλάκος, Ανανεώσιμες πηγές ε-
νέργειας στην Ελλάδα
Νίκος Καίσαρης, Γιάννης Σακιώτης, Οι λι-
γνίτες της Δράμας (συνέντευξη)**

**Σμάρω Γιαννακοπούλου, Το Έλος
Ζέφη Κόλλια, Οικοσυμπεριφορά σε απλά
μαθήματα
Αλαίν Μπαρναμπέλ, Καταπολέμηση της
παρακμής του αγροτικού κόσμου
Κίμων Χατζημήτρος, INDEX
Δημήτρης Παπαϊωάννου, Ιχθυοκαλλιέρ-
γειες και ρύπανση
Δημήτρης Κωστόπουλος, ΠΛΗΘΗ ΚΑΙ
ΚΕΡΑΜΟΙ
Γιώργος Ριτζούλης, Οπώρες και οπωρώ-
νες**

**Μιχάλης Μοδινός, Οικοτοπία, του Έρνστ
Κάλλενμπαχ
Γιάννης Σακιώτης, Διεθνές Δίκαιο και Πε-
ριβάλλον
Μ.Μ. Υγρότοποι (πρακτικά συνάντησης
WWF)**

**Τάκης Φωτόπουλος, Οι Οικολόγοι Εναλ-
λακτικοί σε σταυροδρόμι
Γιώργος Ριτζούλης, Περί συνολικότητας
και δημοκρατίας
Φίλιππος Νικολόπουλος, Για μια υπαρξι-
στική θεμελίωση του οικολογικού κινήμα-
τος
Θανάσης Καλόμαλος, Σκέψεις για τη «νέα
πολιτική»**

Ο ΔΙΚΟΣ ΜΑΣ ΤΑΣΟΣ ΒΟΥΡΝΑΣ

Ο Τάσος Βουρνας, όσο περνούν οι μέρες, μας λείπει πραγματικά. Ο θάνατός του είναι μια απώλεια για τα ελληνικά γράμματα και την Αριστερά, που σ' όλη του τη ζωή στάθηκε ένας ακαταπόνητος προπαγανδιστής των ιδεών της. Στο πρόσωπό του χάθηκε ένας έξοχος δημιουργός της μαχητικής δημοσιογραφίας και ταυτόχρονα ένας ιστορικός και φιλόλογος, με συμβολή στην έρευνα και στον κριτικό λόγο.

Πέθανε τελείως ξαφνικά. Τίποτε δεν προμήνυε, ότι στις 3 το πρωί, της προπερασμένης Τετάρτης, ενώ θα κοιμόταν, θα επερχόταν ο «μεγάλος ύπνος». Έτσι απλά έφυγε ένας άνθρωπος, που παρά τα 76 χρόνια του, όρθιος, με εφηβική διάθεση, στεκόταν στο καθημερινό μετερίζι.

Ο Τάσος Βουρνας ήταν μια προσωπικότητα με πολλά ενδιαφέροντα, πολυγραφότατος, αληθινά πολυτάλαντος. Ασχολήθηκε με διάφορα είδη του γραπτού λόγου και σε πολλούς τομείς διακρίθηκε. Από φοιτητής πέρασε στο χώρο της Αριστεράς. Νέος διανοούμενος περνά στο κομμουνιστικό κίνημα. Στα

χρόνια της Εθνικής Αντίστασης και στη μετεμφυλιακή περίοδο θα γνωρίσει δοκιμασίες προσωπικές, και θα ζήσει τις περιπέτειες του κινήματος και των ιδεών. Το 1968, όμως, θα γίνει ένα νέο αφετηριακό ξεκίνημα για τον Τάσο, όπως και για τόσους αριστερούς της πατρίδας μας. Είναι η γόνιμη ώρα. Η συμβολή του στην πάλη των ιδεών της Αριστεράς θα γίνει βίωμα ζωής. Θα διακηρύξει τις ιδέες της ανανέωσης, θα καταγγείλει το δογματισμό, θα προβάλλει το σοσιαλισμό με ανθρώπινο πρόσωπο, όπως συνήθιζε να τονίζει.

Στις αρχές της δεκαετίας του '80 θα γράψει το βιβλίο του «Η διάσπαση του ΚΚΕ». Ήταν ένα βιβλίο, γραμμένο στην κυριολεξία, στην καθημερινή «πάλη των δύο γραμμών», από τις στήλες της ΑΥΓΗΣ. Ο Τάσος έγραφε αυτό το βιβλίο κουβεντιάζοντας συνέχεια με τον αξέχαστο Σταύρο Καρρά, ο οποίος συνέβαλε με την προσωπική του προβληματική και τις από «πρώτο χέρι» πληροφορίες του.

Η Ελλάδα —έγραφε ο Τάσος στον πρόλογο— είχε την ατυχία να συμπεριλαμβάνεται στη διακεκαυμένη ζώνη των μεγάλων αντιθέσεων των υπερδυ-

νάμεων και των κολοσσιαίων πολιτικών λαθών μιας ηγεσίας της Αριστεράς, απόλυτα εξαρτημένης από το ιδεολογικό κέντρο, εμπειρικής ως προς τον ιδεολογικό της εξοπλισμό και γι' αυτό ανεπαρκούς διαχειριστή για τα προβλήματα ενός κινήματος, το οποίο με τα φτερά της Εθνικής Αντίστασης, ανδρώθηκε ξαφνικά και κατακάλυψε τον πολιτικό χώρο της Ελλάδας, προσελκύνοντας τις μάζες στα εθνικά, πολιτικά και κοινωνικά μηνύματα του ΕΑΜ». Ορισμένες λέξεις είχαν γίνει κλειδιά στο πολιτικό λεξιλόγιο του Τάσου Βουρνά, καθώς εκφράζανε και το μαχητικό του φιλοσοφικό πιστεύω: «Καρεκλοκένταυροι», «κλειδοκράτορες», «οσφυοκάμπτες». Είναι ουσιαστικά και επίθετα ταυτόχρονα και απένει σε εκείνους που θήτευαν στις νομενκλατούρες, αλλά και που δεν έπαψαν να υπάρχουν και σήμερα γύρω μας.

Τριανταπέντε ολόκληρα χρόνια ο Τάσος έγραφε στην ΑΥΓΗ. Είχε ένα δικό του προσωπικό στυλ, που το γνώριζες από τις πρώτες λέξεις. Και είχε ένα δικό του προσωπικό φανατικό κοινό. Κι όταν παλιότερα, προδικτατορικά και μεταχουντικά, κρατούσε την καθημερινή του στήλη —«Λόγοι και Αντιλογοί»— και τα τελευταία χρόνια, όταν αρθρογραφούσε κάθε Τρίτη. Όλοι στην εφημερίδα θαυμάζαμε το πάθος του, την ευρυμάθειά του, την μαχητικότητά του. Ήταν αληθινά χαλκέντερος. Ξεχώριζε ιδιαίτερα για το μαστιγωτικό του στυλ, τη λιβελογραφική του δεινότητα. Δίκαια χαρακτηριζόταν σαν ο τελευταίος μεγάλος λιβελογράφος της

σχολής Ροϊδη.

Σαν ιστορικός και φιλόλογος κινήθηκε σε ένα ευρύ πεδίο, που αρχίζει από την αρχαία Ελλάδα και φτάνει στο σήμερα. Θα πρωτοεμφανιστεί το 1948 με το δοκίμιο «Η ιστορική και φιλολογική καταγωγή της Πάπισσας Ιωάννας» του Ροϊδη, για να ακολουθήσουν ιστορικά συγγράμματα, μονογραφίες, δοκίμια και μεταφράσεις, που οι τόμοι τους θα μπορούσαν να καλύψουν μια βιβλιοθήκη. Ανάμεσα σε αυτά ξεχωρίζει η εξέτομη «Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας», τα ιστορικά βιβλία «Το ελληνικό 1848» (1952), «Γουδί: Το κίνημα 1909» (1957), «Αρματωλοί και Κλιφτες» (1958), «Φιλική Εταιρεία 1814-1821» (1959), «Σύντομη Ιστορία της Ελληνικής Επανάστασεως» (1966), «Στις χρόνια της φωτιάς» (1971), οι μονογραφίες «Ο πολίτης Ρήγας Βελεστιλής» (1956), «Δημήτρης Γληνός, ο δασκαλός του γένους» (1960), μυθιστορική βιογραφία του Ρόκκου Χοϊδά (1963), «Αλή Πασάς, τύραννος ή ιδιοφυής πολιτικός;» (1978), «Ιστορικά και φιλολογικά πορτραίτα» (1981), «Υπόθεση Μπελογιάννη» (1984), κ.ά.

Παράλληλα θα δημοσιεύσει ή προλογίσει σειρά μεταφράσεις έργων αρχαίων συγγραφέων ή ξένων περιηγητών, που είχαν επισκεφθεί την Ελλάδα στα χρόνια της Τουρκοκρατίας και στην πρώτη περίοδο της σύστασης του Νεοελληνικού κράτους.

Όμως και η δημοσιογραφική του δουλειά, συγκεντρωμένη στην ΑΥΓΗ, αλλά και σε συνεργασίες στην ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ, στα ΝΕΑ, κ.ά., σε λογοτεχνικά περιοδικά («Ελεύθερα Γράμ-

ματα», «Επιθεώρηση Τέχνης», «Καινούρια Εποχή» κ.ά.), συγκροτεί ένα συναρπαστικό έργο. Τελευταία ετοιμαζόταν να δημοσιεύσει μια επιτομή από τα δημοσιογραφικά του κείμενα.

Έντιμος, προσηνής, φιλικός με τους συναδέλφους του, υπόδειγμα εργατικότητας, είχες να ωφεληθείς δουλεύοντας μαζί του. Στην ΑΥΓΗ, ξεχώριζε για την ικανότητά του να γράφει για πλήθος και διαφορετικής υφής θέματα. Διέπρεπε σε όλα τα είδη της δημοσιογραφικής γραφής αλλά και ξεχώριζε για την απόλυτη συνέπειά του στη χρονική παράδοση των χειρογράφων. Είχε μια συνολική αυτοπειθαρχία που είναι σπάνιο είδος.

Ορισμένοι ισχυρίζονται ότι η ενασχόληση του Τάσου Βουρνά στη δημοσιογραφία κατασπατάλησε τις δυνατότητές του σε ινάγκες καθημερινότητας των αγώνων της Αριστεράς. Πρόκειται για έναν ισχυρισμό που δεν ευσταθεί. Γιατί ο πληθωρικός Τάσος Βουρνάς είναι καθολικά ερεθίσματα και η πολυγραφότατη παρουσία του εξωτερικεύει μια ασυγκράτητη ανάγκη να εκφραστεί για όλα όσα γίνονταν γύρω του ή να δώσει την άποψή του για όσα είχε ενδιαφερθεί σαν ιστορικός και φιλόλογος. Αυτός ήταν και ο λόγος που και συνταξιούχος ακόμη, συνέχιζε ως το θάνατό του, να διευθύνει τις λογοτεχνικές και ιστορικές εκδόσεις των αδελφών Τολιδη, και να συνεργάζεται με την ΑΥΓΗ.

Ο Τάσος Βουρνάς, γεννημένος διαφωτιστής με την ευρεία έννοια, θα μείνει για τον ασυμβίβαστο, δεικτικό, και αγωνιστικό λόγο του.

Βασίλης Κωνσταντινίδης

Τα τελευταία είκοσι χρόνια (από το 1971, όταν επέστρεψε στην Αθήνα, μετά την εξορία), ο Τάσος Βουρνάς εργάζεται στο πατάρι του βιβλιοπωλείου των Αφών Τολιδη, καθημερινά, τουλάχιστον 6-7 ώρες. Ο Δημήτρης Τολιδής, μας αφηγείται σχετικά:

«Ήταν από τους πιο εργατικούς δημοσιογράφους και ερευνητές. Εργαζόταν πραγματικά με πάθος. Πολλές φορές, χωρίς χρήματα. Βοηθούσε ιδιαίτερα τους νέους, παρέχοντάς τους βιβλιογραφικές πληροφορίες και συμβουλές.

Αγαπούσε ιδιαίτερα τα γράμματα και τις τέχνες. Κυνηγός της ποιότητας, την αναζητούσε στην αρχαία ελληνική γραμματολογία, η οποία, θεωρούσε ότι είναι κληρονομιά κάθε Έλληνα».

Στη συνέχεια, ο κ. Τολιδής εξέφρασε ένα μεγάλο παράπονο, που το απευθύνει στο ΥΠΠΟ και στο υπουργείο Παιδείας:

«Ποτέ δεν πρόσεξαν ένα κείμενο του Βουρνά, να το διαδώσουν, μέσω των σχολείων, στους μαθητές. Ποτέ δεν αγόρασε το ΥΠΠΟ ένα βιβλίο του. Αλλά και τα πανεπιστήμια, καμιά φορά δεν έχουν συστήσει ένα βιβλίο του, ούτε καν ως βιβλιογραφία. Κι ούτε τον φώναξαν ποτέ να δώσει, έστω, μια διάλεξη.

Κάτι τέτοιο το έκαναν οι φοιτητές. Μετά τη μεταπολίτευση, τον κάλεσαν να διδάξει σε σεμινάρια ιστορίας. "Οι δάσκαλοί σας είναι ικανότατοι. Μπορείτε να διδαχθείτε άριστα την ιστορία από αυτούς", αρνήθηκε ευγενικά.

Ποτέ δεν έθιξε κανέναν πανεπιστημιακό. Ποτέ δεν κατηγορήσε κάποιον άνθρωπο ως ανάξιο. Μοναδική του αιχμή, ήταν η προτροπή του: "Οι νέοι πρέπει να προχωρούν. Και οι μεγάλοι πρέπει να τους αφήνουν να προσπερνούν".

Ο θάνατός του ήταν πραγματική απώλεια. Τα ελληνικά γράμματα έχασαν έναν μεγάλο ερευνητή και στοχαστή της εποχής μας».

ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΤΟΥ ΑΥΡΙΟ

του Μήτσου
Αλεξανδρόπουλου

Γ' μέρος

Από Ντοστογιέφσκι είναι γιομάτη πια η λογοτεχνική οικουμένη. Οι συγγραφείς της δικής του αξίας περνούν στην ατμόσφαιρα, με την οποία ζει η λογοτεχνία, με διάφορους τρόπους που δεν μας είναι εύκολο να τους παρακολουθήσουμε χωρίς την αρμόδια ειδική έρευνα. Αλλά μας αρκούν κι αυτά που βλέπουμε σε μια γενική θεώρηση από το ίδιο το αποτέλεσμα. Ξέρουμε λ.χ. ότι ο Σαίξπηρ της Ευρώπης του 19ου και του δικού μας αιώνα δεν είναι ο Σαίξπηρ του 18ου αιώνα. Ο χρόνος για τον μεγάλο συγγραφέα γίνεται χώρος όπου ξεδιπλώνονται τα όριά του, και τον Ντοστογιέφσκι σήμερα τον ξέρουν και όσοι δεν έχουν επικοινωνήσει απευθείας μαζί του, δεν άνοιξαν ένα δικό του βιβλίο, φτάνει να έχουν διαβάσει δέκα καλά βιβλία από το ευρωπαϊκό και το αμερικάνικο μυθιστόρημα που γράφτηκε από τα τέλη του περασμένου αιώνα ως τις μέρες μας. Δε νοείται μεγάλο μυθιστόρημα (αυτό τουλάχιστον το λογοτεχνικό είδος) μέσα στα χρονικά τούτα όρια χωρίς να είναι σε κάποια σχέση με τον κόσμο του Ντοστογιέφσκι. Τα θέματά του, οι ιδέες του, ο ψυχικός κόσμος των προσώπων του, ο αγώνας τους, ηρωικός και τραγικός, όλο και αγγίζουν είτε ως λόγος είτε ως αντίλογος, απευθείας ή με τη μεσολάβηση τρίτων, μια σπουδαία χορδή της μεταγενέστερης πεζογραφίας σε μια πολύ πλατιά κλίμακα που μπορούμε να την πούμε και παγκόσμια. Ξέρουμε επεξεργασίες που έχουν γίνει σε άλλα κλίματα, προς διάφορες κατευθύνσεις. Οι ποικιλίες είναι πολλές. Αμέσως μετά το θάνατο του Ντοστογιέφσκι ετέθη κλήρος και διαμοιράστηκαν και τα δικά του ιμάτια. Απομονώθηκαν κάποιες ιδιαίτερες γραμμές, κάπου οι τόνοι υψώθηκαν και κάπου χαμήλωσαν, μα ο Ντοστογιέφσκι εύκολα αναγνωρίζεται.

Κι ακριβώς σήμερα, ενώ τελειώνει ο ιδεόπληκτος αιώνας μας, η δημοτικότητα του Ντοστογιέφσκι είναι μάλλον στο υψηλότερο σημείο της, αλλά πιθανόν, εδώ κάπου να βρίσκεται και η στιγμή που θα σηματοδοτήσει, μαζί με την αποθέωση, και κάποια κάμψη. Μέσα στα τόσο εκπληκτικά γεγονότα που έχουμε ζήσει και την τόσο ταραγμένη πνευματική και ψυχική ζωή της εποχής μας, ο Ντοστογιέφσκι έχει πάρει τη θέση όχι τόσο ενός καλλιτέχνη, όσο ενός προφήτη που μάντεψε πολλά από την περιπέτεια του ανθρώπου μέσα στις περιπλανήσεις της ιστορίας κι αυτά που είδε και είπε έλαβαν πραγματική υπόσταση, οδηγώντας σ' ένα τέλος μια ολόκληρη ιστορική εποχή με πιο αδρό γνώρισμά της την παντοδυναμία της ιδεολογίας.

Πραγματικά, όλη αυτή η περίοδος ενός και πλέον αιώνα, ήταν τρομερό εργοστάσιο ιδεών, οι ιδέες, και για την κυριολεξία οι στρωμένες σε τάγματα σταυροφόρων ιδεολογίες, εξουσίασαν τον κόσμο, αυτές είχαν πάντοτε το λόγο ξεπερνώντας σε επιρροή κάθε άλλη δύναμη, ακόμα και τα όπλα και τα χρηματιστήρια. Αυτές μας φωτίσαν κι αυτές μας στράβωσαν και μας ταλάνισαν όσο μπορέσαμε να τις αντέξουμε. Ο πνευματικός τουλάχιστον άνθρωπος της εποχής μας ήταν κατ' εξοχήν *ιδεολογικός* και επομένως λίγο ή πολύ *homo Dostoievscicus*. Ντοστογιέφσκι ήταν κατά βάθος και εκείνοι που εθαύμασαν τον Ντοστογιέφσκι και οι άλλοι που

τον πολέμησαν.

Το έργο του Ντοστογιέφσκι —και η φήμη του— κράτησε πάντα μια βαθύτερη οντολογική σχέση με την έλξη, την ακτινοβολία, τη γοητεία και τη δύναμη της ιδέας, όπως και με την άλλη, τη σκοτεινή πλευρά της, τη διάψευση, την απογοήτευση, τις πλάνες και την τρέλα, με το κακό που είναι ικανές να σπέρνουν οι ιδέες στην ψυχή του ανθρώπου και στη ζωή της κοινωνίας. Όποιος δεν αρρώστησε από ιδέες, άνθρωποι που κατά τρόπο παράδοξο χαίρουν, ακόμα και σήμερα, αυτή την εποχή, φυσικής ή επίκτητης ιδεολογικής ανοσίας, δεν μπορούν να καταλάβουν τη σκέψη του Ντοστογιέφσκι ούτε να τον νιώσουν και να τον εκτιμήσουν ως καλλιτέχνη. Αυτοί, το πολύ, θα κόψουν και θα πάρουν κάτι απ' όλα —ό,τι συμβαίνει να έχει μια επικαιρότητα: ο ρεαλισμός, ο αντισοσιαλισμός, η ψυχοπαθολογία του Ντοστογιέφσκι... Αλλά η ιδέα στο έργο το δικό του είναι το πατερό, το κεντρικό δοκάρι που τα κράτει όλα μαζί. Με τις ιδέες του, με την ανθρώπινη ιδιοσυγκρασία του και τον αγώνα του δημιουργού, με τον κόσμο που έφτιαξε, τον ψυχικό του ηλεκτρισμό, το δυναμισμό και την αγωνία του, με την τρέλα του ακόμα, ο Ντοστογιέφσκι υπήρξε στη λογοτεχνία η εντονότερη ενσάρκωση της ανθρώπινης μοίρας μιας εποχής που τώρα δίνει σημεία ότι πάει να τελειώσει. Αυτή την εποχή, μετρώντας με το ανθρώπινο μέτρο, έχουμε λόγους να την ονομάσουμε *αιώνα του Ντοστογιέφσκι*, όπως τον λένε *αιώνα του Μαρξ* έχοντας υπόψη τις ιστορικές αξιολογήσεις. Τι είναι όμως αυτό που βλέπουμε να τελειώνει τώρα; Τελειώνει ο μαρξισμός; Τελειώνει μήπως κι ο ντοστογιέφσκισμός;

Θα το μάθουμε εν καιρώ τω δέοντι. Μα βλέπουμε ήδη σήμερα πως η ιδεολογική συμφόρηση, η ιδεολογική παραζάλη και σχιζοφρένεια έχει υποχωρήσει —στην πνευματική ζωή, τουλάχιστον, χρειάζεται η επιφύλαξη. Αρκετές ιδεολογικές αρρώστιες έχουν επισημανθεί, ο άνθρωπος θέλει να θεραπευτεί έτσι που να μην μπορέσουν να υποτροπιάσουν. Κι ασφαλώς αυτά που φεύγουν, αν πράγματι φεύγουν, όλο και κάτι θα πάρουν μαζί τους από τη δύναμη και τη γοητεία των ονομάτων που κυριάρχησαν σ' αυτή τη μεγαλειώδη και άρρωστη μαζί εποχή. Όπως και να 'ναι, ένα μέρος από τη μεγάλη του πελατεία θα τη χάσει κι ο Ντοστογιέφσκι, αλλά, βέβαια, σαν ποιητής που είναι, «όλος δε θα πεθάνει», θα τον σώσουν αυτά που τόσες φορές τον έσωσαν τότε που ήταν ακόμα εν τη ζωή —οι μύθοι και οι άνθρωποι που έπλασε, οι μυθιστορηματικές του μορφές. Στο μυθιστόρημα κατέφευγε πάντα κι αυτό θα τον σώσει και τώρα.

Όταν κανείς ξαναγυρίζει στον Ντοστογιέφσκι, αφού έχει διατρέξει, όσο ήταν στις δυνάμεις του, το απέραντο μυθιστόρημα που έγραψαν για τον ρώσο συγγραφέα, από το θάνατό του ως σήμερα, πολλοί και σπουδαίοι συγγραφείς και διανοητές της λογοτεχνίας, όταν ξανάρχεται στον ίδιο, έχει το αίσθημα ότι βρίσκει τον άνθρωπο, ύστερα από ένα ανελέητο σκόρπισμα, στην πρωτογένειά του, σ' όλη του την αρχική αρτιμέλεια, τόσο μας φαίνεται εμάς σήμερα ζεστός, πιστευτός, ανθρώπινος ο δικός του άνθρωπος, ο *άνθρωπος μέσα*

στον άνθρωπο, όπως το είπε, και τούτο παρόλο που ο Ντοστογιέφσκι δε ζήτησε να φτιάξει ανθρώπους αρτιμελείς, αρμονικούς, με αυτή την έννοια ζωντανούς, όπως συνήθως χειρίζεται τα θέματα αυτά η επική τέχνη. Οι άνθρωποι του Ντοστογιέφσκι είναι όλοι σημαδεμένοι, λειψοί, στραβοφτιαγμένοι, αλλά η επίγνωση που έχουν γι' αυτό που τους λείπει, το πληγωμένο τους αίσθημα, η διαμαρτυρία που υψώνουν, ο αγώνας για να βρουν αυτό που τους στέρησαν, είναι τόσο συναρπαστικός, τόσο μας αγγίζει που κι αυτή η ιδέα της αρμονίας και της ανθρώπινης ολοκλήρωσης γίνεται ακόμα πιο πλούσια και σ' όλα καλύτερη.

Ο συγγραφέας και ο άνθρωπος Ντοστογιέφσκι είναι και για μας σήμερα, παιδιά μιας εποχής τόσο καταλυτικής για τις κοινωνικές συμβατικότητες (κυρίαρχες τότε, στα δικά του χρόνια), τολμηρό παράδειγμα απογύμνωσης της ανθρώπινης αλήθειας χωρίς τη δέσμευση κανενός «ύφους». Και αυτές οι προσωπικές του εκμυστηρεύσεις δεν γίνονταν για να μένουν τυπωμένες στο χαρτί, αλλά εκρηκτικά, απρογραμμάτιστες και αμείλικτες προς πάσα κατεύθυνση. Έχοντας υπόψη αυτές τις στιγμές, είναι δύσκολο να βρεις ένα άλλο παράδειγμα που θα μπορούσε να συσχετιστεί με τον Ντοστογιέφσκι, εκτός βέβαια από τον απίθανο συμπατριώτη του πρωτόπαπα Αββακούμ, παρόλες τις άλλες διαφορές τους. Και ασφαλώς αυτή η άμεση (η ασπαιρούσα, θα έλεγε με το δικό του τρόπο ο Εμμανουήλ Ροϊδης¹) σχέση της ψυχής με την έκφραση εσφράγισε τον λόγο του —ακόμα και σ' αυτά τα μυθιστορήματά του. Ξαναγυρίζοντας λοιπόν στον Ντοστογιέφσκι, ύστερα ας πούμε από τον Όργουελ, είναι σαν να ξαναβρίσκεις τον Προμηθέα απάνω στον βράχο, τραγικό, μα αδιανέμητον ακόμα, ακέραιο.

Ενώ ξεκινά από την ιδέα, ο Ντοστογιέφσκι έρχεται στον συγκεκριμένο άνθρωπο. Γυμνές ιδέες δεν υπάρχουν στα μυθιστορήματά του, η ιδέα για να μπορέσει να ζήσει εκεί μέσα γίνεται ένα με τον άνθρωπο, ζυμώνεται με τη σάρκα του και την ψυχή του. Το κύρος της, η καλή και η κακή της σημασία κρίνεται απάνω ακριβώς σ' αυτή τη μετάβαση. Ενανθρωπισμένη ιδέα, ενσαρκωμένο αίσθημα, ο άνθρωπος ανώτερο μέτρο κάθε αξίας, ακόμα και του ίδιου του Χριστού, είναι η δεσπόζουσα κατεύθυνση στη σκέψη του μυθιστοριογράφου Ντοστογιέφσκι κι ακριβώς γι' αυτό αναδειχτηκε στον πιο σημαντικό ανταγωνιστή μιας εποχής όπου το ιδεολογικό ντελίριο όσο ξέκοβε κι αποσιλωνόταν από τον πραγματικό άνθρωπο, τόσο παντοδύναμο γινόταν, τόσο πιο αυθαίρετο, καταστροφικό.

Κάποτε στο κείμενο ενός συγγραφέα συναντούμε διατυπώσεις, που αν και αναφέρονται σ' άλλα εντελώς θέματα, μπορούν ωστόσο να είναι πολύ χρήσιμες στην προσπάθεια να δούμε τον χαρακτήρα του ανθρώπου και της δημιουργίας του με τρόπο, ακριβή και παραστατικό, τόσο, που είναι ζήτημα αν άλλοι, εκτός από κείνον, είναι σε θέση να δώσουν. Σ' αυτό το κεφάλαιο ο Ντοστογιέφσκι, λόγω και της λυρικής φύσης του ταλέντου του, είναι ιδιαίτερα αποδοτικός. Συχνά μια φράση δική του μας λύνει πολλά προβλήματα.

Μιλώντας στους «Δαίμονες» για τις πυρκαγιές που άναψαν τη νύχτα στην πόλη, στους φτωχομαχαλάδες της Περαποταμιάς, λέει τα ακόλουθα που σε τόσο πειρασμό μας φέρνουν να τα πάρουμε και να τα βάλουμε μπροστά μπροστά σ'

αυτό το μυθιστόρημά του και σ' όλα τ' άλλα μαζί:

Μια μεγάλη φωτιά τη νύχτα κάνει πάντα εντύπωση, ερεθίζει και διασκεδάει· σ' αυτό βασίζονται τα πυροτεχνήματα· αλλά στα πυροτεχνήματα οι φλόγες μοιράζονται όλες πάνω σ' ένα ωραίο και σωστό σχέδιο και, καθώς είναι κι απολύτως ακίνδυνες, προξενούν μια εντύπωση παιχνιδιάρικη κι ανάλαφρη, όπως νιώθει κανείς ύστερα από ένα ποτήρι σαμπάνια. Άλλο πράγμα η πραγματική πυρκαγιά, εδώ υπάρχει φρίκη κι απαραίτητα κάποιο αίσθημα κινδύνου προσωπικού, που, μαζί μ' εκείνη τη διασκεδαστική εντύπωση της νυχτερινής φωτιάς, φέρνει στο θεατή (όχι βέβαια σ' εκείνον που κάηκε το σπίτι του) κάποιο σάλεμα του νου, κάτι σαν πρόκληση στα δικά του ένστικτα καταστροφής, που, αλίμονο, κρύβονται στην κάθε ψυχή, ακόμα και μέσα στην ψυχή του πλέον φιλήσυχου επίτιμου συμβούλου που συμβαίνει να είναι και οικογενειάρχης... Σχεδόν πάντοτε το ζοφερό αυτό αίσθημα έχει μέσα του μια γοητεία...».

Δεν χρειάζεται να επιμείνει κανείς στη σύγκριση της φωτιάς με τα πυροτεχνήματα για να ξεχωρίσει τα έργα του Ντοστογιέφσκι από έργα άλλων συγγραφέων, που, κατά κάποιο τρόπο, πέρασαν από κοντά του και οι συγκρίσεις γίνονται μόνες τους. Αλλά είναι γεγονός πως όταν κανείς διαβάσει, ακόμα και ένα από τα τόσο σημαντικά αντιολοκληρωτικά μυθιστορήματα, χωρίς να είναι ετοιμασμένος, χωρίς να έχει μέσα του ένα δικό του απόθεμα ανησυχιών, φόβων, σκέψεων, συγκινήσεων γύρω από τα σπουδαιότερα αυτά προβλήματα, εύκολο είναι να περιοριστεί ακόμα και σε μια διασκέδαση γυρίζοντας τις σελίδες. Καθώς είναι κι αρκετά πληκτικές, αρκετά δύσκολες στην παρακολούθηση με τη συρροή τόσης ευφύιας, με τις αλλεπάλληλες κατασκευές τους, με την τόση συμβατικότητα —στο έπακρο— των ανθρώπινων μορφών και της συμπεριφοράς τους μέσα στο επίσης φανταστικό, παραβολικό περιβάλλον, ο αναγνώστης, που δε μετέχει για διάφορους λόγους στη σοβαρή ιδέα του έργου, μπορεί να βρει διασκεδαστικά και μόνο όλα αυτά τα ευρήματα —αν του μείνουν ακατανόητα— και να τα παρακολουθήσει όπως άλλοτε είχε διαβάσει ένα μυθιστόρημα του Βερν ή και αυτού του Ουέλς.

Και μόνο η μετάθεση έξι αιώνες ή έστω και σαράντα χρόνια στο μέλλον είναι κάτι που ξυπνάει μια τέτοια ακριβώς διάθεση, καθώς, πραγματικά, είναι αξιοπερίεργα όλα όσα κάνουν αυτές οι Στολές και τα Νούμερα. Ο αναγνώστης μπορεί πράγματι να κάθεται και να τα κοιτάζει όπως ένα πυροτεχνήμα και καθόλου δε θα νιώσει την *ψυχρή φρίκη* που περιέχουν αυτά τα βιβλία, γιατί είναι δύσκολο να πιστέψει κανείς πως μπορεί ποτέ να γίνει κι ο ίδιος Νούμερο και Στολή. Δύσκολο να το προαισθανθεί και ακόμα πιο δύσκολο να το δει όταν θα του έχει πια συμβεί.

Η ίδια η προσωπική μας συμμετοχή σε κάτι είναι εκείνη που πολλές φορές μας κλείνει τα μάτια και δε βλέπουμε τα ολοφάνερα. Τόσα συνέβησαν μπροστά στα μάτια μας εν ονόματι κι εμάς των ιδίων, χωρίς και να αντιληφθούμε καν τη βαθύτερη πραγματικότητά τους.

Έπειτα, με τη μηχανή ο άνθρωπος έχει συνδέσει τον αγώνα για την ευτυχία του και δεν είναι εύκολο ν' αντιληφθεί, σε τι η μηχανή απειλεί την ελευθερία του. Πρέπει να ξέρει κανείς τι κρύβεται στη μηχανή για να αισθανθεί την ψυχρή της φρίκη. Δεν θα το μάθει όμως ποτέ αυτό ο άνθρωπος, αν δεν αρρωστήσει από τις ανησυχίες και τους φόβους των προγόνων του και τελικά αν δεν φτάσει να τρελαθεί από τη νίκη της λογικής και μόνο, όπως ο ήρωας του Ντοστογιέφσκι. Ακριβώς αυτή τη σκέψη προσπαθεί κι ο Ζαμιάτιν να περάσει

στο δικό του βιβλίο: «Πρέπει όλοι να τρελαθούμε! Να τρελαθούμε το γρηγορότερο, είναι ανάγκη, το ξέρω» λέει ο ήρωάς του σαν ένα τελικό του συμπέρασμα. Ας γίνει της τρελής, λέει σε μια στιγμή και το άλλο Νούμερο, η ηρωίδα, μαζί με τους ομόφυλους και ομοθρήσκους της που είναι πέρα από τον Τοίχο και με τους οποίους αισθάνεται να τη δένουν ακατανίκητα υπόγεια νήματα. Μα και το άγαλμα που προσκυνούν οι άνθρωποι του Περατειούς είναι ένας νέος σκαλισμένος στην πέτρα, όπου στη βάση με μεγάλα γράμματα είναι γραμμένη η παράξενη κι ακατανόητη στους αμύητους ελληνική λέξη *Μέθη*.

Κι αυτά όλα μας κάνουν κι εμάς να βιαστούμε να διαβούμε το γρηγορότερο τον Τοίχο κι αφήνοντας πίσω τη γιάλινη Εντροπία, όσο και τους φοβερούς εκείνους τραγωδίατους που αντί αριθμοί στο τριχωτό τους κορμί σεργιανίζουν ψείρες, και να επιστρέψουμε σαν από κακό εφιάλτη στον τόσο φυσικό και κατανοητό, τόσο ανθρώπινο ήρωα του Ντοστογιέφσκι που άγνωστο γιατί τον είχαν πει παράξενο, εγωιστή, ψυχικά άρρωστο, μ' ένα λόγο τρελό για δέσιμο. Και να ξαναθυμηθούμε την τόσο ανθρώπινη σκέψη του: *επίτηδες θα πάρω και θα τρελαθώ αν σ' αυτόν τον κόσμο κατισχύσει μια μέρα η λογική των ανθρώπων και γίνουν όλα κρύσταλλο*.

Καλοκαίρι του 1990

Υποσημείωση

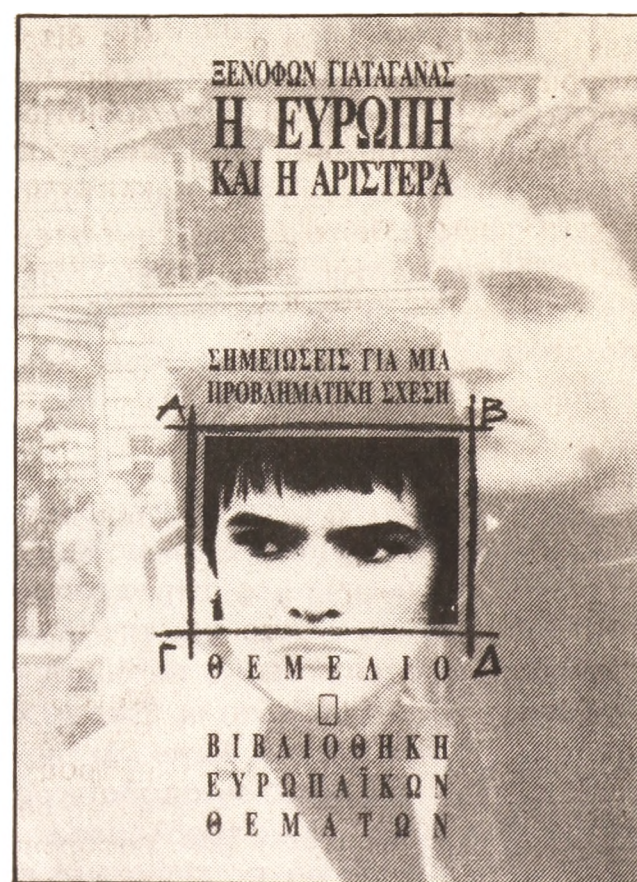
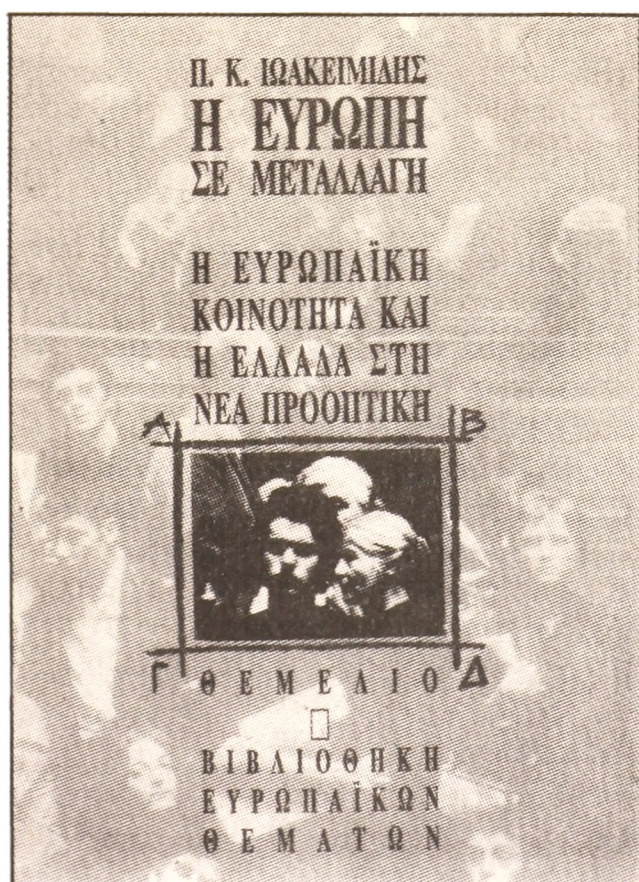
1. Ο *Ροΐδης* ήταν από τους πρώτους ευρωπαίους συγγραφείς που έλαβαν μέρος στο πολύτομο «μυθιστόρημα» για τον Ντοστογιέφσκι που άρχισε να γράφεται εντατικά σχεδόν αμέσως μετά το θάνατό του. Το άρθρο του για το «Έγκλημα και τιμωρία» (1889), αν και εί-

ναι χρωματισμένο από τις πλανώμενες τότε σ' όλη την Ευρώπη πρώτες εντυπώσεις κι επαναλαμβάνει κάποιους κοινούς τόνους γύρω κυρίως από την παράξενη ρωσική ψυχή, έχει κάτι θαυμάσιες δικές του διατυπώσεις που μόνο ο αληθινός δημιουργός μπορούσε να κάνει. Αυτές μας δείχνουν πόσο κοντά πλησίασε ο δικός μας συγγραφέας τον πρωτοφανή ρώσο και τον περιεργό κόσμο του. Είναι υποδειγματικό το κείμενο του Ροΐδη για τις αρχικές στιγμές της έγκυρης ερμηνείας, μ' ένα δικό τους τρόπο συνθετικές. Η έρευνα, προχωρώντας στις απαραίτητες αναλύσεις, τις αφήνει πίσω για να ξαναγυρίσει όμως μετά στα πρώτα καλά σπέρματα.

Ακόμα πιο χαρακτηριστική, προκειμένου πάλι για τον Ντοστογιέφσκι, μια παρουσίαση που έκανε στην πατρίδα του ο Όσκαρ Ουάιλντ (1887) και που στα ρωσικά τη μετέφρασε στις αρχές του αιώνα ο ημέτερος Λυκιαρδόπουλος. Ο Ουάιλντ, μόλις 23 χρονών, κάνει μερικές αξιολογήσεις που μπορεί να τις παρομοιάσει κανείς με διαμαντένιες πέτρες μέσα στην κριτική φιλολογία για τον Ντοστογιέφσκι. Εντυπωσιάζει η μεθοδική σκέψη του άγγλου, οι ακριβολογημένες του διακρίσεις ανάμεσα σε κάποια χτυπητά χαρακτηριστικά της αφηγηματικής και ψυχολογικής τέχνης του Ντοστογιέφσκι, μα πιο πολύ απ' όλα η κατασταλαγμένη του αντίληψη για τη σχέση του αντικειμενικού με το προσωπικό στο έργο του. Ο άγγλος ποιητής είναι ίσως ο πρώτος που τόνισε την *τέχνη της αντικειμενικότητας* στον Ντοστογιέφσκι, ένα από τα σπουδαιότερα προβλήματα που και σήμερα, ακόμα και έπειτα από έναν Μπαχτίν, δεν μπορεί να πει κανείς ότι έχει απαντηθεί σ' όλα τα σημεία του.

Αλλά σαν μια άλλη ελληνική μαρτυρία για τη δραστήρια εκείνα τα χρόνια εμφάνιση του Ντοστογιέφσκι στις ευρωπαϊκές χώρες, περνά εδώ και την πληροφορία που έχω από αρμόδια ερευνητική πηγή, ότι πολύ γρήγορα έπειτα από το δοκίμιο του Ροΐδη και τη δημοσίευση του μυθιστορήματος στη μετάφραση του Παπαδιαμάντη, τον επόμενο χρόνο (1890), κυκλοφόρησε το ίδιο έργο του Ντοστογιέφσκι στη Σμύρνη σε άλλη μετάφραση (Γεωργίου Β. Βογιατζή).

Κυκλοφορούν Στη νέα σειρά των ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΘΕΜΕΛΙΟ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ - ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ - ΣΟΛΩΝΟΣ 84

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Οι δρόμοι και τα πεζοδρόμια ανά την Ελλάδα βρίθουν από αντιθέσεις. Άλλες πρωτεύουσες άλλες δευτερεύουσες.

Βασική αντίθεση φυσικά είναι η αντίθεση τροχοφόρου - πεζού και συνήθως αυτοκινήτου - πεζού. Η κυριότερη έκφρασή της είναι η προσπάθεια του οδηγού να πατήσει τους πεζούς. Η αντίθεση αυτή συνήθως λύνεται με άλμα του πεζού την τελευταία στιγμή ή, όχι σπάνια, με τραυματισμό του πεζού. Κρίσιμο θέμα σε αυτή την αντίθεση είναι η αντίφαση μεταξύ θεωρίας (προτεραιότητα πεζού) και πράξης (προτεραιότητα αυτοκινήτου).

Η βασική αυτή αντίθεση έχει και πολλές διακλαδώσεις και ειδικότερες περιπτώσεις. Μια κλασική τέτοια είναι η αδιαφορία του επωχουμένου για τις διαβάσεις πεζών. Η διάβαση στο κόκκινο φανάρι θεωρείται περιοχή στάθμευσης. Σε αυτή την περίπτωση η αντίθεση λύνεται με το να διασχίζει ο πεζός ακολουθώντας πορεία που θυμίζει κυνήγι του θησαυρού —όπου θησαυρός το απέναντι πεζοδρόμιο. Εδώ αποκτά προτεραιότητα και η αντίθεση διτρόχου - πεζού. Μπορεί ο πεζός να ελίσσεται ανάμεσα στα αυτοκίνητα που έχουν καταλάβει την διάβασή του αλλά καμιά φορά δεν υπολογίζει τα μηχανάκια που περνούν, συχνά με ιλιγγιώδη ταχύτητα, ανάμεσα στα σταματημένα αυτοκίνητα είτε για να σταματήσουν στο φανάρι μπρος από αυτά, είτε για να συνεχίσουν αδιαφορώντας τελείως για το κόκκινο φανάρι που, ως γνωστόν, οι οδηγοί των διτρόχων το βλέπουν σαν κίτρινο.

Μια ειδικότερη έκφραση της αντίθεσης τροχοφόρου - πεζού είναι αυτή που εμφανίζεται στους λεγόμενους πεζοδρόμους. Οι λεγόμενοι πεζοδρόμοι δεν είναι δρόμοι πεζών όπως λέει η θεωρία και η γραμματική, άρα δρόμοι χωρίς τροχοφόρα, αλλά δρόμοι με λιγότερα αυτοκίνητα και πολλά μηχανάκια όπως λέει η πράξη. Ζωντανό παράδειγμα η Πλάκα (για την οποία πολλοί υπερηφανεύονται τελευταία) όπου δεν είναι σπάνιο και το κυκλοφοριακό φρακάρισμα των τροχοφόρων επί των πεζοδρόμων. Και σε αυτή την περίπτωση η αντίθεση λύνεται υπέρ του τροχοφόρου, ή το πολύ —αν κανείς ακόμα αντιστέκεται πράγμα σπάνιο— με καμιά βρισιά εναντίον του οδηγού του. Φυσικά κανείς δεν συζητάει για τα σταθμευμένα αυτοκίνητα γιατί είναι κοινή η παραδοχή ότι ο πεζοδρόμος είναι οίονει πάρκινγκ.

Υπάρχουν όμως και αντιθέσεις ανάμεσα στα τροχοφόρα. Πρώτη και καλύτερη φυσικά η αντίθεση αυτοκινήτου - μηχανακιού. Εδώ το πρόβλημα είναι η διαφορά άποψης με την οποία η κάθε πλευρά αντιμετωπίζει τον αντίπαλό της (διότι περί αντιπάλου πρόκειται).

Το μηχανάκι θεωρεί το αυτοκίνητο ως εμπόδιο το οποίο μπορεί και πρέπει να παρακάμψει διαθέτοντας απεριόριστους βαθμούς ελευθερίας στην κίνησή του και φυσικά αδιαφορώντας για την θεωρητική έννοια της γραμμικής πορείας. Ο οδηγός του αυτοκινήτου από την άλλη δεν διακρίνει οτιδήποτε διαθέτει κάτω των τεσσάρων τροχών. Το οπτικό σήμα που προκύπτει στη θέα ενός διτρόχου δεν εγγράφεται στον εγκέφαλο του οδηγού αυτοκινήτου ως εμπόδιο. Μερικές δεκάδες αποτελέσματα από την λύση αυτής της αντίθεσης εκτίθενται καθημερινά στο ΚΑΤ.

Υπάρχουν όμως και αντιθέσεις μεταξύ των αυτοκινήτων. Πρώτα - πρώτα η αντίθεση στη βάση του όγκου όπως π.χ. αυτοκίνητο ΙΧ και λεωφορείο. Το λεωφορείο αλλάζει λωρίδα κατά βούληση αδιαφορώντας για τυχόν στρίμωγμα του ΙΧ. Η αντίθεση αυτή συνήθως λύνεται με απεγνωσμένο φρενάρισμα του ΙΧ.

Υπάρχει και η αντίθεση στη βάση του ρόλου του αυτοκινήτου. Αυτή κυρίως είναι η αντίθεση ΙΧ και ΜΕΜΜ, όπου ΜΕΜΜ = Μέσα Εκλεκτικής Μαζικής Μεταφοράς, δηλαδή τα πρώην (γιατί δεν είναι πια) ταξί. Μια από τις παραμέτρους που ρυθμίζουν την κυκλοφοριακή ροή, πλην του πλήθους των τροχοφόρων και των φαναριών, είναι και το ψάρεμα πελατών από τα «ταξί». Το πολύπλοκο αυτό του παράγοντα είναι ότι μπορεί να παίρνει πολλές μορφές όπως επιβραδύνσεις χωρίς σταμάτημα

(για διάβασμα των χειλέων του ικέτη πεζού), επιβράδυνση με σταμάτημα (για πεζό του οποίου οι ικεσίες εισακούγονται από τον βασιλέα-ταξίτζη), σταμάτημα χωρίς επιβράδυνση (όταν ο ταξίτζης αιφνιδίως αντιλαμβάνεται το συμφέρον της κατευθύνσεως του ικέτη πεζού) αλλά και ξαφνική επιτάχυνση για να αποφευχθεί το ένα αγωγή για δυο επιβάτες όπως π.χ. μάνα και κόρη. Όταν πρόκειται για στενό δρόμο ο παράγων αυτός της κυκλοφοριακής ροής είναι απολύτως κυρίαρχος. Σε λεωφορείους αφορά συνήθως στις δυο δεξιές λωρίδες. Η αντίθεση λύνεται με την πλήρη υποταγή των ακολουθούντων ΙΧ, υποταγή που απαιτεί πλήρη ετοιμότητα χειρισμών και τεράστια ψυχραιμία. Ελιγμοί προς άλλη λωρίδα φέρνουν αναπόφευκτα ενδογιοταχήδικες αντιθέσεις. Έκφραση δυσaráεσκείας όχι σπάνια φέρνει επιπροσθέτως και τη μούντζα του ταξίτζη προς τον δυστροπώντα γιωταχή.

Θα έλεγε κανείς ότι θα υπήρχε και η αντίθεση τροχοφόρων - αστυνομίας. Όμως όπως όλοι ξέρουμε αυτή η αντίθεση έχει προ πολλού εκλείψει. Πρώτα - πρώτα έχει εκλείψει δια της απουσίας των οργάνων της τάξης. Απουσιάζουν από τους πεζοδρόμους, απουσιάζουν από τους δρόμους. Επί πλέον έχει εκλείψει και δια της αδιαφορίας. Δηλαδή και όταν υπάρχουν, υπάρχουν μόνον ως φυσικές παρουσίες εν είδει ντεκόρ και όχι για να συνετίσουν τους παραβάτες, οι οποίοι ως γνωστόν διαπράττουν απερίσπαστοι τις παραβάσεις μπρος στα μάτια των —τύποις— οργάνων της τάξης. Η μόνη περίπτωση παρέμβασης οργάνων της τάξης είναι τις επόμενες μια - δυο μέρες κάποιας υπουργικής εξαγγελίας περί μέτρων καλύτερης αστυνόμευσης και λοιπά μπλα-μπλα. Η αστυνόμευση των αυτοκινήτων επιφέρει πηχιαίους τίτλους «πάλι οι γιωταχίδες την πληρώνουν», η αστυνόμευση των διτρόχων «προοδευτικά» άρθρα περί της ταξικότητας των μέτρων, τέλος η αστυνόμευση των «ταξί» οδηγεί είτε στην, ευκατρία, αποχή τους (και όχι απεργία όπως συνήθως λανθασμένα αποκαλείται) είτε στο μπλοκάρισμα μέχρι ασφυξίας των δρόμων. Και η ίδια η κοινωνία γενικά έχει εγκαταλείψει. Δεν υπάρχουν αντιστάσεις, υπάρχει παθητική αποδοχή. Τελικά είναι λάθος ο τίτλος αυτού του κειμένου. Δεν υπάρχουν αντιθέσεις. Έχουν λυθεί δια της υποταγής στον ισχυρότερο.

Σπύρος Καβουνίδης

Κυκλοφορούν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις «Κομμούνα»

ΣΕΙΡΑ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

1. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ

Επιμέλεια - σύνθεση κειμένων: Πιερ Σάμουελ

Το «Οικολογικό μανιφέστο» είναι μια από τις εγκυρότερες συνοπτικές παρουσιάσεις των αρχών και στόχων του οικολογικού κινήματος. Ωστόσο δεν μένει μόνο στην περιγραφή του κινήματος, της θεωρίας του και των επιστημονικών θεμελίων του αλλά επιχειρεί τη διαμόρφωση προτάσεων για μια διαφορετική ζωή και κοινωνία.

2. Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ

Ε. Μορέν, Ζ. Ρομπέν, Μ. Μοδινός κ.ά.

Η «Οικολογικοποίηση της σκέψης», ο τίτλος του άρθρου του Ε. Μορέν, αποτελεί ένα μέλλον φαινόμενο της εποχής μας και σφραγίζει τη διανοητική εξέλιξη σε αυτό το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μας. Τα κείμενα που περιλαμβάνει αυτή η έκδοση προσπαθούν να συλλάβουν αυτή τη διανοητική «μετάλλαξη» και να καταδείξουν ότι η ανάπτυξη της οικολογίας και της οικολογικής σκέψης δεν αποτελεί μια απλή συνειδητοποίηση της περιβαλλοντικής κρίσης, αλλά αφετηρία για ένα βαθύτερο μετασχηματισμό της σκέψης και της πρακτικής των ανθρώπων.

3. ΠΟΛΗ, ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Γιάννης Σχίζας

Τα κείμενα που δημοσιεύονται σ' αυτό το βιβλίο στοχεύουν στη διεύρυνση της προβληματικής του οικολογικού κινήματος. Τα θέματά τους για τη φύση, την πόλη και την κοινωνία προσεγγίζονται από μια άποψη συμβιωτική με τη φύση, ανθρωποκεντρική και ταυτόχρονα απορριπτική οποιασδήποτε «φνισιοκρατικής» φαντασιοπληξίας.

Ερνστ Κάλλενμπαχ ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ

Η «Οικοτοπία» του Ε. Κάλλενμπαχ αποτελεί, με μια έννοια, την απάντηση στο 1984 του Τζ. Όργουελ. Πρόκειται για τη μυθιστορηματική περιγραφή μιας αποκεντρωμένης οικολογικής ουτοπίας. Οι τρεις δυτικότερες πολιτείες των ΗΠΑ κηρύσσουν την ανεξαρτησία τους σε μια στιγμή κρίσης στα 1980 και διαφοροποιούν την πορεία τους απ' αυτήν των υπολοίπων μοντέρνων-βιομηχανικών πολιτειών δημιουργώντας μια νέα χώρα, την Οικοτοπία... Ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται τη συναρπαστική πλοκή, για να μας δώσει με τρόπο γλαφυρό όλα τα βασικά στοιχεία του οράματος ενός σύγχρονου ριζοσπαστικού οικολογικού - εναλλακτικού κινήματος.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Εναλλακτικό Βιβλιοπωλείο «ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Θεμιστοκλέους 37, Αθήνα, τηλ. 3602 644

Εναλλακτικό βιβλιοπωλείο «ΠΡΑΞΗ»

Αρμενοπούλου 24, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2023 49

Ο Γιώργος
Δημητρακόπουλος γράφει
για το βιβλίο του Stanley
Kutler "The Wars of
Watergate".

«Ομολογώ ότι άρχισα να διαβάω το βιβλίο αυτό χωρίς μεγάλες προσδοκίες. Είχα ζήσει την κρίση που δημιουργήθηκε από την υπόθεση Watergate παρακολουθώντας την απαγγελία της κατηγορίας, τη δίκη και την καταδίκη των ανθρώπων του προέδρου... Τι εγνώριζε ο πρόεδρος και από πότε; Τι, διερωτήθηκα, θα μπορούσε να μου πει ένα ακόμη βιβλίο... Τώρα καταλαβαίνω αρκετά πράγματα... Αυτό που μας δίνει ο Stanley Kutler είναι μια εξισορροπημένη ενόραση, μια ερευνητική εργασία, ένα ιστορικό πλαίσιο με τρόπο αριστοτεχνικό, καλύτερα από οποιοδήποτε άλλον που ασχολήθηκε με το θέμα πριν από αυτόν».

Έτσι αρχίζει την πραγματικά ενδιαφέρουσα παρουσίαση του βιβλίου του καθηγητή Stanley Kutler που κυκλοφόρησε στις ΗΠΑ με τίτλο: «Οι πόλεμοι του Watergate» (The Wars of Watergate), ο ειδικός κριτικός ιστορικών βιβλίων Leonard Bushkoff στην έγκριτη αμερικανική εφημερίδα Christian Science Monitor. Βιβλία, μονογραφίες και άρθρα για την υπόθεση Watergate, μια υπόθεση που συντάραξε τη δημοσία ζωή των ΗΠΑ και που υποχρέωσε έναν πρόεδρο, τον Ρίτσαρντ Νίξον, σε παραίτηση, έχουν γραφεί πολλά. Σύμφωνα όμως με τις εκτιμήσεις όσων έζησαν και γνωρίζουν καλά όχι μόνο την υπόθεση Watergate αλλά τα αμερικανικά πράγματα γενικότερα, κανένα από όλα όσα έχουν γραφεί δεν μπορεί να συγκριθεί με το πρόσφατο βιβλίο του Stanley Kutler. Και ίσως, όπως άλλωστε αναφέρεται σε πολλές από τις εκατοντάδες βιβλιοκριτικές και παρουσιάσεις που δημοσιεύθηκαν σε αμερικανικά και άλλα περιοδικά και εφημερίδες, το βιβλίο αυτό να αποτελεί την κορονίδα των μελετών της υπόθεσης Watergate. Γιατί πραγματικά, μετά την άριστη σχολαστικότητα και σε βάθος εργασία του Stanley Kutler, κάθε προσπάθεια ανά-

πλασης της υπόθεσης Watergate, είναι σίγουρο πως θα πέσει στο κενό. Και αυτό γιατί ο ιστορικός Stanley Kutler μελέτησε σχολαστικά το πλούσιο σε έγγραφα αρχείο της υπόθεσης Watergate, πήρε συνεντεύξεις όπου και συζήτησε διεξοδικά το ζήτημα, με τους ανθρώπους που ήταν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο αναμειγμένοι στην υπόθεση αλλά και στην προσπάθεια συγκάλυψής της και, στην κυριολεξία «ξέθαψε» τα πλούσια σε πληροφορίες προεδρικά αρχεία του Νίξον. Το αποτέλεσμα όλης αυτής της πολυχρονης εργασίας του καθηγητή Kutler συνοψίζεται άριστα στο σχετικό άρθρο του Leonard Bushkoff για το οποίο έγινε λόγος πιο πάνω: «... ο Kutler...», γράφει ο διακεκριμένος βιβλιοκριτικός «...αποδεικνύει ότι, ανεξάρτητα από όσα επέτυχε διενθώς ο Νίξον, ο τρόπος και ο ηγετικός ρόλος που διαδραμάτισε στην συγκάλυψη της υπόθεσης Watergate συνιστά ευθεία παραβίαση του Συντάγματος και της νομιμότητας θεσμούς πάνω στους οποίους στηρίζεται η δημοκρατία...».

Όμως, ο Kutler όπως υποστηρίζει ένας άλλος διακεκριμένος Αμερικανός δημοσιογράφος και συγγραφέας, ο Christopher Hitchens, σε άρθρο του που δημοσιεύτηκε στο αμερικανικό περιοδικό «The Nation», αφού ερεύνησε όλες τις θεωρίες σχετικά με το κίνητρο που οδήγησε στη διάρρηξη των γραφείων του Δημοκρατικού Κόμματος στο μέγαρο Watergate — απ' όπου και η ονομασία του σκανδάλου — έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πτυχή που αφορά στη σχέση της ομάδας Νίξον, Κίσσινγκερ και Άγκνιου με μυστικές ενέργειες στο εξωτερικό, οι οποίες όμως διέβρωσαν τη δημοκρατία στο εσωτερικό των ΗΠΑ.

Ο Christopher Hitchens, άνθρωπος που διακρίνεται πέρα από το συγγραφικό του ταλέντο και για τις γνώσεις του σχετικά με τα ελληνικά θέματα και το Κυπριακό, είχε αναφερθεί εκτενώς στη διάσταση αυτή της υπόθεσης Watergate σε ειδικό σημείωμά του που είχε δημοσιευθεί με τίτλο «Watergate: η ελληνική διασύνδεση», τον Μάιο του 1986. Σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει ο Hitchens, υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ σκανδάλου Watergate και της πολιτικής των ΗΠΑ στην Ελλάδα στη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974), σχέση που συνοψίζεται στο ότι η ελληνική χούντα, μέσω του γνωστού Ελληνο-αμερικανού φίλου του τότε καθεστώτος και συνεργάτη της αμερικανικής CIA κ. Τομ Πάππας, προσέφερε μυστικά ένα σημαντικό

ποσό χρημάτων στην προεκλογική εκστρατεία του Νίξον.*

Η υπόθεση αυτή είχε ανακαλυφθεί από τον γνωστό Έλληνα δημοσιογράφο Ηλία Π. Δημητρακόπουλο, ο οποίος από το 1967 ζούσε εξόριστος στις ΗΠΑ όπου, σε πείσμα της τότε αμερικανικής κυβέρνησης και ειδικότερα της CIA, αγωνιζόταν για την πτώση της χούντας και φυσικά για την αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Ελλάδα. Ο Δημητρακόπουλος, άνθρωπος δραστήριος, άριστα ενημερωμένος και κυρίως μεθοδικός στην εργασία και τις κινήσεις του είχε συλλέξει πολλά και ατράνταχτα στοιχεία για τις μυστικές σχέσεις του Νίξον με την ελληνική χούντα. Τα στοιχεία αυτά είχε προσκομίσει στον πρόεδρο της εθνικής επιτροπής του Δημοκρατικού Κόμματος κ. Laurence O' Brien ενώ ταυτόχρονα είχε καταθέσει σχετικά σε ειδικές ακροάσεις του αμερικανικού κοινοβουλίου. Επρόκειτο δε να προβεί σε νέες αποκάλυψεις τις ημέρες που έγινε η διάρρηξη στα γραφεία των Δημοκρατικών.

Ο Christopher Hitchens το 1986 είχε διατυπώσει το ερώτημα: «Είναι δυνατόν, οι διαρρήκτες να προσπαθούσαν να μάθουν τι γνώριζαν οι Δημοκρατικοί για τις σχέσεις με την ελληνική χούντα».

Ο Stanley Kutler, που συνομίλησε αρκετές ώρες με τον Δημητρακόπουλο, αποδεικνύει πως αυτός ήταν ο βασικός λόγος που οδήγησε στη διάρρηξη και συνεπώς στην πολυκροτη υπόθεση Watergate. Πράγματι στο βιβλίο του αφιερώνει πολλές σελίδες κειμένου και υποσημειώσεων για την παρουσίαση των σχέσεων του Νίξον και των ανθρώπων του με την ελληνική χούντα, των στοιχείων που συνέλεξε ο Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος αλλά και των όσων ο τελευταίος ανέφερε στον πρόεδρο της εθνικής επιτροπής των Δημοκρατικών κ. L. O' Brien. Ακόμη αναφέρεται αναλυτικά στις προσπάθειες που έκανε η τότε αμερικανική κυβέρνηση και η CIA για να δυσφημίσει τον Ηλία Π. Δημητρακόπουλο, έτσι ώστε κάθε αποκάλυψή του να πέσει στο κενό χαρακτηριζόμενη αναξιόπιστη, ως προερχόμενη από «επικίνδυνο για την ασφάλεια των ΗΠΑ αναρχοκομμουνιστή».

Όμως όπως αποδεικνύει ο Stanley Kutler, τίποτε δεν μπόρε-

σε να εξουδετερώσει τα αδιάσειστα στοιχεία που παρουσίασε ο Ηλίας Π. Δημητρακόπουλος, σύμφωνα με τα οποία η ελληνική χούντα και ειδικότερα η ελληνική ΚΥΠ, είχε ανακατευτεί στην προεκλογική εκστρατεία του Νίξον, προσφέροντας το χρηματικό ποσό των 549.000 δολαρίων με τη βοήθεια του ομογενούς Τομ Πάππας, πράγμα που εγνώριζε και η αμερικανική CIA.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι το σημαντικότερο στοιχείο στην όλη υπόθεση που ανακάλυψε ο Δημητρακόπουλος ήταν ότι τα χρήματα που έστειλε η ελληνική ΚΥΠ για την προεκλογική εκστρατεία του Νίξον ήταν στην ουσία χρήματα της αμερικανικής CIA η οποία χρηματοδοτούσε την ελληνική ΚΥΠ που άλλωστε ήταν δημιούργημά της. Όμως η συναλλαγή αυτή αποτελούσε σοβαρή παραβίαση του ιδρυτικού και καταστατικού χάρτη της CIA του 1947, σύμφωνα με τον οποίο απαγορεύεται η οποιαδήποτε ανάμιξη της υπηρεσίας στην εσωτερική ζωή των ΗΠΑ και πολύ περισσότερο στις διαδικασίες για την εκλογή του προέδρου. Αυτό εξηγεί την αγωνία της CIA και της αμερικανικής κυβέρνησης γενικότερα αλλά και τις προσπάθειές της να δυσφημίσει τον Δημητρακόπουλο, ο οποίος εγνώριζε το «μυστικό».

Ο Kutler προκειμένου να αποδείξει την σοβαρότητα του ζητήματος, παραθέτει, εκτός από την επιβεβαίωση της ελληνικής ΚΥΠ το 1987, ότι η συναλλαγή αυτή είχε πράγματι γίνει, και ένα σχόλιο του, για ένα διάστημα, αρχηγού της CIA Richard Helms. Σύμφωνα με τα όσα αναφέρει ο Kutler στη σελ. 205 του βιβλίου του, ο Helms δήλωσε: «... Ακόμη και αν κάποιος υποστήριζε ότι θα ήθελαν να το κάνουν, θα επέμενα να μην μου αναφέρουν τίποτε, γιατί αυτό είναι δυναμίτης...».

Ο Michael Skube, διευθυντής του τμήματος βιβλιοκριτικών και βιβλίων της αμερικανικής εφημερίδας «The News and Observer», αναλύοντας και επαινώντας την εξαιρετική εργασία του Stanley Kutler καταλήγει: «Από τον Γεώργιο Ουάσινγκτον και μετά, οι πρόεδροι των ΗΠΑ αποχωρούν από την εξουσία με αποχαιρετιστήριες ομιλίες και κανένας δεν είπε ποτέ τίποτα τόσο ενοχοποιητικό όσο οι τρεις λέξεις που είπε ο Νίξον στην τηλεόραση τη νύχτα της 8ης Αυγούστου 1974: "Εγώ εδώ παραιτούμαι"».

Εξετάζοντας τα γεγονότα εκ των υστέρων, με την απεριόριστη βοήθεια που παρέχει το βιβλίο του Stanley Kutler, εύλογα μπορεί να διατυπώσει κανείς την κρίση ότι ο Νίξον του ο-

Μόλις κυκλοφόρησε

FRANCESCO PETRARCA
ΠΕΤΡΑΡΧΗ

ΕΙΚΟΣΙΠΕΝΤΕ ΣΟΝΕΤΤΑ ΚΑΙ ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ, ΣΧΟΛΙΑ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΛΥΚΟΦΡΥΔΗ
ΙΤΑΛΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΚΟΒΟΣΤΗ

Ζωοδόχου Πηγής 21 – Τηλ. 36.15.433

* Το «ANTI», το καλοκαίρι του 1986 (τχ. 322) είχε σε παγκόσμια αποκλειστικότητα αναφερθεί με στοιχεία για την ελληνική ανάμιξη στην προσπάθεια συγκάλυψης της υπόθεσης Γουατεργκαϊτ.

«Αν στην Βιβλιοθήκη του σπιτιού σας δεν έχετε τα έργα των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων τότε, μένετε σ' ένα σπίτι δίχως φώς».

ΜΠΕΡΝΑΡ ΣΩ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Οι **ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ**, το αγίασμα της ανθρωπίνης σκέψης, υφίστανται σήμερα έναν ανιερο διωγμό, στην ίδια τη Χώρα που γεννήθηκαν. Οι γραικύλοι της σημερινής παρακμής, εξοστρακίζουν σταδιακά τα αρχαία κείμενα από τη Μέση Παιδεία και πασχίζουν με κάθε τρόπο να εξουδετερώσουν την ακτινοβολία τους στον ελληνικό χώρο.

ΑΠΟΚΤΗΣΤΕ την σημαντικότερη σειρά «**ΑΠΑΝΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ**» που με γενικό τίτλο «**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**» έρχεται να συμβάλλει αποφασιστικά στην διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς του έθνους.

Στη βασική 100τομη σειρά περιλαμβάνονται τα άπαντα των «**ΑΠΑΝΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ**» στην μορφή του αυθεντικού στερεότυπου κειμένου με την αντίστοιχη μετάφραση στην νεοελληνική φιλοτεχνημένη από τους αριστείς της λογοτεχνίας μας, όπως του **ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ** (Θουκυδίδης), **ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΔΥΛΑΚΗ** (Λουκιανός), **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΜΕΛΑΧΡΙΝΟΥ**, κ.ά.

Πιστεύουμε ότι δεν απαιτείται ιδιαίτερη προσπάθεια για να σας πείσουμε πόσο σημαντική είναι η εγγραφή σας στην **ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**.

Η βασική σειρά κυκλοφορεί τώρα με το σύστημα των συνδρομητών με ρυθμό 2 πολυτελών χρυσόδετων τόμων το μήνα στην τιμή των 1.400 δρχ. ο τόμος, προσφορά που ισχύει για ένα μήνα.

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ταχ. Θυρίδα 3681

102 10 ΑΘΗΝΑ

Διεύθυνση: Ακαδημίας 85

τηλ.: 36.36.231 - 36.28.295 FAX: 36.28.295

ΕΠΩΝΥΜΟ:

ΟΝΟΜΑ:

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

ΤΗΛΕΦΩΝΟ:

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 85.

Η ΠΡΩΤΗ ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΑΠΑΝΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Γνωρίσατε τόν ελληνικό πολιτισμό με τις εκδόσεις ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη των κλασσικών σπουδών στην πατρίδα μας.

Κάθε βιβλίο από τις εκδόσεις

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

είναι το πολυτιμότερο ΔΩΡΟ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 — ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ 36-27-318

ποιού η υποστήριξη προς την ελληνική χούντα ήταν κάτι περισσότερο από εμφανής, υποχρεωθείς στην άδοξη αυτή εξοδό από την πολιτική, τιμωρήθηκε από την Ελλάδα ακριβώς για την άδικη στάση του απέναντί της σε μια δύσκολη περίοδο της ιστορίας της, μια περίοδο στη μεγαλύτερη διάρκεια της οποίας εκείνος μεσουρανούσε πολιτικά.

Όμως, ταυτόχρονα, υπάρχει και ένα ακόμα ερώτημα που ζητά απάντηση. Το ερώτημα αυτό απορρέει από την επέμβαση της τότε αμερικανικής κυβέρνησης στις σχετικές ακροάσεις που διεξήγαγε η Επιτροπή Τραπεζικών και Νομισματικών Υποθέσεων του αμερικανικού κοινοβουλίου το 1972, μια επέμβαση που αναπτύχθηκε με την προσπάθεια δυσφήμισης του προέδρου της επιτροπής αυτής κ. Ράιτμαν, ο οποίος εγνώριζε τον Ηλία Π. Δημητρακόπουλο. Η επέμβαση των ανθρώπων του Νίξον, είχε ως αποτέλεσμα τον πρόωπο τερματισμό των εργασιών της επιτροπής και φυσικά τη «διάσωση» του προέδρου Νίξον από τα όσα σοβαρά προβλήματα θα του εδημιουργούσαν αν η επιτροπή συνέχιζε απρόσκοπτα το έργο της. Γεννάται λοιπόν το ερώτημα: αν η επιτροπή είχε περατώσει τις εργασίες της και ο Νίξον υποχρεωνόταν σε παραίτηση από το 1972, ποιο θα ήταν το μέλλον της ελληνικής χούντας την οποία ο Νίξον τόσο υποστήριξε, θα παρέμενε στην εξουσία ως το 1974; Κι ακόμη θα συνέβαινε η Κυπριακή τραγωδία;

Στο βιβλίο του ο Kutler σημειώνει: «*Η ειρωνεία είναι ότι ο Νίξον πλήρωσε με την παραίτησή του το γεγονός ότι ήταν ένας από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές της χούντας των Αθηνών*».

Είναι βέβαιο ότι το βιβλίο του κ. Kutler είναι σημαντικό όχι μόνο για τα στοιχεία που παραθέτει αλλά και για τις όσες παρατηρήσεις περιλαμβάνει για την ηθική στην πολιτική, για τους σκοπούς, τα μέσα και τους κινδύνους που αυτή περικλείει. Αξιζει λοιπόν στον κ. Kutler ένας μεγάλος έπαινος. Το δε βιβλίο του πρέπει να διαβαστεί από όλους και όχι μόνο: Πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη. □

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΒΟΥΛΑ ΑΡΒΑΝΙΤΙΔΟΥ

Το ποτάμι μας

Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 1989

Ποιητική συλλογή που φέρει το βάρος του βραβείου Ιπεκτοί 1989 και κατορθώνει να συγκινήσει με την αμεσότητα της

γραφής της. «Το ποτάμι μας», ο Έβρος, χωρίζει και ενώνει τους δύο λαούς: «Πίσω / απ' το παράθυρό μου / εσύ. / Πίσω / απ' το παράθυρό σου / εγώ. / Ίετο-να / ας γίνουμε γείτονες». Μια θερμή ευχή. Αρκεί όμως;

ΦΡΙΤΣ ΠΗΤΕΡΣ

Τα παιδικά μου χρόνια

με τον Γκουρτζιέφ

Εκδ. Χατζηνικολή, Αθήνα 1990

Μια προσέγγιση της μεθόδου και της πρακτικής «Γκουρτζιέφ» μέσα από την καταγραφή των εμπειριών του ίδιου του συγγραφέα που έζησε τα παιδικά του χρόνια κοντά του στο «Ινστιτούτο για την Αρμονική Ανάπτυξη του Ανθρώπου». Και συγχρόνως, μια πολύ ενδιαφέρουσα αφήγηση, προσεγμένα μεταφρασμένη (Τριάδα Καραγιώργη - Μπίλη Βέμη) και επιμελημένη (Μπίλη Βέμη).

ΑΝΝΑ ΓΡΙΜΑΝΗ

Το μπιλιάρδο

Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1990

«Έτσι έφυγες. Σαν ορισμός που ανέτρεψε / τους μεταβολισμούς ενός αυτάρκη κόσμου. / Η ανεξαρτησία τράβηξε την αλμύρα από τον ιδρώτα / και μοίρασε ακατάστατα τη γεύση του. Από κει και πέρα, / δοκίμασα τη μνήμη μου σαν λιχουδιά».

ΛΥΝΤΙΑ ΑΥΛΩΝΙΤΗ

Μ' ένα χαμόγελο

Montreal 1990

«Λέξεις ελληνικές: Οι λέξεις ήλιος, ουρανός, αέρας / θάλασσα, φως, γη, κόσμος, άνθος / και τόσες άλλες λέξεις ελληνικές / τραγουδούν μέσα μου. / Τις μάζενα απ' τον αφρό του κύματος / κι απ' των πουλιών το στόμα, από μικρή / τις διάλεγα για τα ποιήματά μου. / Ίσως, γι' αυτό κάθε πρωί ξυπνώ / μ' ένα τριαντάφυλλο στο στόμα».

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΓΕΩΡΓΗ ΔΙΑΜΠΟΗ

Τα ανεπιθύμητα

Αθήνα 1990

ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΚΑΛΠΟΥΖΟΣ

Έρωτας και Ευρώς

Αθήνα 1990

ΣΩΤΗΡΗΣ Δ. ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η οίμωγή της υπαγωγής

Εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1990

ΡΟΥΛΑ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Φрукτωρίες

Εκδ. Θέμα, Αθήνα χ.χ.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΟΥΓΙΟΥΚΑΛΟΣ

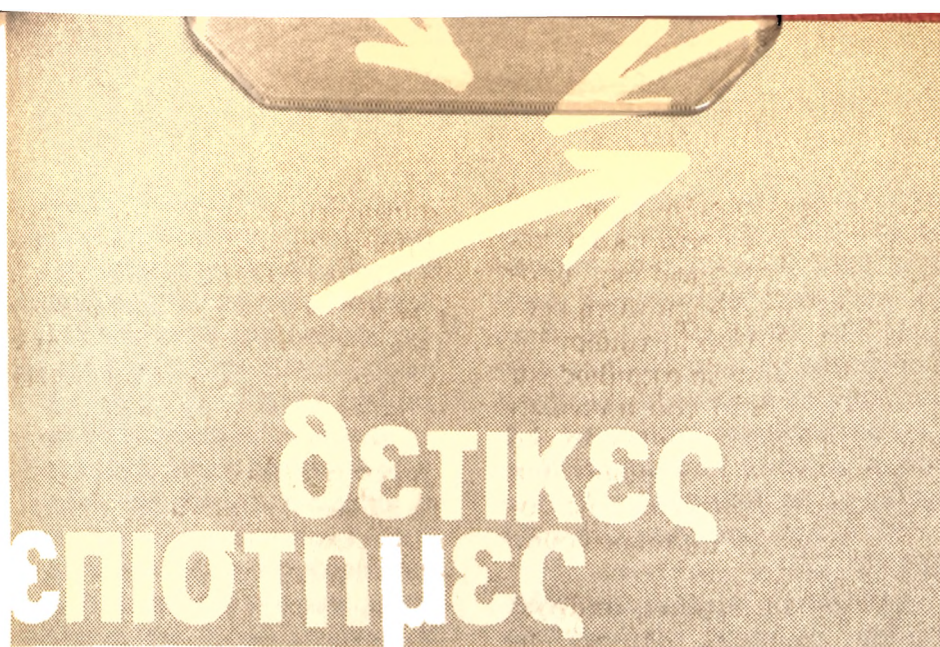
Μια γροθιά στη μύτη

Αθήνα 1990

ΑΝΤΩΝΗ ΣΤΑΥΡΑΚΗ

Άκρες εφηβείας

Εκδ. Άλμος, Αθήνα 1990

Εκπαιδευτική Πολιτική και Φυσικές Επιστήμες στην Ελλάδα

Ο υποψήφιος για το Nobel Φυσικής Έλληνας φυσικός Δημήτρης Νανόπουλος 42 χρόνων, είναι απ' αυτούς που σπούδασαν φυσική στην Ελλάδα —κι εδώ συμπεριλαμβάνουμε τη μαθητική και φοιτητική του εμπειρία— στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες. Ανήκει στη γενιά που αρχίζει ν' αναδεικνύει κι άλλους —Δημοτικό, Γυμνάσιο, Λύκειο, Πανεπιστήμιο ή Πολυτεχνείο— συνεχίζουν στο εξωτερικό, όπου αφού ολοκληρώσουν τη διδακτορική τους διατριβή συμμετέχουν σε ερευνητικά προγράμματα διεθνούς συνεργασίας. Ποια είναι όμως η κατάσταση γύρω από τις φυσικές επιστήμες στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στο χώρο της κατώτερης, μέσης, ανώτερης και ανώτατης εκπαίδευσης καθώς και στα ερευνητικά κέντρα (Δημόκριτο, Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών, Πανεπιστήμια και Πολυτεχνεία); Και ακόμα πώς η κατάσταση αυτή των φυσικών επιστημών στη χώρα μας σχεδιάζεται (ή δεν σχεδιάζεται), όταν οργανώνεται (ή δεν οργανώνεται) από τις κεντρικές πολιτικές επιλογές που διαμορφώνουν όχι μόνο την εκπαιδευτική αλλά και την επιστημονική έρευνα; Η επικαιρότητα των ερωτημάτων αυτών αναδεικνύεται όχι μόνο από την ελληνική υποψηφιότητα για το βραβείο Nobel Φυσικής του 1990, αλλά και από την (υπ)αναπτυξιακή φιλολογία που αγωνιά σήμερα στη χώρα μας να νομιμοποιηθεί ως (υπ)αναπτυξιακή προβληματική.

1. Η μεσοπολεμική περίοδος μπορούμε να πούμε ότι είναι η ιστορική περίοδος όπου και τα πιο αργοπορημένα των αναπτυγμένων κρατών που χρησιμοποιούν τις φυσικές επιστήμες σαν επικουρικό μοχλό ανάπτυξης θεσμοθετούν την επιστημονική έρευνα σαν εγγενές στοιχείο της βιομηχανικής τους ανάπτυξης. Το πρότυπο για όλους είναι η Γερμανία, όπου βιομήχανοι, κράτος και τραπεζικό σύστημα συνεργάζονται πλήρως, παράγουν και επιβάλλουν βιομηχανικά προϊόντα, επαγγελματικοποιώντας συγχρόνως την επιστημονική έρευνα. Τα

εκπαιδευτικά προγράμματα των χωρών αυτών εκσυγχρονίζονται ανάλογα κι έτσι η θεσμοθετημένη επιστημονική έρευνα αναδεικνύει τις επιστημονικές προσωπικότητες της φυσικής των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα.

Στην Ελλάδα, όλες οι προσπάθειες για την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, είχαν σαν ένα από τα αιτήματά τους και την προώθηση των φυσικών επιστημών στην κατώτερη και μέση εκπαίδευση. Οι Έλληνες φυσικοί προσπαθώντας να οργανωθούν σε επιστημονικές ενώσεις και επιτροπές, επιχειρούν να πείσουν το Υπουργείο Παιδείας

και Θρησκευμάτων για την αναγκαιότητα των φυσικών επιστημών, συντάσσοντας αρκετά σχετικά υπομνήματα, μέσα στο ανάλογο κλίμα της εκσυγχρονιστικής φιλολογίας της προπολεμικής περιόδου.

Οι αναγκαιότητες όμως σύνδεσης επιστήμης και παραγωγής, δεν ρητορεύονται ούτε εξαγγέλλονται· προκύπτουν από τις αναπτυξιακές πολιτικές επιλογές σε μια συγκεκριμένη φάση της οικονομικής ανάπτυξης των βιομηχανικών κοινωνιών. Η μη εκβιομηχάνιση της προπολεμικής Ελλάδας (τουλάχιστον ως προς το καθοριστικής σημασίας τομέα των χημικών και της μεταλλουργίας), και ο υπερδιογκωμένος τριτογενής τομέας (κύρια χαρακτηριστικά των υπανάπτυκτων περιφερειακών κρατών), καθόλου δεν παρακινούσαν για μια εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που θα αναβάθμιζε τις φυσικές επιστήμες στο χώρο της εκπαίδευσης, ενώ αντίθετα οι προτιμήσεις για νομικές σπουδές παρέμεναν αρκετά ψηλά στις νεανικές επιλογές. Στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες αλλάζουν κάπως τα πράγματα μετά από την επένδυση ξένων —αμερικανικών κυρίως— κεφαλαίων σε ζωτικούς βιομηχανικούς τομείς, οπότε ανεβαίνουν σχετικά και οι προτιμήσεις των νέων για σπουδές πάνω στις φυσικές επιστήμες, όπου μπορούμε να πούμε ότι εμφανίζονται και τα πρώτα πανεπιστημιακά συγγράμματα σύγχρονης φυσικής στη χώρα μας.

Ας δούμε όμως, μετά από τη συντομότητα αυτή ιστορική ανασκόπηση, πώς μπορούμε να σκιαγραφήσουμε την εκπαιδευτική πολιτική που αφορά τις φυσικές επιστήμες στην Ελλάδα σήμερα, στην προσπάθειά μας να οδηγηθούμε σε κάποια συμπεράσματα.

2. Το πεδίο όπου μπορούμε ν' ανιχνεύσουμε την εκπαιδευτική πολιτική πάνω στο θέμα αυτό είναι κυρίως ο χώρος της Μέσης Εκπαίδευσης. Στη Μέση Εκπαίδευση το Υπουργείο Παιδείας σχεδιάζει και αποφασίζει για το φυσικομαθηματικό υπόβαθρο των μαθητών, για τα σχολικά εγχειρίδια τα οποία σχεδόν επιβάλλονται ως η μόνη μαθητική βιβλιογραφία, αλλά και για το ελάχιστο των γνώσεων που ο/η υποψήφιος/α πρέπει να κατέχει ώστε να εισαχθεί στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Ο θεσμός των πανελλήνιων εξετάσεων που καθορίζει τον αριθμό των εισακτέων σε κάθε τμήμα, τα θέματα αλλά και το σύστημα αξιολόγησης, τη διδακτέα και εξεταστέα ύλη, είναι αυτός που αποφασίζει ουσιαστικά για την ε-

πιλογή των αυριανών φυσικών. Ας επικεντρώσουμε λοιπόν την προσοχή μας στο χώρο της Μέσης Εκπαίδευσης, που βέβαια σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να εξαντλεί το πεδίο ανίχνευσης της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Αν εξετάσουμε το ωρολόγιο πρόγραμμα του Γυμνασίου παρατηρούμε ότι η Φυσική και η Χημεία αρχίζουν να διδάσκονται από τη Β' Γυμνασίου επί τρεις ώρες από τις τριάντα εβδομαδιαίες. Πιο συγκεκριμένα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η Φυσική διδάσκεται ακριβώς όσο και τα Θρησκευτικά ενώ η Χημεία πέφτει στο μισό των ωρών που αναλογούν στα Θρησκευτικά. Η αναλογία αυτή διατηρείται και στη Γ' Γυμνασίου, ενώ στο β' εξάμηνο προστίθενται και δύο ώρες Βιολογίας που αντικαθιστούν τις ώρες της Γεωγραφίας του α' εξαμήνου. Από το ωρολόγιο πρόγραμμα της Α' τάξης του Γενικού Λυκείου παρατηρούμε ότι πάλι οι ώρες διδασκαλίας της Χημείας είναι οι μισές από τις ώρες που αναλογούν στα Θρησκευτικά, ενώ συνολικά οι ώρες των φυσικών επιστημών (Φυσική, Χημεία, Γεωλογία - Ορυκτολογία) είναι οι πέντε από τις τριάντα εβδομαδιαίες ώρες διδασκαλίας. Στη Β' τάξη του Γενικού Λυκείου παρατηρούμε ότι και πάλι τα Θρησκευτικά όχι μόνο συναγωνίζονται τη Χημεία και τη Βιολογία (οι οποίες εναλλάσσουν τις ώρες τους στο α' και β' εξάμηνο), αλλά διδάσκονται ακριβώς το διπλάσιο από τα στοιχεία Αστρονομίας και Διαστημικής που σημειωτέον είναι το μοναδικό μάθημα σ' ολόκληρη τη Μέση Εκπαίδευση (Γυμνάσιο, Λύκειο) που οι μαθητές έχουν την ευκαιρία ν' ακούσουν φυσικές θεωρίες για τη γέννηση και εξέλιξη του σύμπαντος. Μετά τη Β' Λυκείου όσοι/ες δεν ακολουθήσουν την πρώτη ή δεύτερη δέσμη, δεν διδάσκονται πια φυσικές επιστήμες ενώ εξακολουθούν να διδάσκονται Θρησκευτικά, τα οποία σημειωτέον έχουν την ίδια αναλογία διδακτικών ωρών με το μάθημα της Φιλοσοφίας του α' εξαμήνου και με το μάθημα της Ιστορίας κορμού του β' εξαμήνου. Παραμένουν λοιπόν η Φυσική, Χημεία και Βιολογία μόνο για τους υποψήφιους της πρώτης και δεύτερης δέσμης, και θεωρούμε εδώ σκόπιμο να τονίσουμε ότι η Φυσική είναι βασικό μάθημα, δηλαδή μάθημα στο οποίο ο υποψήφιος δεν πρέπει να γράψει κάτω από τη βάση, μόνο για το Φυσικό Τμήμα των Φυσικομαθηματικών Σχολών και για το τμήμα Οπτικής και Ραδιολογίας - Ακτινολογίας των ΤΕΙ.

Ας επικεντρώσουμε τώρα την

προσοχή μας στους σκοπούς των μαθημάτων των φυσικών επιστημών όπως αυτοί καθορίζονται από τις οδηγίες για τη διδασκτέα ύλη και τη διδασκαλία που συνέταξε το τμήμα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Αναφέρεται λοιπόν, (σελ. 31) ότι στο Γυμνάσιο ο σκοπός του μαθήματος της φυσικής είναι:

1. Να γνωρίσει στους μαθητές τα φυσικά φαινόμενα ώστε να κατανοήσουν τους φυσικούς νόμους που τα διέπουν και να αποκτήσουν την ικανότητα να τα ερμηνεύσουν.

2. Να προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών για την επιστημονική έρευνα στο χώρο της Φυσικής και για την εκμετάλλευση των αποτελεσμάτων της στις πρακτικές εφαρμογές για τη βελτίωση των όρων διαβίωσης (συγκοινωνίες, βιομηχανίες, τηλεπικοινωνίες κτλ.).

3. Να ασκήσει τους μαθητές στην παρατήρηση και στο πείραμα με τη σπουδή του υλικού κόσμου, να αναπτύξει τις νοητικές τους ικανότητες (κρίση, ανταρσία κλπ.) καθώς και κοινωνικές αρετές, όπως στη συνεργατικότητα, την υπευθυνότητα κτλ.

4. Να προσφέρει γνώσεις απαραίτητες για τη διδασκαλία της Φυσικής στο Λύκειο (νόμους, τύπους, μονάδες, απλές αριθμητικές εφαρμογές κτλ.).

5. Να βοηθήσει τους μαθητές να εκτιμήσουν τη σημασία της συνεργασίας των επιστημόνων όλων των λαών στον επιστημονικό και τεχνικό τομέα για την πρόοδο των επιστημών και για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης του ανθρώπου.

Στο Λύκειο «η διδασκαλία του μαθήματος της Φυσικής επιδιώκει σε γενικές γραμμές τους ίδιους σκοπούς με τη διδασκαλία του μαθήματος στο Γυμνάσιο, αλλά σε μεγαλύτερο πλάτος και βάθος, με τη θεωρητικότερη θεμελίωση των παρεχομένων ερμηνειών, τη συστηματικότερη διερεύνηση των αιτιών και τη συχνότερη χρήση του μαθηματικού λογισμού.» (σελ. 35). Παρόμοια ο σκοπός του μαθήματος της Χημείας στο Γυμνάσιο καθορίζεται να είναι (σελ. 37).

1. Να γνωρίσουν οι μαθητές τα χημικά φαινόμενα και τους νόμους που τα διέπουν και να προχωρήσουν στην ερμηνεία τους, χρησιμοποιώντας τις βασικές έννοιες για τη λεπτοδομή της ύλης και τη λειτουργία της στο επίπεδο των χημικών φαινομένων.

2. Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα τους, την ερμηνευτική τους διάθεση, την πρωτοβουλία και τη συνεργατικότητα, την κρίση, την ακρίβεια διατυπώσεως και τη δεξιότητα τους

στα πειράματα, ιδιαίτερα στην ποιοτική διερεύνηση των χημικών φαινομένων και την ικανότητα για επίλυση απλών προβλημάτων πάνω σ' αυτά.

3. Να κατανοήσουν οι μαθητές τις σχέσεις της Χημείας με τις άλλες επιστήμες καθώς και τις ποικίλες επιπτώσεις της στα άτομα και στο κοινωνικό σύνολο, την ανοδική εξελικτική πορεία της χημικής γνώσης, τον πανανθρώπινο χαρακτήρα της ως επιστήμης και τη μεγάλη της χρησιμότητα για την ανθρωπινή ζωή.

Όσο για το Λύκειο οι σκοποί καθορίζονται να είναι «οι ίδιοι με τους σκοπούς της Φυσικής» (σελ. 39).

Ας δούμε τώρα οι παραπάνω σκοποί κατά πόσο μπορούν να επιτευχθούν όσον αφορά το πειραματικό υλικό που τα δημόσια Γυμνάσια και Λύκεια διαθέτουν είναι τόσο φτωχό, που πέραν μιας απλής επίδειξης από τον καθηγητή είναι εντελώς αδύνατον να χωρισθούν οι μαθητές σε ομάδες ώστε να πειραματισθούν και να αναπτύξουν πειραματικές δεξιότητες. Αν κάθε όργανο μιας πειραματικής διάταξης δεν βρίσκεται στο σχολείο τουλάχιστον εις επταπλούν, ώστε μια τάξη 30 μαθητών να μπορεί να χωριστεί σε επτά τετραμελείς ομάδες για να μπορέσει να στηθεί μια πειραματική διδασκαλία, είναι εντελώς αδύνατο να μπορέσουν να ικανοποιηθούν οι σκοποί 3 και 2 που αφορούν τη Φυσική και τη Χημεία αντίστοιχα. Ο συγγραφέας των «οδηγιών» παρ' όλο που τονίζει ότι «το πείραμα πρέπει να παίζει σπουδαίο ρόλο στη διδασκαλία της Φυσικής» (σελ. 31), αναγνωρίζει λίγο μετά (σελ. 37) ότι «οι συνθήκες διδασκαλίας σ' όλα σχεδόν τα γυμνάσια της Ελλάδας δεν επιτρέπουν στους μαθητές να ασχοληθούν, σε ειδική αίθουσα, οι ίδιοι με τα πειράματα και να αποκτήσουν πειραματικές δεξιότητες. Άλλωστε και το ωρολόγιο πρόγραμμα δεν διαθέτει για τους μαθητές αυτή την άνεση. Από το άλλο μέρος το να συστήσουμε στα παιδιά των δεκατριών δεκατεσσάρων ετών να οργανώσουν πειράματα στο σπίτι τους κατά τις ελεύθερες ώρες, θα δημιουργούσε περισσότερα προβλήματα και κινδύνους παρά ωφέλειες. Για το λόγο αυτό θα ήταν σκόπιμο τα πειράματα να γίνονται στο σχολείο από τον διδάσκοντα και αν είναι δυνατόν, χωρίς τη βοήθεια των μαθητών κατά τη διάρκεια της διδακτικής ώρας...». Εάν όμως ο μαθητής δεν κάνει μόνος του μετρήσεις, συνδεσμολογία ενός κυκλώματος, πειραματικές επιλογές για τη διερεύνηση ενός προβλήματος κτλ., θα είναι πολύ δύσκολο ν'

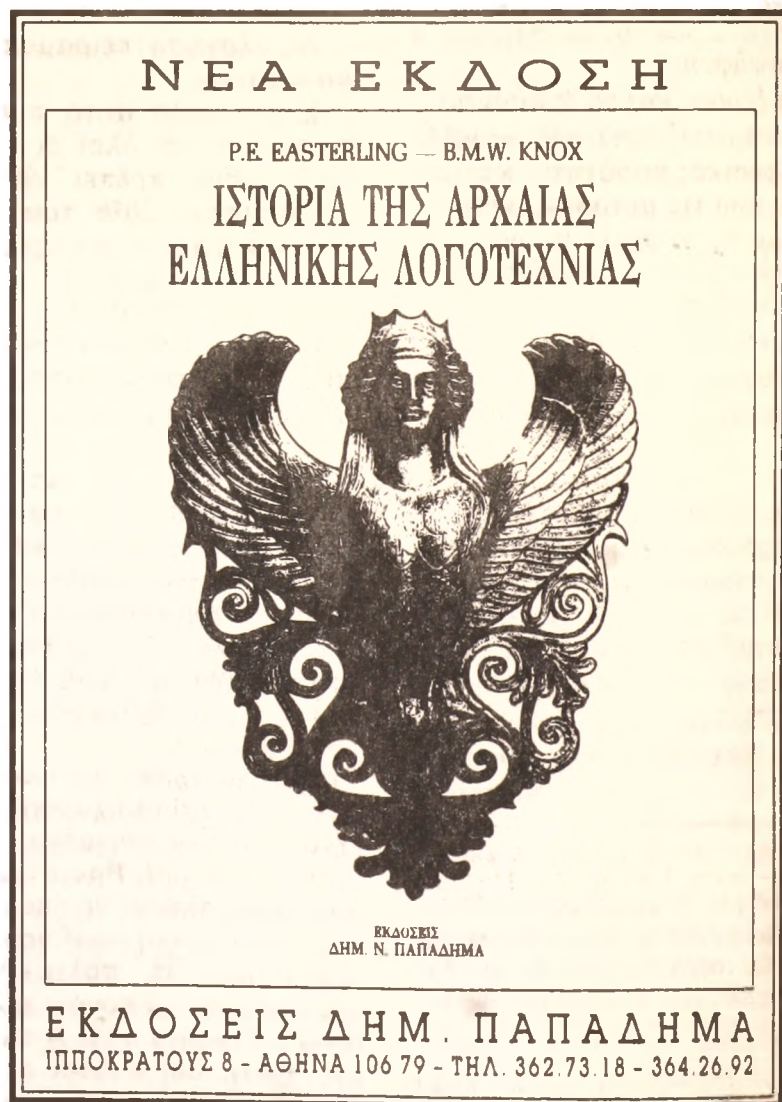
αντιληφθεί την έννοια του πειραματικού σφάλματος και να προσεγγίσει εμπειρικά, σύμφωνα με τους διδακτικούς σκοπούς που όπως είπαμε θέτει το Υπουργείο, τις απόπειρες των φυσικών θεωριών για ερμηνεία των φαινομένων της φύσης. (Ίσως γι' αυτό το Υπουργείο δεν εξιολογεί τις πειραματικές ικανότητες των υποψηφίων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ).

Ας έλθουμε τώρα στους διδακτικούς σκοπούς που αφορούν την επιστημονική έρευνα και τη διεθνή συνεργασία των επιστημόνων. Είναι εντελώς αδύνατον στη χώρα μας για τους εκπαιδευτικούς και γενικότερα για τους πτυχιούχους των Φυσικών επιστημών, να πληροφορηθούν για τις ανακοινώσεις των ερευνητικών κέντρων τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Η πρόσβαση στα κατάλληλα περιοδικά δεν είναι εύκολη και τα θεσμικά πλαίσια που αφορούν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικά. Με δεδομένο λοιπόν τον απομονωτισμό της οποιας επιστημονικής έρευνας που γίνεται στη χώρα μας και την επιβαλλόμενη άγνοια για την επιστημονική έρευνα γενικά (στη χώρα μας δεν υπάρχει σήμερα ούτε ένα ελληνικό περιοδικό ερευνητικών ανακοινώσεων στη Φυσική), είναι εντελώς αδύνατη η ικανοποίηση και αυτών των διδακτικών στόχων. Όσον αφορά τέλος τους διδακτικούς σκοπούς που αφορούν την κα-

τανόηση των φυσικών φαινομένων, την επιστημονική πρόοδο, και τις βασικές έννοιες για τη λεπτοδομή της ύλης, αρκούμαστε σε δύο παρατηρήσεις που αναδεικνύουν την αδυναμία επίτευξής τους:

α) Βασικά κεφάλαια Γενικής Φυσικής όπως είναι π.χ. η Θερμοδυναμική δεν διδάσκονται παρά μόνο στους υποψηφίους της Α' και Β' δέσμης και ακόμα και εκεί με προφανείς ελλείψεις. Έτσι ο απόφοιτος του ελληνικού Λυκείου σήμερα, δεν γνωρίζει γιατί το βούτυρο λιώνει όταν ζεσταίνεται ή γιατί πήζει όταν ψύχεται, γιατί το νερό εξατμίζεται ή γιατί τα σώματα διαστέλλονται όταν ζεσταθούν και συστέλλονται όταν ψυχθούν. Επίσης έννοιες όπως είναι ο φακός, η εστιακή απόσταση, το είδωλο, ο Έλληνας απόφοιτος του Λυκείου τις μαθαίνει —αν τις μαθαίνει— από άλλους γνωστικούς χώρους και όχι από την οπτική διότι τέτοιο κεφάλαιο δεν συμπεριλαμβάνει η Φυσική της Μέσης Εκπαίδευσης.

β) Με εξαίρεση μία συντομότερη αναφορά τριών τεσσάρων σελίδων Β' Λυκείου ο Έλληνας μαθητής δεν προσεγγίζει καθόλου τα επιστημονικά άλματα της Φυσικής των πρώτων δεκαετιών του εικοστού αιώνα όπως είναι η κβαντική θεωρία και η θεωρία της σχετικότη-

τας. Ενώ το 13ο και 14ο κεφάλαιο της Φυσικής της Γ' Λυκείου παρέχει βασικότατες γνώσεις πάνω στην ειδική θεωρία της σχετικότητας και στην κβαντική φυσική αντίστοιχα, τα κεφάλαια αυτά ποτέ δεν διδάσκονται. Έτσι ο Έλληνας απόφοιτος λυκείου, τις φυσικές θεωρίες του εικοστού αιώνα για τη λεπτοδομή της ύλης, δεν τις έχει ακούσει και φυσικά το ίδιο ακριβώς ισχύει και για τον υποψήφιο φυσικό!

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η εξαγγελία εκπαιδευτικών στόχων και η αδυναμία ικανοποίησής τους είναι το κύριο χαρακτηριστικό της εκπαιδευτικής πολιτικής όσον αφορά τις φυσικές επιστήμες στη δευτεροβάθμια —και όχι μόνο— εκπαίδευση στην Ελλάδα σήμερα.

3. Αξιοποιώντας τα πορίσματα του Εκπαιδευτικού Συμποσίου¹ που έγινε στον Πύργο Ηλείας τον Αύγουστο του 1987, με θέμα *Γνωριμία με τη διδασκαλία των φυσικών επιστημών και ειδικότερα της Φυσικής, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση των Βρετανίας*, μπορούμε να επιχειρήσουμε μια συγκριτική.

Στη Βρετανία οι στόχοι που καθορίζονται από τα λεγόμενα Εθνικά Κριτήρια για το ελάχιστο των απαιτήσεων πάνω στις φυσικές επιστήμες προκειμένου να χορηγηθεί Γενικό Πιστοποιητικό Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης (GCSE) αναφέρονται λεπτομερέστατα και απαιτούν ώστε οι υποψήφιοι:

α. *Να ξέρουν και να θυμούνται:*

Φαινόμενα, ορολογία, συμβάσεις, φυσικές ποσότητες και μονάδες που τις μετρούν, απαιτήσεις για την ασφάλεια, ονόματα και χρήσεις των κοινών οργάνων μέτρησης.

β. *Να έχουν κατανοήσει:*

Ορισμούς και νόμους. Έννοιες, θεωρίες και μοντέλα.

Πληροφορίες που παρουσιάζονται σε διάφορες μορφές.

Τη χρήση, εφαρμογή και σημασία φυσικών φαινομένων και αρχών.

Διαδικασίες ασφαλείας.

γ. *Να μπορούν σε οικείες και μη καταστάσεις:*

Να χρησιμοποιούν τους τύπους.

1. Το συμπόσιο οργανώθηκε από τα Παραρτήματα Ηλείας και Πατρών της ΕΕΦ και το τμήμα Φυσικής του Πανεπιστημίου της Πάτρας με τη συνεργασία του British Council και της Association for Science Education (ASE). Οι Βρετανοί εκπρόσωποι —μέλη επιτροπών για τα εκπαιδευτικά προγράμματα— είναι φυσικοί αλλά και μηχανικοί.

Να εφαρμόζουν τους νόμους και τις αρχές.

Να εξηγούν τα φαινόμενα, αναφερόμενοι στις θεωρίες και τα μοντέλα.

Να λύνουν προβλήματα με σχεδίαση, εκτέλεση και ανάλυση των αποτελεσμάτων απλών πειραμάτων.

Να μετατρέπουν πληροφορίες από μια μορφή σε άλλη.

Να αποσπούν και να αξιολογούν πληροφορίες από κάποια δεδομένα.

Να παρουσιάζουν πληροφορίες με ακριβή και λογική μορφή.

Να αναγνωρίζουν λάθη, εσφαλμένες ιδέες, αναξιόπιστα δεδομένα και υποθέσεις.

Να εξαγουν συμπεράσματα και να διατυπώνουν γενικεύσεις.

Οι παραπάνω στόχοι είναι και οι στόχοι αξιολόγησης, όπου με τις λεγόμενες τεχνικές αξιολόγησης ελέγχεται η επίτευξή τους. Οι τεχνικές αξιολόγησης (που συνεχώς ανανεώνονται καθώς αναπτύσσεται η εμπειρία των εξετάσεων) είναι οι εξής:

Αντικειμενικά τεστ (objective tests)

Ερωτήσεις με σύντομη απάντηση (short-answer questions).

Δομημένες Ερωτήσεις (Structured questions).

Ερωτήσεις ελεύθερης απάντησης (Free-response questions).

Ερωτήσεις διαχείρισης δεδομένων (Data-response questions).

Αξιολόγηση της δουλειάς στο σχολείο.

Αξιολόγηση πειραματικών ικανοτήτων.

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι όλοι οι τύποι αξιολόγησης πρέπει να δίνουν τουλάχιστον 20% του τελικού βαθμού στις πειραματικές ικανότητες. Το μισό δε τουλάχιστον (του 20%) θα πρέπει να δίνεται για εργασία πειραματισμού και παρατήρησης μέσα στο εργαστήριο, είτε σε κάτι ισοδύναμο. Κάποιες από τις ικανότητες που συνδέονται με το πείραμα, μπορούν να αξιολογούνται με γραπτές ερωτήσεις αλλά τέτοιες ερωτήσεις μπορούν να συμπληρώνουν και όχι να αντικαθιστούν την καθαρά εργαστηριακή εξέταση.

Γίνεται λοιπόν φανερό από τα παραπάνω πως ελέγχεται η επίτευξη των εκπαιδευτικών στόχων σ' ένα βιομηχανικά και τεχνολογικά προηγμένο κράτος όπως είναι η Μ. Βρετανία. Μπορούμε εξάλλου να παρατηρήσουμε ότι στη διακήρυξη της εκπαιδευτικής πολιτικής του Βρετανικού Υπουργείου Παιδείας (Science 5-16: A statement of policy. Department of Education and Science 1985) αναφέρε-

ται εκτός των άλλων ότι.

«10. Σε μια προηγμένη κοινωνία η μεγάλη ταχύτητα των τεχνολογικών μεταβολών απαιτεί υψηλής ποιότητας επιστημονικό και τεχνικό ανθρώπινο δυναμικό σε επαρκή κλίμακα. Είναι βασική αποστολή της διδασκαλίας των Φυσικών Επιστημών μέχρι την ηλικία των 16 να θέσει τα απαραίτητα θεμέλια και να προσφέρει κατάλληλες προκλήσεις για εκείνους... που πρόκειται να προχωρήσουν σε ανώτερες σπουδές στις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία και ίσως πραγματοποιήσουν προσωπικές συνεισφορές...»

12. Η διδασκαλία των Φ.Ε. επίσης, θα πρέπει να δίνει ευκαιρίες με την πρακτική δουλειά και με άλλους τρόπους για απόκτηση γνώσης και κατανόησης. Ποια ακριβώς φαινόμενα και αρχές θα πρέπει να διδάσκονται είναι θέμα για διαρκή αναθεώρηση, υπό το φως των αλλαγών και των εξελίξεων των Φ.Ε. και της Τεχνολογίας στον ευρύτερο κόσμο...»

13. Η διδασκαλία οφείλει να είναι στενά δεμένη με τις καθημερινές και τις βιομηχανικές εφαρμογές των Φ. Ε. Οι φυσικές επιστήμες και η τεχνολογία έχουν στενή σύνδεση και η κατανόηση επιστημονικών εννοιών μπορεί και πρέπει να ενισχυθεί δια της μελέτης των τεχνολογικών τους εφαρμογών...»

Χωρίς λοιπόν να εξαντλούμε εδώ τη συγκριτική της διδακτικής των Φ. Ε. ανάμεσα σε ανεπτυγμένες και υπανάπτυκτες χώρες, το παράδειγμα της Μ. Βρετανίας που επιλέξαμε δείχνει μέσα στα περιορισμένα πλαίσια του άρθρου αυτού, την πολιτική επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων όσον αφορά τις φυσικές επιστήμες σαν προϋπόθεση για επάνδρωση της βιομηχανικής παραγωγής και των παραγωγικών περιοχών της υψηλής τεχνολογίας.

4. Σχετικά με την ποιότητα της εισαγόμενης τεχνολογίας στη χώρα μας γνωρίζουμε ότι τα 2/3 της τεχνολογίας που εισήχθη κατά τη δεκαετία του '70 πραγματοποιήθηκε με τη διαδικασία της εσωτερικεύσης (internalization). Η διαδικασία αυτή αφορά τη μεταφορά τεχνολογίας από τη μητρική πολυεθνική προς τη θυγατρική. Επίσης τα τεχνολογικά συμβόλαια (licensing agreements) δεν προέβλεπαν και τόσο ευνοϊκούς όρους για την Ελλάδα. Εισάγεται λοιπόν στη χώρα μας σχετικά χαμηλή τεχνολογία με αρκετά περιοριστικούς όρους προώθησης της αυτοματοποίησης. Οι ελληνικές εταιρίες των μηχανικών και ηλεκτρονικών δεν επι-

τρέπουν να εξαχθεί το Know-how κι έτσι τα τεχνολογικά συμβόλαια των ελληνικών μονάδων, δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για σύνδεση του εγχώριου επιστημονικού δυναμικού με την παραγωγή. Έτσι, παρόλο που τα θεσμικά πλαίσια της ερευνητικής πολιτικής στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες φαίνεται πως έχουν βελτιωθεί (βλέπε κυρίως το νόμο 706 «Περί προώθησεως της επιστημονικής ερευνής και της τεχνολογίας» που ψηφίστηκε το καλοκαίρι του 1977), η τεράστια πλειοψηφία των πτυχιούχων των Φ. Ε. απασχολούνται στη Μέση Εκπαίδευση ενώ ακριβώς το αντίθετο ισχύει για το παράδειγμα της Μ. Βρετανίας που επιλέξαμε παραπάνω για μια συγκριτική εξέταση. Η επαγγελματική απασχόληση λοιπόν των πτυχιούχων των φυσικών επιστημών επιβεβαιώνει ότι ένα από τα κριτήρια της εξαρτημένης ανάπτυξης των περιφερειακών κρατών είναι και η αδυναμία τους να αξιοποιήσουν τις φυσικές επιστήμες σε επίπεδο παραγωγής.

Η ανάλυση βέβαια της πολιτικής της εκβιομηχάνισης και του τεχνολογικού εξοπλισμού ξεπερνά κατά πολύ τις επιδιώξεις αυτού του άρθρου. Είναι όμως από τα παραπάνω φανερό ότι ο πολιτικός σχεδιασμός της επίτευξης των εκπαιδευτικών στόχων όσον αφορά τις φυσικές επιστήμες σχετίζεται άμεσα με τις ανάγκες της Βιομηχανίας και της επενδυμένης Τεχνολογίας, όπως αυτές διαμορφώνονται από τη σχέση εξάρτησης της περιφέρειας από τα Μητροπολιτικά κέντρα.

Στη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία αναδεικνύεται ο «επιδιωκόμενος» Πολυτεχνείο που εκπαιδεύει τις «εργολαβίες» και την (αρχ)οικοδόμηση, ενώ την ίδια στιγμή στην τεχνολογικά εξαρτημένη χώρα μας δεν αναπτύσσονται ανάγκες και κίνητρα που θα συνδέσουν τις απομονωμένες στον εκπαιδευτικό κύκλο φυσικές επιστήμες με την παραγωγή, με τις ανάλογες συνέπειες για την προώθησή τους. Έτσι, στα εκπαιδευτικά προγράμματα ρητορεύονται στόχοι, που καμία αναγκαιότητα δεν πιέζει για εκπλήρωσή τους, ενώ η προώθηση των φυσικών επιστημών παραμένει αποκλειστικό προνόμιο των προηγμένων βιομηχανικά και τεχνολογικά κρατών, στα οποία οφείλουν να μεταναστεύσουν οι Έλληνες πτυχιούχοι αν θέλουν να συμμετάσχουν στο οργανωμένο επιστημονικό γίγνεσθαι της πρώτης γραμμής.

Θεόδωρος Κρητικός
Φυσικός

NEANIKH BIBLIOTHKH

Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ 10 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ

Έλλη Αλεξίου Ρωτώ και μαθαίνω
 Ιούλιος Βερν Οι πειρατές του Αιγαίου
 Ιούλιος Βερν Ο πύργος των Καρπαθίων
 Νικολάι Βορόνοβ Το κυνήγι των περιστερών
 Άλκη Γουλιμή Η αόρατη σελίδα
 Ντίνος Δημόπουλος Ο μαστρο-Πολύξερους
 κι η παλιοπαρέα του
 Ντίνος Δημόπουλος Αν όλα τα πιτσιρίκια του κόσμου
 Ντίνος Δημόπουλος Τα δελφινάκια του Αμβραχικού
 Αλέξανδρος Δουμάς Η μαύρη τουλίπα
 Τιερύ Ζονκέ Καταδίωξη στο μετρό
 Ι.Δ. Ιωαννίδης Τα τρία παιδιά
 Ι.Δ. Ιωαννίδης Το άσπρο άλογο
 Ι.Δ. Ιωαννίδης Το παράξενο δώρο
 Ι.Δ. Ιωαννίδης Η ιστορία με το γαλάζιο μολύβι
 Ι.Δ. Ιωαννίδης Ο γύρος του κόσμου χωρίς λεφτά
 Τρούμαν Καπότε Ο καλεσμένος
 Μαίρη Κιτσικοπούλου Ιστορίες των δερβισάδων
 Μανόλης Κορνήλιος Πολύ ωραίο τ' όνομά σου, Ελευθερία! ...
 Σέλμα Λάγκερλεφ Τα χριστουγεννιάτικα τριαντάφυλλα
 Φούλα Λαμπελέ Η λαίδη κι ο κροκόδειλος
 Φούλα Λαμπελέ Το φαθάκι
 Φούλα Λαμπελέ Το βατραχάκι
 Φούλα Λαμπελέ Ο μαύρος βασιλιάς
 Φούλα Λαμπελέ Η γλάστρα με την μπιγκόνια
 Φούλα Λαμπελέ Το κλεμμένο γκαρσόνι
 Άστριντ Λίντγκρεν Ο αρχιντετέκτιβ Μπλόμχβιστ
 Άστριντ Λίντγκρεν Αδελφοί Λεοντόκαρδοι
 Ειρήνη Μάρρα Μια ιστορία για δύο
 Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής (τόμος Α')
 Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής (τόμος Β')
 Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Ο μικρός περιηγητής (τόμος Γ')
 Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Άλκηστη
 Γκούντρον Μερμπς Το παιδί της Κυριακής
 Προσπέρ Μεριμέ Κολόμπα
 Γιάννης Μπάρτζης Αργείος εσπερινός
 Γιάννης Μπάρτζης UFO στα Διγελιώτικα
 Τζων Μπιούκαν Τα 39 σκαλοπάτια
 Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Ο άντρας με το σιλέτο ..
 Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Το άλογο-φάντασμα
 Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Ο αόρατος δολοφόνος
 Πιερ Μπουαλώ - Τομά Ναρσεζάκ Τα πιστόλια

Λέοναρντο Ντα Βίντσι Μύθοι και ιστορίες
 Λεονάρ Ντε Βρις Το πρώτο βιβλίο των πειραμάτων
 Λεονάρ Ντε Βρις Το δεύτερο βιβλίο των πειραμάτων
 Λεονάρ Ντε Βρις Το τρίτο βιβλίο των πειραμάτων
 Νοντάρ Ντουμπάντζε Εγώ, η γιαγιά, ο Ιλίκο και ο Ιλαρίων ..
 Ευγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδα Στη χώρα των Φαραώ ..
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Μια συμμορία
 που το λέει η ψυχή της
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Ποιος εξαφάνισε
 τα μυστηριώδη σημειώματα;
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Το μυστικό
 των τεσσάρων
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Το κομπιούτερ
 ντετέκτιβ
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Οι ατρόμητοι,
 ή Καλλιτέχνες του γλυκού νερού
 Γιολάντα Πατεράκη ΟΙ ΑΤΡΟΜΗΤΟΙ Οι ατρόμητοι «σε
 καινούρια δράση»
 Μαρία Πυλιώτου Τα δέντρα που τρέχουν
 Χάρης Σακελλαρίου Η φωτιά που δε σβήνει
 Χάρης Σακελλαρίου Ομήρου Βατραχομουμαχία
 Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου Ο κήπος με τ' αγάλματα
 Ελένη Σαραντίτη-Παναγιώτου Ιόλη, ή Τη νύχτα που
 ξεχείλισε το ποτάμι
 Κίρα Σίνου Ο τελευταίος βασιλιάς της Ατλαντίδας
 Τζων Στάινμπεκ Το κόκκινο αλογάκι
 Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον Το νησί των θησαυρών
 Ευγένιος Σύνι Κερνόν, ο πειρατής
 Νίτσα Τζώρτζογλου Το τσίρκο της Ίρμας
 Νίτσα Τζώρτζογλου Ο χρυσός δαρεικός
 Νίτσα Τζώρτζογλου Τα τρία Σίγμα
 Νίτσα Τζώρτζογλου Περπατώντας στους αιώνες
 Νίτσα Τζώρτζογλου Ο Καράμπαλος ο Απεργίας
 Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Τομ Σόγιερ
 Μαρκ Τουέιν Οι περιπέτειες του Χακ Φιν
 Μαρκ Τουέιν Ο πρίγκιπας και ο φτωχός
 Ανν Τουέιτ Επιχείρηση «Κόκκινη Άμμος»
 Άντον Τσέχωφ Αστείες ιστορίες
 Σοφία Φίλντιση Το Ρηνάκι και άλλα διηγήματα
 Γιώτα Φωτιάδου-Μπαλαφούτη Ποτέ ξανά
 Λουκάς Χάρτμαν Άννα-αννΑ'
 Φιλίσα Χατζηχάννα Η Ντιντόν, ο Παβελάκης μου κι εγώ ...
 Πέτερ Χέρτλινγκ Ο Μπεν αγαπάει την Άννα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα
 Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, ☎ 360.32.34 - 360.13.31

NEANIKH BIBLIOTHKH

Επιλεγμένα βιβλία για παιδιά και νέους

BIBLIA ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ 8 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ

Έλλη Αλεξίου Μύθοι του Αισώπου	Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ Μια Πέμπτη του Οκτώβρη
Ιφιγένεια Αλμπανοπούλου Χόπιτι-Χοπ	Νικολάι Βορόνοβ Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι
Χανς Κρίστιαν Άντερσεν Διαλεχτά παραμύθια	Κατερίνα Γλυκοφρύδη Μελήσιππος
Αδελφοί Γκριμ Διαλεχτά παραμύθια	Ι.Δ. Ιωαννίδης Καβάλα στο Χρονοδιαβήτη
Αλέξανδρος Δουμάς Ιστορία ενός καρυοθραύστη	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Δαίμονες των κυμάτων
Νίνα Θεοχαρίδου Ο ασημένιος ελέφαντας	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου
Ι.Δ. Ιωαννίδης Ένα καράβι στη βιτρίνα	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Η εταιρεία Στάλκι & ΣΙΑ
Γιάννης Καλατζόπουλος Τα ρούχα του βασιλιά	Μάνος Κοντολέων Το ταξίδι που σκοτώνει
Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Απίθανες ιστορίες	Άλμπερτ Λιχάνοφ Η έκλειψη του ήλιου
Μάνος Κοντολέων Ο Εέ από τ' άστρα	Τζακ Λόντον Ο Ασπροδόντης
Φώντας Λάδης Άλκης ο ψεύτης. Ο γάιδαρος που νίκησε το σκυλόψαρο και άλλες ιστορίες	Τζακ Λόντον Πειρατικές ιστορίες
Σοφία Μαυροειδή-Παπαδάκη Μύθοι και θρύλοι της Ρώμης	Τζακ Λόντον Αγάπη για τη ζωή
Α.Α. Μιλν Το σπίτι στη γωνιά του Πουφ	Τζακ Λόντον Μια Οδύσσεια στο Βορρά
Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Ινδιάνικοι θρύλοι	Τζακ Λόντον Το κάλεσμα της άγριας φύσης
Μαρία Μιχαήλ-Δέδε Θρύλοι των ιθαγενών της Αυστραλίας	Όσκαρ Ουάιλντ Το φάντασμα του Κάντερβιλ
Σοφία Μιχαλοπούλου Ο Μήτσος και η Μίτση	Βίκτωρ Ουγκώ Απ' όσα έχω δει
Κάρολος Ντίκενς Χριστουγεννιάτικη ιστορία	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Φαντίνα
Αλφόνς Ντωντέ Ο Ταρταρέν της Ταρασκόν	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Τιτίκα
Όσκαρ Ουάιλντ Ο εγωιστής γίγαντας	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Μάριος
Όσκαρ Ουάιλντ Ο ευτυχισμένος πρίγκιπας	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γαβριάς
Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ευρώπη)	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γιάννης Αγιάνης
Αθηνά Παπαδάκη Παλιές ιστορίες του κόσμου (Ασία)	Αλεξάντερ Πούσκιν Ντάμα Πίκα
Λάμπρος Πετσίνης Ρωσικά λαϊκά παραμύθια	Μ.Ε. Σαλτίκοβ-Στσέντριν Πατέρας και γιος
Ότφριντ Πρόισλερ Ο Νερουλίνος, το πνεύμα της λίμνης	Τζακ Σέφερ Σέιν, ο άνθρωπος της χαμένης κοιλάδας
Χάρης Σακελλαρίου Ο Σπιθοβολάκης	Κίρα Σίνου —
Χάρης Σακελλαρίου Διηγήματα των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων	Ελένη Αποστολοπούλου-Χουκ Το χέρι στο βυθό
Ζωρζ Σαντ Ιστορία ενός αγαθούλη	Κίρα Σίνου Συνάντηση στους Δελφούς
Κάθριν Στορ Το αγόρι και ο κύκνος	Αιμέ Σόμερφελτ Το χαμένο όνειρο
Σώτη Χριστογιάννη Μύθοι και θρύλοι της Νορβηγίας	Νίτσα Τζώρτζογλου ΣΟΣ-Κίνδυνος

BIBLIA ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΠΟ 12 ΕΤΩΝ ΚΑΙ ΑΝΩ

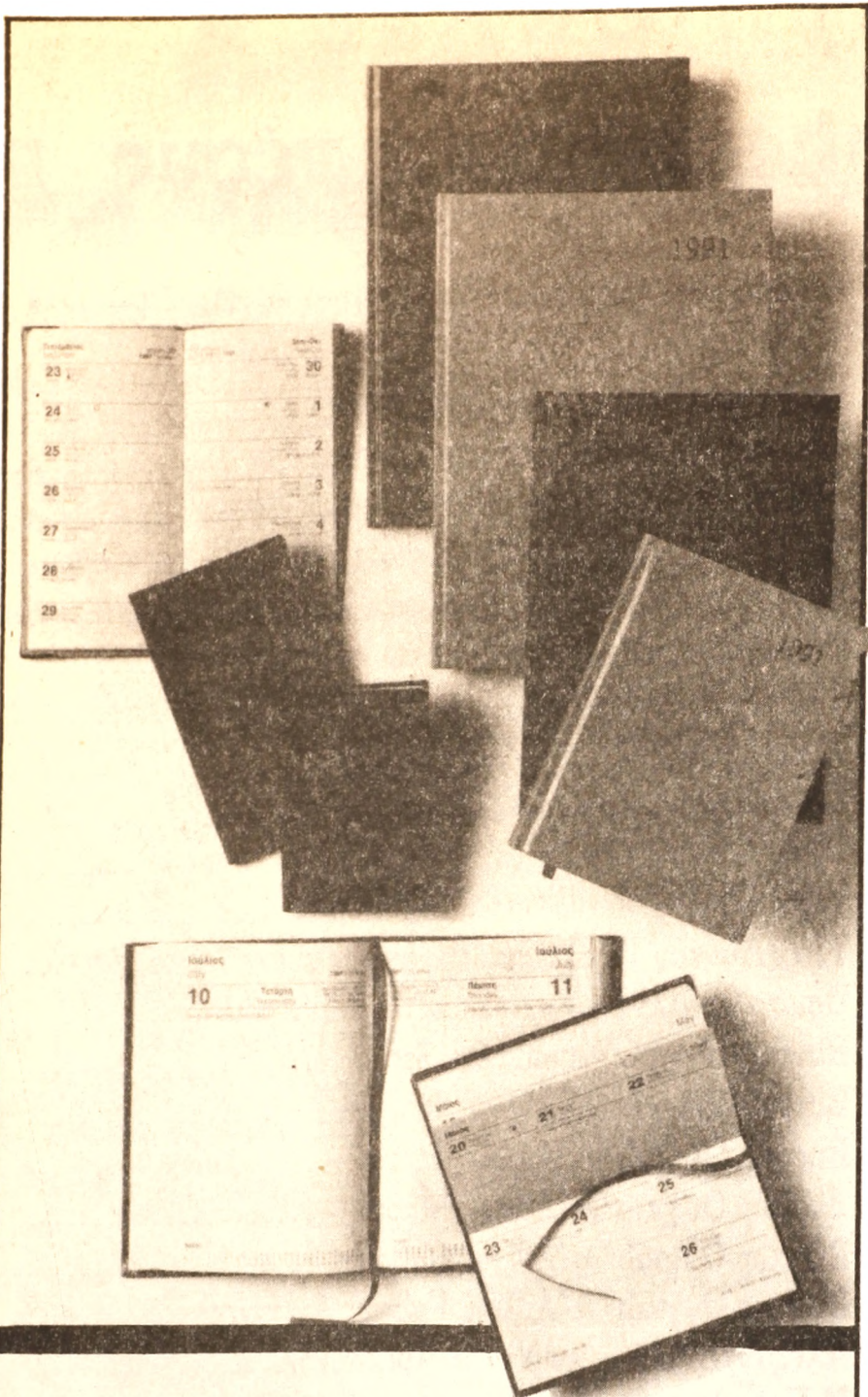
Ανατόλι Αλέξιν Η τρελή Ευδοκία	Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ Μια Πέμπτη του Οκτώβρη
Ανατόλι Αλέξιν Τηλεφωνήστε κι ελάτε	Νικολάι Βορόνοβ Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι
Χέντρικ Βαν Λουν Η ιστορία της ανθρωπότητας	Κατερίνα Γλυκοφρύδη Μελήσιππος

Άννα Γκρέτα Βίνμπεργκ Μια Πέμπτη του Οκτώβρη	Νικολάι Βορόνοβ Μάσα, ένα σύγχρονο κορίτσι
Κατερίνα Γλυκοφρύδη Μελήσιππος	Ι.Δ. Ιωαννίδης Καβάλα στο Χρονοδιαβήτη
Ι.Δ. Ιωαννίδης Καβάλα στο Χρονοδιαβήτη	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Δαίμονες των κυμάτων
Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Δαίμονες των κυμάτων	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου
Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Το ωραιότερο διήγημα του κόσμου	Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Η εταιρεία Στάλκι & ΣΙΑ
Ράντγιαρντ Κίπλινγκ Η εταιρεία Στάλκι & ΣΙΑ	Μάνος Κοντολέων Το ταξίδι που σκοτώνει
Μάνος Κοντολέων Το ταξίδι που σκοτώνει	Άλμπερτ Λιχάνοφ Η έκλειψη του ήλιου
Άλμπερτ Λιχάνοφ Η έκλειψη του ήλιου	Τζακ Λόντον Ο Ασπροδόντης
Τζακ Λόντον Ο Ασπροδόντης	Τζακ Λόντον Πειρατικές ιστορίες
Τζακ Λόντον Πειρατικές ιστορίες	Τζακ Λόντον Αγάπη για τη ζωή
Τζακ Λόντον Αγάπη για τη ζωή	Τζακ Λόντον Μια Οδύσσεια στο Βορρά
Τζακ Λόντον Μια Οδύσσεια στο Βορρά	Τζακ Λόντον Το κάλεσμα της άγριας φύσης
Τζακ Λόντον Το κάλεσμα της άγριας φύσης	Όσκαρ Ουάιλντ Το φάντασμα του Κάντερβιλ
Όσκαρ Ουάιλντ Το φάντασμα του Κάντερβιλ	Βίκτωρ Ουγκώ Απ' όσα έχω δει
Βίκτωρ Ουγκώ Απ' όσα έχω δει	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Φαντίνα
Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Φαντίνα	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Τιτίκα
Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Τιτίκα	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Μάριος
Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Μάριος	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γαβριάς
Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γαβριάς	Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γιάννης Αγιάνης
Βίκτωρ Ουγκώ Οι Άθλιοι, Γιάννης Αγιάνης	Αλεξάντερ Πούσκιν Ντάμα Πίκα
Αλεξάντερ Πούσκιν Ντάμα Πίκα	Μ.Ε. Σαλτίκοβ-Στσέντριν Πατέρας και γιος
Μ.Ε. Σαλτίκοβ-Στσέντριν Πατέρας και γιος	Τζακ Σέφερ Σέιν, ο άνθρωπος της χαμένης κοιλάδας
Τζακ Σέφερ Σέιν, ο άνθρωπος της χαμένης κοιλάδας	Κίρα Σίνου —
Κίρα Σίνου —	Ελένη Αποστολοπούλου-Χουκ Το χέρι στο βυθό
Ελένη Αποστολοπούλου-Χουκ Το χέρι στο βυθό	Κίρα Σίνου Συνάντηση στους Δελφούς
Κίρα Σίνου Συνάντηση στους Δελφούς	Αιμέ Σόμερφελτ Το χαμένο όνειρο
Αιμέ Σόμερφελτ Το χαμένο όνειρο	Νίτσα Τζώρτζογλου ΣΟΣ-Κίνδυνος
Νίτσα Τζώρτζογλου ΣΟΣ-Κίνδυνος	Λέων Τολστόι Ιστορίες
Λέων Τολστόι Ιστορίες	Ιβάν Τουργκένιεφ Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού
Ιβάν Τουργκένιεφ Οι αφηγήσεις ενός κυνηγού	Σοφία Φίλντιση Ορέστης
Σοφία Φίλντιση Ορέστης	Μιντ Τζ. Φόκνερ Μούνφλιτ (Το μυστήριο του θρυλικού διαμαντιού)
Μιντ Τζ. Φόκνερ Μούνφλιτ (Το μυστήριο του θρυλικού διαμαντιού)	Τάκης Χατζηαναγνώστου Η μαγεία του κόσμου (Από τα ταξίδια του Μάρκο Πόλο)
Τάκης Χατζηαναγνώστου Η μαγεία του κόσμου (Από τα ταξίδια του Μάρκο Πόλο)	Έρνεστ Χέμινγκουεϊ Ο γέρος και η θάλασσα
Έρνεστ Χέμινγκουεϊ Ο γέρος και η θάλασσα	Λίτσα Ψαραύτη Στα βήματα του Σαμοθήριου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Ζωοδόχου Πηγής 3, 106 78 Αθήνα, ☎ 360.32.34 – 360.13.31

Μια ακόμα ποιοτική
προσφορά των εκδόσεων

ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

11 είδη
ημερολόγια και ατζέντες

- άψογος σχεδιασμός
- μεγάλη ποικιλία στοιχείων και πληροφοριών
- φίνο πλαστικό
- άριστη ποιότητα χαρτιού
- ανθεκτική βιβλιοδεσία
- λογικές τιμές

Θα τα βρείτε σε όλα τα βιβλιοχαρτοπωλεία

**ΜΕΣΟ
ΣΤΗΝ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ**

Η «Πρώτη» και η άλλη Αριστερά

Το κλείσιμο μιας εφημερίδας και μάλιστα λόγω της μη προσαρμογής της στις απαιτήσεις και τις ανάγκες του ιδιοκτήτη της, είναι σίγουρα ένα πλήγμα για την ελευθερία του Τύπου, αλλά και για τους δημοκρατικούς θεσμούς γενικότερα. Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση της «Πρώτης» δεν έχουμε να κάνουμε απλά με κάποια από τις εμπορικές εφημερίδες της αγοράς, αλλά μ' ένα ημερήσιο έντυπο που χρηματοδοτούνταν από ένα κόμμα της παραδοσιακής αριστεράς και επομένως η λειτουργία του, η δομή του και η προσφορά του θα έπρεπε να συνδέονται και με ορισμένες ιδεολογικές επιλογές. Τι επαγγέλλονταν άραγε η «Πρώτη» και ποιες ήταν οι ιδεολογικές της αναφορές;

Το πολιτικό - πρακτικό πιστεύω των εκδοτών της «Πρώτης» δεν βασιζόταν προφανώς στη γνωστή αντίληψη του Λένιν για την εφημερίδα, που ανάγει την πολιτική μαζική εφημερίδα σε οργανωτικό πυρήνα και θεμελιακή στιγμή επαναστατικής αναδιαμόρφωσης (δηλαδή σε ένα μέσο διαφωτιστικής - προπαγανδιστικής δραστηριότητας).

Η «Πρώτη» προβαλλόταν ως η εφημερίδα του «ευρύτερου» αριστερού χώρου, φρόντιζε όμως στους διάφορους δημοσιογραφικούς τομείς (πολιτικό, τοπική αυτοδιοίκηση, εξωτερική πολιτική, πολιτισμό, οικονομικά κτλ.) να εκφράζονται λιγότερο ή περισσότερο οι διάφορες πολιτικές του Συνασπισμού και της κεντρικής του συνιστώσας, του ΚΚΕ, ενώ για τις άλλες δυνάμεις της αριστεράς (οικολόγους, ΚΚΕ εσ.) σιωπούσε, αν δεν τις λοιδωρούσε. Όρια στην ελεύθερη διαπραγμάτευση των θεμάτων και στην «ανιχνευτική» δημοσιογραφία έβαζε ήδη ο κομματικός προσδιορισμός της εφημερίδας.

Οι κομματικές επιλογές στο πολιτικό πεδίο καθόριζαν και την πολιτική επιλογής, απόρρι-

ψης, διαπραγμάτευσης και προβολής των θεμάτων από την εφημερίδα. Για παράδειγμα ένα θέμα τόσο σημαντικό για τη λειτουργία της πολιτικής δημοσιότητας και τη δημοκρατία, όπως η εισαγωγή της ιδιωτικής τηλεόρασης αντιμετωπίστηκε με παγερή αδιαφορία (ο βαθμός εκπροσώπησης του Συνασπισμού στο ΕΣΡ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως γνώμονας εκδημοκρατισμού).

Τα διαρθρωτικά προβλήματα της ιδιωτικής τηλεόρασης, η διαμόρφωση ολιγοπωλιακών κέντρων δημοσιογραφικής εξουσίας στον Τύπο και τα ηλεκτρονικά μέσα με σοβαρές επιπτώσεις στις δημοκρατικές διαδικασίες (περιορισμός των πηγών και του φάσματος πληροφόρησης) ήταν θέματα - ταμπού για μια εφημερίδα που ήθελε να θεωρείται ως αριστερή. Όμως το ΚΚΕ θέλει ν' ανοίξει κι αυτό τηλεοπτικό σταθμό, αν είναι δυνατόν με τις ελάχιστες δυνατότες προδιαγραφές και περιορισμούς, γι' αυτό και τάχθηκε υπέρ της ελευθερίας της αγοράς σε βάρος της ελευθερίας της επικοινωνίας. Ακόμη πέρασε απροσέγγιστο το γεγονός ότι σταδιακά διαμορφώθηκε ένα μονοπώλιο ενός μόνον κόμματος της αριστεράς στον τομέα των μέσων (εφημερίδες, σταθμοί, εμπορικές πολιτισμικές δραστηριότητες κτλ.) με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της έκφρασης κάθε εναλλακτικού και αυτοδύναμου αριστερού λόγου στον τρόπο προσέγγισης των γεγονότων και πληροφοριών.

Θέματα όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες, η ένταση των φασιστικών ρευμάτων στις ανατολικές χώρες, η φεμινιστική προβληματική κτλ. που στη διαπραγμάτευσή τους κρίνεται ο τρόπος έκφρασης του αριστερού λόγου, ανεξάρτητα από κομματικές προοπτικές και στόχους, δεν μπορεί να πει κανείς ότι αντιμετωπίστηκαν από την εφημερίδα με επάρκεια. Και φυσικά πρέπει να σημειωθεί ότι η εφημερίδα λειτούργησε σ' όλες τις προεκλογικές εκστρατείες και πολιτικές δραστηριότητες ως διαφημιστικό όργανο και μέσο προβολής των απόψεων του Συνασπισμού.

Το πρόβλημα της αυτονομίας

Το θέμα της αυτονομίας μιας εφημερίδας (των μέσων επικοινωνίας, αλλά και όλων των κοινωνικών πεδίων) έχει σχέση με το βαθμό πραγματοποίησης των δημοκρατικών θεσμών και την ανάπτυξη ουσιαστικής ελευθερίας. Στο μέτρο που μια εφημερίδα (ραδιόφωνο / τηλεόραση) συνδέεται με ιδεολογικές, πολιτικές, οικονομικές, θρησκευτικές ή ταξικές ομάδες,

δεν είναι ελεύθερη να διαμορφώσει και ν' αναμορφώσει τα δημόσια γεγονότα μ' ευέλικτο τρόπο. Οι «εισροές» στα μέσα είναι μερικές και επιλεγμένες και οι «εκροές» βασίζονται σε ιδιοτελείς στόχους, προοπτικές και σκοπιμότητες. Έτσι, αντί τα μέσα επικοινωνίας να συμβάλλουν στην αυτογνωσία της κοινωνίας, στην επαναδημιουργία της ίδιας της «κοινωνίας», συμβάλλουν στην επαναδημιουργία των ιδιαίτερων αυτών κοινωνικών «ιδιοτελών» ομάδων.

Σε ελάχιστα διαφοροποιημένες επικοινωνιακές καταστάσεις (όπως είναι η δική μας) οι κανονιστικές αναφορές που παράγονται από τα μέσα επικοινωνίας, τα νέα που παρουσιάζονται ως γεγονότα, δεν θεωρούνται ως αντικειμενικά γεγονότα, ως «ειδήσεις» απ' όλη την κοινωνία, απ' όλες τις κοινωνικές ομάδες. Μόνον τα μέλη των κοινωνικών ομάδων που συνδέονται άμεσα μ' ένα ιδιαίτερο μέσο επικοινωνίας θεωρούν ένα ρεπορτάζ του ως σωστό, ενώ όλες οι άλλες ομάδες που με τη σειρά τους έχουν τη δική τους άποψη για τα γεγονότα, όπως τους τα παρέχει το δικό τους «πελατειακό» μέσο, θεωρούν το ρεπορτάζ αυτό ως κατευθυνόμενο.

Η πραγματική δυνατότητα μιας ευέλικτης κανονιστικής παραγωγής πληροφοριών εξαρτάται από το βαθμό αποδέσμευσης των μέσων επικοινωνίας από τον έλεγχο ομάδων και θεσμών. Εάν η ροή της επικοινωνίας ελέγχεται από πολιτικές ομάδες, δεν είναι δυνατόν τα πολιτικά γεγονότα ν' αξιολογηθούν σε σχέση με ανταγωνιστικές πολιτικές και κανονιστικές προοπτικές. Γι' αυτό και η λειτουργία των μέσων ως μέσων κοινωνικού ελέγχου γίνεται δύσκαμπτη. Τα ειδησεογραφικά μέσα πρέπει να είναι ανεξάρτητα, με μια σχετική φυσικά έννοια, από θεσμούς που παράγουν γενικές αξίες και συνδέονται με διάφορα είδη κοινωνικού ελέγχου όπως είναι τα κόμματα, τα συνδικάτα, η εκκλησία και να μην καθορίζονται από ιδιωτικοοικονομικά συμφέροντα.

Για να ξαναεπανεέλθουμε στο θέμα της «Πρώτης», η αναζήτηση σκεπής από το ΚΚΕ στο Συνασπισμό δεν αλλάζει το πρόβλημα της κομματικής εξάρτησης και των περιορισμένων δυνατοτήτων για την ανάπτυξη αυτόνομης αριστερής δημοσιότητας.

Το ζητούμενο στο σημερινό σκητικό του ημερήσιου Τύπου δεν είναι μια ακόμη κομματική αριστερή εφημερίδα, αλλά μια εφημερίδα της αριστεράς ανεξάρτητη από κόμματα και οικο-

νομικά συμφέροντα, όπου οι δημοσιογράφοι θα αποφασίζουν οι ίδιοι για την οργάνωση, τους στόχους και το αποτέλεσμα της δουλειάς τους. Αξίζει να αναφερθεί το παράδειγμα της ημερήσιας γερμανικής εφημερίδας Tageszeitung, που αποτελεί μια βιώσιμη αριστερή εφημερίδα της αυτόνομης «σκηνής», που στηρίζεται σε συνεταιριστική βάση και αποτελεί υπόδειγμα αριστερού αυτόνομου δημοσιογραφικού λόγου.

Αριστερή δημοσιογραφία

Ο ισχυρισμός του Χ. Φλωράκη ότι οι κοινωνικές οργανώσεις δεν πρέπει ν' αποτελούν φέουδα των κομμάτων δεν αποτελεί μόνον μια βαρύγδουπη δήλωση, αλλά είναι κι εντελώς αντίθετος με την καθημερινή πρακτική του ΚΚΕ στα μέσα επικοινωνίας (δημοτικούς σταθμούς, 902, κρατική και ιδιωτική τηλεόραση κτλ.). Γενικά ο προβληματισμός στην Αριστερά σχετικά με τους όρους διασφάλισης της ελευθερίας της δημοσιογραφικής δραστηριότητας και τη διαμόρφωση εναλλακτικών πρότυπων στον Τύπο είναι σχεδόν ανύπαρκτος. Και φυσικά λείπουν και οι προσπάθειες οργανωτικής έκφρασης μιας αυτόνομης αριστερής δημοσιογραφίας. Τα μέσα επικοινωνίας που στηρίζονται σ' ένα πρότυπο αυτόνομης οργάνωσης, χρηματοδότησης και ελέγχου εκφράζουν μια διαφορετική αντίληψη για το ρόλο και τους στόχους της αριστερής δημοσιότητας.

Στα πλαίσια αυτά η αριστερή δημοσιογραφία έχει ως στόχο τη διατύπωση διαφόρων γνώμων, εμπειριών και συμφερόντων, την ανίχνευση των αδιαφανών μηχανισμών της κοινωνίας, τη σύνδεση των συγκεκριμένων εμπειριών με τα αντικειμενικά τους στοιχεία.

Η ποιότητα της αριστερής δημοσιογραφίας βρίσκεται στην επεξεργασία των αντιφάσεων μεταξύ του κοντινού και του μακρινού στα γεγονότα (στην αμερικανική δημοσιογραφία υπάρχουν θαυμάσιες παραδόσεις) με τη διαπραγμάτευση ιστορικών, γενικών και κοινωνικών στοιχείων. Τα αριστερά μέσα και τα περιεχόμενά τους αποτελούν σημαντικά συστατικά στοιχεία αριστερής μνήμης και ιστορίας.

Υπάρχει πράγματι ανάγκη απάντησης στο τεράστιο σύμπλεγμα των κυρίαρχων (κρατικών και ιδιωτικών) μηχανισμών επικοινωνίας με άλλα μέσα επικοινωνίας, με μια νέα εφημερίδα που δεν αρκεί απλά να είναι κάτι άλλο, αλλά να οργανώνει και να παράγει εμπειρίες με διαφορετικό τρόπο. □

Πέρσα Ζέρη

● «Μπάχαλο» έχει γίνει το Γραφείο Τύπου Λονδίνου. Κυριολεκτικά. Άρτι αφιχθείς υπάλληλος με ελλιπείς γνώσεις αγγλικής απειλεί θεούς και δαίμονες κι έχει κατακλύσει με αναφορές τη Ρηγίλλης και όλες τις κρατικές Υπηρεσίες. Ο λόγος; Δεν τον ανακοινώνουν λέει στη διπλωματική λίστα! Άλλες δυο «αποσπασμένες» κυρίες, οι οποίες ουδέν προσόν έχουν και τίποτε το ουσιαστικόν προσφέρουν, πλην του ότι κυκλοφορούν στην πρεσβεία επαιρόμενες για τους πολιτικούς τους προστάτες, συμπληρώνουν τη διαλυτική εικόνα. Τι γίνεται κύριε Πολύδωρα; Δεν υπάρχουν νόμοι και διαδικασίες για να ανακληθούν πάραυτα οι υπάλληλοι αυτοί που εκθέτουν τη χώρα στο εξωτερικό και προκαλούν μειδιάματα για τις περί αξιοκρατίας διακηρύξεις κι άλλα ηχηρά παρόμοια;

● Ένα νέο ειδικό περιοδικό, το "Media View", για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και τη διαφήμιση, κυκλοφόρησε, υπό την διεύθυνση της Ι. Παπαζήση και Α. Καλογεροπούλου. Θα εκδίδεται κάθε μήνα και θα τιμάται 500 δρχ. Ξεχωρίζει για την αριότητα της εμφάνισής του, τις μικρές και πολλές ειδήσεις για τα συμβαίνοντα στο χώρο των ΜΜΕ, την επεξεργασία στοιχείων γύρω από την κυκλοφορία εφημερίδων, περιοδικών και τις διαφημιστικές δαπάνες.

Αξιοσημείωτα είναι επίσης τα ρεπορτάζ για το πολιτικό στίγμα του Αθηναϊκού Τύπου και το χρονικό της δημιουργίας της ελεύθερης ραδιοφωνίας και τηλεόρασης.

● Τι θα γίνει τελικώς με το σοβιετικό κανάλι «Χορίζοντ»; Διότι οι πολλές μεταθέσεις της συχνότητάς του στερούν τη δυνατότητα σε όσους θέλουν να δουν το πολιτιστικό του πρόγραμμα (συναυλίες κλασικής μουσικής, όπερες, μπαλέτα) είτε πάλι σε θιασώτες του σκακιού να απολαύσουν τα ματς Κασπάρωφ - Καρπώφ. Εάν πάλι, τα διάφορα «σκοτεινά κέντρα» το παρεμποδίζουν προκειμένου να αναχαιτίσουν τη «σοβιετική προπαγάνδα» ας ρίξουν τότε μια γρήγορη ματιά στον προσυνεδριακό διάλογο που δημοσιεύεται στις σελίδες του «ΡΙ-ζοσπάστη».

● Κυκλοφορεί ότι ο χρηματοδότης του «Δημοσιογράφου» ήταν ο αθυρόστομος εφοπλιστής Ι. Λάτσης. Χρηματοδοτούσε αφειδώς την εφημερίδα και ήταν διατεθειμένος να επιχορηγήσει και την έκδοση του καθημερινού φύλλου. Έως ότου ανακάλυψε ορισμένα από τα «κόλπα» του Αλ. Φιλιππόπουλου. Και τότε «ποιός είδε το Θεό και δεν τον φοβήθηκε».

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 — 72.49.300
72.32.819 — 72.48.240
FAX: 72.26.107
TELEX: 214179 ANTI

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Διαφημίσεις:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
- Γραμματεία-Λογιστήριο:
ΤΑΣΙΑ ΡΟΥΜΠΟΥ
- Σελιδοποίηση, Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ
- Φωτοστοιχειοθεσία —
Αναπαραγωγή φιλμς:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.49.300
- Εκτύπωση:
«ΕΜΕΣ ΠΡΕΣ ΕΠΕ»
ΝΙΚΟΣ ΣΜΥΡΝΗΣ
ΔΡΑΚΟΝΤΟΣ 88
Τηλ. 51.48.983-51.23.290

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει τις απόψεις του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 2.200 δρχ. ·
Ετήσια 4.400
Ετήσια Οργανισμών,
Τραπεζών, κτλ.: 15.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 3.800

Εξωτερικού

Ευρώπη · Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: δολ. 25
ετήσια: δολ. 50
Η.Π.Α. · Καναδάς · Αφ. Ασία ·
Αυστραλία · Ωκεανία:
εξάμηνη: δολ. 28
ετήσια: δολ. 56

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 200
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 300

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ANTI»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.48.240
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 9,
Τηλ. (031) 285.857
54 622 Θεσσαλονίκη

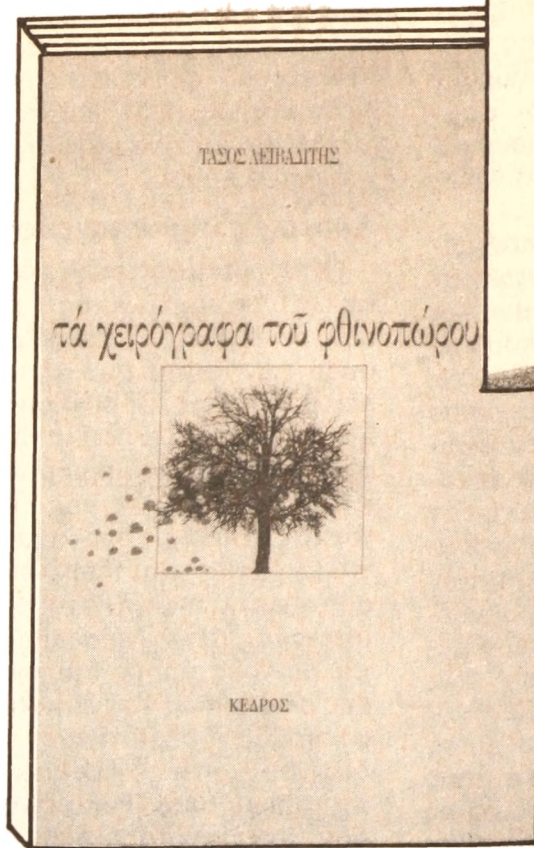
Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

Το τελευταίο βιβλίο του

ΤΑΣΟΥ ΛΕΙΒΑΔΙΤΗ

τα χειρόγραφα
του φθινοπώρου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΜΙΛΤΟΥ ΣΑΧΤΟΥΡΗ

καταβύθιση

ΚΕΔΡΟΣ

ΜΙΛΤΟΥ ΣΑΧΤΟΥΡΗ

καταβύθιση

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

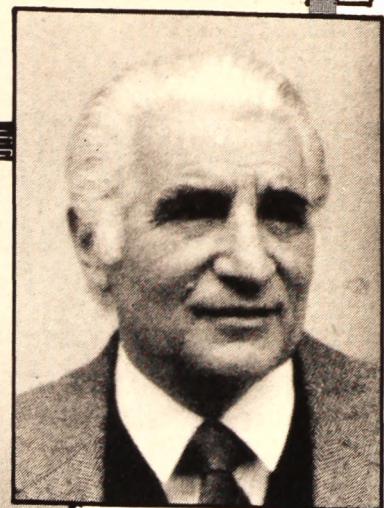
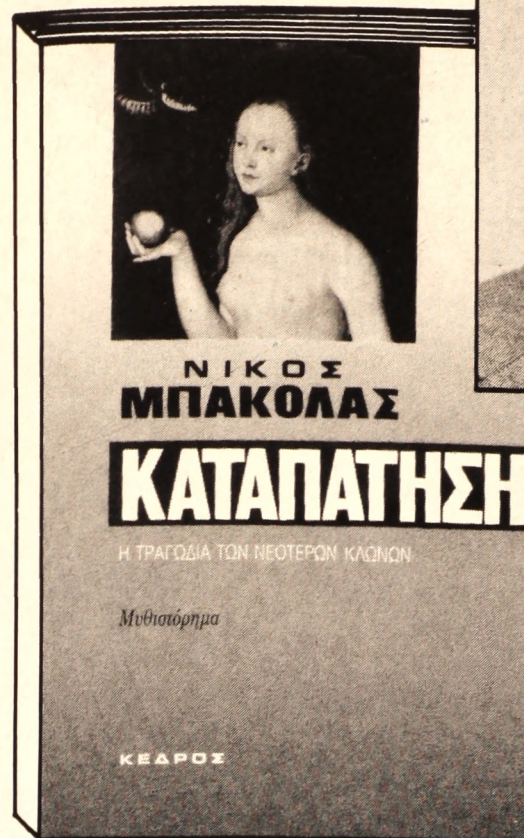

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ Καταπάτηση

Με την «Καταπάτηση» ολοκληρώνεται μια σειρά πεζογραφημάτων του Νίκου Μπακόλα που παρουσιάζουν τη ζωή και την κοινωνία της Θεσσαλονίκης και της ενδοχώρας της στην εκατονταετία 1880-1980, κι ακόμη σφραγίζεται μια εποχή που έχει φτάσει στο τέρμα της, με την έννοια ότι γεννιέται πια ένας κόσμος αλλιώτικος, όπου η καταπάτηση της γης και, κατ' επέκταση, η καταπάτηση των πάντων (αυτό κυρίως), αποτελεί μια ορατή πραγματικότητα.

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΣΠΥΡΟΣ ΠΛΑΣΚΟΒΙΤΗΣ Η κυρία της βιτρίνας

«Η κυρία της βιτρίνας» – ένα καινούριο ερωτικό, κοινωνικό και πολιτικό μαζί μυθιστόρημα του συγγραφέα του «Φράγματος» και της «Πόλης». Ο μεταπολιτευτικός κόσμος του τόπου μας – με τα πάθη του, τα συμφέροντα και την ιδεολογική του παραζάλη – παρουσιάζεται σε μερικές από τις πιο χαρακτηριστικές του μορφές σαν συνέχεια του βίου και της ιστορίας της Αγγελίνας Ντάσιου, της γνωστής ηρωίδας της «Πόλης».

Εκδόσεις Κέδρος

Γ. Γενναδίου 3 – Τηλ. 36.02.007

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΤΑΚΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Μ. Αβρααμίδου

Γράμμα στο μοναχικό αδερφό μου

Α. Αγγελάκης

Μιά αλεπού στη πλατεία Βάθης
Το τελευταίο φάντασμα

Ρ. Γκιγιό

Ο κύριος των ελεφάντων

Μ. Γκρίπε

Λόελλα, η κόρη του Μπαμπά Μπέρτα

Γ. Γρηγοριάδου - Σουρέλη

Παιχνίδι χωρίς κανόνες
Πριν από το τέρμα
Εμένα με νοιάζει
Ο μικρός μπουρλοτιέρης

Ρ. Εσκαρπίτ

Οι διακοπές του Ρουλταμπός
Οι δημοσιογραφικές επιτυχίες του
Ρουλταμπός

Ν. Ινκιοφ

Η κούκλα που ήθελε ν' αποκτήσει ένα μωρό
Οι ιστορίες μιας αυτόματης γιαγιάς
Ο μικρός κυνηγός
Η Μυρτώ και ο λήσαρχος Καραμπούμ

Έ. Καίστνερ

Ο Αντώνης και η Κουκιδίτσα
Ο Αιμίλιος και οι ντέτεκτιβ

Μ. Κοντολέων

Το 33

Τ. Κρους

Μελισσούλα - Σούλα - Φροσούλα

Μ. Λοίζου

Η Ονείρω

Ε. Μαντέλου

Η περιπέτεια της Περιπέτειας

Π. Ντίκινσον

Το έβδομο κοράκι

Η. Παπαρόσχου

Το πέτρινο σπίτι (2 τόμοι)

Λ. Πέτροβιτς - Ανδρουτσοπούλου

Για την άλλη πατρίδα
Σπίτι για πέντε
Ο μικρός αδερφός
Στο τσιμεντένιο δάσος
Λάθος, κύριε Νόιγκερ

Τ. Ροντάρι

Ο πλανήτης των χριστουγεννιάτικων δέντρων

Ν. Σαλόμκο

Αν ήμουν δάσκαλος

Ζ. Σαρή

Τα Χέγια
Το παραράδιασμα
Κρίμα κι άδικο

Κ. Σφαέλλου

Για τον πατέρα

Μ. Τουρνιέ

Ο Παρασκευάς ή η πρωτόγονη ζωή

Ζ. Χελντν

Ο γάτος του Κοντοπαρεούλη

Λ. Ψαράτη

Το διπλό ταξίδι
Το αυγό της έχιδνας
Το αίνιγμα της πέτρινης γενειάδας

ΚΛΑΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Ι. Βερν

Μιχαήλ Στρογκόφ

Ε. Μαλό

Χωρίς οικογένεια

Μ. Τουαίν

Οι περιπέτειες του Τομ Σόγερ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

Σύγχρονα βιβλία με σεβασμό στην υπεύθυνη γνώση

ΝΙΚΗΤΑΡΑ 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ 36.38.362 - FAX: 36.28.950
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, ΑΘΗΝΑ

